

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΤΙΡΙΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΜΕΛΕΤΗ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑΣ – ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗΣ –
ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ
ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ ΣΠΑΡΤΗΣ**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ:

ΜΑΓΚΑΦΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ – ΜΑΡΙΑ

ΣΦΥΡΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΑ

ΤΣΙΑΝΑΚΑ ΓΕΩΡΓΙΑ

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

ΚΑΚΑΒΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΠΑΤΡΑ 2013

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	vii
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	vii
Κεφάλαιο 1 ^ο	1
ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΠΑΡΤΗΣ.....	1
1.1 Εισαγωγικά Στοιχεία	1
1.2 Προϊστορία και Πρωτοϊστορία	2
1.3 Ομήρου Οδύσσεια - Δωρική Σπάρτη - Ιστορικοί Χρόνοι.....	3
1.4 Η Σπάρτη, πρωταγωνιστεί σε Ελληνικό και Διεθνές επίπεδο	5
1.5 Σπαρτιατική Αγωγή	7
1.6 Τέχνη στην Αρχαία Σπάρτη.....	9
1.7 Σπαρτιάτικες Εορτές.....	12
1.7.1 Υακίνθεια.....	13
1.7.2 Κάρνεια.....	15
1.7.3 Ορθίας Αρτέμιδος.....	16
1.7.4 Ειλειθυίας Αρτέμιδος.....	17
1.7.5 Καρυάτιδας Αρτέμιδος	18
1.7.6 Λυμνάτιδος Αρτέμιδος	18
1.7.7 Κορυθαλείας Αρτέμιδος	18
1.8 Σπαρτιάτικα Έθιμα και Παραδόσεις.....	19
1.9 Πολίτευμα της Σπάρτης - Θεσμοί.....	20
1.9.1 Νομοθεσία	20
1.9.2 Δομή της Εξουσίας	21
1.9.3 Λυκούργεια Νομοθεσία.....	23
1.9.4 Η μεγάλη ρήτρα του Λυκούργου.....	23
1.10 Σπαρτιατική Πολιτεία και Ξένοι.....	28
1.11 Τάξεις - Κοινωνικές Ομάδες	29
1.11.1 Πολίτες	29
1.11.2 Γυναίκες στην Σπάρτη.....	30
1.12 Μεσαιώνας και Νεώτεροι Χρόνοι	33
1.13 Πληθυσμός.....	35
1.14 Προϊόντα.....	35
1.15 Πολιτιστικά Δρώμενα.....	36
1.15.1 Φεστιβάλ στο Σαϊνοπούλειο	36
1.15.2 Σπάρταθλον	36
1.15.3 Γιορτή Ελιάς.....	38
1.15.4 Γιορτή Κάστανου Άρνα.....	38
1.15.5 Πανηγύρι του Μυστρά.....	39
Κεφάλαιο 2 ^ο	40
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΠΑΡΤΗΣ.....	40
2.1 Σπάρτη. Μία Σύντομη Αρχιτεκτονική Ματιά	40
2.2 Ιστορική & οικιστική εξέλιξη.....	42
2.3 Σχέδια Πόλης της Σπάρτης.....	56
2.4 Τα Νεοκλασικά Που Χάθηκαν	60
2.4.1 Το Τζιβανοπούλειο	60
2.4.2 Κτίρια στην περιφέρεια της παλιάς πόλης.....	61
2.4.3 Η οδός Ευαγγελιστριάς.....	61
2.4.4 Οι παλιές φυλακές και καταστήματα του εμπορικού κέντρου	62

2.4.5 Η οδός Λυκούργου	62
2.4.6 Η οδός Μενελάου	63
2.5 Τα πρώτα Δημόσια κτίρια της (νεώτερης) ΣΠΑΡΤΗΣ	64
2.5.1 Ο Καθεδρικός Ναός της Ευαγγελιστρίας	65
2.5.2 Το Δημαρχείο	66
2.5.3 Το Αρχαιολογικό Μουσείο.....	67
2.5.4 Το κτίριο του Πρωτοδικείου.....	68
Κεφάλαιο 3 ^ο	69
ΤΟ ΠΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΣΠΑΡΤΗΣ	69
3.1 Θέση του κτιρίου	69
3.2 Ιστορία του κτιρίου.....	69
3.3 Μορφολογική περιγραφή και επεμβάσεις	70
3.4 Κατασκευαστική Περιγραφή.....	72
3.4.1 Ισόγειο	72
3.4.1.i Γενική Εντύπωση	72
3.4.1.ii Οροφές.....	74
3.4.1.iii Δάπεδα.....	74
3.4.1.iv Κουφώματα	75
3.4.2 Α' Όροφος.....	75
3.4.2.i Γενική Εντύπωση	75
3.4.2.ii Τοιχοποιία	77
3.4.2.iii Οροφές	77
3.4.2.iv Δάπεδα.....	78
3.4.2.v Κουφώματα	78
3.4.3 Β' Όροφος	79
3.4.3.i Γενική Εντύπωση	79
3.4.3.ii Οροφές.....	80
3.4.3.iii Δάπεδα.....	80
3.4.3.iv Κουφώματα	80
3.4.3.v Στέγες.....	81
3.5 Περιγραφή υπάρχουσας κατάστασης (Παθολογία).....	81
3.5.1 Ισόγειο	81
3.5.1.ii Στοιχεία επικάλυψης	82
3.5.1.iii Τοιχοποιία	82
3.5.1.iv Οροφές.....	82
3.5.1.vi Κουφώματα	83
3.5.1.vii Κλίμακες.....	83
3.5.2 Α' Όροφος.....	83
3.5.2.i Γενική Εντύπωση	83
3.5.2.ii Στοιχεία επικάλυψης	84
3.5.2.iii Τοιχοποιία	84
3.5.2.iv Οροφές.....	84
3.5.2. v Δάπεδα.....	84
3.5.2.vi Κουφώματα	84
3.5.2.vii Κλίμακα.....	85
3.5.2.viii Στέγη	85
3.5.3 Β' Όροφος.....	85
3.5.3.i Γενική Εντύπωση	85
3.5.3.ii Στοιχεία επικάλυψης	85
3.5.3.iii Τοιχοποιία	85

3.5.3.iv Οροφές.....	86
3.5.3.v Δάπεδα.....	86
3.5.3.vi Κουφώματα	86
3.5.3.vii Στέγες	86
3.5.4 Εξωτερικά του κτιρίου.....	86
3.5.4.i Τοιχοποιία και Στοιχεία επικάλυψης.....	86
3.5.4.ii Κουφώματα	87
3.5.4.iii Κλίμακα.....	87
Κεφάλαιο 4 ^ο	88
ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ	88
4.1 Γενική περιγραφή	88
4.2 Ιστορία των νηπιαγωγείων	89
4.3 Προδιαγραφές νηπιαγωγείων	98
4.3.1 Οργάνωση και λειτουργία Ολοήμερων Νηπιαγωγείων.....	98
4.3.1.i Υπουργικές Αποφάσεις/Νόμοι σχετικοί με τη λειτουργία του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου	99
4.3.1.ii Εγγραφές νηπίων.....	99
4.3.1.iii Λειτουργία Ολοήμερου Νηπιαγωγείου	100
4.3.1.iv Ωρολόγιο Πρόγραμμα του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου.....	102
4.3.1.v Εκπαιδευτικό προσωπικό	104
4.3.1.vi Συνεργασία Νηπιαγωγών και έλεγχος παρουσιών.....	104
4.3.1.vii Ωρολόγιο Πρόγραμμα	106
4.3.1.viii Γεύμα – Ξεκούραση.....	106
4.3.1.ix Συνεργασία με τους γονείς	107
4.3.1.x Θέματα υποδομών	107
4.4 Προδιαγραφές Χώρων Νηπιαγωγείων	108
4.5 Κτιριολογική περιγραφή Πρότασης	125
4.6 Στόχοι, σκοπιμότητα της Επέμβασης.....	142
4.7 Αντιμετώπιση Παθολογίας Κτιρίου	144
4.7.1 Ισόγειο	144
4.7.1.i Στοιχεία επικάλυψης	144
4.7.1.ii Τοιχοποιία	145
4.7.1.iii Οροφές	148
4.7.1.iv Δάπεδα.....	149
4.7.1.v Κουφώματα	151
4.7.1.vi Κλιμακες.....	153
4.7.2. Α' Όροφος.....	153
4.7.2.i Στοιχεία επικάλυψης	153
4.7.2.ii Τοιχοποιία	154
4.7.2.iii Οροφές	155
4.7.2.iv Δάπεδα.....	155
4.7.2.v Κουφώματα	156
4.7.2.vi Κλίμακα.....	157
4.7.2.vii Στέγη.....	158
4.7.3. Β' Όροφος.....	160
4.7.3.i Στοιχεία επικάλυψης	160
4.7.3.ii Τοιχοποιία	161
4.7.3.iii Οροφές	161
4.7.3.iv Δάπεδα.....	161
4.7.3.v Κουφώματα	161

4.7.3.vi Στέγες	162
4.7.4 Εξωτερικά του κτιρίου.....	162
4.7.4.i Τοιχοποιία και Στοιχεία επικάλυψης.....	162
4.7.4.ii Κουφώματα	163
4.7.4.iii Κλίμακα.....	164
Κεφάλαιο 5 ^ο	165
ΧΡΩΜΑ.....	165
5.1 Χρώμα και ψυχολογία	165
5.2 Χρώματα και παιδί.	169
5.2.1 Χρώματα και ψυχολογία παιδιών.....	169
5.2.2 Οι αποχρώσεις των χρωμάτων.....	170
5.2.3 Ποικιλία χρωμάτων	171
5.2.4 Έξυπνες ιδέες για χρωματικές εναλλαγές.....	171
5.2.5 Οι τοίχοι που ανοίγουν δρόμο για την ανάπτυξη της φαντασίας	171
5.3 Πρόταση χρωματικής απόδοσης.....	172
5.3.1 Εξωτερικά του κτιρίου.....	172
5.3.2. Εσωτερικά του κτιρίου	172
Κεφάλαιο 6 ^ο	179
ΜΕΛΕΤΗ ΘΕΡΜΟΜΟΝΩΣΗΣ – ΗΧΟΜΟΝΩΣΗΣ – ΦΩΤΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ	179
6.1. Μελέτη Θερμομόνωσης Κτιρίου.....	179
6.2. Μελέτη Ακουστικής - Ηχομόνωσης.....	185
6.3. Μελέτη Φωτισμού	193
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	211
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	213
1. Απόφαση χαρακτηρισμού του κτιρίου ως Διατηρητέο	213
2. Άρθρα σχετικά με το κτίριο.....	215

Εικόνες

<i>Εικόνα 1</i> Γυναικεία προτομή στην Σπάρτη	31
<i>Εικόνα 2</i> Αρχαία και σημερινή Σπάρτη	34
<i>Εικόνα 3</i> Οικία Τζιβανόπουλου.....	46
<i>Εικόνα 4</i> Αγορά Σπάρτης	46
<i>Εικόνα 5</i> Κεντρική Πλατεία και κήπος του Μουσείου	47
<i>Εικόνα 6</i> Πινακοθήκη Σπάρτης.....	48
<i>Εικόνα 7</i> Οικία Λιναρδάκη.....	49
<i>Εικόνα 8</i> Οικία Λιναρδάκη.....	49
<i>Εικόνα 9</i> Οικία Λιούνη.....	50
<i>Εικόνα 10</i> Οικία Φικιώρη.....	50
<i>Εικόνα 11</i> Οικία Ματάλα.....	50
<i>Εικόνα 12</i> Οικία Κυριαζόπουλου	51
<i>Εικόνα 13</i> 2ο Δημοτικό σχολείο Σπάρτης	51
<i>Εικόνα 14</i> Γυμνάσιο αρρένων Σπάρτης	52
<i>Εικόνα 15</i> Άλλα νεοκλασικά κτίρια στη Σπάρτη	53
<i>Εικόνα 16</i> Λεωφόρος Κων. Παλαιολόγου 1948	54
<i>Εικόνα 17</i> Ιερός ναός του Οσίου Νίκωνα	55
<i>Εικόνα 18</i> Ξενοδοχείο Ξενία.....	55
<i>Εικόνα 19</i> Επαγγελματική Σχολή	56
<i>Εικόνα 20</i> Το σχέδιο πόλης του Stauffert	57

Εικόνα 21 Το αρχικό σχέδιο πόλης του F.Stauffert.....	57
Εικόνα 22 Μεταγενέστερο σχέδιο πόλης 19 ^{ου} αιώνα.....	58
Εικόνα 23 Σχέδιο πόλης 1894	58
Εικόνα 24 Σχέδιο πόλης 1894.....	59
Εικόνα 25 Σχέδιο πόλης 1985.....	59
Εικόνα 26 Το Τζιβανοπούλειο.....	60
Εικόνα 27 Κτίρια στην περιφέρεια της παλιάς.....	61
Εικόνα 28 Κτίρια επί της οδού Ευαγγελιστριάς.....	62
Εικόνα 29 Οι παλαιές φυλακές και καταστήματα του εμπορικού κέντρου.....	62
Εικόνα 30 Νεοκλασικά κτίρια στην οδό Λυκούργου.....	63
Εικόνα 31 Νεοκλασικά κτίρια στην οδό Μενελάου.....	63
Εικόνα 32 Ο καθεδρικός ναός Ευαγγελιστριάς.....	65
Εικόνα 33 Το Δημαρχείο Σπάρτης περίπου το 1910.....	66
Εικόνα 34 Το Δημαρχείο Σπάρτης το 1925.....	66
Εικόνα 35 Το Δημαρχείο Σπάρτης σήμερα.....	66
Εικόνα 36 Το αρχαιολογικό Μουσείο Σπάρτης περίπου το 1876.....	67
Εικόνα 37 Το αρχαιολογικό Μουσείο Σπάρτης σήμερα.....	68
Εικόνα 38 Θέση παλαιού Πρωτοδικείου Σπάρτης.....	69
Εικόνα 39 Το παλαιό Πρωτοδικείο.....	70
Εικόνα 40 Ίχνος παλαιάς σκάλας.....	71
Εικόνα 41 Παλαιά είσοδος κτιρίου στην βόρεια όψη.....	72
Εικόνα 42 Μεταφορά εισόδου στην νότια όψη του κτιρίου.....	72
Εικόνα 43 Κάτοψη ισογείου.....	73
Εικόνα 44 Τομή κτιρίου.....	73
Εικόνα 45 Ξύλινα κιβώτια που περιβάλλουν τις δοκούς.....	74
Εικόνα 46 Ψευδοροφή από hard board.....	74
Εικόνα 47 Ψευδοροφή.....	74
Εικόνα 48 Μαρμαρόπλακες-πλακίδια-αποξηλωμένο δάπεδο-μωσαϊκό.....	75
Εικόνα 49 Παράθυρο.....	75
Εικόνα 50 Κάτοψη Α ορόφου.....	76
Εικόνα 51 Τομή κτιρίου.....	76
Εικόνα 52 Οροφή σε υπόβαση μπαγδατί - ξύλινη ψευδοροφή.....	77
Εικόνα 53 Επικάλυψη ζύνινου δαπέδου με υλικό τύπου linoleum.....	78
Εικόνα 54 Σφραγισμένο παράθυρο στον Α όροφο.....	78
Εικόνα 55 Κάτοψη Β Ορόφου.....	79
Εικόνα 56 Ξύλινη ψευδοροφή.....	80
Εικόνα 57 Επικάλυψη linoleum.....	80
Εικόνα 58 Σίδηροι φεγγίτες.....	80
Εικόνα 59 Στέγη κτιρίου.....	81
Εικόνα 60 Νηπιαγωγεία εντός της Σπάρτης και νέο νηπιαγωγείο (με πράσινο).....	88
Εικόνα 61 Χώρος 1 πρότασης.....	125
Εικόνα 62 Χώρος 2 πρότασης.....	126
Εικόνα 63 Χώρος 3 πρότασης.....	126
Εικόνα 64 Κάτοψη Ισογείου (Πρόταση).....	127
Εικόνα 65 Κάτοψη ισογείου (πρόταση).....	127
Εικόνα 66 Χώρος 5 πρότασης.....	128
Εικόνα 67 Χώρος 6 πρότασης.....	128
Εικόνα 68 Χώροι 7 και 8 πρότασης.....	129
Εικόνα 69 Χώρος 9 πρότασης.....	129
Εικόνα 70 Κάτοψη Α ορόφου (Πρόταση).....	130

Εικόνα 71 Κάτοψη Α ορόφου (πρότασης).....	131
Εικόνα 72 Χώρος 11 πρότασης.....	131
Εικόνα 73 Χώρος 12 πρότασης.....	132
Εικόνα 74 Χώρος 13 πρότασης.....	132
Εικόνα 75 Χώρος 14, 15 και 16 πρότασης.....	133
Εικόνα 76 Χώρος 16 και 17 πρότασης.....	134
Εικόνα 77 Χώρος 18 πρότασης.....	134
Εικόνα 78 Χώρος 20 πρότασης.....	135
Εικόνα 79 Κάτοψη Β ορόφου (Πρόταση).....	136
Εικόνα 80 Κάτοψη Β ορόφου (πρότασης).....	136
Εικόνα 81 Προαύλιος χώρος πρότασης.....	137
Εικόνα 82 Νέα είσοδος.....	138
Εικόνα 83 Έξοδος στον κήπο (εναλλακτική είσοδος).....	139
Εικόνα 84 Επαναφορά του ανοίγματος που είχε μπαζωθεί στον όροφο.....	140
Εικόνα 85 Οριοθέτηση του προαύλιου χώρου.....	141
Εικόνα 86 Το κτίριο (πρόταση).....	142
Εικόνα 87 Τάφος αποστράγγισης.....	146
Εικόνα 88 Αποστραγγιστική τάφος.....	147
Εικόνα 89 Λεπτομέρεια εξωτερικών τοίχων (επένδυση με μόνωση).....	147
Εικόνα 90 Λεπτομέρεια νέων εσωτερικών τοίχων.....	148
Εικόνα 91 Προτεινόμενο πάτωμα laminate.....	150
Εικόνα 92 Πάτωμα laminate playstyle 832.....	150
Εικόνα 93 Δάπεδο ισογείου.....	151
Εικόνα 94 Δάπεδο ισογείου (στους χώρους υγιεινής).....	151
Εικόνα 95 Ξύλο Ιρόκο.....	151
Εικόνα 96 Οροφή κεντρικού χώρου Α ορόφου.....	155
Εικόνα 97 Δάπεδο Α ορόφου.....	156
Εικόνα 98 Λεπτομέρεια παραθύρου.....	157
Εικόνα 99 Λεπτομέρεια εσωτερικών πορτών - Λεπτομέρεια εξωτερικού ανοίγματος εξώστη στον Α όροφο.....	157
Εικόνα 100 Λεπτομέρεια στέγης.....	158
Εικόνα 101 Προτεινόμενο δάπεδο Β ορόφου.....	161
Εικόνα 102 Εξωτερική χρωματική απόδοση κτιρίου.....	172
Εικόνα 103 Εσωτερικές χρωματικές αποδόσεις χώρων ισογείου.....	173
Εικόνα 104 Εσωτερικές χρωματικές αποδόσεις χώρων α ορόφου.....	175
Εικόνα 105 Εσωτερικές χρωματικές αποδόσεις χώρων β ορόφου.....	177
Εικόνα 106 Κάτοψη ισογείου.....	179
Εικόνα 107 Κάτοψη ισογείου (πρόταση).....	188
Εικόνα 108 Κάτοψη Α ορόφου (Πρόταση).....	190
Εικόνα 109 Κάτοψη Β Ορόφου (Πρόταση).....	191
Εικόνα 110 Φωτισμός (Κάτοψη Ισογείου).....	194
Εικόνα 111 Φωτισμός (Κάτοψη Α Ορόφου).....	201
Εικόνα 112 Φωτισμός (Κάτοψη Β Ορόφου).....	209

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία ασχοληθήκαμε με τη μελέτη της ανακαίνισης και αποκατάστασης του Παλαιού Πρωτοδικείου Σπάρτης. Το κτίριο μελετήθηκε για επανάχρηση, ενώ η νέα προτεινόμενη χρήση του είναι Δημόσιο Πρότυπο Νηπιαγωγείο.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στη μελέτη μας ξεκινάμε με τη Σπάρτη και την ιστορία της.

Ψάχνοντας την ιστορία του κτιρίου αναλύουμε τις φάσεις από τις οποίες έχει περάσει το κτίριο (προσθήκες, αφαιρέσεις και άλλες μετατροπές), εξετάζουμε την υπάρχουσα κατάστασή του (παθολογία) και δίνουμε προτάσεις για την αποκατάστασή του, αντιμετωπίζοντάς το ως μνημείο.

Μέσα από την ανάλυση της ιστορίας των νηπιαγωγείων στην κάθε εποχή μέχρι τη μορφή και το ρόλο που έχει σήμερα, ερχόμαστε σε επαφή με τη νέα χρήση και λειτουργία ενός τέτοιου εκπαιδευτικού ιδρύματος.

Στη συνέχεια μελετάμε και αναλύουμε κάθε παράμετρο της ιδέας μας όσον αφορά τη νέα χρήση και δίνουμε λύσεις για την υλοποίησή τους. Λύσεις που σέβονται την ιστορικότητα του κτιρίου και καλύπτουν πλήρως τις ανάγκες της νέας χρήσης. Συμπεριλαμβάνονται όλες οι απαραίτητες μελέτες για τους χώρους (φωτισμού, ακουστικής, ηχομόνωσης, θερμομόνωσης, χρωμάτων, υλικών) καθώς και κάθε απαραίτητη επέμβαση σε αυτό.

Με σχέδια AutoCAD και τρισδιάστατα ολοκληρώνεται η τελική πρόταση.

Κεφάλαιο 1^ο

ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΠΑΡΤΗΣ

1.1 Εισαγωγικά Στοιχεία

Η Σπάρτη είναι πόλη της Πελοποννήσου και πρωτεύουσα του νομού Λακωνίας της Ελλάδας¹. Η σημερινή Σπάρτη είναι χτισμένη νότια από το κέντρο της αρχαίας ομώνυμης πόλης, κοντά στη δεξιά όχθη του ποταμού Ευρώτα. Η πεδιάδα που απλώνεται γύρω της είναι καταπράσινη από ελιές, πορτοκαλιές, λεμονιές, μουριές και άλλα δέντρα. Στα νοτιοδυτικά υψώνεται το όρος Ταΰγετος με τις πανύψηλες κορυφές και την άγρια ομορφιά του. Στα ανατολικά της πόλης βρίσκεται η οροσειρά του Πάρνωνα, που είναι κατάφυτη από έλατα και άλλα δέντρα. Η πόλη επανιδρύθηκε μετά την απελευθέρωση της χώρας το 1834, ύστερα από απόφαση του βασιλιά Όθωνα και σε επίσημη τελετή την 1η Ιανουαρίου 1857 έγινε η εγκαθίδρυση των αρχών από το Μυστρά στη νέα πόλη, που ήταν και η πρώτη στην Ελλάδα που χαραχθηκε με πολεοδομικό σχέδιο. Έχει πλατιές και δεντροφυτεμένους δρόμους, μεγάλες πλατείες, ωραίες νεοκλασικές οικοδομές και πλούσια ύδρευση. Το ένδοξο παρελθόν της και η κοντινή απόσταση από τον πολυθρύλητο Μυστρά τραβούν την προσοχή πολλών επισκεπτών - τουριστών με προσεγγίσεις κρουαζιερόπλοιων στο Γύθειο. Από την αρχαία Σπάρτη σώζονται λείψανα από τους ναούς της Ορθίας Αρτέμιδος, της Χαλκιοίκου Αθηνάς, του Καρνείου Απόλλωνα, καθώς και θέατρο της ρωμαϊκής εποχής. Αποτελεί το οικονομικό και εμπορικό κέντρο του νομού. Έχει αξιόλογο αρχαιολογικό μουσείο και μουσείο της ελιάς. Είναι η μόνη πόλη πρωτεύουσα νομού της Πελοποννήσου που δε συνδέεται με σιδηροδρομικό δίκτυο (αν και είχε προβλεφθεί τέτοια σύνδεση τον 19ο αιώνα). Επικοινωνεί όμως οδικά με την Καλαμάτα και την Τρίπολη, ενώ διαθέτει και μικρό αεροδρόμιο

Η περιοχή της Σπάρτης έχει μακραίωνη ιστορία τόσο στην Αρχαιότητα, όσο και στο Μεσαίωνα και τη Νεώτερη Εποχή². Η Σπάρτη και η Λακωνία αναφέρονται από την

¹ http://www.sparta.gov.gr/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=566&Itemid=36

² <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%80%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B7>

ελληνική μυθολογία. Αναφέρεται και από τον Όμηρο στα έπη του, την Ιλιάδα και την Οδύσσεια ως ένα από τα ισχυρότερα [Μυκηναίοι|μυκηναϊκά] βασίλεια και έδρα του Μενελάου, αδερφού του βασιλιά Αγαμέμνονα των Μυκηνών την περίοδο πριν τον Τρωικό Πόλεμο.

1.2 Προϊστορία και Πρωτοϊστορία

Η ευρύτερη περιοχή της Σπάρτης, όπως και ολόκληρη η Λακωνία, έχει κατοικηθεί από τη νεολιθική εποχή (6000 - 3000π.Χ.). Πρώτος κάτοικος είναι οι Πελασγοί, που ειδικότερα στην περιοχή της Σπάρτης λέγονται Λέλεγες, από τον πρώτο μυθικό βασιλιά Λέλεγα³. Ονόματα, όπως Λήδα, Ελένη είναι μακρινές αναμνήσεις θεοτήτων της γονιμότητας και εικόνες διεργασιών του υποσυνειδήτου ή είναι αποκρυσταλλώσεις γεωλογικών μεταβολών και κοινωνικής δραστηριότητας, όπως είναι τα ονόματα Ευρώτας, Μύλης κα. Ο Ευρώτας, μυθικό πρόσωπο, άνοιξε τη φυσική δίοδο, ώστε να χάνονται τα λιμνάζοντα νερά από τη Λακεδαίμονα στη θάλασσα. Ο Μύλης εξάλλου είναι αυτός που ανακάλυψε το μύλο και ο πρώτος που άλεσε σιτάρι (Παυσανίου, Λακωνικά). Κατά τη μυθική παράδοση ο Μύλης γέννησε τον Ευρώτα, ο Ευρώτας γέννησε τη Σπάρτη, η οποία παντρεύτηκε τον Λακεδαίμονα, το γιο του Δία και της Ταυγέτης. Γιος του Λακεδαίμονα ήταν ο Αμύκλας, ο οποίος έκτισε την ομώνυμη πόλη, τις Αμύκλες.

Γύρω στο 2000 π.Χ. αρχίζει η μεγάλη μετανάστευση των ινδοευρωπαϊκών λαών. Στην Πελοπόννησο εγκαθίστανται με το όνομα Αχαιοί και στη Λακωνία ιδρύουν ένα από τα πιο σημαντικά κέντρα, τη Σπάρτη. Είναι η Σπάρτη του Ομήρου, του Μενελάου και της Ωραίας Ελένης, η Σπάρτη της μυκηναϊκής περιόδου, της πρωτοϊστορίας. Ο κόσμος εκείνος, όλος ποίηση και γοητεία διασταυρώθηκε με τον προελληνικό κόσμο, τους Πελασγούς και συναντήθηκε με τον επίσης μεγάλο και αρχαιότερο πολιτισμό των Κρήτων, τον Μινωϊκό.

Αναφορικά με την προέλευση του ονόματος Σπάρτη, έχουν προταθεί πολλές ετυμολογίες, αλλά φαίνεται ως επικρατέστερη εκείνη σύμφωνα με την οποία προέρχεται από τον ομώνυμο θάμνο που φυτρώνει στην περιοχή, το "σπάρτο".

³ http://www.sparti.gov.gr/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=52&Itemid=48

Η αχαϊκή Σπάρτη με τα πολυτελή ανάκτορα, που περιγράφει ο Όμηρος, δεν έχει εντοπισθεί οριστικά. Αρχαιολογικά ευρήματα από τη Μυκηναϊκή περίοδο (1600 - 1100π.Χ.) την τοποθετούν σε ύψωμα του Πάρωνα, στην ανατολική όχθη του Ευρώτα, πέντε χιλιόμετρα Ν.Α. της Σπάρτης, θέση που λέγεται "Μενελαία", Τελευταία, σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα ενισχύουν την άποψη ότι η Σπάρτη των Αχαιών ήταν βορειότερα, στην Πελλάνα.

...Στης Σπάρτης ήρθαν τα στενά πω'χει βαθειά φαράγγια και στο παλάτι πήγανε του δοξαστού Μενέλαου

...Σάστισαν όπως είδανε του βασιλιά το σπίτι, γιατί μια λάμψη χύνουνταν σα φεγγαριού, σαν ήλιου, παντού μες το ψηλόχτιστο παλάτι του Μενέλαου.

...Κι έπειτα πια σαν χόρτασαν καλά με φαγοπότι... είπε ο Τηλέμαχος στο γιό του Νέστορα, κοντά του σκύβοντας το κεφάλι του να μην ακούσουν άλλοι:

"Θάμαζε, γιέ του Νέστορα, πολυάκριβέ μου φίλε, τη λαμπεράδα του χαλκού, στ' αχόλαλο παλάτι, το κεχριμπάρι, το χρυσό, το φίλντισι, τ' ασήμι. Παρόμοιο θα' ναι σαν κι αυτό του Δία το Παλάτι. Πόσα αλογάριαστα κι αυτά! Να βλέπω μού 'ρθε ζάλη."

1.3 Ομήρου Οδύσσεια - Δωρική Σπάρτη - Ιστορικοί Χρόνοι

Στα 1200π.Χ. αρχίζει μια νέα μετανάστευση λαών προς την ανατολική Μεσόγειο. Ουσιαστικά πρόκειται για επιδρομή λαών που δεν είχαν ακολουθήσει τη πρώτη, του 2000π.Χ. Περίπου το 1100 π.Χ. και μετά την κατάρρευση του μυκηναϊκού πολιτισμού, ένα τμήμα, γνωστοί ως Δωριείς (Δωρίμαχος = αυτός που μάχεται με το δόρυ) κατεβαίνουν πιθανώς από την Ήπειρο και εγκαθίστανται στην Πελοπόννησο κυρίως.

Τη Λακεδαίμονα συγκροτούν τέσσερις συνοικισμοί, η Πιτάνη δυτικά της Ακρόπολης, οι Λίμνες ανατολικά μέχρι τον Ευρώτα, η Κυνόσουρα νοτιοανατολικά και η Μεσόα στο μέσο της απόστασης των τριών αυτών συνοικισμών, όπου βρίσκεται το Λεωνίδιο. Αργότερα θα προστεθεί και μια πέμπτη ακόμη, οι Αμύκλες.

Οι Δωριείς, αρχικά ένας ασήμαντος αριθμός (τον 6ο π.Χ. είναι μόνο 8000 μάχιμοι άνδρες), είναι αναγκασμένοι να επιβιώσουν μέσα σε ένα προδωρικό πληθυσμό,

δυσανάλογα μεγαλύτερο (200000 περίπου). Η ανάγκη να επιβιώσουν και κυρίως να μην αναμιχθούν και εξομοιωθούν από τους ντόπιους Αχαιούς, που σημαίνει να μη χάσουν τη φυλετική τους ταυτότητα, τους οδήγησε σε μια διαφορετική οργάνωση της πολιτείας τους. Έπρεπε να είναι τέλειοι πολεμιστές, να βρίσκονται σε διαρκή πολεμική ετοιμότητα. Οργάνωσαν την πόλη τους σε στρατόπεδο. Τα τείχη θεωρήθηκαν περιττά, γιατί αδυνατούσαν να τους προστατέψουν ανάμεσα σε ένα τόσο μεγάλο ντόπιο πληθυσμό. Ο άνθρωπος έπρεπε να γίνει μόνο στρατιώτης. Πρώτη αρετή έπρεπε επομένως να είναι η υποταγή του ατόμου στην κοινωνική ομάδα.

Η μικρή δωρική ομάδα δεν είχε τη δυνατότητα ούτε και επιστροφής, ούτε και να προχωρήσει. Χρειάστηκε ένα διάστημα ως τις αρχές του 8ου αιώνα π.Χ. για να υποτάξει τους προδωρικούς πληθυσμούς της Λακωνίας. Τη μεγαλύτερη αντίσταση συνάντησαν στις Αμύκλες, στο ισχυρό αυτό μυκηναϊκό κέντρο. Μόνο έπειτα από συμφωνία με τους Αμυκλαίους μπόρεσαν να προχωρήσουν στην υπόλοιπη Λακωνία. Άλλα στοιχεία μυκηναϊκής λατρείας ακόμη και ο θεσμός των δύο βασιλείων που βρίσκουμε από τη μετέπειτα στρατιωτική ιστορία, έχουν την καταγωγή τους στην συμφωνία εκείνη. Αλλά και μετά την κατάκτηση της Λακωνίας αρχίζουν τα μεγάλα προβλήματα για την Σπάρτη.

Έπρεπε να βρίσκονται διαρκώς σε επιφυλακή για να επιτηρούν τους Είλωτες, τους υποταγμένους πληθυσμούς, και ταυτόχρονα να διεξάγουν επαναστατικούς πολέμους για να λύσουν το πρόβλημα του υπερπληθυσμού, που έπειτα από μια περίοδο ηρεμίας παρουσιάστηκε με οξύτητα. Η υποταγή της Μεσσηνίας, της Αρκαδίας, της Αργολίδας, ενώ έλυσε το πρόβλημα, δημιούργησε ταυτόχρονα και πρόβλημα για μια όλο και πιο στρατιωτικά οργανωμένη πολιτεία, για έλεγχο των υποταγμένων. Εκτός από τους Δωριείς Σπαρτιάτες, και τους Είλωτες, δημιουργήθηκαν σχεδόν ενωρίς και οι Περίοικοι. Ήταν αυτοί που κατοικούσαν στη γύρω από τη Σπάρτη βουνοπλαγιές. Επρόκειτο για Δωριείς που ήρθαν αργότερα ή για Δωριείς που δεν υπήρχε κλήρος για αυτούς. Γι αυτό και δεν είχαν τα ίδια δικαιώματα ή υποχρεώσεις με τους πρώτους Δωριείς Σπαρτιάτες. Οι Σπαρτιάτες μαζί με τους περιοίκους πήραν το όνομα Λακεδαιμόνιοι.

1.4 Η Σπάρτη, πρωταγωνιστεί σε Ελληνικό και Διεθνές επίπεδο

Κάπου στα μέσα του 6ου π.Χ. αιώνα αρχίζει να κλείνει μια μακρά περίοδος της αρχαϊκής Σπάρτης. Για να διατηρήσει το χαρακτήρα της, την πολιτική της ταυτότητα μέσα στις νέες συνθήκες που δημιουργούνται, αναγκάζεται να γίνεται όλο και πιο συντηρητική. Τη θέση της ποίησης και της τέχνης, που άνθισε στη δωρική Σπάρτη τους πρώτους αιώνες, όπως θα δούμε πιο κάτω, τη διαδέχεται μια στρατοκρατική κοινωνία.

Η Σπάρτη αναγκάζεται να απομακρυνθεί από την ιδέα του ανθρώπου πολίτη και στη θέση του βάζει τον άνθρωπο - στρατιώτη, μοναδική παράκληση από όλο τον αρχαίο ελληνικό κόσμο.

Στους Περσικούς πολέμους οι Σπαρτιάτες δε θα πάρουν μέρος στη μάχη του Μαραθώνα, αλλά η θυσία των 300 του Λεωνίδα και των 700 Θεσπιέων στο στενό των Θερμοπυλών το 480 π.Χ. θα γινόταν το συγκλονιστικότερο γεγονός αυτής της περιόδου, καθώς οι Σπαρτιάτες έπεσαν υπακούοντας στον άγραφο νόμο που όριζε ότι δεν έπρεπε να εγκαταλείψουν το πεδίο της μάχης.⁴ Η Σπάρτη αυξάνει την επιρροή της στο εξωτερικό, ενώ εξελίσσεται στη μεγαλύτερη δύναμη περσικού στρατού. Έτσι παράλληλα προς την Αθήνα που έδινε τη μεγάλη μάχη εναντίον των Περσών, η Σπάρτη θα προμαχήσει των Ελλήνων στις Πλαταιές με τον Πausανία (479π.Χ.) όπου η νίκη υπήρχε καθοριστική για την Ελλάδα ή στη ναυμαχία της Μυκάλης με τον βασιλέα Λεωτυχίδη.⁵ Μετά τη νικηφόρα για τους Έλληνες μάχη των Πλαταιών, ζητήθηκε από τη Σπάρτη να αναλάβει επιθετικό πόλεμο στη Μικρά Ασία κατά των Περσών αλλά αρνήθηκε. Αυτή την ευκαιρία άρπαξε η Αθήνα που δημιούργησε την Α' Αθηναϊκή Συμμαχία και συνέχισε τον πόλεμο κατά των Περσών στη Μικρά Ασία και την Κύπρο ως το 451 π.Χ..

Ήδη από το 550π.Χ. είχε επιτύχει να σχηματίσει την Πελοποννησιακή Συμμαχία . Αναμιγνύεται νωρίς στα πράγματα της Λυδίας εναντίον των Περσών, ενισχύει τις επαναστάσεις των Ελληνικών πόλεων στην Ιωνία, ασκώντας έτσι μια δυναμική εξωτερική πολιτική που την φέρνει αντιμέτωπη με την άλλη μεγάλη δύναμη την Αθήνα.

⁴ <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%80%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B7>

⁵ http://www.sparta.gov.gr/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=52&Itemid=48

Η Αθήνα ισχυροποιήθηκε τόσο πολύ κάτω από την ηγεσία του Περικλή που η Σπάρτη φοβήθηκε και αποφάσισε με την Πελοποννησιακή Συμμαχία να της κηρύξει τον πόλεμο. Αυτός ονομάστηκε Πελοποννησιακός Πόλεμος από τον ιστορικό Θουκυδίδη και ήταν ιδιαίτερα σκληρός. Η σύγκρουση αυτή Αθήνας και Σπάρτης (431 - 404π.Χ.) δύο μεγάλων κυριότερων συνασπισμών στον Ελληνικό κόσμο, οδήγησε ουσιαστικά στη παρακμή τους. Έληξε, βέβαια, με τη νίκη της Σπάρτης. Είναι ωστόσο χαρακτηριστικό ότι οι Σπαρτιάτες απέρριψαν την επίμονη πρόταση των συμμάχων τους να καταστρέψουν την Αθήνα των θεμελίων. Δεν θέλησαν, λέει ο Ξενοφών στα "Ελληνικά" του, να καταστρέψουν ελληνική πόλη σαν την Αθήνα που είχε προσφέρει τόσα αγαθά στην Ελλάδα.

Μετά από τον Πελοποννησιακό πόλεμο υπήρχε η ελπίδα ότι η Σπάρτη θα κυβερνούσε δίκαια την Ελλάδα, αλλά εγκατέστησε ηγεμονία που δυσαρέστησε όλους και οδήγησε σε δύο πολέμους, τον Βοιωτικό πόλεμο ή Κορινθιακό το 396-387 π.Χ. και τον πόλεμο με τη Θήβα.⁶ Στη μάχη των Λεύκτρων το 371 π.Χ. ο σπαρτιάτικος στρατός ηττήθηκε κατά κράτος από τους Θηβαίους που είχαν επικεφαλής τους Επαμεινώνδα και Πελοπίδα. Το 362 π.Χ. στη μάχη της Μαντινείας ο ενωμένος στρατός της Σπάρτης, της Αθήνας και των συμμάχων τους κατάφερε ένα μεγάλο πλήγμα στη Θήβα και τους δικούς της συμμάχους χωρίς όμως να προκύψει οριστικός νικητής και η Ελλάδα να βυθιστεί στην αβεβαιότητα για πολλά χρόνια. Μέσα σε εκείνη την ταραγμένη περίοδο κανείς δεν έδωσε σημασία σε ένα μικρό ελληνικό βασίλειο του βορρά, τη Μακεδονία, η οποία υπό την ηγεσία του Φιλίππου Β' συνέτριψε τους Ιλλυριούς το 358 π.Χ..

Γενικά στον 3ο π.Χ. αιώνα η ακαμψία των θεσμών οδήγησε τη Σπάρτη σε βαθιά εσωτερική κυρίως.⁷ Μόνο 700 Σπαρτιάτες είχαν πολιτικά δικαιώματα και από αυτούς μόνο 100 είχαν γη. Προσπάθεια για μεταρρυθμίσεις των βασιλέων ΄γη(242 - 241π.Χ.)και αργότερα του Κλεομένη (235 - 221π.Χ.) δεν έφεραν αποτέλεσμα. Στην τελευταία μάχη που έδωσε η άλλοτε ένδοξη Σπάρτη στη Σελλασία (222π.Χ) νικήθηκε από τους Μακεδόνες. Μια ακόμη προσπάθεια του Νάβη (207 - 192π.Χ.) να επιβάλει προοδευτική κοινωνική πολιτική δημιούργησε θύελλα αντιδράσεων από τους ευγενείς και πλουσίους Σπαρτιάτες και τελικά προκάλεσε την επέμβαση της Ρώμης (195 π.Χ.).

⁶ <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%80%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B7>

⁷ http://www.sparti.gov.gr/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=52&Itemid=48

Στην περίοδο της Ρωμαιοκρατίας που επακολούθησε μετά το 146 π.Χ. 24 πόλεις της νότιας Λακωνίας αποσπάστηκαν από τη Σπάρτη και αποτέλεσαν το "Κοινό των Λακεδαιμονίων", ομοσπονδία δηλαδή πόλεων που είχαν την υποχρέωση να συνεισφέρουν στη Ρώμη χρήματα και στρατό. Στα χρόνια του Αυγούστου (22 π.Χ.) μετονομάστηκε "Κοινού των Ελευθερολακώνων", με κέντρο το ιερό του Ποσειδώνα στο Ταίναρο, ενώ τα συνέδρια αρχικά γίνονταν στην Καινήπολη. Οι πόλεις της ομοσπονδίας είχαν δημιουργηθεί από Σπαρτιάτες ευγενείς και πλουσίους που είχαν καταφύγες στη Μάνη λόγω της επανάστασης και της ανακήρυξης της δημοκρατίας στη Σπάρτη από το βασιλιά Νάβη.

1.5 Σπαρτιατική Αγωγή⁸

Ο Σπαρτιάτης, από της γεννήσεώς του μέχρι και τη στιγμή του θανάτου, ήταν ταγμένος να υπηρετεί την Πολιτεία. Με γνώμονα αυτή την αρχή, η αγωγή την οποία λάμβανε αποσκοπούσε στην προετοιμασία του γι' αυτόν τον σκοπό. Όταν ένα αγόρι ερχόταν στη ζωή, ο πατέρας του είχε την υποχρέωση να το στείλει για επιθεώρηση. Τα γηραιότερα μέλη της φυλής, διαπίστωναν την ευρωστία και την αρτιμέλεια του παιδιού, επιτρέποντας στους γονείς του να το αναθρέψουν. Σε εναντία περίπτωση, το εγκατέλειπαν στον Καιάδα, επαφιέμενο στην τύχη. Το βάραθρο στο οποίο εγκαταλείπονταν τα μη αρτιμελή νεογέννητα, στον Ταύγετο, λεγόταν "Αποθέτες". Πρέπει δε να διευκρινιστεί ότι δεν θανατώνονταν, απλώς εγκαταλείπονταν ώστε είτε να πεθάνουν από έλλειψη φροντίδας, είτε να τα βρει κάποιος και να τα αναθρέψει, εκτός όμως του λακωνικού γένους. Η επιθεώρηση των νεογέννητων, γινόταν σε έναν χώρο ο οποίος ονομαζόταν "Λέσχη". Επρόκειτο για την περιοχή όπου οι Σπαρτιάτες συγκεντρώνονταν προκειμένου να επιδοθούν στις στρατιωτικές και αθλητικές τους ενασχολήσεις. Η συγκατάθεση των επιθεωρούντων, ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για την ένταξη ενός παιδιού στη λακωνική φυλή. Όπως αναφέρει ο Πλούταρχος (Αγησίλαος, 12), ουδείς γονέας δεν εδικαιούτο να αναθρέψει το παιδί του, εάν δεν υπήρχε προηγουμένως έγκριση της Πολιτείας.

⁸ Πηγή: Δημήτριος Θ. Κατσούλης, *Δομή του στρατού των Λακεδαιμονίων*, Εκδόσεις Παύλος, Αθήνα 2010

http://www.spartans.gr/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=49&Itemid=34

Εφ' όσον το αγόρι αποδεικνυόταν ότι ήταν αρτιμελής, οι γονείς το ανέτρεφαν έως τα επτά του έτη. Ακολούθως εντασσόταν σε ένα σύστημα δημοσίας εκπαίδευσης, η οποία ήταν γνωστή ως "Αγωγή". Έκτοτε, τα παιδιά ζούσαν σε ομάδες, οι οποίες διαρθρώνονταν σε ίλες και αγέλες και "βούες". Στην ηλικία των είκοσι ετών, η εκπαίδευση κορυφωνόταν και οι νέοι αποκαλούνταν πλέον "είρηνες". Η σκληρή και συνεχής εκγύμναση, η λιτή διατροφή και ο λιτός ιματισμός, η διδαχή της καρτερικότητας και του σεβασμού, αποτελούσαν συστατικά στοιχεία της "αγωγής" των Λακώνων. Οι στόχοι της εκπαιδευτικής αυτής διαδικασίας δεν ήταν αμιγώς στρατιωτικοί, αλλά και ευρύτερα κοινωνικοί. Οι νέοι Σπαρτιάτες επιδίδονταν στην απόκτηση των αρετών, στην εμπέδωση δηλαδή της "αιδούς" (του σεβασμού) αλλά και της "πειθούς", δηλαδή της υπακοής. Για την εμπέδωση της αγωγής, η Πολιτεία είχε ορίσει υπευθύνους οι οποίοι ονομάζονταν "Παιδονόμοι" και ασκούσαν ηθοπλαστικό, μορφωτικό και εποπτικό έργο επί των παιδών. Το αξίωμα αυτό καταλάμβαναν άτομα διακεκριμένα από ηθικής, πνευματικής και σωματικής απόψεως. Οι παιδονόμοι στο έργο που καλούνταν να επιτελέσουν, επικουρούνταν από τους "μαστιγοφόρους", οι οποίοι ασκούσαν ρόλο φυλάκων και ελεγκτών της συμπεριφοράς των εκπαιδευομένων νέων. Σημαντικό ρόλο επίσης διαδραμάτιζαν οι είρηνες, οι οποίοι ασκούσαν καθήκοντα βοηθού παιδονόμου. Ο αρχηγός όλων των ομάδων, μεριμνούσε για την στρατιωτική αγωγή, τις σωματικές ασκήσεις, τον χορό, τη μουσική και τη γραφή των νέων, εν ολίγοις μεριμνούσε για την σωματική, πνευματική και ηθική τους διάπλαση, με γνώμονα τις επιταγές της Πολιτείας.

Κάθε ίλη νέων, επέλεγε ως αρχηγό της τον, κατά γενική παραδοχή, άριστο μεταξύ των εκπαιδευομένων, ο οποίος επιφορτιζόταν με το έργο της οργανώσεως των αγώνων και των συσσιτίων. Προεξάρχουσα θέση στην ιεραρχία, έναντι των παιδονόμων, των μαστιγοφόρων και των ειρένων, κατείχαν οι Άρχοντες, οι οποίοι ήταν πολίτες Σπαρτιάτες, άνω των τριάντα ετών, με αντικείμενο των καθηκόντων τους την άσκηση γενικής εποπτείας και διοικητικού ελέγχου. Η νωχελικότητα, η φυγοπονία και η επίδειξη αδιαφορίας προς την πατρίδα, ήταν φαινόμενα άγνωστα στην αρχαία Σπάρτη, τα οποία και εάν ακόμη ενέσκηπταν, αντιμετώπιζονταν εν τη γενέσει τους με την στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων του αμφισβητία. Ένα μέτρο το οποίο εδραζόταν σε μία βάση απολύτως λογική, σύμφωνα με την οποία δεν ήταν ηθικό και δίκαιο να αποφαινεται περί των ζητημάτων της Πολιτείας, κάποιος ο οποίος εμπράκτως την υπονομεύει ή στην καλύτερα των περιπτώσεων αδιαφορεί για την

τύχη αυτής. Αξίζει να σημειωθεί ότι η πόλη της Σπάρτης πάντοτε παρέμενε ατείχιστη, και αυτό προκειμένου να μην εφησυχάζονται οι πολίτες της, και να μην παραμελούν τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις και το έργο της εκγυμνάσεως. Ο νέος εκείνος ο οποίος θα έφευγε από την Πολιτεία δίχως να έχει εκπληρώσει τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις και επέστρεφε αργότερα, θα αντιμετώπιζε την θανατική ποινή.

Στην Αρχαία Σπάρτη, η αγωνιστική αντίληψη της ζωής έβρισκε την αποθέωσή της μέσα από την αντίληψη ότι η υπηρεσία και η προσφορά προς την Πατρίδα, έχει ισόβια διάρκεια και δεν εξαντλείται σε μία τυπική θητεία, όπως συμβαίνει σήμερα. Οι άρρενες υποχρεούνταν να επιδίδονται σε στρατιωτική αγωγή, και να τίθενται σε στρατιωτική υπηρεσία έως και τα 60 τους έτη. Μέχρι αυτή την ηλικία, είχαν καθήκον να γυμνάζονται, και γενικά να τελούν σε καλή φυσική κατάσταση και ετοιμότητα, πρόθυμοι να αγωνισθούν "υπέρ βωμών και εστιών" μόλις κληθούν υπό τα όπλα. Τον πυρήνα του σπαρτιατικού στρατού, αποτελούσαν οι άρρενες μεταξύ 20 και 30 ετών. Από κάθε ομάδα, επιλέγονταν τρεις από αυτούς, στους οποίους και απονέμετο ο τίτλος του "υπαγρέτου". Καθένας από αυτούς, είχε το δικαίωμα να επιλέξει εκατό άνδρες, τους οποίους και έθετε υπό τις διαταγές του. Έτσι συγκροτήθηκε ένα σώμα από τριακόσιους άνδρες, οι οποίοι αποτελούσαν την επίλεκτη δύναμη της στρατιωτικής μηχανής της Σπάρτης. Κατά τον 4ο π.Χ. αιώνα, το σώμα αυτό ήταν και έφιππο. Αυτό ακριβώς το σώμα του Λακωνικού στρατού, έμεινε θρυλικό στην ιστορική μνήμη με την επωνυμία "Οι Τριακόσιοι", όταν υπό την αρχηγία του Βασιλιά Λεωνίδα, αντιτάχθηκαν στα περσικά στίφη, και μαζί με 700 Θεσπείς, πολέμησαν "υπέρ βωμών και εστιών" και έπεσαν μέχρις εσχάτου, στην μάχη των Θερμοπυλών.

1.6 Τέχνη στην Αρχαία Σπάρτη⁹

Η Τέχνη στην Αρχαία Σπάρτη, σε πείσμα των ανιστόρητων και των παραχαρακτών της ιστορικής αλήθειας, ήταν όχι μόνο υπαρκτή, αλλά είχε να επιδείξει και σημαντικά έργα, ιδίως στον τομέα των θρησκευτικών καλλιτεχνημάτων. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να διευκρινισθεί ότι η Τέχνη στην Αρχαία Σπάρτη ήταν υποκείμενη στην δωρική τεχνοτροπία και νοοτροπία, γι' αυτό ήταν λιτή χωρίς βεβαίως να υπολείπεται σε κάλλος, σε σχέση προς τις άλλες τεχνοτροπίες και τους

⁹ http://www.spartans.gr/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=51&Itemid=37

υπόλοιπους Ελληνικούς Ρυθμούς (Ιωνικό, Κορινθιακό). Η αυστηρότητα και η λιτότητα του Δωρικού Ρυθμού, η υιοθέτηση του οποίου δεν περιορίστηκε στα κλειστά πλαίσια της σπαρτιατικής αρχιτεκτονικής, αλλά αντίθετα προσέλαβε πανελλήνιο χαρακτήρα, δεδομένου ότι ακόμη και αυτός ο περικαλλής ναός της Παρθένου Αθηνάς που κοσμούσε την Ακρόπολη των Αθηνών ήταν δωρικού ρυθμού, συνέβαλε σημαντικά στην άνθιση της Ελληνικής Τέχνης προσφέροντάς τις νέες εκφραστικές δυνατότητες, με γνώμονα ένα πιο αυστηρό μέτρο.

Από την πρόιμη αρχαιότητα παρατηρείται μία άνθιση των λακωνικών τεχνών, με άξονα την κεραμική, την υφαντουργία καθώς και τη μεταλλουργία. Ήδη από την 60η Ολυμπιάδα, αναφέρονται δύο ονομαστοί σπαρτιάτες τεχνίτες: Ο Δορυκλείδας και ο Δόντας. Στον μεν Δόντα αποδίδεται η κατασκευή αγαλμάτων από χρυσό και ελέφαντο, για λογαριασμό των Μεγαρέων, αγάλματα τα οποία προσεφέρθησαν στην Ολυμπία. Στον δε Δορυκλείδα αποδίδεται η δημιουργία αγάλματος της Θέμιδος, το οποίο κόσμησε το εσωτερικό του Ναού της Ήρας στην Ολυμπία, επίσης χρυσελεφάντινο. Σημαντική καλλιτεχνική φυσιογνωμία επίσης υπήρξε και ο Θεοκλής, γιος του Ηγύλου του Λακεδαιμονίου, στον οποίο αποδίδεται η δημιουργία των Εσπερίδων στο Ηραίο της Ολυμπίας. Ακόμη, στον τομέα της αγαματοποιίας, της αρχιτεκτονικής αλλά και της μουσικής (δωρικών ασμάτων) διακρίθηκε ο σπαρτιάτης Γιτιάδας, η δραστηριότητα του οποίου εντοπίζεται στο 540 π.Χ. Σύμφωνα με τον Πausανία (Ζ', 16-18). Στα έργα του Γιτιάδου συγκαταλέγονται η κατασκευή του Ναού αλλά και του αγάλματος της Αθηνάς Χαλκοιοίκου στην Ακρόπολη της Σπάρτης, όπως και πολλά αξιόλογα έργα στις Αμύκλες. Περίφημοι χαλκουργοί ήταν οι Λακεδαιμόνιοι Χάρτας και Συάρδας. Ο Ηρόδοτος αναφέρει ότι οι Λακεδαιμόνιοι είχαν στείλει στον Κρόισο έναν κρατήρα εξαιρετικής τέχνης διακοσμημένο με ζώδια. Ο δε Πausανίας επισημαίνει ότι ο θρόνος του Απόλλωνα στις Αμύκλες, ήταν ένα από τα καλλιτεχνικά Θαύματα της Αρχαίας Ελλάδος.

Επίσης από την αναφορά για τα δημόσια κτίρια, τα καλλιτεχνήματα, τους Ναούς και τα Ιερά που πραγματοποιεί ο Πausανίας στο έργο του "Ελλάδος περιήγησης", προκύπτει ότι η Τέχνη υπήρξε στην Αρχαία Σπάρτη ακμαία έως και το 396 μ.Χ., έτος κατά το οποίο η ρωμαιοκρατία σάρωσε τα πάντα και στην Λακωνία. Βεβαίως στο σημείο αυτό ανακύπτει το εύλογο ερώτημα γιατί δεν έχουν αναδειχθεί σημαντικά καλλιτεχνικά ευρήματα από την Λακωνία, γιατί η αρχαιολογική σκαπάνη δεν έχει

φέρει στο φως του ήλιου καλλιτεχνικούς θησαυρούς, όπως σε τόσες άλλες περιοχές του ελλαδικού χώρου. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό μπορεί να εξαχθεί αβίαστα εάν λάβουμε υπ' όψη μας το γεγονός ότι η Αρχαία Σπάρτη κατ' ουσία δεν έχει ανασκαφεί, καθώς ολόκληρη η αρχαία πόλη βρίσκεται θαμμένη κάτω από τα Θεμέλια της συγχρόνου πόλεως, κάθε δε αρχαιολογικό εύρημα το οποίο έρχεται στην επιφάνεια τυχαίως κατά την εκτέλεση οικοδομικών εργασιών, καταχώνεται εκ νέου, ή καταστρέφεται, προκειμένου να μην παρακωλυθεί η οικοδομική δραστηριότητα, σβήνοντας και αφανίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τις μαρτυρίες περί του Πολιτισμού των Λακεδαιμονίων.

Ορθή αντίληψη για την σπουδαιότητα του Σπαρτιατικού Πολιτισμού, θα μπορέσουμε να έχουμε μόνο εάν αναδειχθεί ο πλούτος των μνημείων που ευλαβικά διαφυλάττει η λακεδαιμονική γη στα σπλάχνα της, κάτω από τα θεμέλια των σημερινών οικισμών. Με γνώμονα τα προαναφερθέντα, η προκατάληψη ότι στην Αρχαία Σπάρτη δεν υφίστατο καλλιτεχνικό αίσθημα, είναι όχι μόνο εσφαλμένη, αλλά και αβάσιμη, απορρέει δε είτε από άγνοια είτε από σκόπιμη διαστρέβλωση των πηγών της ιστορίας. Τον μύθο των δήθεν άξεστων και απολίτιστων σπαρτιατών κατατροπώνει μία εξέχουσα μορφή της γαλλικής αρχαιολογίας, ένα επιστημονικό πνεύμα που ασχολήθηκε εμπειριστατωμένα με τον Σπαρτιατικό Πολιτισμό, διατυπώνοντας πορίσματα εντελώς ενάντια προς τις κατεστημένες απόψεις. Πιο συγκεκριμένα επ' αυτού, ο γάλλος αρχαιολόγος E. Peule στις Πελοποννησιακές του μελέτες, μεταξύ των άλλων, αναφέρει: *"Όχι, το σπαρτιατικό πνεύμα δεν υπήρξε βάνανσο και βάρβαρο. Όχι, το πολεμικό πάθος δεν είχε καταπνίξει τα υψηλά ιδεώδη και την καλαισθησία. Όχι, η αγωγή δεν έτεινε να εξαφανίσει πάσαν ψυχική χαρμόνη. Όχι, τα γράμματα δεν ήταν αδιακρίτως εξορισμένα και περιφρονημένα, όπως επί μακρόν συνέβη στη Ρώμη....."* Και ο Peule' συνεχίζει: *"Εάν δε η πολιτεία υπήρξε αυστηρός τιμητής, υπήρξε συγχρόνως και φωτισμένος προστάτης. Αυτή έταξε τους ποιητές συγκάθεδρους με τους νομοθέτες, η τους διέταξε να τίθενται επικεφαλής των στρατιωτών. Αυτή διέταξε την αρχιτεκτονική να εγείρει τα μεγάλα έργα, και χορήγησε στη γλυπτική τα πολύτιμα μέταλλα....."*

Η Σπάρτη ανέδειξε ποιητές, καλλιτέχνες, φιλοσόφους, γνωμικούς. Ο προαναφερόμενος αρχαιολόγος πραγματοποιώντας μία γενική θεώρηση του πολιτισμού των Λακεδαιμονίων, αποφαινεται τα ακόλουθα: "Δεν διατείνομαι ότι η

Σπάρτη ήτο πλήρης αριστουργημάτων και η τέχνη σε αυτή είχε αναπτυχθεί σε βαθμό υπέροχο. Αλλά είναι βέβαιο ότι η πόλη του Λυκούργου δεν ήτο άθροισμα οικιών άτεχνων και άκομψων....." Έργα όπως η περσική στοά και ο Ναός της Χαλκοιοίκου Αθηνάς, αποτελούν επιτεύγματα που συνδυάζουν την αρμονική ένωση της Αρχιτεκτονικής και της Γλυπτικής. Ναός όπως αυτός της Ενόπλου Αφροδίτης (διώροφο οικοδόμημα στη Σπάρτη), ήταν αληθινό αρχιτεκτονικό κόσμημα. Ο Πausanias επισημαίνει ότι ανάλογό του ούτε στην Αραβία, ούτε στην Ιταλία ή στην Αίγυπτο δεν συνάντησε, γεγονός το οποίο υποδηλώνει, μεταξύ των άλλων, την ανυπέβλητη μεγαλοπρέπεια αλλά κυρίως τη μοναδικότητα της Ελληνικής Τέχνης, η οποία δεν προσιδιάζει σε καμιά άλλη ψυχοσύνθεση, παρά μόνον σε αυτή των γηγενών, των Ελλήνων. Η γλυπτική σχολή των Σπαρτιατών, συγκαταλεγόταν μεταξύ των 6 μεγαλύτερων της αρχαίας Ελλάδος. Ανεπτυγμένη επίσης υπήρξε και η λυρική ποίηση, ιδίως δε η ηρωική της εκδοχή. Ονομαστός είναι ο ποιητής Τυρταίος, ο οποίος με τους εμπνευσμένους στίχους του, αναπτέρωνε το ηθικό των Λακεδαιμονίων. Δια του ποιήματος "Ευνομία" επέφερε τη συνένωση των Σπαρτιατών, ενώ δια των "Υποθηκών" αφύπνισε τα αισθήματα ανδρείας και φιλοπατρίας των Λακώνων.

Είναι αλήθεια ότι η Σπάρτη δεν είχε να επιδείξει μεγαλοπρεπή δημόσια οικοδομήματα, όπως αυτό του Παρθενώνος και των Προπυλαίων της Αθηναϊκής ακροπόλεως¹⁰. Αυτό όμως οφειλόταν όχι στην ατεχνία ή στην ακαλαισθησία των Σπαρτιατών, αλλά αφενός στην αυστηρότητα που ίσχυε, και η οποία επηρέαζε κάθε έκφανση της ζωής και της σκέψέως τους, άρα και την καλλιτεχνική τους έμπνευση, αφ' ετέρου οφειλόταν στο γεγονός ότι η Σπάρτη δεν είχε τα τεράστια εκείνα έσοδα που εισέρεαν στα αθηναϊκά ταμεία από τις "φόρου υποτελείς" πόλεις-μέλη της αθηναϊκής "συμμαχίας".

1.7 Σπαρτιάτικες Εορτές

Το έθιμο του πανηγυρισμού με την ευκαιρία εξαιρετικών γεγονότων, ή προς απονομή λατρείας και τιμής προς θεότητα, ήρωα, επιφανή πρόσωπα κ.τ.λ. είναι αρχαιότατο. Στην Αρχαία Ελλάδα κυρίως και αργότερα στη Ρώμη, οι εορτές

¹⁰ http://www.spartans.gr/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=51&Itemid=37

προσλάμβαναν έκταση μεγάλου πανηγυρισμού και συνδέονταν με την οργάνωση πομπών, αγώνων αθλητικών ή καλλιτεχνικών, θεατρικών παραστάσεων κ.α.

Οι εορτές των αρχαίων προγόνων μας, είχαν ως επί το πλείστον χαρακτήρα κατ'εξοχήν θρησκευτικό, και ήταν εορτές αγροτικές (Διονύσια, Λήναια, Ανθεστήρια) ή αφιερωμένες προς τιμήν των πολιούχων Θεών, ή των τοπικών ηρώων, και οι πρόγονοί μας θεωρούντο από τους νεώτερους μελετητές ως ένας από τους ευσεβέστερους λαούς του κόσμου. Παρακάτω λοιπόν θα θυμίσουμε τις κυριότερες εορτές που ελάμβαναν χώρα την αρχαία εποχή, στην Λακωνική πολιτεία.

Οι εορτές βέβαια αυτές δεν ήταν οι μοναδικές, αλλά θεωρούνται οι μεγαλύτερες και πιο σημαντικές του έτους, κατά την διάρκεια των οποίων λάμβανε μέρος το σύνολο σχεδόν της πολιτείας, ενώ έχουν αναφερθεί και περιπτώσεις προσωρινής παύσης των πολεμικών επιχειρήσεων ώστε οι πολεμιστές να λάβουν μέρος στους εορτασμούς αυτούς.

1.7.1 Υακίνθεια

Ονομαστή τριήμερη λακωνική εορτή που συνέπιπτε με τις τελευταίες ημέρες του Μαΐου, ή τις πρώτες του Ιουνίου προς τιμήν του Υακίνθου αρχικώς, και μετέπειτα του Απόλλωνος, στις Αμύκλες, πέντε χιλιόμετρα προς Νότον της Σπάρτης, κοντά στη δεξιά όχθη του Ευρώτα. Κατά την αρχαία Ελληνική Μυθολογία ο Υάκινθος ήτο ωραιότατος νέος, υιός του βασιλέως των Αμυκλών Αμύκλα, τον οποίον ηράσθησαν συγχρόνως ο Απόλλωνας και ο Ζέφυρος (σημ: το "ηράσθησαν" με την αρχαιοελληνική θεωρία του όρου, όχι σαρκικά). Επειδή όμως ο Υάκινθος συνεπάθει τον Απόλλωνα, ο Ζέφυρος τον εφόνευσε δολίως, ωθήσας δηλ., τον υπό του Απόλλωνας ριπτόμενον δίσκον, που βρήκε τον Υάκινθο στο μέτωπο και τον άφησε νεκρό. Ο Απόλλων απαρηγόρητος για τον απροσδόκητο χαμό, έθαψε τον Υάκινθο κάτω από τον βωμό του στο τέμενος των Αμυκλών. Από το όνομα της εορτής είναι φανερό ότι ο Υάκινθος ήτο τοπικός προδωρικός ήρωας και Θεοποιηθείς ετιμάτο ως τοπικός Θεός της βλαστήσεως μαζί με την αδελφή του Πολύβοια που ταυτιζόταν με την Κόρη-Περσεφόνη. Οι Δωριείς διατήρησαν τις εορταστικές εκδηλώσεις των Αχαϊκών Αμυκλών και έτσι συνεχίσθηκε ως τα ύστερα χρόνια της αρχαιότητας και η λατρεία του Υακίνθου πλάι στον Απόλλωνα.

Η πρώτη ημέρα των εορτών ήτο πένθιμη γιατί ήταν αφιερωμένη στο θάνατο του Υακίνθου και προσφέρονταν εναγισμοί. Από μία χάλκινη πόρτα που υπήρχε στον βωμό-τάφο, γίνονταν χοές για τον Υάκινθο. Το βράδυ έτρωγαν μόνο τα φαγητά που επέτρεπε το ειδικό τυπικό της λατρείας (όχι ζυμωτά και ψωμί) ένα κόσμιο δείπνο, μελαγχολικό, χωρίς άσματα και διασκεδάσεις. Η δεύτερη ημέρα των Υακινθίων ήτο αφιερωμένη στο νεώτερο θεϊκό κυρίαρχο των Αμυκλών, το μεγάλο θεό των Δωριέων, τον Απόλλωνα, που ήταν προστάτης της βλαστήσεως και της συγκομιδής και άρχιζε το εύθυμο μέρος των εορτών κατά το οποίο ακουγόταν ο ύμνος του Θεού, δηλαδή ο παιάν. Κατά τη μεγάλη ‘πανήγυρη’ προσεφέροντο στη Σπάρτη και τις Αμύκλες ποικίλα θεάματα. Παιδιά που φορούσαν ειδικούς μακρούς χιτώνες έπαιζαν κιθάρα, ενώ άλλα χόρευαν υπό τους ήχους αυλού. Τοπικά άσματα έψαλλαν χορωδίες νέων, στις οποίες μετείχαν χορευτές με κινήσεις προσαρμοσμένες στους ήχους των ασμάτων και του αυλού.

Μία επιβλητική πομπή σχηματιζόταν από τη Σπάρτη στις Αμύκλες κατά μήκος της "Υακινθίδος" οδού. Στο κέντρο της πομπής υποτίθεται ότι ήταν ο "χιτών του Απόλλωνος" τον οποίον κάθε χρόνο, ύφαιναν στη Σπάρτη γυναίκες, για να τον αφιερώσουν στον Απόλλωνα. Στην πομπή μετείχαν παρθένες επί "καν(ν)άθρων", δηλαδή πάνω σε αμάξια ή άρματα πλούσια στολισμένα, καθώς και έφιπποι πολίτες με στολισμένα άλογα. Η πομπή πρέπει να ξεκινούσε από το εργαστήριο ετοιμασίας του χιτώνος που και αυτό ονομαζόταν χιτών. Μετά την αφιέρωση του καινούργιου χιτώνος στο τέμενος των Αμυκλών, επακολουθούσαν τα "νυχία ευφρόσυνα", δηλαδή οι νυκτερινοί χοροί των γυναικών. Εκεί με θυσίες και εστιάσεις η εορτή συνεχιζόταν και την τρίτη ημέρα. Τη συμμετοχή τους στην εορτή των Υακινθίων οι Σπαρτιάτες και οι Αμυκλαιείς την θεωρούσαν βασικό θρησκευτικό καθήκον.

Σε περίπτωση πολέμου, η πόλη επεδίωκε εκεχειρία για να εορτάσει τα Υακίνθια. Στην εορτή του έτους 390 π.Χ. κατά τη διάρκεια του οποίου ο βασιλιάς Αγησίλαος ήταν μπλεγμένος στον Κορινθιακό πόλεμο και δεν ηδύνατο να παρευρεθεί ο ίδιος, υποχρεώθηκε να δώσει άδεια στους οπλίτες του που κατάγονταν από τις Αμύκλες, ώστε να φύγουν από το Λέχαιο για τη Σπάρτη. Χάριν ασφαλείας ο Σπαρτιάτης φρούραρχος του Λεχαιίου ανέθεσε σε 600 Λακεδαιμονίους να προπέμψουν τους πανηγυριστές μέχρι του ασφαλούς χώρου. Οι Αμυκλαιείς απεμακρύνθησαν από τις

επιχειρήσεις ασφαλείς. Αλλά όταν η μοίρα των 600 Λακεδαιμονίων επέστρεφε στο Λέχαιον, δέχθηκε την ξαφνική επίθεση του Αθηναίου στρατηγού Ιφικράτους και των πελταστών του με αποτέλεσμα να σκοτωθούν οι μισοί.

1.7.2 Κάρνεια

Ήταν η δεύτερη μεγάλη λακωνική εορτή που διαρκούσε στη Σπάρτη εννέα ημέρες του τοπικού μηνός Καρνείου Αυγούστου και ίσως κάποτε κατά τις πρώτες ημέρες του Σεπτεμβρίου, ανάλογα με την Πανσέληνο. Στην αρχή η εορτή ήταν αφιερωμένη σε έναν τοπικό θεό υπό το όνομα Κάρνος, ήτοι κριός και ελογίζετο ως προστάτης της γονιμότητας και της συγκομιδής των καρπών. Η Παράδοση που διατηρήθηκε ως το τέλος της αρχαιότητας λέγει ότι στα προδωρικά χρόνια υπήρχε ξόανο του θεού "Καρνείου οικέτα" που φυλασσόταν όχι σε ναό, αλλά στο σπίτι ενός μάντεως κριού, όπου προσερχόταν ο κόσμος για τη λατρεία. Ο μάντις κριός είχε την εύνοια των Δωριέων γιατί τους διευκόλυνε να καταλάβουν τη Σπάρτη. Την ίδια εύνοια έδειξαν οι Δωριείς και για τον θεό Κάρναιο που τον ταύτισαν με τον Απόλλωνα που ήτο, όπως και ο Απόλλων, ποιμενικός Θεός. Ιερόν του Καρνείου Απόλλωνας υπήρχε κοντά στο λεγόμενο Δρόμο μετά το Ιερόν της Ειλειθυίας, και τέμενος έξω της Σπάρτης επί της οδού προς Αρκαδίαν. Οι αρχαίοι εσφαλμένως θεωρούσαν την εορτή των Καρνείων "μίμημα στρατιωτικής αγωγής", επειδή οι άνδρες συνήθιζαν κατά τα Κάρνεια να μετέχουν σε ένα δείπνο που όλα γίνονταν με στρατιωτικά παραγγέλματα. Σε εννέα διαφορετικές θέσεις της πόλεως, που τις έλεγαν «σκιάδες» γιατί σε κάθε μία υπήρχε μία σκηνή, δειπνούσαν ανά εννέα άνδρες, που αντιπροσώπευαν τρεις φατρείς, δηλ. τρεις ομάδες συγγενών.

Την οργάνωση της εορτής εμπιστεύονταν σε ομάδα νέων, τους καρνεάτας, που δεν είχαν φθάσει σε ηλικία γάμου. Μερικοί από αυτούς που ονομάζονταν "σταφυλοδρόμοι" μετείχαν σε μία εορτή που σημείωνε το τέλος του τρυγητού. Ένας καρνεάτης μετά από ευχές που απηύθυνε για το τέλος της συγκομιδής και της καλοχρονιάς, απομακρυνόταν τρέχοντας από τους σταφυλοδρόμους που κρατούσαν μεγάλα τσαμπιά σταφύλια και επεδίωκαν να τον πιάσουν. Εάν τον έπιαναν η χρονιά θα πήγαινε καλά για την πόλη. Προσωποποίηση της ευτυχίας της πόλεως ήτο ο στεφανωμένος νέος και γι' αυτό επεδίωκαν να τον πιάσουν οι σταφυλοδρόμοι που αντιπροσώπευαν την πόλη. Αν ο νέος ξέφευγε, η χρονιά θα ήταν γεμάτη κακοτυχίες.

Τα Κάρνεια ετελούντο στο τέρμα κάθε τετραετίας και γίνονταν και αγώνες (εκτός των μουσικών), κρατούσαν μάλιστα και καταλόγους των "καρνεοτικών", που εχρησιμοποιούντο για την χρονολόγηση όπως οι κατάλογοι των Ολυμπιονικών. Ο λυρικός ποιητής και μουσικός Τέρπανδρος, νίκησε σε μουσικό αγώνα των Καρνείων στη Σπάρτη το 676 π.Χ. Επίσης σε μουσικό αγώνα των Καρνείων στη Σπάρτη νίκησε και ο μουσικός και ποιητής Αρίων από την Μήθυμνα της Λέσβου, όχι όμως ο σπουδαίος μουσικός του 5ου αι. π.Χ. Φρύνις, ο Λέσβιος δεξιοτέχνης της κιθάρας (είχε προσθέσει δύο χορδές στην επτάχορδη κιθάρα του Τέρπανδρου), αφού ο Έφορος Εμπρεπής έκοψε με σκεπάρνι τις δύο των εννέα χορδών ειπών "μη κακούργει την Μουσικήν". Τα Κάρνεια εορτάζονταν και σε άλλες δωρικές πόλεις, Σικυώνα, Μεσσήνη, Θήρα, Κυρήνη, Τάραντα κ.α.

1.7.3 Ορθίας Αρτέμιδος

Η τρίτη μεγάλη Λακωνική εορτή ήταν προς τιμήν της Θεάς Αρτέμιδος υπό ποικίλα επίθετα, όπως προκύπτει από τις επιγραφές που βρέθηκαν στο ιερό της Ορθίας, το Λιμναίον Ιερόν, όπως ονομαζόταν, επειδή βρισκόταν στην περιοχή των λιμνών, όπου παλαιότερα λίμναζαν τα ύδατα, δυτικά της κοίτης του Ευρώτα, στην είσοδο της Σπάρτης για τον από βόρεια εισερχόμενο σ' αυτή, λίγο πριν της εκκλησίας του Αγίου Σπυρίδωνος. Το ιερόν φαίνεται ότι ιδρύθηκε λίγο μετά την εγκατάσταση των Δωριέων (10ο αιώνα), αφού δεν έχουμε ευρήματα που να δικαιολογούν την ύπαρξη του Ιερού τα μυκηναϊκά χρόνια και στην αρχή ήταν τέμενος υπαίθριο. Ίχνη κτιστού βωμού και ναού έχουμε στα τέλη του 9ου αιώνα, που κατεστράφη τον 6ο π.Χ. αιώνα κατά τον οποίον έγινε νέα ανοικοδόμηση και με νέες ανοικοδομήσεις και επισκευές διατηρήθηκε ως το 225 μ.Χ. οπότε κτίστηκε το ρωμαϊκό αμφιθέατρο σε σχήμα πετάλου.

Το λατρευτικό άγαλμα, το ξόανο της Θεάς που κατά τον Πausανία (Λακωνικά 16, 7) είχαν κλέψει από την ταυρική ο Ορέστης και η Ιφιγένεια και το μετέφεραν στη Λακωνία, δεν ονομαζόταν μόνον Ορθία αλλά και Λυγοδέσμα, γιατί βρέθηκε μέσα σε θάμνο λυγαριάς, η οποία τύλιξε το άγαλμα γύρω και το έφερε σε όρθια στάση. Για τη Θεά Ορθία ή Ορθωσία πίστευαν ότι "ορθοί τους γεννωμένους", δηλαδή παραστέκει στο μάγιστρο, των παιδιών, ή σηκώνει εκείνους που πέφτουν. Το Ιερό της Ορθίας Αρτέμιδος ήτο το κέντρο της αγωγής των παιδιών (7-13 ετών) και οι εορτές

περιελάμβαναν τρία κύρια αγωνίσματα για τα οποία το έπαθλον ήτο ένα σιδερένιο δρεπάνι. Το δρεπάνι αυτό με τη λίθινη στήλη που ανέγραφε το όνομα του νικητή και το αγώνισμα, αφιερώνονταν στη Θεά. Τα αγωνίσματα ήταν ένα είδος παιδικού κυνηγητού που λεγόταν καθθηρατόριον, ένα αγώνισμα τραγουδιού που λεγόταν μῶα=μούσα, και άλλο τραγουδιού ή απαγγελίας που λεγόταν κελία, κελεία, κελοία.

Για τα μεγαλύτερα παιδιά γινόταν παρά το βωμό της Θεάς η "διαμαστίγωση", ο αγώνας καρτερίας, δηλαδή αντοχής στο μαστίγωμα που συνηθίζονταν τους μετακλασικούς χρόνους. Όσοι υπέμεναν το μαστίγωμα κατά τη διάρκεια του οποίου το αίμα "έτρεχε στο βωμό", ανακηρύσσονταν "βωμονίκα". Η διαμαστίγωση εγένετο με χυμώδη ευλύγιστα ραβδιά, και πιστευόταν ότι η θαυμαστή φυτική δύναμη που κάνει τα δένδρα να βλαστάνουν, μεταβιβάζεται σ' αυτόν που μαστιγώνεται και τον δυναμώνει. Οι ανασκαφές έδειξαν ακόμη ότι στους αρχαϊκούς ήδη χρόνους γίνονταν περί τον βωμό της Θεάς λατρευτικοί χοροί από μεταμφιεσμένους και προσωπιδοφόρους πολίτες, ανάλογοι προς τους διθυραμβικούς χορούς τραγόμορφων σατύρων, ή τους παλιούς χορούς προς τιμήν του Αδράστου στη Σικυώνα.

1.7.4 Ειλειθυίας Αρτέμιδος

Πολύ κοντά στο Ιερό της Ορθίας Αρτέμιδος, στη Σπάρτη, υπήρχε το Ιερό της Θεάς Ειλειθυίας που και αυτή ταυτίστηκε με την Αρτέμιδα. Η Ειλειθυία κατά τη μυθική παράδοση ήτο κόρη του Διός και της Ήρας και ελατρεύετο ως Θεά των επιτόκων γυναικών εις πλείστος πόλεις της αρχαίας Ελλάδος και την Κρήτη. Η Θεά ενίοτε φέρεται υπό τον τύπο Ελευθώ, ενόμιζον δε ότι το όνομα εσχετίζετο με την κραυγή και ευχή των επιτόκων γυναικών "ελθέ, ελθέ" που καλούσαν τη Θεά σε βοήθεια.

Ως προστάτιδα της λεχούς και του βρέφους της αποδίδονταν διάφορα επίθετα, ως φιλόπαις, λυσίζωνος, είλογος, κουροτρόφος κ.λ.π. Η Ειλειθυία προστάτευε τα παιδιά πριν από τη γέννηση και πριν να περιέλθουν στην αρμοδιότητα της Ορθίας, δηλαδή μέχρι 6 ετών. Επειδή το περιεχόμενο των δύο αυτών θεοτήτων ήτο πολύ συγγενές, φαίνεται ότι ελατρεύοντο και στον ίδιο χώρο, αφού, μέσα στο Ιερό της Ορθίας βρέθηκαν σφραγισμένες κεραμίδες του Ιερού της Ειλειθυίας "Ελευθίας" (Παυσανίας, Λακωνικά, σημ. 3, σελ. 370). Πλην του Ιερού της Θεάς στην περιοχή των Λιμνών κοντά στο Ιερό της Ορθίας, υπήρχε και ιερόν αυτής στο λεγόμενο δρόμο μεταξύ των ιερών των Χαρίτων και του Καρνείου Απόλλωνος.

1.7.5 Καρυάτιδας Αρτέμιδος

Στη Λακωνική πύλη Καρυαί, σύνορα Λακωνίας-Αρκαδίας, γινόταν μία ετήσια γιορτή, τα Καρυάτια, φημισμένη κατά τους Ιστορικούς χρόνους. Κεντρική Θέση στη γιορτή είχε ένας λατρευτικός χορός παρθένων, οι οποίες αρχικά ήταν ντόπιες, αλλά αργότερα στο θρησκευτικό αυτό χορό, έπαιρναν μέρος κορίτσια επίσημων οικογενειών από όλη τη Λακωνική. Ο χορός των παρθένων και η σχέση της Θεάς προς το δέντρο της καρυδιάς, παρουσιάζουν την Άρτεμη των Καρυών ως Θεότητα που ευλογεί την ευφορία των καρπών και των ανθρώπων. Δεν φαίνεται ότι υπήρχε ναός της Θεάς στην πόλη των Καρυών, αλλά μόνο ιερός περίβολος με βωμό της Θεάς και το άγαλμά της στο "ύπαιθρο". Ο Πausanias (Μεσσηνιακά 16,9-10) αναφέρει ότι κατά το τέλος του 6ου π.Χ. αιώνας, ο Αριστομένης συνέλαβε με ενέδρα Λάκαινες παρθένες καταγόμενες από επιφανείς και πλούσιες οικογένειες που είχαν συγκεντρωθεί στη γιορτή των Καρυών και αργότερα ελευθέρωσε τις παρθένο, αντί πολλών λύτρων.

1.7.6 Λυμνάτιδος Αρτέμιδος

Στα σύνορα Λακωνίας Μεσσηνίας υπήρχε το Ιερό της Λυμνάτιδος Αρτέμιδος, όπου φημολογείται πως βρήκε το θάνατο ο βασιλιάς της Σπάρτης Τήλεκλος. Η Άρτεμις Λυμνάτις λατρευόταν συνήθως σε υγρά και βαλτώδη μέρη ως Θεά της ευφορίας. Από τους προ των Μεσσηνιακών πολέμων χρόνους γινόταν ετήσια γιορτή και χορός παρθένων από τη Μεσσηνία και Λακωνία. Το ιερό βρισκόταν στη θέση Βόλυμος, ψηλά στον Ταΰγετο, έξι περίπου χιλιόμετρα από την Αρτεμίσιο στη σημερινή Αλαγονία, στη θέση της Παναγίας Βολυμνιώτισσας και από ευρεθείσες επιγραφές προκύπτει ότι γίνονταν και αγώνες τους ρωμαϊκούς χρόνους με αφετηρία τη νίκη του Ακτίου (31 π.Χ.).

1.7.7 Κορυθαλείας Αρτέμιδος

Τα παιδιά της βρεφικής ηλικίας, προτού περιέλθουν στην αρμοδιότητα της Ορθίας, ήταν εμπιστευμένα σε μία τρίτη μορφή κουροτρόφου Θεάς, η οποία είναι γνωστή ως Άρτεμις Κορυθαλία. "Κορυθάλη" ήταν κλαδί δάφνης "εστεμμένο" που τοποθετούσαν πάνω από την είσοδο του σπιτιού, στολισμένο με καρπούς για να φέρει την ευλογία της συγκομιδής. Η Κορυθάλη όμως ήταν ευλογία και τα παιδιά της πρώτης ηλικίας.

Το Ιερό της Κορυθαλίας βρισκόταν αμέσως έξω από την πόλη στο δρόμο προς τις Αμύκλες. Υπό την ιδιότητα της θεάς ως προστάτιδας της βλαστήσεως υπήρχε και λατρευτικός χορός γυναικών των "Κορυθαλιστριών".

1.8 Σπαρτιάτικα Έθιμα και Παραδόσεις

Συστατικό στοιχείο της ζωής της Σπαρτιατικής κοινωνίας, υπήρξε η λιτότητα. Χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτής, αποτελούσαν τα φιδίτια ή συσσίτια. Επρόκειτο για κοινά γεύματα που κατ' ουσία αποτελούσαν συνεστιάσεις στρατοπέδου, ένας θεσμός πολιτικοστρατιωτικός ο οποίος στόχευε στην τόνωση των δεσμών μεταξύ των Λακώνων. Ο λιτός βίος, σφυρηλάτησε το σωματικό αλλά πρώτιστα το ψυχικό σθένος των Σπαρτιατών, επιτυγχάνοντας τη σκληραγώγησή τους.

Σύμφωνα με τον Πλούταρχο (Λυκούργος, 12. 3) τα κοινά γεύματα επιβάρυναν ένατο των πολιτών, στη δωρική δε διάλεκτο ονομάζονταν "ανδρεία" διότι απευθύνονταν αποκλειστικά στον ελεύθερο άρρενα πληθυσμό. Τα συσσίτια διεξάγονταν με την προσφορά του "μέλανος ζωμού", η δε συμμετοχή τους σ' αυτά ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για την απονομή σε έναν Λάκωνα πολιτικών δικαιωμάτων, όπως θα δούμε και παρακάτω. Η λιτότητα ήταν ένα στοιχείο σύμφυτο προς τους Δωριείς, η οποία κυριαρχούσε σε όλες ανεξαιρέτως τις εκφάνσεις του δημόσιου αλλά και του ιδιωτικού βίου των Λακεδαιμονίων. Οι κατοικίες των Λακώνων ήταν λιτές, καθώς κατασκευάζονταν με ένα μόνο πέλεκυ και ένα πριόνι. Η χλιδή ήταν άγνωστη στη σπαρτιατική κοινωνία και ως εκ τούτου δεν υφίστατο και διαφθορά. Οι γυναίκες δεν επιτρέπονταν να έχουν κοσμήματα, ενώ επίσης η κραιπάλη αποτελούσε φαινόμενο ενάντιο προς τα λακωνικά ήθη. Εν γένει οι Λάκωνες ήταν λιτοί, τόσο στη ζωή όσο και στον θάνατο. Οι νεκροί θάβονταν μέσα στην πόλη, αλλά η επίδειξη υπέρμετρης λύπης και οιμωγών, δεν ήταν επιτρεπτή. Ο νεκρός θαβόταν τυλιγμένος σε έναν κόκκινο μανδύα, με λίγα φύλλα ελιάς, χωρίς συνοδεία άλλων αντικειμένων. Οι ιερείς και οι ιέρειες που σκοτώνονταν κατά την διάρκεια πολέμου, δικαιούνταν την αναγραφή των ονομάτων τους επί των μνημάτων. Μοναδική εξαίρεση γινόταν για τους βασιλείς, οι οποίοι κηδεύονταν με τιμές ηρώων, εν μέσω υπερβολικού πένθους. Η αποστολή του ανδρός στην Λακωνική Πολιτεία ήταν να εκπαιδευθεί κατά τρόπο ώστε να γίνει ένας καλός στρατιώτης, της δε γυναίκας να ανταποκριθεί στον φυσικό της προορισμό, εκπληρώνοντας τα καθήκοντα της καλής μητέρας, της τροφού νέων οι οποίοι θα αναδεικνύονταν σε καλούς και σε άξιους

στρατιώτες. Βασική αντίληψη των Λακεδαιμονίων ήταν ότι ο Σπαρτιάτης ανήκει στην Πολιτεία, η οποία και είναι υπεύθυνη για την διαπαιδαγώγηση και εν γένει για την εκπαίδευσή του.

1.9 Πολίτευμα της Σπάρτης - Θεσμοί

1.9.1 Νομοθεσία

Ο Νόμος στην Αρχαία Σπάρτη, ίσταται υπεράνω όλων, προσδιορίζοντας με σαφήνεια τα καθήκοντα, τις υποχρεώσεις αλλά και τα δικαιώματα των Λακεδαιμονίων. Η αυστηρότητα των Νόμων εναρμονίζεται προς το λιτό και αυστηρό πρότυπο ζωής το οποίο η Λακωνική Πολιτεία εμφορεί στα μέλη της, διαμορφώνοντας μία κοινωνία υποδειγματικών πολιτών και συνάμα αφοσιωμένων στρατιωτών. Η σπαρτιατική νομοθεσία εδράζεται στους κανόνες του Λυκούργου, ο οποίος, σύμφωνα με τον Αριστοτέλη («Απολογία» Fr 533 και «Πολιτικά» 1270 b) έζησε και νομοθέτησε κατά την περίοδο τελέσεως της πρώτης Ολυμπιάδας (777 π.Χ.). Από κοινού με τους βασιλείς Ίφιτο των Ηλείων και Κλεισθένη των Πισατών, ο Λυκούργος καθιερώνει την Ολυμπιακή εκεχειρία, την κατάπαυση δηλαδή των εχθροπραξιών, κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων. Σύμφωνα με την παράδοση, ο Λυκούργος δεν ήταν ένας απλός άνθρωπος, αλλά μία Θεϊκή μορφή, ενώ κατ' άλλους αποτελούσε διαβιβαστή των Θεϊκών εντολών. Κατά τον Πίνδαρο (514-438), οι Νόμοι της Σπάρτης δόθηκαν στον Λυκούργο από τον Πύθιο Απόλλωνα. Σχετική προς αυτή την παράδοση, αποτελεί η ρήση του δελφικού μαντείου "Θεοφιλής και Θεός μάλλον ή άνθρωπος" αποδίδοντας την κυρίαρχη αντίληψη περί του Λυκούργου.

Το νομοθετικό έργο που εισήγαγε, οδήγησε την Σπάρτη στην Ευνομία, γι' αυτό και οι συμπολίτες του τον τίμησαν δεόντως, ανεγείροντας του μάλιστα και Ναό ("τω δε Λυκούργω τελευτήσαντι ιερόν εισάμενοι σέβονται μεγάλως"). Οι ημέρες αποδόσεως τιμών προς τον Λυκούργο ονομάστηκαν "Λυκουργίδες". Κυρίαρχο γνώρισμα του νομοθετικού έργου του, είναι ότι δεν εισήγαγε στην πόλη πληθώρα νόμων, αλλά θεσμών, με το σκεπτικό ότι οι νόμοι είναι ευμετάβλητοι, ενώ οι θεσμοί, συνιστώντας παραδόσεις, θα αποτελέσουν συνήθειες που θα καταστούν σύμφυτες προς τη ζωή των Λακώνων και θα εδραιωθούν αιώνια. Στα νομοθετήματά του εντάσσεται ο αναδασμός της γης καθώς και η κατάργηση των χρυσών και αργυρών νομισμάτων, έχοντας επίγνωση του γεγονότος ότι αυτά αποτελούν αντικείμενο διενέξεων, καθώς

και ότι ο πολύς πλούτος και η υπερβολική φτώχεια, αποτελούν το μέγιστο των νοσημάτων μίας Πολιτείας. Πραγματικά, η αντίληψη αυτή του Λυκούργου δικαιώθηκε από το γεγονός ότι μόλις ο Λύσανδρος απεκατέστησε την χρήση των πολυτίμων μετάλλων, το μεγαλείο της Σπάρτης σαρώθηκε, καθώς κυριάρχησε πλέον η απληστία και συνακόλουθα η διαφθορά. Η όλη φιλοσοφία του αποσκοπούσε να καταστήσει τη Σπάρτη πεδίο εφαρμογής μίας αντιλήψεως στη φύση της απλής, αλλά πρακτικής.

1.9.2 Δομή της Εξουσίας¹¹

Όσο και αν φαίνεται παράδοξο, το πολίτευμα της Σπάρτης στηριζόταν σε δημοκρατικές αρχές μιας στρατιωτικής κοινωνίας. Η πειθαρχία, η υποταγή του ατόμου στην κοινωνική ομάδα εξασφαλίζει την ισονομία και την ισοπολιτεία των πολιτών. Τα κύρια στοιχεία του στρατιωτικού πολιτεύματος είχαν τεθεί από το μεγάλο νομοθέτη Λυκούργο. Οι νόμοι ήταν γραμμένοι σε ποιήματα, στις "ρήτρες". Η μεγάλη Ρήτρα, η αρχαιότερη (8ος π.Χ. αιώνας), αποδίδεται στον Λυκούργο από τον Πλούταρχο.

Συμφώνα με τη νομοθεσία του Λυκούργου θεσμοί και όργανα της πολιτείας είναι:

-- Η διπλή βασιλεία. Αρχικά οι δυο βασιλείς συγκέντρωναν όλες τις εξουσίες, αλλά με τη πάροδο του χρόνου η εξουσία τους περιορίστηκε, όχι μόνο από συμβουλευτικό σώμα της γερουσίας και το veto της Απέλλας, αλλά και από τη σύγκρουση τους με την παντοδύναμη Εφορεία.

-- Γερουσία. Σώμα που το αποτελούσαν 28 ηλικιωμένοι άνδρες και συνεδριάζε υπό την προεδρία του ενός από τους δυο βασιλείς.

-- Απέλλα, δηλαδή η εκκλησία του δήμου. Η λέξη "Απέλλα" (απελλάζω) σημαίνει συνάθροιση στο ύπαιθρο. Στην Απέλλα έπαιρναν μέρος όλοι οι σπαρτιάτες στρατιώτες άνω των 30 ετών και ψήφιζαν ελεύθερα διά βοής.

-- Εφορεία. Αποτελείτο από 5 άνδρες, όσες και οι κόμες της Σπάρτης. Ο θεσμός αυτός δημιουργήθηκε κατά τη διάρκεια των Μεσσηνιακών πολέμων(750π.Χ.). Κατά

¹¹ http://www.sparti.gov.gr/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=52&Itemid=48

την πορεία της Σπαρτιάτικης ιστορίας έπειτα και από σύγκρουση της με το θεσμό της βασιλείας, συγκέντρωσε ουσιαστικά την εξουσία στα χέρια της με αποτέλεσμα να ελέγχει τα πάντα μέσα και έξω από τη Σπάρτη. Έγινε ο κύριος ρυθμιστής της πολιτικής ζωής της Σπάρτης

Οι πιο πάνω θεσμοί ήταν θεμελιακοί για τη ρυθμιστική λειτουργία του πολιτεύματος, το οποίο αποσκοπούσε σε ένα ήθος που υπέτασσε το ατομικό συμφέρον σ' ένα ηθικό σκοπό, στην ευδοκίμηση (στο κάλο) του συνόλου, της πολιτείας. Γι' αυτό το ήθος η πολιτεία παρενέβαινε μέσα από άλλους θεσμούς και όργανα όπως ήταν:

-- Τα Κοινά συσσίτια. Οι Σπαρτιάτες έτρωγαν μια φορά την ημέρα, χωρισμένοι σε ολίγους 10-15 ατόμων. Οι βασιλείς συνέτρωγαν στα συσσίτια και έπαιρναν διημερίδα. Το κυρίως γεύμα, ο μέλας ζωμός, παρασκευαζόταν από χοιρινό κρέας, ξύδι και αλάτι. Κατά τη διάρκεια του γεύματος γινόταν διδασκαλία σχετικά με την οργάνωση και τους σκοπούς της πολιτείας.

-- Κρυπτεία: η άσκηση των νέων στην έξυπνη κλοπή, χωρίς να γίνονται αντιληπτοί. Όποιος συλλαμβανόταν μαστιγωνόταν. Συχνά τη νύχτα σκότωσαν και είλωτες, πράξη απάνθρωπη. Ήταν μια στρατιωτική εκπαίδευση κάτω από της πιο σκληρές συνθήκες.

-- Διαμαστίγωση. Συνέχεια της κρυπτείας ήταν η διαμαστίγωση στο ναό της Ορθίας Αρτέμιδος. Τα πάτα αγωνίζονταν να αρπάξουν περισσότερο τυρί από το βωμό ενώ άλλοι έφηβοι τους μαστίγωναν, αλύπητα μέχρις έσχατος. Όσο προχωρούσε η μαστίγωση, τόσο και πιο βαρύ γινόταν το άγαλμα στα χέρια της ιέρειας, σημείο ότι τα χτυπήματα έπρεπε να είναι πιο σκληρά. Εκείνος που άντεχε τον πόνο χωρίς να βγάλει κραυγή νικούσε στο λεγόμενο αγώνα καρτερίας. Ήταν βωμονίκης.

-- Ξενηλασία. Έβγαλαν από τα σύνορα κάθε ξένο που απρόσκλητος έφθανε στη Σπάρτη.

Υπήρχαν θεσμοθετημένοι άρχοντες για την εύρυθμη λειτουργία της πολιτείας, όπως: οι Βιδαίοι, οι παιδονόμοι, που φρόντιζαν για τα ήθη των γυναικών, των νέων, οι Αρμόσυνοι, που φρόντιζαν για τα ήθη των γυναικών, οι Αγορανόμοι, που ήταν υπεύθυνη για τη διακίνηση των αγαθών της αγοράς, οι Αρμόστες που στέλνονται κυβερνήτες σε χώρες, όπου οι Σπαρτιάτες είχαν καταλύσει το πολίτευμα των χωρών

αυτών. Ήταν ακόμη οι Νομοφύλακες, οι Αγαθοεργοί, ιππείς δηλαδή που στέλνονται σε έκτατες αποστολές.

1.9.3 Λυκούργεια Νομοθεσία¹²

Στους περήφανους λόφους της Σπάρτης δεν γεννήθηκε μόνο η Μεγάλη Ρήτρα του Λυκούργου που αναγέννησε την Πολιτεία της Σπάρτης, γεννήθηκε και μια ξεχωριστή ράτσα πολεμιστών, που ενέπνεαν το φόβο αλλά και τον σεβασμό των αντιπάλων τους. Όλα τα παραπάνω είναι άμεσα συνδεδεμένα με την «Δομή του στρατού των Λακεδαιμονίων», όπως η εκπαίδευση και η στρατολόγηση, ο τρόπος δράσης της φάλαγγος, και των βοηθητικών σωμάτων, η φύση των εκστρατειών, και ο οπλισμός.

Το μυστικό της Πολιτείας της Σπάρτης, που την έκανε να φθάσει και να γίνει η πρώτη δύναμη της Ελλάδος (αλλά αναλογικά και ολόκληρου του ως τότε γνωστού κόσμου, ενώ παράλληλα απέκτησε την φήμη του αήττητου των στρατευμάτων της), ήταν η παιδεία που παρείχε στα τέκνα της. Όσο κρατήθηκε «ζωντανή» η Μεγάλη Ρήτρα του Λυκούργου και οι παραδόσεις της Σπάρτης, κανείς ξένος κατακτητής δεν κατάφερε να πατήσει το πόδι του στην Σπάρτη. Πάντοτε προκαλούσε την απορία αλλά και τον φθόνο των υπολοίπων, πως κατάφεραν αυτά τα πέντε πλινθόκτιστα χωριά (που αποτελούσαν την πόλη της Σπάρτης), τα οποία δεν περιβάλλονταν από προστατευτικό τείχος, η μοναδική πόλη όχι μόνο στον Ελληνικό κόσμο αλλά και στα πολιτισμένα έθνη της Μεσογείου και της Ασίας που δεν διέθετε έστω μια υποτυπώδη οχύρωση, να ηγούνται όλων για μεγάλο χρονικό διάστημα.

1.9.4 Η μεγάλη ρήτρα του Λυκούργου¹³

Οι Δωριείς της Σπάρτης άρχισαν κυρίως να επεκτείνονται μετά την εποχή του Λυκούργου. Η Πολιτεία της Σπάρτης οφείλει πολλά από το ένδοξο μεγαλείο της στους νόμους που θέσπισε ο Λυκούργος για τους Λακεδαιμονίους. Ωστόσο, την ευνομία που ευλαβικά προσέφερε στην Πολιτεία την πλήρωσε με την αγανάκτηση των πλούσιων πολιτών της, και λίγο έλειψε με την ίδια του τη ζωή. Αναφέρεται χαρακτηριστικά στη βιογραφία του, που παραθέτει ο Πλούταρχος, το χτύπημα που

¹² http://www.spartans.gr/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=60&Itemid=62

¹³ http://www.spartans.gr/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=60&Itemid=62

δέχτηκε ο Λυκούργος στο πρόσωπο, από την βακτηρία του πλούσιου Σπαρτιάτη Άλκανδρου έπειτα από καταδίωξη. (Ο Λυκούργος λίγο έλειψε να χάσει το ένα μάτι του, αλλά μπόρεσε να θεραπευτεί χάρη στην Αθηνά οφθαλμίτιδα, «Οπτιλλέτιν», γιατί οι Λάκωνες Δωριείς λένουν τους οφθαλμούς οπτίλους και στην οποία ίδρυσε το ομώνυμο ιερό για να την ευχαριστήσει (Πλούτ. Λυκ. 116. 55-56). Ο Λυκούργος έζησε το πιθανότερο κατά τον 8ο αιώνα. Κατά τον Ηρόδοτο υπήρξε επίτροπος του βασιλέως Λεωβώτου και καταγόταν από τον κλάδο των Αγιαδών. Αντίθετα ο Αριστοτέλης (Αριστ. Πολ. Β. 10-15), τον παρουσιάζει ως επίτροπο του βασιλέως Χαρίλλου ή Χαρίλαου, έλκοντας έτσι την καταγωγή του από το γένος των Ευρυπωντιδών. Κανείς όμως εκ των δύο προαναφερθέντων δεν αμφισβητεί την ιστορικότητα του νομοθέτη.

Ο Πλούταρχος (Λυκ. 6), έρχεται έπειτα να βάλει και αυτός την υπογραφή του στην ιστορικότητα του Λυκούργου (όταν καταγράφοντας την Μεγάλη Ρήτρα), λέει πως καλούσε λαοσυνάξεις (Απέλλα), από καιρό σε καιρό (σε τακτικά δηλαδή διαστήματα), στο μέρος που είναι ανάμεσα στην γέφυρα Βάβυκα και τον ποταμό Κνακίωνα, το σημερινό δηλαδή ρέμα της Μαγούλας ή αλλιώς Τριπιώτικο ποτάμι, (σ. 32). Ο Λυκούργος όρισε ακόμη με την Ρήτρα του τη συνεδρίαση της Απέλλας κάθε πανσέληνο.

Ο Πλάτων επίσης θαύμαζε και επικροτούσε τους νόμους του, πιστεύοντας πως είναι θεϊκής προελεύσεως. Ακόμη και αρκετοί στωϊκοί φιλόσοφοι έδωσαν πίστη στον «μύθο» για την νομοθεσία του Λυκούργου. Ένας από αυτούς που ήταν θαυμαστής του αρχαίου μεγαλείου της Σπάρτης (και είχε ο ίδιος προσωπικά μυήσει στη στωϊκή φιλοσοφία τους μεταρρυθμιστές βασιλείς Άγι τον Δ΄ και τον Κλεομένη τον Γ΄), ο φιλόσοφος Σφαίρος ο Βορυσθενίτης, σε δύο μελέτες του, *Περί της Λακεδαιμονίων Πολιτείας* και *Περί Λυκούργου και Σωκράτους*, πρόβαλε το Λυκούργειο πολίτευμα, ως το πολίτευμα που θα φέρει την ευτυχία στους ανθρώπους. Υπάρχει επίσης μια πλειάδα αρχαίων συγγραφέων που παραδέχονται την ιστορικότητα του Λυκούργου, ανάμεσα σε αυτούς συγκαταλέγονται οι Τίμαιος, Φύλαρχος, Διόδωρος, Ερατοσθένης, Απολλόδωρος, Σιμωνίδης, Διευτυχίδας.

Για να θεσπίσει τους νόμους του ο Λυκούργος θα ακολουθήσει και θα σεβαστεί πολλές από τις ήδη υπάρχουσες παραδόσεις και θεσμούς των Σπαρτιατών, όπως για παράδειγμα τον θεσμό της διπλής βασιλείας που προϋπήρξε όπως και η διανομή της

κατακτηθείσης από τους Δωριείς γης σε κλήρους. Με τη ρήτρα του χώρισε την γη των Λακεδαιμονίων σε ίσους κλήρους, ίσους σε παραγωγική απόδοση το κυριότερο όμως είναι πως τους έκανε αναπαλλοτρίωτους, δηλαδή, ο κάτοχος του κλήρου δεν είχε το δικαίωμα να πωλήσει τον κλήρο του, γιατί ανήκε στην Πολιτεία των Σπαρτιατών.

Ο θεσμός των εφόρων πιστεύεται από τους σύγχρονους ιστορικούς, πως είναι πολύ μεταγενέστερος της Ρήτρας του Λυκούργου (Ηρόδ. Ιστ. Α΄. 65). Κατά τις εκστρατείες οι έφοροι (δύο των αριθμό), ήταν τα «μάτια της ρήτρας του Λυκούργου», χωρίς το δικαίωμα της επεμβάσεως. Βασικό τους μέλημα ήταν να ελέγχουν εάν τηρούνταν οι νόμοι του Λυκούργου. Ένα παλίμψηστο του Βατικανού (Βατ. Ελληνικά, 2306), το οποίο αναφέρεται στις δικονομικές διαδικασίες των Λακεδαιμονίων, βεβαιώθηκε από τον J. J. Keaney “Theophrastus Greek Judicial Procedure”, ως γνήσιο και εκδόθηκε πολλές φορές, πιστοποιώντας πως: «Η Γερουσία, οι δύο βασιλείς και οι έφοροι συμπράττουν στην άσκηση της Δικαιοσύνης» (Richers 2001). Επίσης οι έφοροι διαθέτουν δικό τους κατασκοπευτικό δίκτυο. Από την πρώιμη κλασική εποχή και μεταγενέστερα «οι έφοροι είναι υπεύθυνοι για την αστυνόμευση σε όλη την επικράτεια των Λακεδαιμονίων», (Cristien 2001).

Ανέκαθεν οι Σπαρτιάτες κοιτούσαν με νοσταλγία το παρελθόν, τον καιρό που έζησε ο νομοθέτης τους, αναπολώντας την ευνομία των παρελθόντων ετών. Τον Λυκούργο τίμησαν ως ημίθεο και τον περιέβαλαν με συμβολικές μορφές, τελούσαν δε προς τιμήν του ειδική ενιαύσιο εορτή τα Λυκούργεια. Στην πόλη της Σπάρτης υπήρχε και ναός του νομοθέτη, πίσω από τον οποίο βρισκόταν ο τάφος του υιού του Ευκόσμου.

Όπως σχολιάζει ο Ξενοφών οι νόμοι του Λυκούργου, αν και γράφτηκαν στην απώτατη αρχαιότητα, ήταν πάντα επίκαιροι. Εμπνεύστηκαν από τον νομοθέτη την εποχή των πρώτων απογόνων των Ηρακλειδών και μέχρι τις ημέρες του Ξενοφώντος ήταν «ζωντανοί» και κατάλληλοι για όλες τις περιστάσεις. Οι νόμοι του Λυκούργου γαλουχούσαν τους αρχιστράτηγους – πολέμαρχους ώστε να έχουν κοντά στο μαχητικό και στρατηγικό πνεύμα. Πολλοί από τους νόμους που είχε θεσπίσει ο Λυκούργος ήταν δυσδιάκριτοι ανάμεσα στις παραδόσεις των Σπαρτιατών. Στην προ Λυκούργου εποχή, υπάρχουν αναφορές πως οι Σπαρτιάτες πλούτιζαν από το εμπόριο και ανθούσε η βιοτεχνία, καλλιεργούνταν δε συστηματικά οι καλές τέχνες.

Η Μεγάλη Ρήτρα του Λυκούργου σφυρηλατεί την ιδανική Πολιτεία. Ο Λυκούργος για να προστατεύσει τους ευπατρίδες και τις οικογένειές τους (ενώ παράλληλα θα θελήσει να κρατήσει το στράτευμα των Σπαρτιατών αλώβητο), θα περάσει στην εφαρμογή αυτών των μέτρων για να τους διασφαλίσει. Ο νομοθέτης προσπάθησε να δομήσει κατά τέτοιο τρόπο την κοινωνία της πόλεως, ώστε η καθημερινότητά τους να περιστρέφεται γύρω απ' την ζωή της τιμής. Ο Σπαρτιάτης με γνώμονα την πολεμική αρετή ξεκινούσε έναν μεγάλο κύκλο, εκπαιδεύσεως που είχε ως αφετηρία του την παιδική ηλικία των επτά ετών.

Ο νομοθέτης βρέθηκε μεταξύ σφύρας και άκμονος, όταν προσπάθησε να επιβάλει στην Πολιτεία τα νέα του νομοσχέδια (Μεγάλη Ρήτρα), με στόχο, ο πολίτης της Σπάρτης όταν συμπλήρωνε τα τριάντα του έτη να έχει πλήρη πολιτικά δικαιώματα, ώστε να μπορεί, με την αξία του πλέον, να διεκδικήσει κάθε στρατιωτικό και πολιτικό αξίωμα. Μόλις στα είκοσι του έτη ο νέος της Σπάρτης ήταν απόφοιτος της μοναδικής για την εποχή, Ακαδημίας του Πολέμου και γινόταν μέλος μιας από τις φοβερότερες πολεμικές μηχανές που υπήρξαν ποτέ, με παγκόσμια φήμη. Κύριος προσανατολισμός του Λυκούργου ήταν να δημιουργήσει καλούς και αγαθούς πολίτες, δηλαδή ανδρείους, καταδικάζοντας την μαλθακότητα και την πολυτέλεια, με τη λογική πως για να φθάσει στο επιθυμητό αποτέλεσμα ο πολίτης, πρέπει να αφιερωθεί εξολοκλήρου στον τρόπο ζωής που ήθελε να εφαρμόσει για τους Σπαρτιάτες. Η εξοικονόμηση ελεύθερου χρόνου, επιτεύχθηκε χάρη στην Ρήτρα του Λυκούργου, που είδε πως κάποιος εργαζόμενος σε οποιαδήποτε εργασία, δεν θα μπορούσε ακόμη και αν το ήθελε να γυμνάζει συγχρόνως και το πνεύμα του. Συν τοις άλλοις, επέβαλε την απαραίτητη πειθαρχία στο στράτευμα, ώστε να δημιουργηθεί ένας στρατός πρότυπο. Το κυνήγι εθεωρείτο μια πολύ ευχάριστη απασχόληση για τον ομοίο.

Οι πηγές καταγράφουν την εισαγωγή του σιδερένιου νομίσματος από τον Λυκούργο. Από τον Ξενοφώντα παραδίδεται, «Διότι πρώτον με τοιούτον όρισε νόμισμα, του οποίου και δέκα μόνον μων αξίας αν εις την οικίαν μετακομιστεί, δεν θα μείνει απαραίτητον ούτε από τους κυρίους ούτε από τους δούλους, επειδή και τόπον πολύν θα χρειαστεί και άμαξαν προς μεταφοράν (Λακ. Πολ. VII. 5). «Εις την Σπάρτη όμως ο Λυκούργος απαγόρευσε εις τους ελευθέρους πολίτας όλα τα είδη του χρηματισμού, ως μόνην δ' εργασία των διέταξε να θεωρούν όσα εξασφαλίζουν την ελευθερία των πόλεων», (Ξεν. Λακ. Πολ. VII. 2). Οι είλωτες αν και δεν ήταν ομοίοι

δηλαδή πολίτες της πόλεως της Σπάρτης και συνεπώς δεν είχαν πολιτικά δικαιώματα και λόγο ή βήμα αν θέλετε, στην Απέλλα για όσα διαδραματίζονταν, εν τούτοις ήταν ένα πολύ ισχυρό κομμάτι στο πολιτικό ψηφιδωτό που είχε δημιουργήσει ο Λυκούργος.

Παραδίδεται επίσης από τον Ξενοφώντα πως ο Λυκούργος ήταν αυτός που συνέταξε και τους κανονισμούς για τη μάχη των εφήβων (στον Πλατανιστά). Στη «μάχη» αυτή χωρίς όπλα, η οποία ήταν καθοριστικής σημασίας αλλά και ένας σημαντικός σταθμός στην εξέλιξη της ενηλικίωσης. Η «καρτερία» ήταν μια δοκιμασία επιδείξεως της αντοχής στον πόνο δημοσίως. Θεωρείται πως εισηγητής της τελετής της διαμαστιγώσεως (αγώνας καρτερίας), ήταν ο Λυκούργος.

Σίγουρα αυτό το μυστηριώδες πρόσωπο ο Λυκούργος, που η ύπαρξή του οριοβατεί ανάμεσα στον μύθο και την πραγματικότητα, θα πρέπει να είχε μελετήσει επί μακρόν την συμπεριφορά του λύκου και της κοινωνίας του, πριν συντάξει την Μεγάλη Ρήτρα. Άλλωστε και το όνομά του μήπως δεν παραπέμπει εκεί, κατά μια εκδοχή; Λυκούργος < λύκος + έργον>. Επικρατέστερη άποψη βέβαια είναι το θέμα της λέξεως *λυκ* να προέρχεται από το ουσιαστικό *λύκη*, «πρωινό φως, χάραμα», συνεπώς πρέπει να εξεταστεί σοβαρά και η πιθανότητα να προέρχεται από το ουσιαστικό *λυκαεργός* – *λυκούργειος*, ο εργαζόμενος λαμπρά έργα. Η Πυθία κατά την επίσκεψη του Λυκούργου στους Δελφούς τον είχε προσφωνήσει ως *Λυκόεργε*, *Λυκόεργο*, που ήταν επίθετα του Απόλλωνος, (Ηρόδ. Ιστορίαι. Α'. 65). Ο λύκος δημιουργός, ο αρχιτέκτων, ο σοφός, *Sol Invictus*.

Οι ομοίοι με την ενηλικίωσή τους στελέχωναν τις δωδεκαμελείς ομάδες που ονομάζονταν συσκηνίες. Προφανώς, επειδή έμεναν μαζί σε σκηνές ή ιδιαίτερα οικήματα. Αρκετοί από τους θεσμούς της συντηρητικής όπως νομίζεται Σπάρτης, όπως ήταν και αυτός της συσκηνίας προέρχονταν από μια παλιά παράδοση, ίσως όχι έτσι οργανωμένοι και δομημένοι, αφού θεωρείται έργο και αυτό του Λυκούργου. Μόνο μετά την συμπλήρωση του τριακοστού έτους της ηλικίας τους οι ομοίοι μπορούσαν να δειπνούν και να κοιμούνται στις οικίες τους με τις γυναίκες τους κάποιες ημέρες το χρόνο. Και αυτό για τον Λυκούργο είχε σίγουρα παιδαγωγικό σκοπό, που είχε να κάνει μάλλον με την συζυγική διαγωγή και συμπεριφορά.

Ο Λυκούργος πιστεύοντας στην ευγονία των πολιτών, τους επέβαλε να γυμνάζονται. Εκτός των νέων και οι νέες της Σπάρτης ακολουθούσαν ένα πρόγραμμα αγωγής, ώστε εκτός των άλλων ωφελειών που είχαν, να τεκνοποιούν υγιή παιδιά. Ο Λυκούργος κατάφερε ώστε οι Σπαρτιάτες να έχουν φίλαθλο και ηρωικό πνεύμα.

Λέγεται πως ο Λυκούργος επέβαλε μέσα από την Ρήτρα άπαντες οι πολίτες της Σπάρτης να τρέφουν μακριά (μαλλιά) κόμη. Ο Λυκούργος όπως αναφέρεται στην Μεγάλη Ρήτρα εισηγήθηκε τον ερυθρό τρίβωνα, επειδή έβλεπε πως η απόχρωση αυτή ήταν ιδανικότερη για τους άνδρες, που έχουν ως στόχο να νικούν στο πεδίο της μάχης.

Ο ίδιος ο Λυκούργος, αναφέρεται πως είχε απαντήσει, όταν τον ρώτησαν γιατί όρισε την συχνή μετακίνηση του στρατοπέδου: «Για να προκαλούμε περισσότερο κακό στους εχθρούς», (Πλούτ. Ηθικά. 24. Λυκούργος). Αλλά και στην Λακεδαίμονα μπορεί να παρατηρήσει κανείς πως υπάρχουν πανάρχαιες αναπαραστάσεις των Διοσκύρων, ως ιππέων. Μήπως συνάμα αποτυπώνουν την αριστοκρατική τάξη των ιππέων στην προ Λυκούργου εποχή; Υπάρχει μεγάλη πιθανότητα ο τιμητικός τίτλος ιππείς να αντανακλά στη μνήμη μιας ιδιαίτερης τάξης ευγενών, που στο παρελθόν, ίσως προ Λυκούργου υπήρξαν έξοχο ιππικό σώμα.

Η θρυλική επανίδρυση της Σπάρτης στις όχθες του Ευρώτα από τον Λυκούργο σηματοδότησε μια σειρά από κοσμογονικές αλλαγές, οι οποίες με την σειρά τους θα επηρεάσουν αλυσιδωτά και ριζικά, πολιτικά συστήματα σε πολλές χρονικές περιόδους. Ο νομοθέτης Λυκούργος, δημιουργώντας με τις ρήτρες του μια ισορροπία εξουσιών, μεταξύ των αριστοκρατικών φατριών της πόλεως, συγχρόνως θα σημάνει την στρατιωτική πρωτοκαθεδρία της Σπάρτης.

1.10 Σπαρτιατική Πολιτεία και Ξένοι

Όπως γνωρίζουμε από τις διασωζόμενες μαρτυρίες, η φιλοξενία ξένων, αρχικά, ήταν γνώρισμα ολοκλήρου του Ελληνικού Κόσμου, ιδιαίτερος δε των Σπαρτιατών. Μάλιστα, όμνυαν και όρκο στον Ξένιο Δια. Όταν όμως οι Λακεδαιμόνιοι διαπίστωσαν ότι το μέτρο αυτό ενείχε κινδύνους αλλοιώσεως της φυσιογνωμίας, των ηθών και των εθίμων της Σπαρτιατικής Πολιτείας, θέσπισαν την ξενηλασία, δηλαδή την απαγόρευση φιλοξενίας ξένων στην πόλη τους. Το σκεπτικό υπό το οποίο

επεβλήθη αυτό το μέτρο, εξηγεί ο Ξενοφών (Λακεδ. Πολιτεία, 14.4), αναφέροντας ότι υπαγορεύθηκε από την θέλησή τους να διαφυλαχθεί αμίαντος ο χαρακτήρας της Σπάρτης, και ανεπηρέαστος από ξένες συνήθειες. Ο Ηρόδοτος, αναφέρει ότι καθ' όλον τον ιστορικό βίο της Σπάρτης, κατεγράφησαν δύο και μόνο πολιτογραφήσεις αλλοδαπών. Αντίστοιχα, η έξοδος από την πόλη-κράτος ήταν εξαιρετικά δύσκολη για τους Σπαρτιάτες, προκειμένου να μείνουν ανεπηρέαστοι από ξένα ήθη. Σε σπάνιες περιπτώσεις, η Πολιτεία χορηγούσε ειδική άδεια αποδημίας.

1.11 Τάξεις - Κοινωνικές Ομάδες

1.11.1 Πολίτες

Σταδιακά οι Σπαρτιάτες ενώνονται κάτω από δύο βασιλικές οικογένειες, τους Αγιάδες και τους Ευρυπωντίδες και αρχίζουν να επεκτείνονται στις γύρω περιοχές δημιουργώντας κοινωνικές τάξεις, τους ομοίους, τους είλωτες και τους περιοίκους και κατά τον 7ο αιώνα π.Χ. συγκροτούν τη γνωστή, σύμφωνα με τους νόμους του Λυκούργου, κοινωνία τους.¹⁴

Οι Λάκωνες που έφεραν την ιδιότητα του πολίτη, κατοικούσαν σε πέντε κώμες, οι οποίες συγκροτούσαν την Λακωνική Πολιτεία: Αμύκλαι, Κόνουρα, Λίμναι, Μεσόα και Πιτάνα¹⁵. Ο υπόλοιπος πληθυσμός ήταν κατανεμημένος σε εκατό "πολίσματα", αποτελώντας τους περιοίκους. Οι Λάκωνες δεν επιδίδονταν σε αγροτικές και γενικότερα σε βιοποριστικές εργασίες, αλλά γυμνάζονταν ώστε να βρίσκονται σε ετοιμοπόλεμη κατάσταση. Ενίοτε, όπως βεβαιώνει ο Ξενοφών («Ελληνικά» 6.5.28), η Πολιτεία ανακήρυσσε ελεύθερο έναν είλωτα, όταν αυτός είχε πολεμήσει για τους σκοπούς της Σπάρτης και είχε επιδείξει στο πεδίο της μάχης γενναιότητα. Στη Λακωνική Πολιτεία, προέχει το θάρρος και η Τιμή. Η απονομή των πολιτικών δικαιωμάτων σε έναν Σπαρτιάτη δεν γίνεται αυτοδικαίως. Αντίθετα, πρέπει ο Σπαρτιάτης να αποδείξει με το ήθος και τη γενικότερη στάση ζωής του ότι είναι άξιος να τα κατέχει. Για την απόκτηση των δικαιωμάτων που πολίτη, ο νεαρός σπαρτιάτης έπρεπε να διέλθει με επιτυχία μία εκπαιδευτική διαδικασία και επιπλέον όφειλε να εναρμονίζεται με τον λακωνικό τρόπο ζωής. Κατά τη νεανική του ηλικία, ο Λάκων ήταν υποχρεωμένος να αποτελεί μέλος ενός "συσσιτίου", επιδεικνύοντας παράλληλα

¹⁴ <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%80%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B7>

¹⁵ http://www.spartans.gr/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=60&Itemid=62

το επιβεβλημένο θάρρος σε κάθε πολεμική εκστρατεία. Μέσα από αυτές τις δοκιμασίες, ο σπαρτιάτης κατανοούσε ότι τα δικαιώματα απορρέουν από ανάλογης εκτάσεως υποχρεώσεις. Έχοντας επίγνωση των προνομίων και των καθηκόντων του, λειτουργούσε πλέον ως ισορροπημένος πολίτης, έχοντας πραγματική επίγνωση της αποστολής του πολίτη, οπότε και ο τίτλος αυτός είχε ουσιαστικό περιεχόμενο, μη παρεχόμενος ασυλλόγιστα σε κάθε αλλότριο.

Η επίδειξη δειλίας στη μάχη, αποτελούσε τη χειρίστη ατιμωτική πράξη. Οι ριψάσπιδες αποκλείονταν από τη Λακωνική Πολιτεία, στερούμενοι παράλληλα του δικαιώματος να διεκδικήσουν κάποιο αξίωμα, ενώ όπως μαρτυρεί ο Πλούταρχος (Αγησίλαος, 30.3-4), ουδείς παραχωρούσε την κόρη του για γάμο με έναν ατιμασμένο. Ωστόσο, ακόμη και γι' αυτούς, η Πολιτεία είχε προνοήσει, παρέχοντάς τους μία ευκαιρία για εξιλέωση. Η αποκάθαρσή τους μπορούσε να συντελεσθεί, εφ' όσον επιδείκνυαν σε κάποια μεταγενέστερη πολεμική σύρραξη γενναιότητα και στρατιωτικό ήθος.

Εκτός από τους Σπαρτιάτες που είχαν πλήρη δικαιώματα και υποχρεώσεις -ήταν αυτοί που είχαν κλήρο- και εκτός από την Περιοίκους που ήταν ελεύθεροι και τους Είλωτες που δούλευαν τη γη για τους Σπαρτιάτες ή τους συνόδευαν στο πόλεμο, υπήρχαν και κάποιες όχι τάξεις, αλλά κοινωνικές ομάδες, όπως ήταν οι Μόθακες, πολίτες δηλαδή που ήταν ελεύθεροι, αλλά δεν ήταν Λακεδαιμόνιοι.

Επρόκειτο για παιδιά ξένων ή Ειλώτων ή για νόθους, που ωστόσο μετείχαν στην κοινή αγωγή. Ήταν ακόμη οι Νεοδαμώτες, οι νέοι πολίτες που από Είλωτες είχαν αποκτήσει την ελευθερία τους για κάποια αξιόλογη υπηρεσία τους στη Σπάρτη. Οι Παρθενίες πάλι αποτελούσαν ένα άλλο κοινωνικό στρώμα της Σπάρτης. Ήταν αυτοί που είχαν γεννηθεί από πατέρα Σπαρτιάτη και μητέρα Αχαιή. Μετά τον Α΄ Μεσσηνιακό πόλεμο είχαν προκαλέσει ταραχές γιατί δεν αναγνωρίζονταν ως γνήσιοι Σπαρτιάτες. Μετανάστευσαν το 707 στη Κάτω Ιταλία και ίδρυσαν τον Τάραντα.

1.11.2 Γυναίκες στην Σπάρτη¹⁶

Ο γυναικείος πληθυσμός της Σπάρτης αποκλειόταν από το στρατιωτικό λειτούργημα, διότι οι νόμοι της πόλεως προσδιόριζαν ως καθήκον τους την γέννηση και ανατροφή

¹⁶ <http://www.hellinon.net/PELOPONISOS/GynaikeSpartis.htm>

υγιών τέκνων. Η αγωγή των γυναικών δεν άγγιζε, ούτε καν προσέγγιζε, τα όρια αυστηρότητας εκείνης των ανδρών, διότι ο προορισμός και η αποστολή τους εντός της Πολιτείας ήταν διαφορετικής φύσεως. Αυτό βεβαίως δεν θα πρέπει να ερμηνευθεί ως μία καταπίεση του γυναικείου φύλου, το αντίθετο μάλιστα. Η γυναικεία ελευθερία σε καμία άλλη πόλη του αρχαίου Ελληνικού Κόσμου δεν εκδηλώθηκε τόσο έμπρακτα, όσο στην Λακωνική Πολιτεία. Στη Σπάρτη, οι γυναίκες είχαν το αποκλειστικό προνόμιο, απ' όλες τις άλλες ελληνίδες, να γυμνάζονται ισότιμα με τους άνδρες και να κυκλοφορούν άνευ περιορισμών. Όπως γνωρίζουμε, ευγονικές μέθοδοι ίσχυαν και ως προς τις γυναίκες, οι οποίες άπτονταν του καθορισμού της υγείας των γυναικών και της καταλληλότητάς τους να φέρουν στον κόσμο υγιή παιδιά. Η ανατροφή των κοριτσιών εναπόκειτο στην κρίση και στη βούληση των γονέων τους, η μόνη δε υποχρέωσή τους ήταν να γυμνάζονται.

Εικόνα 1 Γυναικεία προτομή στην Σπάρτη

Ουκ ολίγα κορίτσια, διακρίνονταν στο ακόντιο, στη ρίψη του δίσκου, στην πάλη, στο τρέξιμο και σε λοιπές αθλητικές δοκιμασίες, ενώ ενεργός ήταν η συμμετοχή τους, σε θρησκευτικά και καλλιτεχνικά δρώμενα. Σε όλες αυτές τις δραστηριότητες, τα κορίτσια συμμετείχαν και γυμνά, γεγονός πρωτόγνωρο και ασύλληπτο για άλλη πόλη-κράτος.

Ο γάμος ήταν θεσμός υποχρεωτικός, για όλο τον ελεύθερο και υγιή πληθυσμό. Οι νόμοι προέβλεπαν την τιμωρία όσων παντρεύονταν σε μεγάλη ηλικία, καθώς και των γυναικών εκείνων, που παντρεύονταν σε μικρή ηλικία. Ειδικές ποινές προβλέπονταν για τον "οψιγάμιον", καθώς και για τον "κακογάμιον". Ο Πλούταρχος (Λύσανδρος,

2), αναφέρεται στην περίπτωση του βασιλιά Αρχιδάμου, τον οποίο τιμώρησαν οι Έφοροι, διότι νυμφεύθηκε γυναίκα πολύ μικρής ηλικίας και συνεπεία τούτου του γεγονότος, δεν ήταν δυνατόν να γεννηθούν άρτια τέκνα. Οι άνδρες που έμεναν ανύπανδροι, αντιμετώπιζαν ποινές και επιτιμήσεις, ενώ παράλληλα αποκλείονταν από την παρακολούθηση των "Γυμνοπαιδιών", τον δε Χειμώνα η Πολιτεία τους υποχρέωνε να βαδίζουν εντός κύκλου επί της αγοράς. Εκεί τραγουδούσαν ένα, μειωτικού χαρακτήρα τραγούδι, το οποίο ανέφερε ότι δικαίως υφίστανται αυτή την αντιμετώπιση. Χαρακτηριστική των ηθών και των αντιλήψεων που επικρατούσαν στην Σπάρτη περί των αγάμων, είναι η περίπτωση του Στρατηγού Δερκυλίδα. Ο Δερκυλίδας, αν και διακεκριμένος στο πεδίο της μάχης, αντιμετωπιζόταν αρνητικά ως άγαμος, γεγονός το οποίο δικαιολογούσε την επίδειξη μειωμένου σεβασμού προς το πρόσωπό του. Όταν λοιπόν ο στρατηγός Δερκυλίδας, θέλησε να καθίσει κάπου και τα καθίσματα ήταν κατειλημμένα από νέους, ο νέος στον οποίο απευθύνθηκε για να σηκωθεί, δεν του παραχώρησε τη θέση του, λέγοντάς του επιγραμματικά "Στρατηγέ δεν έχεις το γιο που θα δώσει το κάθισμά του σε εμένα".

Επειδή η αποστολή της οικογένειας στην Σπάρτη ήταν η γένεση υγιών παιδιών, ο άνδρας μπορούσε να συγκατατεθεί ώστε η γυναίκα του να συνευρεθεί με έναν άλλο Σπαρτιάτη, προκειμένου να προκύψει από την ένωσή τους ένα υγιές τέκνο, χωρίς αυτό να θεωρείται καθόλου επιλήψιμο. Χρέος των νέων γενεών, ήταν να υπερβούν τους πρεσβυτέρους, σε γενναιότητα και σε πολεμικά κατορθώματα, όσο και σε ειρηνικά έργα. Υπόμνηση αυτού του στόχου, αποτελούσε και η υπόσχεση "Άμες δε γεσόμεθα, πολλώ κάρρονες" (εμείς θα γίνουμε πολύ καλύτεροί σας), την οποία έδιδαν οι έφηβοι στις μεγαλύτερες γενεές. Στα ειρηνικά έργα, εντάσσεται και η ανάπτυξη του Πολιτισμού, περί του οποίου ελάχιστα έχουν γίνει γνωστά, καθώς η αρχαία Σπάρτη κείται θαμμένη κάτω από τη σύγχρονη πόλη, όχι βέβαια τυχαία...

Επιγραμματικά μπορεί να υποστηριχθεί, ότι τα χαλαρά έως και ελεύθερα ήθη, εντός φυσικών πάντοτε όμως πλαισίων, που ίσχυαν στην Αρχαία Σπάρτη, είχαν καταστήσει την πορνεία φαινόμενο άγνωστο, η δε ομοφυλοφιλία απαγορευόταν αυστηρώς δια νόμου. Ο εντοπισμός ομοφυλοφιλικού ή παιδεραστικού κρούσματος, είχε βαριές συνέπειες, και ο πέλεκυς του νόμου ήταν αμείλικτος. Η διάπραξη ομοφυλοφιλικών διαστροφών, είχε ως συνέπεια την απώλεια των πολιτικών δικαιωμάτων, και την εξορία ή την θανάτωση του διαπράξαντος τούτο. Ο Ξενοφών (Λακεδαιμονίων

Πολιτεία, 2. 13) αναφέρει ότι ο Λυκούργος είχε θεσπίσει αυστηρότατους νόμους, με σκοπό την αποτροπή εκδηλώσεως διατροφικών έξεων και "αισχρών επιθυμιών", χαρακτηρισμός με τον οποίο αποδίδεται κάθε παιδευτικό φαινόμενο. Αναλόγως αποφαίνεται και ο Πλούταρχος (ΗΘικά, 237γ)

1.12 Μεσαίωνας και Νεώτεροι Χρόνοι

Μέχρι και τον 4ο μ.Χ η Σπάρτη δέχεται πολλές επιδρομές, με τελευταία εκείνη του Αλαρίχου ηγέτη των Βησιγόθων ,396 μ.Χ. που λεηλατήθηκε και καταστράφηκε.¹⁷ Το 586 μ.Χ. κατά τη διάρκεια μίας σλαβικής επιδρομής οι τελευταίοι κάτοικοι της Σπάρτης θα την εγκαταλείψουν για μία πιο ασφαλή τοποθεσία, την Μονεμβασιά.

Στα ερείπια της αρχαίας πόλης γύρω από την οχυρωμένη Ακρόπολη δημιουργείται στον 5ο μ.Χ αιώνα μια νέα πόλη η Λακεδαιμονία. Στη μεσαιωνική Σπάρτη, τη Λακεδαιμονία, υπάρχουν παρουκίες, νωρίς των Εβραίων και αργότερα των Βενετών. Η ζωνρή κίνηση της αγοράς, οι βιοτεχνίες, οι έμποροι έδιναν στη μεσαιωνική Σπάρτη που περιβαλλόταν από τείχη, ένα τόνο σχεδόν κοσμοπολίτικα τον 10ο μ.Χ αιώνα σημειώνεται η δράση του Οσίου Νίκωνα με κέντρο το ναό του Χριστού Σωτήρα.

Στην τοποθεσία της αρχαίας Σπάρτης όπου πλέον υπάρχει η κωμόπολη Λακεδαιμονία και στην περιοχή δεν υπάρχει ουσιαστικός έλεγχος από την Κωνσταντινούπολη, αλλά τις τύχες του τόπου καθορίζει μία τοπική αρχοντική οικογένεια, οι Χαμάρετοι.¹⁸ Στα 1210μ.Χ.ο Λέων Χαμάρετος, ισχυρός τοπάρχης, αναγκάζεται να παραδώσει, έπειτα από αντίσταση, την πόλη στους Φράγκους. Η Λακεδαιμονία, αγαπημένη πόλη των Βιλιαρδουΐνων, διατηρήθηκε μέχρι το 1263, όταν οι κάτοικοι κατέφυγαν στο κάστρο του Μυστρά ζητώντας την προστασία της βυζαντινής φρουράς από το φόβο πιθανής επιδρομής των Φράγκων. Οι Βυζαντινοί ίδρυσαν το Δεσποτάτο του Μορέως, με έδρα το Μυστρά και χρησιμοποίησαν τη Λακωνία ως βάση για την ανακατάληψη της Πελοποννήσου. Η Πελοπόννησος τελικά περιήλθε στην εξουσία τους (εκτός από λίγα κάστρα) το 1430.

Στα 1460 ακολουθεί η παράδοση του Μυστρά στους Τούρκους, ενώ η αρχαία Σπάρτη έχει πέσει προ πολλού πια στη λήθη της ιστορίας. Η Λακωνία θα εξεγερθεί αρκετές

¹⁷ http://www.spartans.gr/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=60&Itemid=62

¹⁸ <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%80%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B7>

φορές μαζί με άλλες περιοχές εναντίον των Τούρκων αλλά χωρίς αποτέλεσμα, καθώς οι Τούρκοι θα καταφέρνουν ως το 1800 να νικούν και τους Έλληνες και τους Βενετούς. Το 1821 η περιοχή θα εξεγερθεί με τη βοήθεια των πάντα ανυπότακτων Μανιατών. Ως το 1828 θα καταφέρουν να καταλάβουν τα κάστρα της περιοχής και να αντιμετωπίσουν τον Ιμπραήμ.

Λίγο μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας από τους Τούρκους, το 1834 με διάταγμα τον βασιλιά Όθωνα επανιδρύεται-οικοδομείται η Σπάρτη στην αρχαία της θέση. σε εκπλήρωση της επιθυμίας του Λουδοβίκου Α΄, πατέρα του Όθωνα και σε πολεοδομικό σχέδιο του Βαυαρού Εδουάρδου Σάουμπερτ.¹⁹ Την πρωτοχρονιά του 1837 έγινε η επίσημη εγκατάσταση των αρχών και των πρώτων κατοίκων που ήλθαν από το Μυστρά.

Σήμερα, μια καθαρή και ήσυχη μικρή πόλη είναι το διοικητικό κέντρο του νομού Λακωνίας. Η οικονομία της στηρίζεται στην αγροτική παραγωγή, την μεταποίηση και συσκευασία καθώς και στον τουρισμό. Ενεργητικοί και δραστήριοι οι σύγχρονοι Σπαρτιάτες, με ιδιαίτερη αγάπη στην ιστορική πατρίδα τους και επίδοση στα γράμματα, στις επιστήμες και στην οικονομία τιμούν το ελληνικό όνομα στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Η ευγένεια, εξάλλου, η φιλοξενία το υψηλό φρόνημα τους μια εκλεπτυσμένη αντίληψη της ζωής, έχουν κάτι από τα βαθύτερα αρώματα αρχαία και βυζαντινά - του ιστορικού αυτού του λαού.

Εικόνα 2 Αρχαία και σημερινή Σπάρτη

¹⁹ http://www.spartans.gr/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=60&Itemid=62

1.13 Πληθυσμός²⁰

[1961](#): 10.412

[1981](#): 11.911

[1991](#): 13.011 (πόλη), 16.322 (δήμος)

[2001](#): 14.817 (πόλη), 18.184 (δήμος)

1.14 Προϊόντα²¹

Η Σπάρτη και η ευρύτερη περιοχή της κοιλάδας του Ευρώτα είναι πασίγνωστες για την ελαιοπαραγωγή τους καθώς και για τα εσπεριδοειδή τους.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια μεταστροφή στην βιολογικές καλλιέργειες καθιστώντας για αρκετά χρόνια στην κορυφή των περιοχών με την μεγαλύτερη παραγωγή βιολογικών προϊόντων στην Ελλάδα.

Μεγάλη ανάπτυξη παρουσιάζει και ο τομέας της μεταποίησης γεωργικών προϊόντων με παρουσία πληθώρας εργοστασίων παραγωγής και τυποποίησης ελαιολάδου καθώς χυμοβιομηχανιών.

Στην Σπάρτη έχει δημιουργηθεί και ένα εκ των δύο εν Ελλάδι Μουσείων Ελιάς.

²⁰ <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%80%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B7>

²¹ http://www.sparti.gov.gr/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=51&Itemid=14

1.15 Πολιτιστικά Δρώμενα²²

1.15.1 Φεστιβάλ στο Σαϊνοπούλειο

Το Σαϊνοπούλειο Αμφιθέατρο βρίσκεται στο 5ο χλμ. της Εθνικής Οδού Σπάρτης-Καλαμάτας εντός του ομώνυμου πάρκου. Κάθε καλοκαίρι λαμβάνει χώρα το "Πολιτιστικό Καλοκαίρι", μια σειρά πολιτιστικού ενδιαφέροντος εκδηλώσεων που περιλαμβάνει θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες και άλλα ανάλογα δρώμενα.

Το Πολιτιστικό Καλοκαίρι ξεκίνησε το 1988, όπου έγιναν και τα ανεπίσημα εγκαίνια του θεσμού και του Αμφιθεάτρου με την παιδική χορωδία της Βιέννης. Το 1990 έγιναν τα επίσημα εγκαίνια με μελοποιημένα ποιήματα του κατ' εξοχήν Λάκωνα ποιητή και ακαδημαϊκού Νικηφόρου Βρεττάκου.

1.15.2 Σπάρταθλον

Το ΣΠΑΡΤΑΘΛΟΝ είναι ένας ιστορικός υπερμαραθώνιος που λαμβάνει χώρα στο τέλος του Σεπτεμβρη κάθε χρόνο στην Ελλάδα. Είναι ένας από πλέον δύσκολους αγώνες υπεραποστάσεων παγκοσμίως και παράλληλα πολύ μεγάλου ενδιαφέροντος λόγω του ιστορικού του υπόβαθρου.

²²

http://www.sparti.gov.gr/index.php?option=com_k2&view=itemlist&layout=category&task=category&id=34&Itemid=13

Το Σπάρταθλον αναβιώνει τα βήματα του Φειδιππίδη, ενός αρχαίου Αθηναίου δρομέα μεγάλων αποστάσεων, ο οποίος το 490 π.Χ., πριν από τη μάχη του Μαραθώνα, εστάλη στη Σπάρτη να ζητήσει βοήθεια στον πόλεμο που διεξήγαγαν οι Έλληνες με τους Πέρσες.

Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο, ο Φειδιππίδης έφτασε στη Σπάρτη μια μέρα μετά την αναχώρησή του από την Αθήνα. Βασισμένοι στις αναφορές του Έλληνα ιστορικού, το 1982 πέντε αξιωματικοί της βρετανικής αεροπορίας (RAF), οι οποίοι παράλληλα ήταν δρομείς μεγάλων αποστάσεων, ταξίδεψαν στην Ελλάδα, με επικεφαλής το σμήναρχο Τζον Φόντεν (John Foden) που είχε την αρχική ιδέα.

Σκοπός τους ήταν να εξακριβώσουν κατά πόσον ήταν δυνατό να καλύψουν τα 250 χιλιόμετρα περίπου που απέχουν οι δύο πόλεις σε μιάμιση ημέρα. Η ενθουσιώδης βρετανική ομάδα είχε αποδείξει πως ο Ηρόδοτος είχε δίκιο.

Ένας άνθρωπος είναι πράγματι ικανός να καλύψει 250 χλμ. σε δύο μέρες και μάλιστα σε λιγότερο από 40 ώρες. Μετά την επιτυχία του εγχειρήματος, ο πρωτεργάτης του άθλου Τζον Φόντεν άρχισε να οραματίζεται την καθιέρωση ενός αγώνα που θα έφερνε στην Ελλάδα δρομείς μακρινών αποστάσεων από όλον τον κόσμο για να τρέξουν στα ίχνη του αρχαίου ημεροδρόμου Φειδιππίδη.

Το επόμενο έτος μια πολυεθνική ομάδα Βρετανών, Ελλήνων κ.ά. ενθουσιωδών υποστηρικτών της ιδέας, με επικεφαλής το φιλέλληνα Μάικλ Κάλαχαν (Michael Callaghan), οργάνωσαν το Α' Διεθνές Σπάρταθλον (Open International Spartathlon Race), επωνυμία που προέκυψε από το συνδυασμό των ελληνικών λέξεων Σπάρτη και Άθλος.

Ο αγώνας διεξήχθη με την έγκριση και υπό την εποπτεία του ΣΕΓΑΣ με τη συμμετοχή 45 δρομέων από 11 χώρες και περιλάμβανε και γυναικείες συμμετοχές. Η επιτυχία της διοργάνωσης και η απήχηση που είχε ήταν καθοριστικές για την περαιτέρω καθιέρωση του αγώνα.

Έτσι το 1984 ιδρύθηκε ο Διεθνής Σύνδεσμος «ΣΠΑΡΤΑΘΛΟΝ», ο οποίος από τότε μέχρι σήμερα διοργανώνει ανελλιπώς τον αγώνα κάθε Σεπτέμβρη. Η επιλογή του

μήνα αυτού έγινε, διότι τότε τοποθετεί χρονικά ο Ηρόδοτος την αποστολή του Φειδιππίδη στην Σπάρτη.

1.15.3 Γιορτή Ελιάς

Τριήμερο 3,4 και 5 Αυγούστου στην Σελλασία Δήμου Σπάρτης. Συνδυάζει καλλιτεχνικά δρώμενα με πλούσια και καλαίσθητη υπαίθρια αγορά στην οποία εκθέτεται και πωλείται κυρίως λάδι και άλλα προϊόντα .

1.15.4 Γιορτή Κάστανου Άρνα

Η «Γιορτή του Κάστανου» διοργανώνεται κάθε χρόνο στην Άρνα τις τελευταίες μέρες του Οκτωβρίου. Πρόκειται για ένα 3ήμερο φεστιβάλ, που συνδυάζει καλλιτεχνικά δρώμενα με πλούσια και καλαίσθητη υπαίθρια αγορά. Ο επισκέπτης καλωσορίζεται με κάστανα ψημένα στο μεγαλύτερο τηγάνι που υπάρχει στην Ελλάδα και βραστά στο παλιό χαρανί, καθώς και ζεστό τσίπουρο, μόλις αποσταγμένο από τον άμβυκα που καίει στην πλατεία.

1.15.5 Πανηγύρι του Μυστρά

Κάθε χρόνο, από τις 27 Αυγούστου έως τις 2 Σεπτεμβρίου, λειτουργεί η μεγάλη εμποροπανήγυρη του Μυστρά, όπου έμποροι και μικροπωλητές απ' όλη την Ελλάδα συγκεντρώνονται και πουλάνε τα εμπορεύματά τους.

Η ιστορία της εμποροπανήγυρης ξεκινά στις αρχές της δεκαετίας του 1950 όπου λειτουργούσε ως ζωοπανήγυρη και πραγματοποιείται εις μνήμην του Αγ. Ιωάννη του Προδρόμου.

Κεφάλαιο 2^ο

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΠΑΡΤΗΣ

2.1 Σπάρτη. Μία Σύντομη Αρχιτεκτονική Ματιά²³

1834. Η Σπάρτη ξαναγεννιέται. Εκεί όπου τη δόξα κάλυπταν ελιές και καλάμια οι Νεοέλληνες φιλοδοξούν να στήσουν μια Νέα Πόλη. Ο Γιόχμους, μένοντας στη Μαγούλα, τοπογραφεί την περιοχή. Τα αρχαία λείψανα λιγοστά. Ο Τάφος του Λεωνίδα, το κοίλο του Θεάτρου, τα ρωμαϊκά λουτρά. Ο Καποδίστριας το είχε φοβηθεί. Θα σκάβουμε για τα θεμέλια και θα βρίσκουμε αρχαία λείψανα. Δεν το αποφάσισε. Ο Όθωνας όμως υπέγραψε το διάταγμα της ανίδρυσης με το σχέδιο του Στάουφερτ. Φιλόδοξο σχέδιο. Υπολόγιζαν η πόλη να μαζέψει 100.000 ανθρώπους. Σήμερα η πόλη έχει 20.000 ανθρώπους. Το σχέδιο πάντως ωραίο. Ιπποδάμειο το σύστημα. Φαρδιές λεωφόροι. Μεγάλες πλατείες. Χώροι για δημόσια κτήρια. Εμπορικά κέντρα. Βιοτεχνική περιοχή.

1837. Οι αρχές έρχονται στη Σπάρτη. Γίνεται πια πρωτεύουσα. Πρώτος Δήμαρχος ο Μελετόπουλος. Το Διοικητήριο έχει ήδη κατασκευαστεί στην επάνω πλατεία. Δωρικό. Τα πρώτα κτήρια αρχίζουν να κτίζονται γύρω από αυτό. Απλά, σαν και αυτά που έκτιζαν στα χωριά. Ελληνικά, με το χαγιάτι στο νοτιά, το τζάκι στο χειμωνιάτικο. Όμως οι μεγάλοι θελαν να ξεχωρίζουν. Τους αρέσουν τα ψηλοτάβανα, με τα συμμετρικά παράθυρα, τα μικρά μπαλκόνια με τα φουρούσια και κείνα τα διακοσμητικά κάτω από τη στέγη. Και τα κτίζουν. Τα παράθυρα έξω έξω με ξύλινα διακοσμητικά, όπως στα σπίτια του Μυστρά.

1840 . Η πόλη ζωντανεύει. Ο Δουρούτης φτιάχνει την πρώτη φάμπρικα για το μετάξι. Σπουδαία δουλειά. Πολλά τα λεφτά. Γίνονται και άλλες φάμπρικες. Τίποτε από αυτές δεν έχει μείνει.

²³ <http://olympioi-ellhnes.pblogs.gr/2010/10/sparth-mia-arhitektonikh-matia.html>

1860. Η πόλη απλώνεται στην κάτω πλατεία φτιάχνονται τα μαγαζιά. Τα μαγαζιά με τις ψηλές στέγες και τις στοές. Στα νότια έχουν κανονικές στέγες και όροφο. Εκεί είναι τα εργαστήρια. Κυριαρχούν οι τοξοστοιχίες στις στοές. Για να βρουν λεφτά για τα δημόσια κτίρια Σπάνε στη μέση την κεντρική πλατεία. Μας μείναν τα ιδιωτικά κτίρια πάνω στην Παλαιολόγου.

1870. Η πόλη εκπολιτίζεται. Φτιάχνεται το Μουσείο Ιωνικού ρυθμού. Με μάρμαρα. Σήμερα τα μάρμαρα τα έχουν αλλάξει με μπετόν . Ξεκινά να κτίζεται η Μητρόπολη στην κορυφή του λόφου. Νεοκλασικό το σχέδιο κατά τα πρότυπα Αθήνας. Χωρίς αρτιφισιέλ φυσικά.

1890. Η πόλη μεγαλώνει. Δεν τους έφτανε ο χώρος. Έκαναν επέκταση και προς τα πάνω, την Ακρόπολη, και προς τα κάτω, το Παλάτι. Θα το πληρώσουμε αργότερα. Όταν θα σκάβουμε και θα βρίσκουμε αρχαία. Το είχε πει ο Καποδίστριας.

1900. Ο νεοκλασικισμός κυριαρχεί. Τελειώνει το Δημαρχείο, το Βλασακέικο - Πινακοθήκη- και πολλά άλλα σπίτια των τότε μεγάλων της πόλης. Ακόμη και όσα δεν είχαν φτασίδα της νεοκλασικής αρχιτεκτονικής τα αποκτούν)

1930 . Το Bauhaus αρχίζει να ξεγυμνώνει τα κτήρια απο τα φτιασίδα τους. Οι άρχοντες εξακολουθούν να εκφράζονται επιβλητικά αλλά πιο απλά. Κτίζεται το Γυμνάσιο Αρρένων. Έργο του Κ. Παναγιωτάκου. Το μετάξι αρχίζει να εξαφανίζεται. Κλείνουν οι φάμπρικες. Ο Γκορτσολόγος φέρνει το νερό στη Σπάρτη.

1940. Ο πόλεμος. Οι Γερμανοί σκοτώνουν τους 118 στο Μονοδένδρι

1950. Η Ανάγκη για δουλειά φέρνει τους χωρικούς και στην Σπάρτη. Αρχίζει να κτίζεται η περιφέρεια. Απλά ορθογώνια σπίτια στην αρχή με στέγη. Σιγά σιγά, βοηθούντων και των μηχανικών, γίνονται πιο περίπλοκα. Οχι και κατ' ανάγκη πιο όμορφα. Γίνεται και κάτι όμορφο. Το Ξενία, που μας περιμένει καρτερικά να το φροντίσουμε. Γίνεται και κάτι πρωτοποριακό. Το σπίτι απέναντι από το 3ο Δημοτικό. Έργο του Τάκη Ζενέτου. Ακόμη και σήμερα φαντάζει πρωτοποριακό.

1970. Το μπετόν έχει πια καθιερωθεί. Μαζί με την πολυκατοικία αρχίζουν να κατατρώγουν την κληρονομιά. Την Επαγγελματική Σχολή τα ρίχνουν. Τα νεοκλασικά

γκρεμίζονται. Οι γραφικές τοξοστοιχίες της πλατείας εξαφανίζονται. Τα αυτοκίνητα γεμίζουν τους δρόμους. Η εικόνα της ήρεμης πόλης αρχίζει να ξεθωριάζει.

1980. Το δημαρχείο συντηρήθηκε και αναμορφώθηκε. Το Βαλασακείο στεγάζεται η <<ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΙΟΣ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ>>. Η Αγροτική Τράπεζα παίρνει ένα νεοκλασικό. Τα αυτοκίνητα γεμίζουν τους δρόμους. Η εικόνα της ήρεμης πόλης αρχίζει να ξεθωριάζει. Γίνεται η ΕΠΑ και καταγράφονται τα παραδοσιακά.

1997 . Οι φοίνικες στην Παλαιολόγου παραμένουν. Τα σπίτια των πετρομαστόρων από την Πυρσόγιαννη παραμένουν. Τα νεοκλασικά που έμειναν αναστηλώνονται. Ο πεζόδρομος είναι γεμάτος κίνηση. Τα πάρκα ξαναζωντάνεψαν. Η πλατεία αναμορφώνεται. Θέλουν να αναδείξουν την Αρχαία Σπάρτη. Θέλουν να κάνουν το Φιξ -έργο του Τάκη Ζενέτου και αυτό- Μουσείο. Ακούμε ότι Θα μπορούμε να περιδιαβαίνουμε στις όχθες του Ευρώτα. Της Σπάρτης οι πορτοκαλιές μοσχοβολάνε ακόμα κάθε Πάσχα.

2004 . Το Ξενία (έργο της ομάδας του Άρη Κωνσταντίδη) το αφήνει ο Δήμος να 'πεθάνει'. Το παλαιό Δικαστικό Μέγαρο (το πρώτο δημόσιο κτίριο) θα σωθεί. Το Τζιβανοπούλειο χάθηκε. Τα νεοκλασικά συνεχίζουν να χάνονται και η πόλη γεμίζει πολυκατοικίες. Μπήκαν και περίτεχνες αναμνηστικές στήλες. Ευτυχώς οι φοίνικες στην οδό Κωνσταντίνου Παλαιολόγου παραμένουν. Τα νεοκλασικά που έμειναν αναστηλώνονται. Η πλατεία αναμορφώθηκε. Το Μουσείο της Ελιάς και του Ελληνικού Λαδιού λειτουργεί. Θέλουν να αναδείξουν την Αρχαία Σπάρτη. Θα κάνουν το Φιξ ,έργο του Τάκη Ζενέτου , και αυτό μουσείο.

2.2 Ιστορική & οικιστική εξέλιξη²⁴

Η σύγχρονη πόλη της Σπάρτης, οφείλει την ύπαρξη της στην σπουδαιότητα της Αρχαίας και για τον λόγο είναι σκόπιμο πριν αναφερθούμε στην οικιστική εξέλιξη της νεότερης πόλης, να δούμε με συντομία την ιστορία του τόπου όπου αναπτύχθηκε και αναπτύσσεται η πόλη αυτή.

²⁴ <http://spartaarchitecture.blogspot.gr/>

Η Σπάρτη, βρίσκεται στο κέντρο της Λακεδαίμονας, μιας περιοχής που είχε οικιστεί από τους προϊστορικούς χρόνους. Οι Πελασγοί εγκαταστάθηκαν περί το 5.000 π.Χ. και αργότερα οι Αχαιοί, που εγκαταστάθηκαν το 2.000 π.Χ., δημιούργησαν κατά την μυκηναϊκή περίοδο ισχυρές πόλεις και πολιτισμό που αναφέρονται στα έπη του Ομήρου, ανάμεσα στις οποίες η Σπάρτη (και όχι η Λακεδαίμων) κατέχει από τους χρόνους εκείνους ηγετική θέση.

Περί τα μέσα του 10ου αιώνα π.Χ. εγκαθίστανται στην περιοχή οι Δωριείς, αρχικά δίπλα στον Ευρώτα και αργότερα επεκτείνονται στην ευρύτερη περιοχή της σημερινής Σπάρτης, δημιουργώντας τέσσερις οικισμούς: την Πιτάνη, την Μεσόα, τις Λίμνες και την Κυνόσουρα. Το οικιστικό αυτό μοντέλο των τεσσάρων οικισμών, οι οποίοι δεν συνιστούν ένα ενιαίο πολεοδομικό ιστό, κυριαρχεί μέχρι τα Ελληνιστικά χρόνια. Ας σημειωθεί ότι η Σπάρτη διέθετε έναν επιπλέον οικισμό, τις Αμύκλες, 4 χμ νοτιότερα. Οι πέντε αυτοί οικισμοί αποτελούν κατά τα Αρχαϊκά και Κλασικά χρόνια και την βάση του πολιτικού συστήματος με σημαντικότερο πολιτικό όργανο τους πέντε εφόρους καθένας απ' τους οποίους εκπροσωπούσε μία κώμη.

Με το ιδιότυπο πολιτικό σύστημα (δύο βασιλείς – Γερούσια – Απέλλα - Έφοροι), την άκαμπτα οροθετημένη κοινωνική οργάνωση (πολίτες – περίοικοι – εἰλωτες) και τους αυστηρούς θεσμούς (κοινή ανατροφή και σκληρή στρατιωτική πειθαρχία) οι Σπαρτιάτες επιβάλλονται σταδιακά ως ηγέτες της Πελοποννήσου και αποτελούν μία σημαντική δύναμη στον Ελληνικό χώρο (9ος – 4ος αιώνας).

Μετά τον 4ο αιώνα π.Χ. παρατηρείται κάμψη της δύναμης της πόλης και αργότερα, μετά το 146 π.Χ., ακολουθεί την τύχη όλης της Ελλάδας και υποτάσσεται με την σειρά της στους Ρωμαίους. Οι Ρωμαίοι χάρη στη λαμπρή ιστορία της, της παραχωρούν προνόμια και την περίοδο αυτή παρουσιάζεται σημαντική ανάπτυξη, γεγονός που αποδεικνύεται και από τα αρχαιολογικά ευρήματα (επαύλεις, μεγάλα δημόσια κτίρια, ψηφιδωτά κλπ). Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά τα τέλη της Ελληνιστικής εποχής η πόλη ενοποιείται οικιστικά, αποκτά οργανωμένο πολεοδομικό σύστημα και περιτειχίζεται. Η περίοδος ακμής συνεχίζεται μέχρι και τον 4ο αιώνα μ.Χ., οπότε η πόλη υπέστη μεγάλες ζημιές από τον καταστροφικό σεισμό του 375 μ.Χ., ακόμα μεγαλύτερες, όμως, από την επιδρομή των Γόθων του Αλάρικου το 395 μ.Χ.. Επανοικήθηκε με το όνομα όμως Λακεδαιμονία και διοικητικά εντάχθηκε στην επαρχία της Αχαΐας. Ακολουθώντας τις τύχες του Ανατολικού Ιλλυρικού το 535

εντάχθηκε στην εκκλησιαστική εποπτεία του Παπικού θρόνου μέχρι το 732, οπότε επανεντάχθηκε στην δικαιοδοσία του Πατριαρχείου της Κωνσταντινουπόλεως. Την περίοδο αυτή σλαβικά φύλα διεισδύουν ειρηνικά στην περιοχή αλλά κύρια εγκαθίστανται στην ευρύτερη περιοχή της Λακεδαιμονίας. Τα φύλα των Μελιγγών δημιουργούν οικισμούς στην περιοχή του Πάρωνα και των Εζεριτών στην περιοχή του νοτιανατολικού Ταυγέτου.

Κατά τους μέσους βυζαντινούς χρόνους η πόλη της Λακεδαιμονίας παρουσιάζει σημαντική ανάπτυξη. Σύμφωνα με το Χρονικό της Μονεμβασίας, η Λακεδαιμονία φέρεται ως επανιδρυθείσα το 805 από τον τότε Βυζαντινό Αυτοκράτορα Νικηφόρο τον Α', ο οποίος και εγκατέστησε στην Λακωνία “Καφητέρους τε Θρακήσιους & Αρμενίους και άλλους από διαφόρων τόπων και πόλεων επισυναχθέντες”, προκειμένου να ενισχυθεί το Ελληνικό στοιχείο.

Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους (1204) και παρά τις απέλπιδες προσπάθειες του Δεσπότη Λέοντα Χαμαρέτου να εμποδίσει την επέκταση της Φραγκικής κυριαρχίας, τελικά η Λακεδαιμονία καταλαμβάνεται το 1207 από τον Γοδεφρείδο Βιλλαρδουΐνο. Η Λακεδαιμονία, ονομαζόμενη από τους Φράγκους La Cremonie, γίνεται έδρα της ηγεμονίας του Μορέως και ακμάζει αποτελώντας την σημαντικότερη πόλη της ηγεμονίας της Αχαΐας και συνεχίζει να ακμάζει μέχρι και τον 13ο αιώνα.

Μετά την ανάκτηση της Κωνσταντινούπολης από τους Βυζαντινούς (1261) και τις επανειλημμένες συγκρούσεις Βυζαντινών και Φράγκων, οι κάτοικοι της Λακεδαιμονίας μετοικούν σταδιακά στην περιοχή του γειτονικού οχυρού και ασφαλούς κάστρου του Μυστρά, το οποίο είχε παραδοθεί το 1263 από τους Φράγκους στον αυτοκράτορα Μιχαήλ Η' τον Παλαιολόγο. Έκτοτε ο Μυστράς θα καταστεί το κέντρο της περιοχής και η πρωτεύουσα του Δεσποτάτου του Μορέως. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Μητροπολίτης του Μυστρά είχε τον τίτλο «Μομεμβασίας και Σπάρτης», γεγονός που δείχνει την συνέχεια των δύο αυτών οικισμών, της Σπάρτης και του Μυστρά. Στις παρυφές του εγκαταλειφθέντος πλέον οικισμού της Λακεδαιμονίας, στη περιοχή της Μαγούλας, θα παραμείνουν ελάχιστοι κάτοικοι, που ασχολούνται κύρια με αγροτικές δραστηριότητες.

Με την εδραίωση της Τουρκικής κυριαρχίας και στην περιοχή της Λακωνίας, μετά την παράδοση του Μυστρά το 1460 από τον Δεσπότη Δημήτριο Παλαιολόγο στον

Μωάμεθ τον Πορθητή, ο Μυστράς εξακολουθεί να είναι το διοικητικό και οικιστικό κέντρο της περιοχής.

Στα 1685 και μέχρι το 1715 ο έλεγχος της περιοχής περιέρχεται στους Βενετούς και διοικητικά ανήκει στο “θέμα” του Μυστρά. Την περίοδο αυτή, όπως φαίνεται στα στοιχεία της απογραφής του Grimmani, που έγινε το 1700, γύρω από την πάλαι ποτέ Σπάρτη ή Λακεδαιμονία, έχουν αναπτυχθεί, διάσπαρτα, μικροί αγροτικοί οικισμοί. Αρκετοί από αυτούς υπάρχουν και αναπτύσσονται έως σήμερα.

Η απελευθέρωση της Ελλάδας από τους Τούρκους βρήκε την περιοχή της Σπάρτης να είναι ένας απέραντος ελαιώνας. Την εικόνα της περιοχής μας την δίνει το τοπογραφικό σκαρίφημα του Abel Blouet, που ήταν μέλος της Γαλλικής Επιστημονικής Αποστολής η οποία υπό τον Bory de Saint Vincent ήλθε στον Μοριά το 1829.

Η μακραίωνη αλλά και συγχρόνως ένδοξη ιστορία της Σπάρτης σε συνδυασμό με ιδεολογικά ρεύματα του ρομαντισμού και του νεοκλασικισμού που επικρατούσαν εκείνη την περίοδο, οδήγησε τον Βασιλιά Όθωνα στην απόφαση της ανίδρυσης της πόλης της Σπάρτης και στα 1834 υπογράφει το σχετικό διάταγμα.

Η επανίδρυση της Σπάρτης δεν ήταν μία μεμονωμένη πράξη συναισθηματικής έκρηξης του Όθωνα, αλλά ήταν ενταγμένη σε μία γενικότερη προσπάθεια διαμόρφωσης και της κατάλληλης πολεοδομικής υποδομής, έτσι ώστε να καλυφθούν οι αναπτυξιακές προοπτικές του νέου Ελληνικού Κράτους. Η προσπάθεια αυτή ξεκίνησε από τον Καποδίστρια και είναι γεγονός ότι υπήρξε μία σημαντική πολεοδομική παραγωγή σε όλη την διάρκεια του 19ου αιώνα, περίοδο κατά την οποία σχεδιάστηκαν συνολικά 174 οικισμοί.

Τα σχέδια πόλης που συντάσσονται την περίοδο αυτή, αλλά και τα δημόσια κτίρια που ανεγείρονται μορφολογικά απηχούν το ρεύμα του ευρωπαϊκού ρομαντισμού και ιδιαίτερα την νεοκλασική του έκφραση. Μέσα στα πλαίσια αυτά συντάχθηκε το ρυμοτομικό σχέδιο της νέας πόλης, που τοποθετήθηκε νότια της ακρόπολης της Αρχαίας Λακεδαιμονίας. Το σχέδιο εκπονήθηκε, με τις αρχές του Ιπποδαμείου συστήματος – όπως ήταν φυσικό - από τον Βαυαρό Γεωμέτρη Fr. Stauffert, σε τοπογραφική αποτύπωση του Λοχαγού του Μηχανικού Jochmus και κάλυπτε έκταση 600 στρεμμάτων περίπου.

Εικόνα 3 Οικία Τζιβανόπουλου

Τα κτίρια των κατοικιών της πρώτης αυτής περιόδου ήταν απλά, επηρεασμένα περισσότερο από την λαϊκή Αρχιτεκτονική και την τυπολογία που είχε αναπτυχθεί στον Μυστρά και ελάχιστα από τα Νεοκλασικά πρότυπα. Χαρακτηριστικό δείγμα της περιόδου αυτής αποτελεί η οικία Τζιβανόπουλου. Στο κτίριο αυτό κτίστηκε από τον τότε Επίσκοπο Δανιήλ και στεγάστηκε το πρώτον σε αυτό η Επισκοπή Σπάρτης. Περί το 1860 εγκρίνεται το σχέδιο κατασκευής του Εμπορικού Κέντρου της Σπάρτης γύρω από την κεντρική πλατεία της πόλης και αρχίζει η ανέγερση των καταστημάτων. Χαρακτηριστικό των καταστημάτων αυτών είναι οι δίρριχτες στέγες και η τοξοστοιχία με τις χαρακτηριστικές καμάρες που διαμόρφωναν τις στοές περιμετρικά της πλατείας.

Εικόνα 4 Αγορά Σπάρτης

Τα περισσότερα από αυτά προβλεπόταν ισόγεια. Υπήρχαν όμως και διώροφα ή ημιδιώροφα και κατά κανόνα στον όροφο ή στον μεσώροφο βρισκόταν η κατοικία του ιδιοκτήτη. Τότε η κεντρική πλατεία και ο Κήπος του Μουσείου ήταν ακόμα ενοποιημένοι. Για τον λόγο αυτό και οι στοές προβλέπονταν να κατασκευαστούν γύρω από την πλατεία όπως ήταν τότε διαμορφωμένη (περικλείοταν από τις οδούς Λυκούργου - Αγίου Νίκωνος - Ευαγγελιστριάς και Γκορτσολόγου). Με τον καιρό και

η πλατεία διασπάστηκε σε δύο επί μέρους χώρους αλλά και οι στοές επί της οδού Αγίου Νίκωνος καταργήθηκαν.

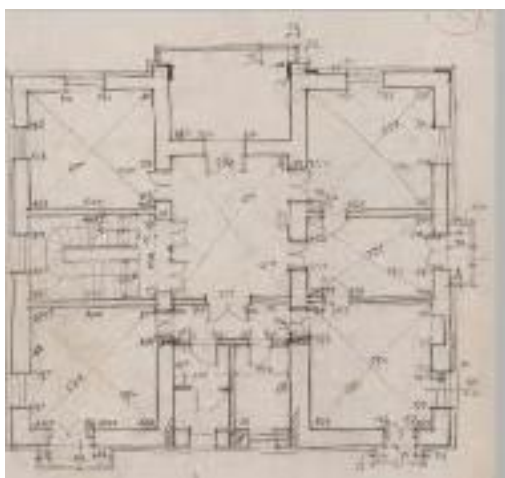
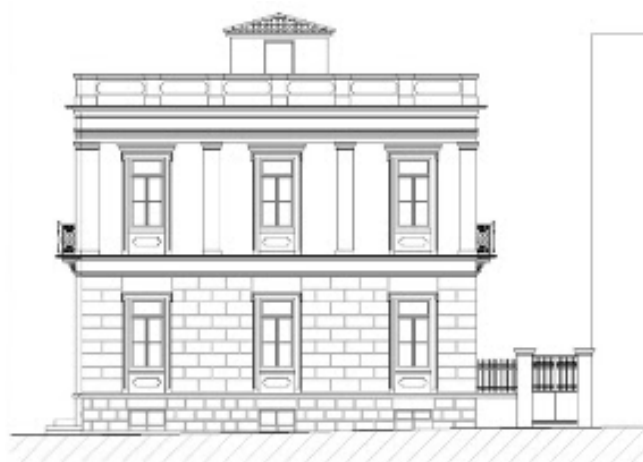

Εικόνα 5 Κεντρική Πλατεία και κήπος του Μουσείου

Το 1899 έγινε μία επέκταση της πόλης, περιμετρικά του αρχικού σχεδίου, που φέρει την υπογραφή του εργοδηγού Εμμανουήλ, χωρίς να είναι απόλυτα διευκρινισμένο εάν ήταν και ο ίδιος ο συντάκτης του. Το σχέδιο αυτό, όσον αφορά την ρυμοτομία, ακολούθησε την δομή του αρχικού σχεδίου. Οι προς βορρά του αρχικού σχεδίου πόλης, όμως, περιοχές που περιελήφθησαν στην επέκταση αυτή δημιούργησαν έναν ασφυκτικό κλοιό γύρω από την Ακρόπολη της Αρχαίας Σπάρτης. Επίσης οι περιοχές αυτές ταυτίζονται απόλυτα με την αρχαία πόλη, όπως προκύπτει από το πλήθος των ευρημάτων που έρχονται στο φως με τις σωστικές ανασκαφές. Παρ' όλο που υποτίθεται ότι η επέκταση αυτή έγινε για να καλύψει τις οικιστικές ανάγκες της

περιόδου εκείνης, η ανοικοδόμηση των περιοχών της επέκτασης αυτής άρχισε μόλις το 1960.

Στις αρχές του 20ου αιώνα ο πληθυσμός της Σπάρτης έχει φθάσει τους 6.000 κατοίκους, από τους 3.600 που ήταν περί το 1880. Από ότι φαίνεται αυτή είναι η κατ' αρχήν περίοδος οικονομικής ανάπτυξης της Σπάρτης. Την περίοδο αυτή έχει πλέον διαμορφωθεί η αστική τάξη της πόλης γεγονός που εκφράζεται και από την κατασκευή πολλών μεγαλόπρεπων οικιών που είτε κτίζονται εξ αρχής είτε διαμορφώνονται με επεμβάσεις και προσθήκες σε υπάρχουσες μικρότερες κατοικίες. Φυσικά το κύριο χαρακτηριστικό τους αποτελεί η νεοκλασική ρυθμολογία τους. Τα πλέον αντιπροσωπευτικά δείγματα της περιόδου αυτής είναι τα εξής:

Εικόνα 6 Πινακοθήκη Σπάρτης

Η οικία Βαλασάκη, όπου σήμερα στεγάζεται η Κουμαντάρειος Πινακοθήκη. Το κτίριο αυτό κτίστηκε εξ αρχής, είναι διώροφο με υπόγειο και αποπερατώθηκε περί το 1909. Χαρακτηριστικά στοιχεία του κτιρίου αυτού αποτελούν η - σε εσοχή - είσοδος και βεράντα καθώς και η επικάλυψή του με δώμα (κατασκευασμένο με σιδηροδοκούς, θολίσκους από συμπαγή τούβλα, κισσηρόδεμα και μαλτεζόπλακες). Το κτίριο αυτό προκειμένου να προσαρμοστεί στην νέα του χρήση – της Πινακοθήκης - επισκευάστηκε περί το 1980.

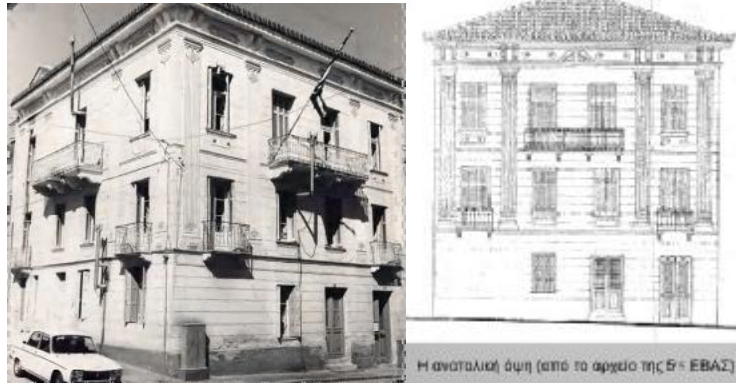
Εικόνα 7 Οικία Λιναρδάκη

- Η οικία Λιναρδάκη επί της οδού Ανανίου. Επιβλητικό κτίριο, με ενδιαφέρουσα κάτοψη έχει πολλά κοινά μορφολογικά χαρακτηριστικά με αυτά του Δημαρχείου.

Εικόνα 8 Οικία Λιναρδάκη

- Η οικία Λιναρδάκη στην διασταύρωση των οδών Παλαιολόγου και Όθωνος Αμαλίας, από τα ελάχιστα τριώροφα κτίρια που σώζονται στην Σπάρτη.

Εικόνα 9 Οικία Λιούνη

- Η οικία Λιούνη στην διασταύρωση των οδών Ευαγγελιστρίας και Αγησιλάου. Το κτίριο αυτό, τριώροφο σήμερα, με ενδιαφέροντα νεοκλασικής έμπνευσης διακοσμητικά, διαμορφώθηκε ως έχει σήμερα μετά από προσθήκες που έγιναν περί το 1900. Το αρχικό κτίριο ήταν ένα απλό διώροφο κτίσμα, με χαγιάτι προς βορρά.

Εικόνα 10 Οικία Φικιώρη

- Η οικία Φικιώρη, επί της λεωφόρου Παλαιολόγου, που διαμορφώθηκε με προσθήκες και μετασκευές σε υπάρχον “ελληνικό” τρίχωρο σπίτι.

Εικόνα 11 Οικία Ματάλα

- Η οικία Ματάλα, στην διασταύρωση των οδών Λυκούργου και Λεωνίδου, όπου σήμερα στεγάζεται η Στρατιωτική Λέσχη. Στο κτίριο αυτό είναι χαρακτηριστική η διαμόρφωση του ισογείου του οποίου η όψη έχει διαμορφωθεί με μαρμάρινους δόμους με κυρίαρχο στοιχείο τα τοξωτά ανοίγματα του ισογείου του.

Εικόνα 12 Οικία Κυριαζόπουλου

- Η οικία Κυριαζόπουλου επί της λεωφόρου Κων. Παλαιολόγου, όπου σήμερα στεγάζεται η Αγροτική Τράπεζα. Είναι χαρακτηριστικά τα διακοσμητικά της όψης. Φυσικά την περίοδο αυτή δεν έκτιζαν όλοι τέτοια κτίρια. Οι εργάτες στις βιομηχανίες & βιοτεχνίες της μετάξης, οι υπάλληλοι στα μαγαζιά κατοικούν σε απλά ισόγεια ή χαμηλά διώροφα κτίρια κατοικιών, που τυπολογικά προσιδιάζουν περισσότερο με τα «ελληνικά» σπίτια της ευρύτερης περιοχής.

Μετά το 1930 αρχίζει να επεκτείνεται και να καθιερώνεται η χρήση του οπλισμένου σκυροδέματος και φθάνουν και στην Σπάρτη τα μηνύματα της απλότητας που πρεσβεύει το γνωστό κίνημα της Αρχιτεκτονικής Bauhaus.

Χαρακτηριστικά δείγματα της αρχιτεκτονικής αυτής έκφρασης αποτελούν τα κτίρια του “Γυμνασίου Αρρένων” – αποτελεί έργο του αρχιτέκτονα Παναγιωτάκου - και του 2ου Δημοτικού Σχολείου.

Εικόνα 13 2ο Δημοτικό σχολείο Σπάρτης

Εικόνα 14 Γυμνάσιο αρρένων Σπάρτης

Παράλληλα την περίοδο αυτή παρουσιάζονται και στην Σπάρτη μερικά δείγματα “μοντέρνου κλασικισμού” όπως είναι η οικία Γιατράκου και η οικία Παπαηλιού.

Η τάση του μοντερνισμού αρχίζει σιγά - σιγά να απογυμνώνει τα νεοκλασικά κτίρια κατ’ αρχήν από τα διάφορα διακοσμητικά στοιχεία τους. Ενώ η συμμετρία στις όψεις παραμένει, τα ανοίγματα διαμορφώνονται απλά, αντί για μαρκίζα κατασκευάζεται περιμετρικά στηθαίο και στο τέλος η στέγη αντικαθίσταται με πλάκα από οπλισμένο σκυρόδεμα.

Η μεγαλοαστική τάξη της Σπάρτης, εκφράζεται πλέον με κτίρια τύπου Μπαουχάουζ, χαρακτηριστικά δείγματα της τάσης αυτής είναι η οικία Καρβούνη, η οικία Πατίστα, η οικία Λαδόπουλου και η οικία Πουλάκου.

Έτσι την δεκαετία του 30 κλείνει και ο κύκλος της Νεοκλασικής έκφρασης της Αρχιτεκτονικής στην Σπάρτη.

Παρακάτω, παρουσιάζεται μια άλλη σειρά από νεοκλασικά κτίρια της Σπάρτης.

Εκείνα τα χρόνια, πετρομάστορες από την Πυρσόγιαννη της Ηλείου (με πιο γνωστούς τους Τσουβαλαίους που εν τω μεταξύ έχουν εγκατασταθεί στον Μυστρά) αλλά και Λαγκαδιανοί (με πιο γνωστούς τους Σαχαμαίους) κτίζουν μια σειρά από σπίτια, των οποίων το κύριο χαρακτηριστικό είναι η εμφανής, με επιμελημένα πελεκημένες πέτρες, λιθοδομή των όψεων. Μερικά από τα σπίτια αυτά έχουν διασωθεί μέχρι τις μέρες μας (βρίσκονται επί της λεωφόρου Κ. Παλαιολόγου αλλά και στα περίχωρα της Σπάρτης). Εν τω μεταξύ το εμπορικό κέντρο της πόλης έχει μετακινηθεί περί την Κεντρική Πλατεία, από την περιοχή της Μητρόπολης όπου αρχικά είχε αναπτυχθεί. Η περιοχή αυτή εξακολουθεί να λειτουργεί σαν διοικητικό κέντρο, μιας και εκεί λειτουργούν η Νομαρχία, η Αστυνομία και άλλες δημόσιες υπηρεσίες. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η οικία, ιδιοκτησίας σήμερα Τριτάκη, επί της

οδού Αγίδος, είχε ανεγερθεί από την Τράπεζα Ελλάδος, προκειμένου να στεγάσει τις υπηρεσίες και την κατοικία του διευθυντού της.

Εικόνα 15 Άλλα νεοκλασικά κτίρια στη Σπάρτη

Η παραπάνω δομή της πόλης εξηγεί και το γεγονός ότι ο αρχικός πυρήνας της, το ιστορικό κέντρο, βρίσκεται ανάμεσα στους δύο μεγάλους κοινόχρηστους χώρους της πόλης, την Κεντρική πλατεία και το πάρκο της Ευαγγελίστριας. Στην περιοχή αυτή βρίσκονται και τα περισσότερα νεοκλασικά κτίρια, δυστυχώς εγκαταλειμμένα, αν και διατηρητέα, τα περισσότερα.

Μετά τον πόλεμο, οι κάτοικοι των ορεινών χωριών μετακομίζουν στα κοντινά ή μακρινότερα αστικά κέντρα. Το γνωστό φαινόμενο της αστυφιλίας βρίσκεται σε έξαρση. Η Σπάρτη αρχίζει να αναπτύσσεται περιμετρικά υποδεχόμενη νέους κατοίκους από τα γύρω χωριά.

Εικόνα 16 Λεωφόρος Κων. Παλαιολόγου 1948

Τα κτίρια κατοικιών της δεκαετίας του 1950 εξακολουθούν να είναι απλά. Η κάτοψή τους είναι ορθογωνική και στεγάζονται με στέγη. Τα πιο μοντέρνα τα λεγόμενα “γερμανικά” διαθέτουν μιά μικρή βεράντα στην μία τους γωνιά και στεγάζονται με πλάκα οπλισμένου σκυροδέματος.. Το 1955 ο νεαρός τότε αρχιτέκτονας Τάκης Ζενέτος κατασκευάζει την οικία Θεοφιλάκου (έναντι του 3ου Δημοτικού Σχολείου). Το κτίριο αυτό “μοντέρνο” τότε εξακολουθεί να είναι επίκαιρο και σήμερα. Είναι χαρακτηριστική η διαφορετική, έξω από τα δεδομένα της εποχής, ογκοπλαστική διάθρωση του κτιρίου, με κύριο στοιχείο τις κεκλιμένες στέγες. Ακόμα και το εξωτερικό κλιμακοστάσιο έχει ενταχθεί αρμονικά στην όλη σύνθεση, της οποίας και αποτελεί κυρίαρχο στοιχείο.

Εικόνα 17 Ιερός ναός του Οσίου Νίκωνα

Την δεκαετία του 50 αναγείρονται στην Σπάρτη και δύο ενδιαφέροντα Δημόσια κτίρια. Το ένα είναι ο Ιερός Ναός του Οσίου Νίκωνα, σε σχέδια του Ορλάνδου και το δεύτερο το κτίριο του Ξενοδοχείου «Ξενία» σε σχέδια του Άρη Κωνσταντινίδη που φυσικά έχει όλα τα χαρακτηριστικά της τυπολογίας του Κωνσταντινίδη.

Εικόνα 18 Ξενοδοχείο Ξενία

Μετά το 1960, με την επικράτηση πλέον της χρήσης του σκελετού από οπλισμένο σκυρόδεμα, ως φέροντα οργανισμού των κτιρίων, αρχίζει να απελευθερώνεται η μορφή, από τα μέχρι τότε επικρατούντα σχήματα, χωρίς όμως να προκύψουν αξιοπρόσεκτα δείγματα.. Εξαιρεση αποτελεί η οικία Μασγανά, όπου με την εμφάνιση του σκελετού του κτιρίου, τις στέγες και το χρώμα (ώχρα) γίνεται μία ενδιαφέρουσα προσπάθεια δημιουργίας μιας σύνθεσης στην οποία η χρήση σύγχρονων υλικών προσαρμόζεται στις επικρατούσες μορφές κτιρίων της πόλης. Επίσης την περίοδο εκείνη αναγείρεται το πολυώροφο ξενοδοχείο «ΔΙΟΣΚΟΥΡΟΙ» σε μελέτη των Αδελφών Μελετόπουλοι, κτίριο που αποτελεί χαρακτηριστικό και ενδιαφέρον δείγμα της προοδευτικής αρχιτεκτονικής έκφρασης της εποχής εκείνης (λιτές γραμμές, με ιδιαίτερο χαρακτηριστικό τις επιφάνειες του ανεπίχριστου σκυροδέματος. Τέλος στις αρχές της δεκαετίας αυτής αναγείρεται το βιομηχανικό συγκρότημα του ΧΥΜΟΦΙΕ

σε σχέδια του Αρχιτέκτονα Τάκη Ζενέτου. Στα κτίρια του συγκροτήματος αυτού έχει αποτυπωθεί η χαρακτηριστική πρωτοποριακή γραμμή του Ζενέτου. Δυστυχώς στα τέλη της δεκαετίας του 1960, φυσικά επί χούντας, καταδαφίζεται το επιβλητικό νεοκλασικό κτίριο της Επαγγελματικής Σχολής, προκειμένου στην θέση του να ανεγερθεί το άνευρο κτίριο Γυμνασίου και Λυκείου.

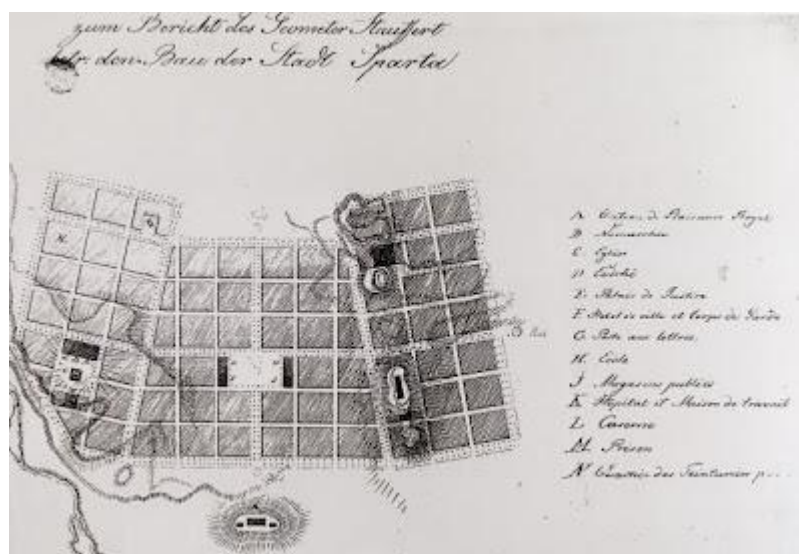
Εικόνα 19 Επαγγελματική Σχολή

Την περίοδο αυτή η πόλη επεκτείνεται κύρια ανατολικά, στην περιοχή «Ματαλέϊκα», ενώ μετά το 1970 αρχίζει να κτίζεται και η περιοχή δυτικά και βόρεια του «Τάφου του Λεωνίδα». Εξ άλλου μετά το 1970, με την αύξηση του συντελεστή δόμησης που εν τω μεταξύ έχει γίνει, άρχισαν να ανεγείρονται πολυώροφα κτίρια. Η εικόνα της ήρεμης πόλης με τα διώροφα - τριώροφα κτίρια και τους ευρείς δρόμους αρχίζει να ξεθωριάζει και την θέση της αργά, αλλά δυστυχώς σταθερά, αρχίζει να παίρνει η εικόνα μιας “ανώνυμης” πόλης.

Την δεκαετία του 1980, μέσα στα πλαίσια της Επιχείρησης Πολεοδομικής Ανασυγκρότησης, συντάχθηκαν οι Πολεοδομικές Μελέτες του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου και των Μελετών Επέκτασης & Αναθεώρησης του εγκεκριμένου σχεδίου. Στα πλαίσια των μελετών αυτών έγινε και η καταγραφή σε ειδικές καρτέλες και χάρτες των νεοκλασικών κτιρίων της Σπάρτης. Οι μελέτες αυτές συντάχθηκαν από την Ομάδα Πολεοδομικών Μελετών «ΛΑΚΩΝΙΑ» με υπεύθυνο και συντονιστή τον γράφοντα.

2.3 Σχέδια Πόλης της Σπάρτης

Σε συνέχεια του άρθρου μου για την πολεοδομική & οικιστική εξέλιξη της Σπάρτης, έχει ενδιαφέρον να δούμε την εξέλιξη αυτή και από την εξέλιξη του ρυμοτομικού της σχεδίου.

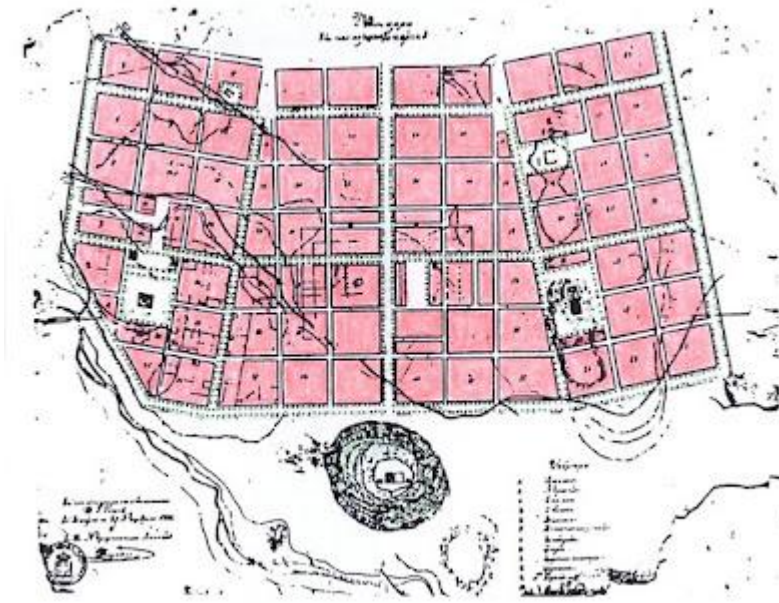
Εικόνα 20 Το σχέδιο πόλης του Stauffert

Το αρχικό (1834) Σχέδιο Πόλης της Σπάρτης, που συντάχθηκε από τον Βαυαρό γεωμέτρη STAUFFERT.

Φωτ. 3 Το αρχικό Σχέδιο Πόλης της Σπάρτης (F. Stauffert).

Εικόνα 21 Το αρχικό σχέδιο πόλης του F. Stauffert

Εικόνα 22 Μεταγενέστερο σχέδιο πόλης 19^{ου} αιώνα

Είναι ένα μεταγενέστερο του STAUFERT σχέδιο, λόγω της χαμηλής ανάλυσης δεν μπορούμε να εντοπίσουμε την χρονολογία του. Εκτιμούμε ότι είναι σχέδιο των μέσων του 19ου αιώνα.

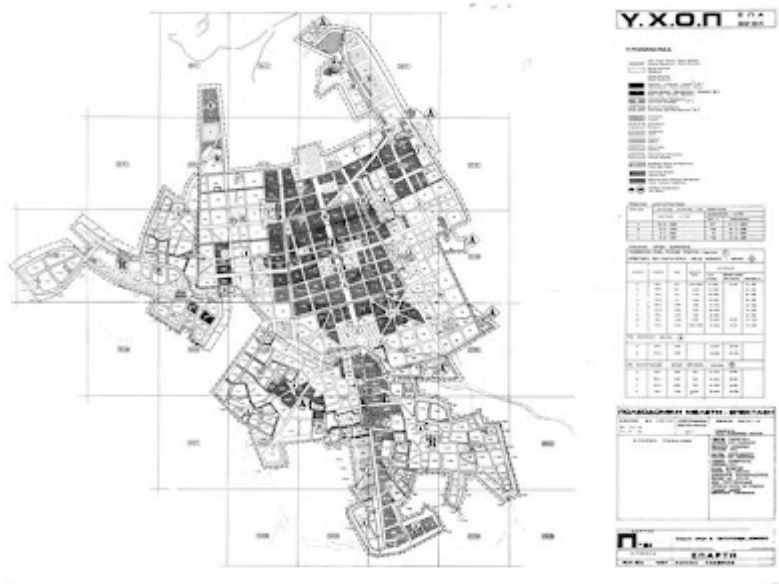
Παρακάτω βλέπουμε μία σειρά από το Σχέδιο Πόλης του 1894, οπότε και έγινε επέκταση του σχεδίου πόλης περιμετρικά αυτού του STAUFFERT. Το σχέδιο αυτό συντάχθηκε από τον εργοδηγό ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ.

Εικόνα 23 Σχέδιο πόλης 1894

Εικόνα 24 Σχέδιο πόλης 1894

Εικόνα 25 Σχέδιο πόλης 1985

Το σχέδιο πόλης του 1985, που συντάχθηκε στα πλαίσια της ΕΠΑ. Με το σχέδιο αυτό εκτός από μερικές λειτουργικές αλλαγές στο σχέδιο πόλης του 1894, έγιναν εντάξεις και επεκτάσεις περιμετρικά του σχεδίου αυτού, στις περιοχές Χαρισίου, Καλογωνιάς, Πλατανιστά, Αγίας Ειρήνης και Χυμοφίξ.

2.4 Τα Νεοκλασικά Που Χάθηκαν

Με την πάροδο του χρόνου πολλά από τα νεοκλασικά κτίρια της Σπάρτης κατεδαφίστηκαν. Με την εξαφάνιση των κτιρίων αυτών ωστόσο, σβήνεται και η ιστορία της συνέχειας της Σπάρτης.

Λίγα είναι τα νεοκλασικά κτίρια που σώθηκαν. Τα παλιά Δικαστήρια, το Αρχαιολογικό Μουσείο, το Δημαρχείο, η Αγροτική Τράπεζα, η 5η ΕΒΑΣ, η επιτροπή Μυστρά, η οικία Κανελλή, η οικία Νίκα, η οικία Νικολόπουλου, το Φικιωρέικο, λίγα κτίρια γύρω από την Πλατεία, το κτίριο της ΠΕΣ (συνιδιοκτησία με τον Δήμο Σπαρτιατών), το Μανουσακέικο, η οικία Κρομμύδα, η οικία Αποστολάκου, η οικία Λιναρδάκη και η οικία Τριτάκη (που αγοράστηκε από την ΝΑ Λακωνίας) και ελάχιστα άλλα.

Πέρα από αυτά υπάρχουν περί τα 50 ακόμα κτίρια που έχουν χαρακτηριστεί ως διατηρητέα, τα οποία οι περισσότεροι ιδιοκτήτες τους τα έχουν αφήσει να ρημάξουν.

2.4.1 Το Τζιβανοπούλειο

Το Τζιβανοπούλειο κτίστηκε περί το 1835 (την περίοδο της ανίδρυσης της Σπάρτης) από τον Επίσκοπο Δανιήλ προκειμένου να στεγαστούν υπηρεσίες της Επισκοπής, που το 1837 μετεγκαταστάθηκαν από τον Μυστρά στην Σπάρτη (την νέα πρωτεύουσα του Νομού Λακωνίας).

Γύρω στα 1900 το ακίνητο περιήλθε στην ιδιοκτησία της οικογένειας Τζιβανόπουλου. Το κτίριο αυτό, που ήταν ποικιλότροπα συνδεδεμένο με την πρόσφατη ιστορία της πόλης, κατεδαφίστηκε γύρω στο 2004.

Εικόνα 26 Το Τζιβανοπούλειο

2.4.2 Κτίρια στην περιφέρεια της παλιάς πόλης

Κτίρια στην περιφέρεια της παλιάς πόλης, χαρακτηριστικά και αξιόλογα νεοκλασικά κτίρια κατοικιών που χάθηκαν, παρουσιάζονται παρακάτω.

Εικόνα 27 Κτίρια στην περιφέρεια της παλιάς

2.4.3 Η οδός Ευαγγελιστρίας

Η οδό Ευαγγελιστρίας από την Ευαγγελίστρια μέχρι και την κεντρική πλατεία Σπάρτης, αποτελούσε έναν από τους πιο αντιπροσωπευτικούς δρόμους την παλιάς πόλης της Σπάρτης. Κτίρια απλά ή περισσότερο σύνθετα κατέγραφαν την πρόσφατη ιστορία της πόλης. Δυστυχώς ο δρόμος αυτός μετατράπηκε σήμερα, κύρια στο τμήμα ανάμεσα στην Λεωνίδου και την Αγίδος, σε χαρακτηριστικό δείγμα της σύγχρονης ‘άνευρης πόλης’.

Εικόνα 28 Κτίρια επί της οδού Ευαγγελιστρίας

2.4.4 Οι παλιές φυλακές και καταστήματα του εμπορικού κέντρου

Οι παλιές φυλακές (το πρώτο συγκροτημένο σπηροτροφείο του κ. Δουρούτη), τα χαρακτηριστικά καταστήματα του εμπορικού κέντρου, το ‘μπακάλικο’ του κ. Τσιριγώτη , πλέον δεν υπάρχουν.

Εικόνα 29 Οι παλαιές φυλακές και καταστήματα του εμπορικού κέντρου

2.4.5 Η οδός Λυκούργου

Στην οδό Λυκούργου και γύρω από το παλιό Δικαστικό Μέγαρο, είχε αναπτυχθεί το πρώτο Κέντρο της Σπάρτης. Τα χαρακτηριστικά δείγματα της περιοχής αυτής (κατοικίες, καταστήματα κλπ) κατεδαφίστηκαν την δεκαετία του 1990 δίνοντας τη

θέση τους σε ογκώδεις πολυκατοικίες. Αλλά και τα ελάχιστα δείγματα των στοών γύρω από την Κεντρική Πλατεία, με τις ημικυκλικές καμάρες, εξαφανίζονται.

Εικόνα 30 Νεοκλασικά κτίρια στην οδό Λυκούργου

2.4.6 Η οδός Μενελάου

Στην οδό Μενελάου, αλλά και στην γύρω περιοχή υπήρχαν πολλά δείγματα της αρχικής πόλης. Σπίτια με ξεκάθαρα νεοκλασικά στοιχεία, σπίτια πιο απλά. Όλα αυτά αποτελούσαν την ιστορία της Σπάρτης.

Εικόνα 31 Νεοκλασικά κτίρια στην οδό Μενελάου

2.5 Τα πρώτα Δημόσια κτίρια της (νεώτερης) ΣΠΑΡΤΗΣ

Η απελευθέρωση της Ελλάδας από τους Τούρκους βρήκε την περιοχή της Σπάρτης να είναι ένας απέραντος ελαιώνας μιας και ότι απέμεινε μετά από τις επιδρομές του Αλάρικου, των Σλαύων και των Φράγκων ή από τους σεισμούς, χρησιμοποιήθηκε στην κατασκευή των κτιρίων του Μυστρά, όπου μετακινήθηκαν οι κάτοικοι της Σπάρτης γύρω στα 1300.

Η μακραίωνη όμως και σύγχρονα ένδοξη ιστορία της Σπάρτης σε συνδυασμό με τα ιδεολογικά ρεύματα του ρομαντισμού και του νεοκλασικισμού που επικρατούσαν εκείνη την περίοδο, οδήγησε τον Βασιλιά Όθωνα στην απόφαση της ανίδρυσης της πόλης της Σπάρτης και στα 1834 υπογράφει το σχετικό διάταγμα. Η νέα πόλη τοποθετήθηκε νότια της Αρχαίας Λακεδαιμονίας.

Το ρυμοτομικό σχέδιο που συντάχθηκε, με τις αρχές του Ιπποδαμείου συστήματος, από τον Βαυαρό Γεωμέτρη Fr. Stauffert κάλυπτε έκταση 600 στρ. περίπου. Ο Stauffert, εκτός τις λεωφόρους, τους φαρδείς δρόμους, τους αρκετούς κοινόχρηστους χώρους προέβλεπε και την χωροθέτηση δημοσίων κτιρίων όπως:

- Στον λόφο της Ευαγγελίστριας, προβλέπονταν η κατασκευή τριών κτιρίων Διοίκησης στην βορεινή πλευρά του – με πρόσωπο προς την οδό Λυκούργου –και η κατασκευή του καθεδρικού Ναού της πόλης στην κορυφή του λόφου.
- Στην κεντρική πλατεία της Σπάρτης, που αρχικά ήταν ενοποιημένη με τον σημερινό Κήπο του Αρχαιολογικού Μουσείου, προβλεπόταν στην δυτική της πλευρά η κατασκευή δύο κτιρίων, με χρήση Δημοτικού Καταστήματος το νότιο και χρήση Ταχυδρομείου το βορεινό. Στην ανατολική πλευρά της μεγάλης αυτής πλατείας είχαν χωροθετηθεί άλλα δύο κτίρια, με χρήσεις Δημοτικού Σχολείου και Δημοσίων υπηρεσιών αντίστοιχα.
- Στον λόφο του Ξενία είχε χωροθετηθεί κτίριο Στρατώνα και νότια του – με πρόσωπο στην οδό Όθωνος Αμαλίας - προβλεπόταν η ανέγερση κτιρίου Φυλακών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι είχε γίνει και πρόβλεψη μιας οιωνεί βιοτεχνικής ζώνης, με

την χωροθέτηση της χρήσης “βαφεία” σε ένα οικοδομικό τετράγωνο στο βορειοδυτικό άκρο του σχεδίου πόλης, εκεί όπου και πριν μερικά χρόνια υπήρχαν ακόμα τα παλιά εργοστάσια επεξεργασίας μετάξης.

Η μετεγκατάσταση των Δημοσίων Αρχών από τον Μυστρά (μέχρι τότε πρωτεύουσας της Λακωνίας) στην νέα πόλη έγινε το 1837 οπότε και είχε ολοκληρωθεί η κατασκευή του κτιρίου του Διοικητηρίου (το κτίριο όπου σήμερα στεγάζεται το Πρωτοδικείο), γύρω από το οποίο και άρχισε να αναπτύσσεται αρχικά η νέα πόλη.

Από τα Δημόσια αυτά κτίρια κατασκευάστηκαν μόνο:

2.5.1 Ο Καθεδρικός Ναός της Ευαγγελιστρίας

Εικόνα 32 Ο καθεδρικός ναός Ευαγγελιστρίας

Ο Καθεδρικός Ναός της Ευαγγελιστρίας, που βρίσκεται στην κορυφή του ομώνυμου λόφου, αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα νεοκλασικού ναού.

Ο Μητροπολιτικός Ναός της Ευαγγελιστρίας εγκαινιάζεται το 1890. Ο ναός αυτός κτίστηκε κατά τα πρότυπα της Μητρόπολης των Αθηνών, νεοκλασικού ρυθμού. Δυστυχώς οι μεταγενέστερες επεμβάσεις και κυρίως η κατασκευή του επιχρίσματος “αρτιφισιέλ” αλλοίωσε την αρχική του μορφή. Πληροφοριακά θα πρέπει να αναφέρουμε εδώ, ότι περί το 1906, συντάχθηκαν από τον γνωστό αρχιτέκτονα Α. Ζάχο προσχέδια για την κατασκευή Επισκοπείου Σπάρτης, στον χώρο όπου βρίσκεται και σήμερα το Επισκοπείο, που εν τέλει όμως δεν εφαρμόστηκαν.

2.5.2 Το Δημαρχείο

Εικόνα 33 Το Δημαρχείο Σπάρτης περίπου το 1910

Το Δημαρχείο της Σπάρτης που κτίστηκε στο κέντρο της δυτικής πλευράς της κεντρικής πλατείας, αποτελεί ένα από τα αξιολογότερα νεοκλασικά κτίρια της πόλης, έργο του αρχιτέκτονα Γ. Κατσαρού. Εγκαινιάστηκε το 1910. Αρχικά η είσοδος του Δημαρχείου ήταν από ανατολάς, από το υπάρχον πρόστεγο και η προσπέλαση προς τον όροφο γινόταν εσωτερικά με επιβλητική σκάλα με τρία σκέλη. Περί το 1925, με την δημιουργία της Εμπορικής Λέσχης, ανεξαρτητοποιήθηκαν τα δύο επίπεδα. Για τον λόγο αυτό καταργήθηκε η εσωτερική σκάλα και κατασκευάστηκαν δύο εξωτερικές σκάλες στην δυτική του πλευρά. Εκατέρωθεν του κτιρίου είχαν ανεγερθεί δύο διώροφα κτίρια που χρησιμοποιούνταν για καταστήματα και γραφεία και τα οποία κατεδαφίστηκαν την δεκαετία του 1950.

Εικόνα 34 Το Δημαρχείο Σπάρτης το 1925

Εικόνα 35 Το Δημαρχείο Σπάρτης σήμερα

2.5.3 Το Αρχαιολογικό Μουσείο

Εικόνα 36 Το αρχαιολογικό Μουσείο Σπάρτης περίπου το 1876

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Σπάρτης, κτίστηκε στην ανατολική πλευρά της αρχικά ενιαίας κεντρικής πλατείας, στην θέση όπου από σχέδιο του Stauffert προβλεπόταν η κατασκευή Σχολείου και Δημοσίων Υπηρεσιών. Είναι το πρώτο επαρχιακό Μουσείο της Ελλάδας που σχεδιάστηκε και κτίστηκε εξ αρχής για το σκοπό αυτό. Ενδιαφέρον νεοκλασικό κτίριο, άρχισε να οικοδομείται το 1874 με σχέδια του Αρχιτέκτονα Γ. Κατσαρού και ολοκληρώθηκε στις 23 Ιανουαρίου 1876. Αρχικά δέχθηκε την αρχαιολογική συλλογή των 288 αρχαίων αντικειμένων που είχε συγκεντρώσει από το 1872 ο έφορος αρχαιοτήτων Παναγιώτης Σταματάκης. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα έγιναν δύο επεκτάσεις, που ακολούθησαν τα αρχιτεκτονικά μορφολογικά στοιχεία του αρχικού κτιρίου. Η πρώτη έγινε το 1905-1908 με δαπάνες της Αρχαιολογικής Εταιρείας και η δεύτερη το 1936.

Εικόνα 37 Το αρχαιολογικό Μουσείο Σπάρτης σήμερα

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο διαχωρισμός της κεντρικής πλατείας της πόλης έγινε προκειμένου από την πώληση των οικοπέδων που δημιουργήθηκαν στα δύο επιμήκη οικοδομικά τετράγωνα να εξευρεθούν πόροι για την ανέγερση των προβλεπομένων από το σχέδιο πόλης Δημοσίων κτιρίων. Παρ' όλα αυτά στα περισσότερα από τα εκατόν πενήντα χρόνια από την ανίδρυση της Σπάρτης από αυτά κτίστηκαν μόνο τα Δημόσια κτίρια που αναφέρθηκαν παραπάνω. Συμπληρωματικά θα πρέπει να αναφέρουμε ότι περί το 1930 ανεγέρθηκαν δύο σχολικά συγκροτήματα και την τελευταία τριακονταετία οκτώ σχολικά συγκροτήματα, η Δημόσια Βιβλιοθήκη Σπάρτης και πρόσφατα έχει ξεκινήσει η ανέγερση σύγχρονου Δικαστικού Μεγάρου και Μουσείου «της Ελιάς & του Ελληνικού λαδιού». Εξ άλλου το 1985 ολοκληρώθηκε η πολεοδομική μελέτη στην οποία έχει γίνει πρόβλεψη για την χωροθέτηση Δημοσίων (Κοινοφελών) Κτιρίων για την κάλυψη των σύγχρονων αναγκών (Διοικητήριο, Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο, Κτίρια εκπαίδευσης, κλπ). Ευχόμαστε η εφαρμογή του σχεδίου αυτού να γίνει σε συντομότερο χρονικό διάστημα.

2.5.4 Το κτίριο του Πρωτοδικείου

Το κτίριο του Πρωτοδικείου. Η κατασκευή του ολοκληρώθηκε το 1837 και σε αυτό εγκαταστάθηκαν το πρώτον Δημόσιες Υπηρεσίες. Είναι σημαντικό ιστορικό κτίριο, τόσο γιατί είναι από τα λίγα οθωνικά κτίρια που σώζονται στην Ελλάδα όσο και γιατί είναι το Αρχαιότερο Δημόσιο Κτίριο της Σπάρτης και από τα Αρχαιότερα της Ελλάδας. Το κτίριο αυτό θα μελετηθεί, αναλυθεί και παρουσιαστεί στο επόμενο κεφάλαιο.

Κεφάλαιο 3^ο

ΤΟ ΠΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΣΠΑΡΤΗΣ

3.1 Θέση του κτιρίου

Το Πρωτοδικείο Σπάρτης βρίσκεται στις παρυφές του κέντρου της πόλης, στη συμβολή των οδών Λυκούργου και Άγιδος (πρώην Π. Κρεββατά) και καταλαμβάνει το ΒΑ του πάρκου Ευαγγελίστριας, σε προσφερόμενη έκταση 850,00 τ.μ. Έχει χτιστεί στην ίδια θέση που προβλεπόταν η ανέγερση του Δικαστικού Μεγάρου από το αρχικό σχέδιο της πόλης της Σπάρτης που συνέταξε ο Stauffert.

Εικόνα 38 Θέση παλαιού Πρωτοδικείου Σπάρτης

3.2 Ιστορία του κτιρίου

Το παλαιό Πρωτοδικείο Σπάρτης αποτελεί το αρχαιότερο ιστορικό κτίριο της Σπάρτης, από τα λίγα Οθωνικά που σώζονται στην Ελλάδα– και από τα αρχαιότερα της Ελλάδος. Την 1η Ιανουαρίου 1837, σύμφωνα με δημοσίευμα της εφημερίδας "ΕΛΠΙΣ" της 22-01-1837 εκτελέσθη δοξολογία για την μετεγκατάσταση των δημοσίων υπηρεσιών από το Μυστρά στο τότε νεόκτιστο αυτό κτίριο. Μετέπειτα σε αυτό στεγάστηκαν δικαστικές υπηρεσίες.

Κτίσθηκε, κατά πάσα πιθανότητα, από την αρχή για Δικαστικό Μέγαρο, αν και υπάρχει εκδοχή – μη τεκμηριωμένη – ότι προοριζόταν για Διοικητήριο. Στα αρχεία του φυλάσσονται δικογραφίες που χρονολογούνται ήδη από το 1835. Έχει κτισθεί περίπου στην ίδια θέση όπου προβλεπόταν η ανέγερση Δικαστικού Μεγάρου από το αρχικό σχέδιο της Σπάρτης, που συνέταξε ο Stauffert. Υπενθυμίζεται, τέλος, ότι το κτίριο έχει κυρηχθεί διατηρητέο από το Υπουργείο Πολιτισμού και Επιστημών (ΦΕΚ 176 Β’/21.04.1982).

Μέχρι πρότινος στεγαζόταν σε αυτό το Πρωτοδικείο Σπάρτης. Με την κατασκευή Δικαστικού Μεγάρου και τη στέγαση σε αυτό όλων των δικαστικών υπηρεσιών, έμεινε κενό.

Το 1984 πραγματοποιήθηκε μια αρκετά τεκμηριωμένη ιστορική έρευνα για το κτίριο αυτό. Σύμφωνα με αυτή υπάρχουν ασάφειες όσον αφορά την αρχική του μορφή και κυρίως τη διάταξη του. Το κτίριο, στη διάρκεια της ζωής του, έχει υποστεί διάφορες φάσεις επεμβάσεων, που δεν κατέστη δυνατό να χρονολογηθούν όλες με ακρίβεια.

3.3 Μορφολογική περιγραφή και επεμβάσεις

Εικόνα 39 Το παλαιό Πρωτοδικείο

Αρχικά το κτίριο ήταν διώροφο λιθόκτιστο - ισόγειο και Α όροφος. Το χαρακτήριζε η συμμετρική διάταξη τόσο σε κάτοψη όσο και στη πρόσοψη, της οποίας το κεντρικό τμήμα ήταν σε εσοχή και πλαισιωνόταν εκατέρωθεν από δύο πτέρυγες που κατέληγαν σε αετώματα. Κύριο χαρακτηριστικό της κάτοψης, εκτός από την συμμετρία ήταν η ύπαρξη δύο ομόκεντρων τετραγώνων, ενός περιμετρικού και ενός κεντρικού από τοίχους που έφεραν τις στέγες. Δεν βρέθηκε κανένα αποδεικτικό στοιχείο για το εάν ο κεντρικός χώρος ήταν στεγασμένος ή όχι.

Το κτίριο δεν έχει υπόγειο. Είναι συνολικής επιφανείας 776,77τ.μ. Συγκεκριμένα το ισόγειο είναι 340,40τ.μ., ο Α όροφος 322,43τ.μ. και ο Β όροφος 113,94τ.μ.

Από τη μελέτη που έγινε το 1984 προκύπτει ότι η κάτοψη του ορόφου ήταν απολύτως συμμετρική με δύο συμμετρικά τοποθετημένες διπλές αίθουσες με διαχωριστικό τόξο (ένα από τα οποία διασώζεται σε θέση και σχήμα έως σήμερα), δύο μικρότερες αίθουσες στη νότια πλευρά και μία μικρή κεντρική αίθουσα στην πρόσοψη. Όλες είχαν προσπέλαση από ένα κεντρικό χώρο, στοιχείο που συναντάμε έως και σήμερα.

Η κάτοψη του ισογείου διαμορφωνόταν πιο ελεύθερα με τρεις χώρους στην ανατολική πλευρά, με ανεξάρτητες εισόδους κατευθείαν από τι δρόμο, ενώ οι τρεις χώροι της δυτικής πλευράς εξυπηρετούντο απευθείας από τον κεντρικό χώρο.

Έχει σταθεί αδύνατο να τεκμηριωθεί η θέση της σκάλας για την επικοινωνία ισογείου και Α ορόφου. Μέσα στο χώρο 14 στον Α όροφο, βρέθηκε, κατά την έρευνα Μυλωνά, κεκλιμένο ίχνος στον ανατολικό τοίχο που πιθανόν να οφείλεται σε σκάλα αθηντική ή μεταγενέστερη. Το ίχνος αυτό δεν κατέστη δυνατόν να διαπιστωθεί κατά την δικιά μας έρευνα λόγω προφανώς μεταγενέστερων επεμβάσεων.

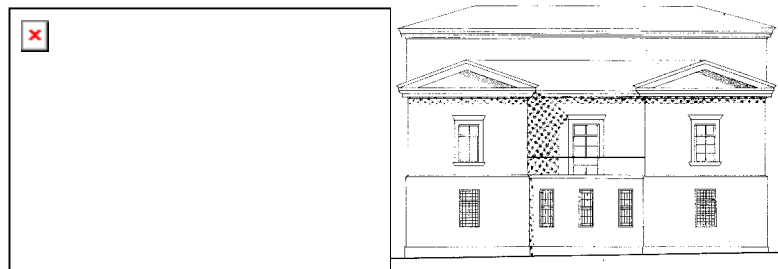
Εικόνα 40 Ίχνος παλαιάς σκάλας

Δύο φωτογραφίες δημοσιευμένες το 1933 στη Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια του Πυρσού που δείχνουν το κτίριο όπως είναι σήμερα, οριοθετούν χρονολογικά την σοβαρότερη επέμβαση αλλοίωσης της αρχικής μορφής του κτιρίου που αφορά τη βόρεια όψη του. Σ' αυτήν υπήρχε αρχικά η κύρια είσοδος κάτω από πρόπυλο, ενώ σήμερα εμφανίζεται εσοχή μόνο στον όροφο.

Εικόνα 41 Παλαιά είσοδος κτιρίου στην βόρεια όψη

Η κύρια είσοδος μεταφέρθηκε στη νότια πλευρά του κτιρίου, προς το εσωτερικό της πλατείας και στο χώρο της αρχικής εισόδου κατασκευάστηκαν χώροι υγιεινής.

Εικόνα 42 Μεταφορά εισόδου στην νότια όψη του κτιρίου

Η προσθήκη του Β ορόφου πιθανολογείται ότι έγινε περίπου το 1890, ενώ η κατασκευή της στέγασης του κεντρικού χώρου μάλλον έγινε τη δεκαετία του 1950. Κατ' αυτήν η υπερύψωση του κεντρικού τετράγωνου χώρου στο Β όροφο και η κάλυψη του με πλάκα beton έδωσε τη δυνατότητα για πλάγιο φωτισμό από περιμετρικά υαλοστάσια.

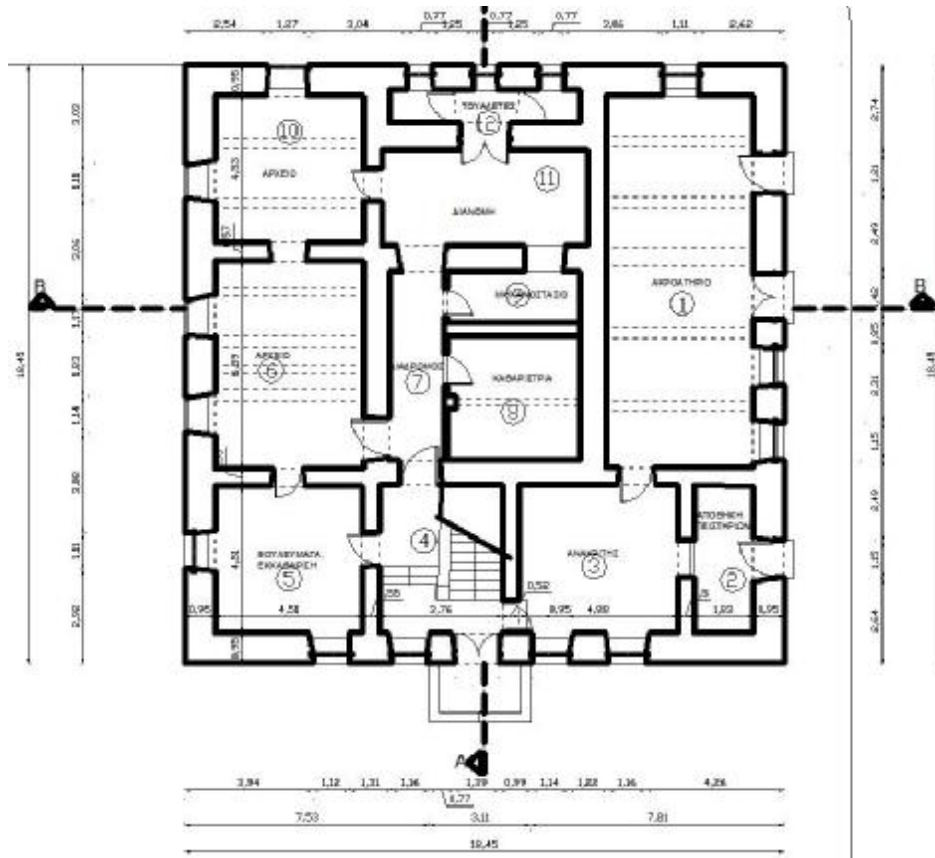
3.4 Κατασκευαστική Περιγραφή

3.4.1 Ισόγειο

3.4.1i Γενική Εντύπωση

Η περιμετρική τοιχοποιία του ισόγειου είναι φέρουσα λιθοδομή, μέσου πλάτους 95 εκ. συμπεριλαμβανομένου και του σοβά. Δεν δείχνει να έχει σοβαρά δομικά προβλήματα είτε λόγω διαφορικών καθιζήσεων είτε λόγω της συνήθους αποδιοργάνωσης των εξωτερικών παρειών των τοίχων. Από τον όροφο αυτό γινόταν

η πρόσβαση στα υπόλοιπα επίπεδα. Τα καθαρά ύψη των χώρων του ισόγειου κυμαίνονται από 2,75μ. έως 3,34μ.

Εικόνα 43 Κάτοψη ισόγειου

Εικόνα 44 Τομή κτιρίου

3.4.1.ii Οροφές

Οι οροφές των χώρων είναι ως επί το πλείστον ξύλινες ψευδοροφές, οι οποίες έχουν κατασκευασθεί από σανίδες εναλλάξ σε εσοχή - εξοχή και ξύλινα κιβώτια που περιβάλλουν τις κύριες ξύλινες δοκούς. Επίσης συναντάμε νεώτερες ψευδοροφές από hard board απλές ή με πηγάκια, ενώ όπου η οροφή είναι από beton αυτή, ανάλογα με τη χρήση του χώρου, είναι είτε επιχρισμένη είτε ανεπίχριστη.

Εικόνα 45 Ξύλινα κιβώτια που περιβάλλουν τις δοκούς

Εικόνα 46 Ψευδοροφή από hard board

Εικόνα 47 Ψευδοροφή

3.4.1.iii Δάπεδα

Η πρόσβαση στο κτίριο γίνεται, εξωτερικά από το πάρκο της Ευαγγελίστριας, με ολόσωμα μαρμάρινα σκαλοπάτια, ενώ το πλατύσκαλο επικαλύπτεται με μαρμαρόπλακες διαστάσεων 30x30εκ.

Εσωτερικά τα δάπεδα, ανάλογα με τη χρήση του χώρου, διαφοροποιούνται. Συναντάμε μαρμαρόπλακες, μωσαϊκό, πλήρως αποξηλωμένα ξύλινα δάπεδα και μεταγενέστερες παρεμβάσεις όπως πλακίδια.

Εικόνα 48 Μαρμαρόπλακες-πλακίδια-αποξηλωμένο δάπεδο-μωσαϊκό

3.4.1.iv Κουφώματα

Τα κουφώματα του ισογείου είναι ξύλινα, με εσωτερικά σκούρα (κανάτια) ξύλινα και με τζαμαλίκια ανοιγόμενα. Τα υπέρθυρα τους κατά κανόνα διαμορφώνονται από χαμηλά, τοξωτά λίθινα πρέκια και είναι καλυμμένα με επίχρισμα. Τα υαλοστάσια είναι τοποθετημένα προς την εξωτερική πλευρά των κουφωμάτων. Όλα τα κουφώματα του ισογείου φέρουν, εξωτερικά, κιγκλιδώματα.

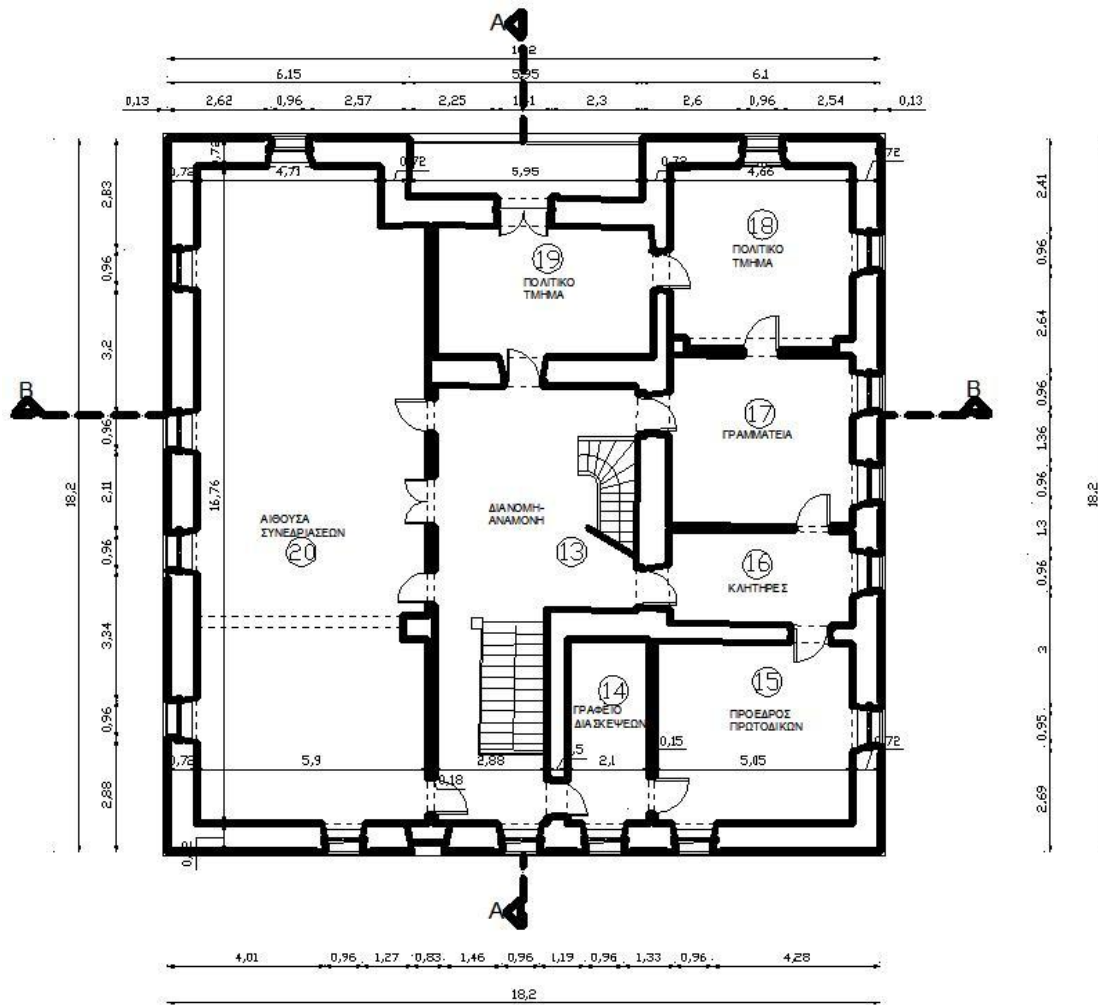

Εικόνα 49 Παράθυρο

3.4.2 Α' Όροφος

3.4.2.i Γενική Εντύπωση

Η πρόσβαση σε αυτόν γίνεται με εσωτερικό κεντρικό κλιμακοστάσιο. Αποτελείται από έναν κεντρικό χώρο περιμετρικά του οποίου αναπτύσσονται χώροι διαφόρων λειτουργιών. Αυτοί είναι ως επί το πλείστον υπερυψωμένοι ως προς τον κεντρικό χώρο με υψομετρικές διαφορές κυμαινόμενες από 5,5 εκ. έως 14,5 εκ., μεταγενέστερη παρέμβαση που διαπιστώθηκε από τις επί τόπου επισκέψεις.

Εικόνα 50 Κάτοψη Α ορόφου

Εικόνα 51 Τομή κτιρίου

Ο Α όροφος χαρακτηρίζεται από το μεγάλο ύψος του της τάξεως 4,20μ. Ο κεντρικός χώρος έχει καθαρό ύψος 6,98μ., συνέπεια της μεταγενέστερης παρέμβασης κατά την οποία καλύφθηκε ο χώρος με πλάκα οπλισμένου σκυροδέματος.

3.4.2.ii Τοιχοποιία

Η περιμετρική τοιχοποιία είναι πέτρινη, φέρουσα μέσου πλάτους 75 εκ. συμπεριλαμβανομένου και του σοβά. Ο όροφος αυτός έχει υποστεί μεταγενέστερες παρεμβάσεις στην εσωτερική του τοιχοποιία.

Εμφανέστερη είναι αυτή της αίθουσας 20 ακροάσεων. Για λόγους χρηστικούς δηλαδή για αύξηση του πλάτους της αίθουσας έγινε καθαίρεση και μεταφορά του τοίχου της ανατολικής της πλευράς και αντικατάστασή του, με μη φέρουσα τοιχοποιία.

Επίσης οι μεταγενέστερες αυτές παρεμβάσεις είχαν σαν αποτέλεσμα να εξαφανιστούν αρχιτεκτονικά μορφολογικά στοιχεία του κτιρίου, όπως η καμάρα στην αίθουσα ακροάσεων. Όλοι οι χώροι είναι βαμμένοι με χρωματική διαφοροποίηση περίπου στο ύψος των 2,00μ. με παρεμβολή ή όχι πήςεως 4,00εκ.

3.4.2.iii Οροφές

Οι οροφές των χώρων είναι είτε επιχρισμένες σε υπόβαση μαργδατί, είτε είναι ξύλινες ψευδοροφές χαρακτηριστικής τυπολογίας της περιοχής.

Ξύλινες τάβλες της τάξεως των 20εκ. εναλλασσόμενες με πηχάκια ορθογωνικής διατομής απλά ή διακοσμητικά πλαισιώνονται, στο σύνολο της περιμέτρου της οροφής, από τάβλες αντίστοιχου πλάτους.

Εικόνα 52 Οροφή σε υπόβαση μαργδατί - ξύλινη ψευδοροφή

3.4.2.iv Δάπεδα

Τα δάπεδα έχουν δεχθεί μεταγενέστερες επεμβάσεις όπως π.χ. επικάλυψη ξύλινων πατωμάτων με υλικό τύπου linoleum. Τα αρχικά δάπεδα ήταν στον μεν κεντρικό χώρο μωσαϊκό στους δε περιβάλλοντες αυτόν χώρους επί τω πλείστον ξύλινα διαφοροποιούμενου πλάτους τάβλας 11 ή 18 εκ. με σοβατεπί ανάλογου υλικού ύψους 8 εκ. Μήκος τάβλας 1,30 μ.

Εικόνα 53 Επικάλυψη ξύνινου δαπέδου με υλικό τύπου linoleum

3.4.2.v Κουφώματα

Τα κουφώματα του ισογείου είναι ξύλινα, με εσωτερικά σκούρα (κανάτια) ξύλινα και με τζαμαλίκια ανοιγόμενα. Χαρακτηριστική είναι η ύπαρξη σφραγισμένου παραθύρου στη νότια όψη του Α ορόφου.

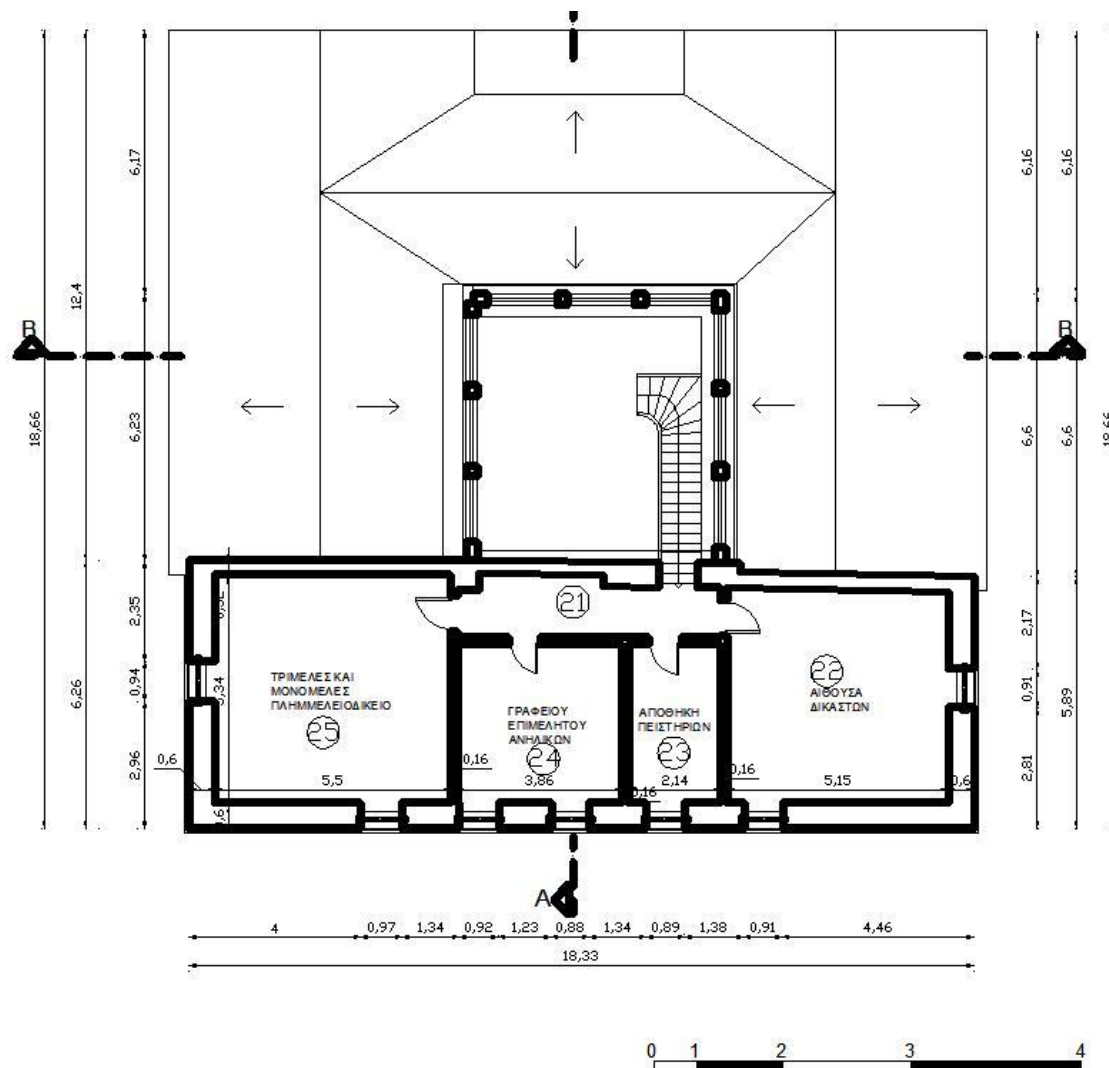

Εικόνα 54 Σφραγισμένο παράθυρο στον Α όροφο

3.4.3 Β' Όροφος

3.4.3.ι Γενική Εντύπωση

Ο όροφος αυτός είναι μεταγενέστερη προσθήκη. Καταλαμβάνει το νότιο τμήμα του κτιρίου. Η Νότια, Ανατολική και Δυτική τοιχοποιία είναι πέτρινη φέρουσα μέσου πλάτους 60εκ., συμπεριλαμβανομένων και των σοβάδων. Το καθαρό ύψος του ορόφου κυμαίνεται από 2,78μ. έως 2,80μ., αναλόγως του χώρου.

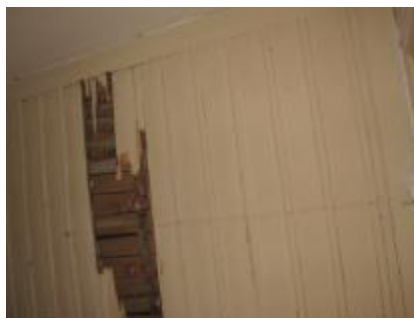

Εικόνα 55 Κάτοψη Β Ορόφου

Η πρόσβαση στο χώρο αυτό γίνεται από κλιμακοστάσιο που ξεκινάει από τον κεντρικό χώρο του Α ορόφου. Η χάραξη του εν λόγω κλιμακοστασίου χαρακτηρίζεται ως προβληματική και δεν καλύπτει τις προδιαγραφές του κτιριολογικού και της πυροπροστασίας για κτίρια ανάλογου χαρακτήρα.

3.4.3.ii Οροφές

Οι οροφές των χώρων είναι ξύλινες ψευδοροφές χαρακτηριστικής τυπολογίας της περιοχής.

Εικόνα 56 Ξύλινη ψευδοροφή

3.4.3.iii Δάπεδα

Όλοι οι χώροι φέρουν δάπεδο ξύλινο πλάτους τάβλας 18εκ. με επικάλυψη μεταγενέστερη τύπου linoleum, ενώ έχουν ψευδοροφή χαρακτηριστική της περιοχής ανάλογη του πρώτου ορόφου.

Εικόνα 57 Επικάλυψη linoleum

3.4.3.iv Κουφώματα

Τα κουφώματα είναι ξύλινα. Σίδηροι φεγγίτες δύο τύπων - ανοιγόμενοι ή σταθεροί - ύψους 1,60μ. εξασφαλίζουν περιμετρικό φωτισμό στον νεώτερα στεγασμένο κεντρικό χώρο του Α ορόφου.

Εικόνα 58 Σίδηροι φεγγίτες

3.4.3.ν Στέγες

Η στέγαση του Α ορόφου γίνεται με κεραμοσκεπείς στέγες, δίριχτες και τετράριχτη στον Β όροφο. Στην δυτική πλευρά και πάνω από την αίθουσα ακροάσεων παρατηρείται μετατόπιση του κορφιά η οποία είναι μεταγενέστερη (όταν καθαιρέθηκε για την διαπλάτυνση της αίθουσας ο εσωτερικός φέρων τοίχος).

Οι στέγες έχουν επικάλυψη από κολυμπητά βυζαντινά κεραμίδια. Στην βορεινή όψη η στέγη σχηματίζει δύο αετώματα που περιγράφονται από τραβηχτά κυμάτια. Η αποροή των όμβριων γίνεται ελεύθερα.

Ο κεντρικός χώρος καλύπτεται, όπως προαναφέρθηκε, με πλάκα οπλισμένου σκυροδέματος. Δεν υπάρχει βατό δώμα.

Εικόνα 59 Στέγη κτιρίου

3.5 Περιγραφή υπάρχουσας κατάστασης (Παθολογία)

3.5.1 Ισόγειο

3.5.1i Γενική Εντύπωση

(Φωτογραφίες της παθολογίας του κτιρίου παρουσιάζονται στο ΕΝΘΕΤΟ)

Η κατάσταση του ισογείου χαρακτηρίζεται ως κακή. Η εικόνα αυτή επιτείνεται από τα αποξηλωμένα δάπεδα, τις ανερχόμενες υγρασίες οι οποίες παρατηρούνται σε πάρα πολλούς χώρους από τις φθορές σε επιχρίσματα, από τις εκτεταμένες αποσαρθρώσεις

κονιαμάτων, από τις ζημιές σε πρέκια ή ταλαιπωρημένα στηθαία παραθύρων, από τα ραγίσματα πάνω από πρέκια θυρών.

3.5.1.ii Στοιχεία επικάλυψης

Στα στοιχεία επικάλυψης του κτιρίου, δηλαδή στο επίχρισμα, παρατηρείται αποκόλληση σε όλους του χώρους καθώς και του κονιάματος με αποτέλεσμα την εμφάνιση της λιθοδομής. Επίσης, είναι εμφανής η ανάπτυξη μικροοργανισμών καθώς και μούχλας τα οποία κυριαρχούν σε πολύ μεγάλο βαθμό στους χώρους υγιεινής. Γενικά δεν παρατηρείται ιδιαίτερη ύπαρξη ρωγμών εκτός από ελάχιστους τοίχους του ισογείου όπου οι ρωγμές είναι πολύ μικρές και επιφανειακές.

3.5.1.iii Τοιχοποιία

Η τοιχοποιία δεν δείχνει να έχει σοβαρά δομικά προβλήματα είτε λόγω διαφορικών καθιζήσεων είτε λόγω της συνήθους αποδιοργάνωσης των εξωτερικών παρειών των τοίχων.

Ωστόσο στην τοιχοποιία υπάρχει σε κάποια σημεία των τοίχων αποκόλληση λίθων όπως στα δωμάτια 5 και 3. Γενικά το μεγαλύτερο πρόβλημα της τοιχοποιίας είναι η ανερχόμενη υγρασία²⁵. Σε ένα από τα ανοίγματα παρατηρείται εμφάνιση ξυλοδεσιάς.

3.5.1.iv Οροφές

Οι ξύλινοι φέροντες δοκοί που στηρίζουν το δάπεδο του ορόφου έχουν υποστεί μύκητες (ανάπτυξη μικροοργανισμών) καθώς και υγρασία, που φτάνει μέχρι και στο σημείο μούχλας. Αυτό είναι ορατό μόνο στα δωμάτια όπου τα δοκάρια δεν περιβάλλονται από ξύλινα κιβώτια όπως στα δωμάτια 2, 6 και 10. Στα δωμάτια που τα δοκάρια έχουν ξύλινη επικάλυψη παρατηρείται μερική αποκόλληση αυτής. Επίσης στο δωμάτιο 6 παρατηρείται η απουσία ενός από τις φέροντες δοκούς ίσως λόγω μεταγενέστερης αφαίρεσης του, πράγμα το οποίο δικαιολογεί την αντικατάστασή του

²⁵ Ανιούσα(ανερχόμενη) υγρασία είναι η σχεδόν κάθετη προς τα επάνω αργή ροή του νερού μέσα στα πορώδη δομικά υλικά (συνήθως τοιχοποιίες). Η ροή αυτή οφείλεται στα τριχοειδή φαινόμενα που αναπτύσσονται στο σύστημα των πόρων του υλικού. Η πηγή του ανερχόμενου νερού πρέπει να βρίσκεται στο έδαφος. Αυτή είναι η κλασσική ανιούσα υγρασία. Με άλλα λόγια τα δομικά στοιχεία πρέπει να βρίσκονται σε επαφή με το έδαφος, οπότε μιλάμε κυρίως για ισόγειες ή ελαφρά υπερυψωμένες κατασκευές. Η ανιούσα υγρασία μπορεί να φθάσει σε αρκετά μεγάλα ύψη: 1 – 1,5m και καμιά φορά παραπάνω εάν μπλοκάρουμε την υγρασία με στεγανές επικαλύψεις.

με κάθετα μικρά ξύλα. Μεταγενέστερα βαμμένοι μεταλλικοί δοκοί έχουν φθορά στο χρώμα, ενώ άλλοι έχουν υποστεί οξειδωση. Στο δωμάτιο 11, η οροφή που είναι επενδυμένη με Χαρντ Μπορντ έχει υποχωρήσει δημιουργώντας μία τρύπα ορατή και από τον επάνω όροφο.

3.5.1.v Δάπεδα

Γενικά, η κατάσταση των δαπέδων, όπου υφίστανται, χαρακτηρίζεται μέτρια. Το μωσαικό έχει αφαιρεθεί σε όλους σχεδόν τους χώρους και έχει απομείνει το μπετό. Ωστόσο, σε κάποια δωμάτια έχει αφαιρεθεί και αυτό. Στα δωμάτια 2 και 5 έχει γίνει εκσκαφή για τη μελέτη των θεμελίων. Όπου υφίσταται μωσαικό υπάρχει φθορά από το χρόνο. Επίσης, στα περισσότερα δωμάτια υπάρχει αποκόλληση στο σοβατεπί.

3.5.1.vi Κουφώματα

Τα κουφώματα είναι αρκετά φθαρμένα, δέχονται όμως επιδιορθώσεις καθώς δεν είναι σπασμένα. Ωστόσο τα υαλοστάσια της εισόδου έχουν σπάσει. Αντικατάσταση κουφωμάτων με ξύλινο σκελετό, τύπου Iroko, με διπλούς υαλοπίνακες.

3.5.1.vii Κλίμακες

Δεν υπάρχει ιδιαίτερη φθορά στη μαρμάρινη επίστρωση της κύριας σκάλας, εκτός από τις ακμές του. Το κολωνάκι στην κεντρική σκάλα έχει σπασίματα. Υπάρχει επίσης αποκόλληση της μίας πλάκας μαρμάρου σε σκαλοπάτια που βρίσκονται μεταξύ των δωματίων 3 και 4. Αντικατάσταση τεμαχισμένων μαρμάρινων κουπαστών με νέα μάρμαρα.

3.5.2 Α' Όροφος

3.5.2.i Γενική Εντύπωση

Η κατάσταση του ορόφου χαρακτηρίζεται, στους περισσότερους χώρους στο σύνολό της, από μέτρια έως κακή. Παρακάτω γίνεται αναλυτική αναφορά σε αυτό.

3.5.2.ii Στοιχεία επικάλυψης

Στα στοιχεία επικάλυψης του ορόφου, δηλαδή στο επίχρισμα, παρατηρείται αποκόλλησή του σε όλους του χώρους. Στο χώρο 20 υπάρχει επίσης αποκόλληση του κονιάματος με αποτέλεσμα την εμφάνιση της λιθοδομής. Επίσης, είναι εμφανής η ανάπτυξη μικροοργανισμών όπως στο χώρο 19. Γενικά δεν παρατηρείται ιδιαίτερη ύπαρξη ρωγμών εκτός από ελάχιστους τοίχους του ορόφου όπου οι ρωγμές είναι επιφανειακές και σε σημεία των οροφών γύρω από αποκολλημένα τμήματα κονιάματος.

3.5.2.iii Τοιχοποιία

Το μεγαλύτερο πρόβλημα της τοιχοποιίας είναι η υγρασία που εισέρχεται από τα παράθυρα αλλά και από τη στέγη όπου αυτή είναι εμφανής. Επίσης, μία τρύπα παρατηρείται στον ανατολικό τοίχο από τούβλο του δωματίου 20.

3.5.2.iv Οροφές

Οι οροφές των χώρων είναι είτε επιχρισμένες σε υπόβαση μπαγδαντί με εμφανείς βλάβες από υγρασία, είτε είναι ξύλινες ψευδοροφές χαρακτηριστικής τυπολογίας της περιοχής, διατηρημένες σε αρκετά καλή κατάσταση. Σε σημείο της οροφής του δωματίου 18 υπάρχει τρύπα από την οποία είναι εμφανές το μπαγδατί . Αντίστοιχα στην ξύλινη επικάλυψη της οροφής του δωματίου 19 υπάρχει μερική καταστροφή αυτής.

3.5.2. v Δάπεδα

Διαπιστώθηκε ότι τα δάπεδα έχουν εμφανείς φθορές, συγκεκριμένα στα δωμάτια 18 και 19, σε σημεία του ξύλινου δαπέδου παρατηρείται υποχώρηση του ξύλινου δαπέδου. Πιο έντονη είναι στο δωμάτιο 19 όπου δημιουργείται τρύπα. Λόγω της υγρασίας, έχει παρατηρηθεί και μαύρισμα του ξύλου στο δάπεδο. Η αντικατάσταση των δαπέδων με να ξύλινα πατώματα, στα οποία έχει τοποθετηθεί μόνωση.

3.5.2.vi Κουφώματα

Τα κουφώματα είναι ξύλινα και η κατάστασή τους είναι κακή. Αυτό γίνεται εντονότερο λόγω της θραύσης των υαλοπινάκων από βανδαλισμούς.

3.5.2.vii Κλίμακα

Αποκόλληση σκυροδέματος στο στηθαίο της κλίμακας καθώς και φθορά στις ακμές των σκαλιών.

3.5.2.viii Στέγη

Σε σημεία των οροφών όπου η στέγη είναι ορατή ,λόγω αποκόλλησης τμημάτων τους, παρατηρείται υγρασία στις δοκούς στήριξης. Επίσης είναι εμφανής η φθορά και το σπάσιμο των δοκών καθώς επίσης και η εμφάνιση μικροοργανισμών στις δοκούς. Στα κεραμίδια των κεραμοσκεπών του κτιρίου υπάρχει ανάπτυξη γλωρίδας καθώς και μαύρισμα.

3.5.3 Β' Όροφος

3.5.3.i Γενική Εντύπωση

Η κατάσταση του ορόφου είναι ανάλογη με αυτή του Α' και χαρακτηρίζεται από μέτρια έως κακή.

3.5.2.ii Στοιχεία επικάλυψης

Στα στοιχεία επικάλυψης του ορόφου, δηλαδή στο επίχρισμα, παρατηρείται αποκόλλησή του σε όλους του χώρους. Στο χώρο 22 υπάρχει επίσης αποκόλληση του κονιάματος με αποτέλεσμα την εμφάνιση των τούβλων. Οι ελάχιστες ρωγμές που υπάρχουν είναι επιφανειακές. Επίσης παρατηρείται υγρασία.

3.5.3.iii Τοιχοποιία

Στον χώρο 22 όπου υπάρχει αποκόλληση του κονιάματος, διαπιστώθηκε η απώλεια τούβλων.

3.5.3.iv Οροφές

Όσον αφορά τις οροφές είναι σε ικανοποιητική κατάσταση, ωστόσο στον χώρο 23 υπάρχει μερική καταστροφή της οροφής με αποτέλεσμα να είναι ορατή η στέγη του κτιρίου.

3.5.3.v Δάπεδα

Τα ξύλινα δάπεδα του Β ορόφου δεν είναι καθόλου σταθερά. Ωστόσο δεν παρατηρείται ιδιαίτερη φθορά σε αυτά.

3.5.3.vi Κουφώματα

Η κατάστασή τους είναι κακή και απαιτείται αντικατάσταση του συνόλου αυτών.

3.5.3.vii Στέγες

Σε σημεία των οροφών όπου η στέγη είναι ορατή ,λόγω αποκόλλησης τμημάτων τους, παρατηρείται υγρασία στις δοκούς στήριξης. Επίσης είναι εμφανής η φθορά και το σπάσιμο των δοκών καθώς επίσης και η εμφάνιση μικροοργανισμών στις δοκούς. Στα κεραμίδια των κεραμοσκεπών του κτιρίου υπάρχει ανάπτυξη χλωρίδας καθώς και μαύρισμα. Για την καλύτερη εμφάνιση μπορούμε να τα ασταρώσουμε και να τα βάψουμε με τσιμεντόχρωμα κατάλληλου χρώματος, κεραμιδί. Οι ξύλινοι δοκοί που παρουσιάζουν πρόβλημα θα αντικατασταθούν.

3.5.4 Εξωτερικά του κτιρίου

3.5.4.i Τοιχοποιία και Στοιχεία επικάλυψης

Στο κτίριο εξωτερικά κυριαρχεί η υγρασία και η αποκόλληση επιχρισμάτων. Στην βόρεια όψη του κτιρίου η υγρασία είναι εντονότερη και όπως και η εμφάνιση μούχλας καθώς και η ανάπτυξη φυτών (συγκεκριμένα στον πρόβολο του ορόφου). Ακόμη εμφανίζονται επιφανειακές ρωγμές και ξεφλούδισμα του χρώματος.

3.5.4.ii Κουφώματα

Παρατηρείται η φθορά, σπάσιμο των διακοσμητικών στοιχείων γύρω από τα παράθυρα των όψεων του κτιρίου.

3.5.4.iii Κλίμακα

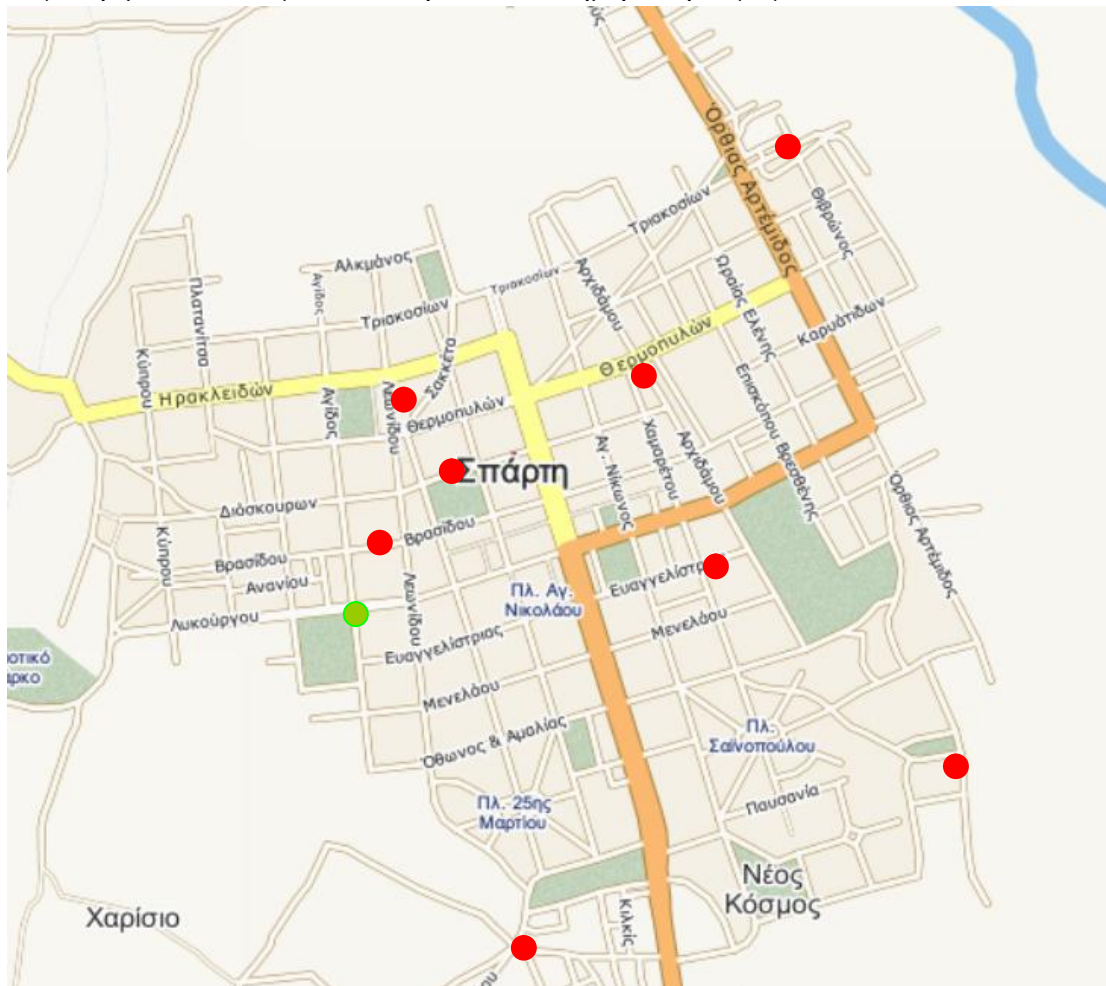
Επίσης, είναι εμφανής και η αποκόλληση των πλακών της σκάλας στην νότια όψη λόγω ανάπτυξης δέντρου.

Κεφάλαιο 4^ο

ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ

4.1 Γενική περιγραφή

Η νέα χρήση του κτιρίου που μελετάμε θα είναι το νηπιαγωγείο. Το κτίριο αυτό συγκεκριμένα θα στεγάσει ένα πρότυπο ολοήμερο νηπιαγωγείο.

Εικόνα 60 Νηπιαγωγεία εντός της Σπάρτης και νέο νηπιαγωγείο (με πράσινο)

Ορισμός του Νηπιαγωγείου:

Νηπιαγωγείο αποκαλείται το εκπαιδευτικό ίδρυμα (δημόσιο ή ιδιωτικό) που παρέχει αγωγή στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας. Ο όρος «προσχολική αγωγή» χρησιμοποιείται, για να δηλώσει όλες τις επιδράσεις που δέχεται το παιδί από τη γέννησή του μέχρι την ηλικία της εγγραφής του στο πρωτοβάθμιο σχολείο (στη χώρα

μας το Δημοτικό). Οι επιδράσεις αυτές προέρχονται από τόσο από το οικογενειακό όσο και από το έξω-οικογενειακό περιβάλλον του παιδιού. Ο όρος δηλώνει τη θεσμοθετημένη, σκόπιμη και μεθοδευμένη αγωγή που παρέχεται στα νήπια από ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό σε ανάλογα οργανωμένες εκπαιδευτικές μονάδες. Με την έννοια αυτή η προσχολική αγωγή συμπληρώνει την οικογενειακή αγωγή και διευκολύνει τη μετάβαση του παιδιού από το οικογενειακό του στο σχολικό περιβάλλον.

Η προσχολική αγωγή απέκτησε σημαντικό ενδιαφέρον ως επιστημονικός κλάδος στη σύγχρονη εποχή, αφού έγινε κατανοητή η σημασία της νηπιακής ηλικίας για τη σωματική, ψυχική και διανοητική ανάπτυξη του παιδιού, όχι μόνο μεταξύ των παιδαγωγών, αλλά και άλλων επιστημόνων (ψυχολόγων, παιδιάτρων, κοινωνιολόγων κ.α.) ως πρώτη ανάγκη καλλιέργειας και κοινωνικοποίησης του παιδιού της τρυφερής ηλικίας.

4.2 Ιστορία των νηπιαγωγείων

4.2.1 Το Νηπιαγωγείο την Κλασσική Εποχή

Την πρωτιά την κατέχει ο Πλάτωνας. Αυτός είναι ο πρώτος που τονίζει την αναγκαιότητα της ένταξης των νηπίων σε ένα κατάλληλο, για την φύση τους, ίδρυμα. Υποστηρίζει επίσης πως η αγωγή των νηπίων θα πρέπει να αρχίζει από πολύ νωρίς, διευκρινίζοντας πως η αγωγή τους είναι η δυσκολότερη. Μιλάει για την ευθύνη της πολιτείας. Ενδεικτικό του ενδιαφέροντος που δείχνει για την παιδική ηλικία είναι η παρατήρηση του σχετικά με το ύψος που έχει ένα παιδί στην ηλικία των 5 χρόνων. Αυτό το ύψος είναι το διπλάσιο από τη στιγμή της γέννησης. Ο Πλάτωνας συνιστά στους γονείς να μην εκπαιδεύουν τα παιδιά με ταχύτητα αλλά ούτε και με μαλθακότητα. Τους ζητάει να αποφεύγουν τα συναισθήματα και τα πάθη που διαταράσσουν την ψυχική ζωή των παιδιών τους. Ακόμα τους ζητάει να φροντίζουν για την υγιή σωματική ανάπτυξη και η μάνα(ή παραμάνα) να τα απασχολεί με παιχνίδια. Τα τραγούδια καταπραΰνουν. Τα παιδιά είναι αυθόρμητα και μπορούν να επινοούν τα δικά τους παιχνίδια. Αυτά τα παιχνίδια θα πρέπει να είναι απομιμήσεις σοβαρών ασχολιών στις οποίες θα επιδοθούν αργότερα όταν μεγαλώσουν. Ο ίδιος

αναφέρει πως τα παιδιά από 3 μέχρι 6 χρονών θα πρέπει να συγκεντρώνονται στους ναούς και να επιτηρούνται από τις τροφούς τους οι οποίες με την σειρά τους θα έχουν σαν επόπτρια μια από τις 12 γυναίκες που εκλέγονται κάθε χρόνο από τους νομοφύλακες. Όταν τα παιδιά συμπληρώσουν τα 6 χρόνια θα διαχωριστούν ανάμεσα σε αγόρια και κορίτσια και θα ασχοληθούν με ασκήσεις κατάλληλες για το φύλο τους.

4.2.2 Το Νηπιαγωγείο στο Βυζάντιο και την Αναγέννηση

Κατά την περίοδο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας κυριαρχεί το χριστιανικό μορφωτικό ιδεώδες. Οι τρεις Ιεράρχες υποστηρίζουν πως μέχρι τα 6 χρόνια η αγωγή των παιδιών είναι αποκλειστική ευθύνη της οικογένειας και ιδιαίτερα της μητέρας. Οι γυναίκες πρέπει να μορφώνονται για να μπορούν να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα αγωγής. Αναγνωρίζουν την αξία της μίμησης και θεωρούν πως το παιχνίδι για τα νήπια είναι η κύρια απασχόληση τους.

Στην εποχή του Μεσαίωνα η προσχολική αγωγή δεν παρουσιάζει καμιά ιδιαίτερη πρόοδο. Μόλις στην περίοδο της Αναγέννησης ο Rabelais(1494-1553) και Montaigne(1533-1592) τονίζουν την αναγκαιότητα της προσχολικής εκπαίδευσης. Ο Rabelais μέσα από ένα σατιρικό του μυθιστόρημα, που καταδικάζεται από την εκκλησία και το γαλλικό κοινοβούλιο, θεωρεί απαραίτητη τη συστηματική αγωγή από τα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού. Το ίδιο και ο Montaigne που προτρέπει τον δάσκαλο να παρατηρεί πρώτα το παιδί και να δίνει μεγάλη προσοχή στα βιώματα του. Μόνο τότε γίνεται ικανός να σχεδιάζει τα κατάλληλα προγράμματα.

Από την εποχή της Αναγέννησης ο παιδαγωγός Κομένιος (1592-1670) με τη «Μεγάλη Διδακτική» όσο και με το βιβλίο του «Σχολείο Νηπίων» , διαβλέπει την αξία της αγωγής στα παιδιά νηπιακής ηλικίας. Με τα πολυάριθμα συγγράμματα του υπερασπίζεται την σημασία της εκπαίδευσης κατά την προσχολική ηλικία. Με το βιβλίο «Σχολείο Νηπίων» δίνει οδηγίες στις μητέρες για την αγωγή των παιδιών μέχρι τα έξι χρόνια. Μιλάει για την διαβάθμιση της αγωγής από τα εύκολα στα δύσκολα ,από τα κοντινά στα απομακρυσμένα, από τα γενικά στα ειδικά. Πιστεύει στην

έμφυτη κακία του ανθρώπου αλλά και στην δύναμη της εκπαίδευσης προκειμένου να αντιμετωπιστεί η κακή φύση.²⁶

Το Νηπιαγωγείο έχει σαν στόχο να βοηθήσει το παιδί να ασκείται στις εμπειρίες του, να μαθαίνει και να παρατηρεί όλα αυτά που το περιβάλλουν. Η επίδραση των παιδαγωγικών του ιδεών υπήρξε μεγάλη.

4.2.3 Το Νηπιαγωγείο στο Διαφωτισμό.

Πολλοί θεωρούν τον J.J Rousseau(1712-1778) ως θεμελιωτή της προσχολικής εκπαίδευσης και υπέρμαχο των δικαιωμάτων του παιδιού.²⁷ Τα πρώτα του μαθήματα τα παίρνει από τη φύση. Η φύση και το κοντινό περιβάλλον αποτελούν την πηγή της γνώσης. Οι ιδέες του Rousseau επηρεάζουν πολύ κόσμο. Ο ίδιος ασχολήθηκε περισσότερο με την φιλοσοφία της αγωγής. Υπογράμμισε την ανάγκη της φυσικής αγωγής και του παιχνιδιού από την αρχή της γέννησης. Η αγωγή αυτή θα πρέπει να βασίζεται στην φύση των παιδιών και όχι στις αντιλήψεις των ενηλίκων. Το παιδί δεν είναι μικρογραφία των ενηλίκων. Τα παιδιά έχουν τις δικές τους ανάγκες και η αγωγή θα πρέπει να προσαρμόζεται αναλόγως με την ηλικία. Η άσκηση των αισθήσεων είναι βασική προτεραιότητα. Το παιδί είναι καλό από την φύση του και χαρακτηριστικά ο Rousseau λέει πως «όλα είναι καλά όταν βγαίνουν από τα χέρια του πλάστη των πραγμάτων, όλα εκφυλίζονται στα χέρια των ανθρώπων». Την εποχή αυτή, πρόσωπα που καθόρισαν την ιστορική εξέλιξη του Νηπιαγωγείου, είναι οι: Richter, F. Oberlin, D. Cochin, P. Girard, και Pestalozzi

4.2.4 19^{ος} ΑΙΩΝΑΣ: Η Ύδρωση του Πρώτου Νηπιαγωγείου.

Το 1833 ο πάστορας και καθηγητής Ferrante Apporti (1791-1858) ιδρύει το πρώτο Νηπιαγωγείο στην Cremona για παιδιά 2-6. Το ίδιο συμβαίνει και σε άλλα δύο μέρη της επαρχίας της Mantova στην Ιταλία. Θεωρείται ο πρόδρομος του Ιταλικού

²⁶ Για την επεξήγηση των παιδαγωγικών του αρχών ο Κομένιος δημοσιεύει το «Orbis Pictus», ένα εικονογραφημένο βιβλίο για την διδασκαλία των λατινικών. Θεωρεί πως το παιχνίδι, το παραμύθι και η σωματική άσκηση πρέπει να αποτελούν τη βάση κάθε αγωγής.

²⁷ Η μητέρα του πεθαίνει κατά την στιγμή της γέννησης του. Το συνθετικό του έργο «Αιμίλιος» γράφεται από το 1757 μέχρι το 1762. Αποτελείται από 5 βιβλία και περιγράφει τη ζωή ενός αγοριού από τη γέννηση ως την ενηλικίωση. Σε όλο το έργο επισημαίνεται η αγνότητα του βρέφους. Αυτό ζητάει θηλασμό από την μητέρα και τροφή από τον πατέρα. Εξαρτιέται αλλά και πρέπει να στηριχτεί στις δικές του προσωπικές εμπειρίες.

Νηπιαγωγείου. Η διαδικασία μετάδοσης της γνώσης είναι επίμονη και περιλαμβάνει τρία στάδια διδακτικής μεθόδου: την παρουσίαση, την παρατήρηση και την ονομασία αντικειμένου. Στην Αγγλία ο εργοστασιάρχης Robert Owen ιδρύει στο New Lanark ένα σχολείο που το ονομάζει «Νέο Ίδρυμα». Σ' αυτό φοιτούν τα παιδιά του προσωπικού που εργάζονται στα εργοστάσια του.

Αυτός όμως που πίστεψε περισσότερο στην ωφέλεια από την συνύπαρξη των νηπίων με συνομηλίκους τους ήταν ο Froedel (1782-1852). Το Νηπιαγωγείο σαν οργανωμένο ίδρυμα εμφανίστηκε το 1840 χάρη στον Froedel και έγινε γνωστό σαν Νηπιακός Κήπος (Kindergarten). Ο Froedel διατύπωσε ένα σύστημα αγωγής που βασίζεται πάνω στις ανάγκες των παιδιών. Ο ίδιος θεωρούσε πως τα έξι πρώτα χρόνια της ζωής είναι τα θεμέλια πάνω στα οποία στηρίζεται το μέλλον του παιδιού. Το νήπιο, σε αυτά τα χρόνια, αναπτύσσεται σωματικά και πνευματικά περισσότερο από κάθε άλλη στιγμή της ζωής του. Οι θεωρίες του για την βιολογική αρχή του παιχνιδιού και της σημασίας του ως παιδαγωγικού μέσου, η εισαγωγή της εποπτείας, της αυτενέργειας και της χειροτεχνικής δραστηριότητας αναγνωρίζονται ακόμα και σήμερα από την σύγχρονη Παιδαγωγική. Θεωρείται όχι μόνο ο ιδρυτής των νηπιακών κήπων αλλά και πρόδρομος της σύγχρονης παιδαγωγικής κίνησης. Ο «κήπος των παιδιών» σχεδιάστηκε ώστε να αποτελεί τόπο μέσα από τον οποίο προάγονταν η αγάπη στην φύση. Το παιχνίδι, η δημιουργική αυτοέκφραση, η αρμονική συμβίωση με τα άλλα παιδιά κυριαρχούν στο πρόγραμμα. Είχε μεγάλη απήχηση στην Γερμανία, σε όλη την Ευρώπη και στην Αμερική.

4.2.5 Το Νηπιαγωγείο την Περίοδο 1851-1914.

Οι πρώτες κινήσεις για ίδρυση Νηπιαγωγείου γίνονται τότε από την στενή συνεργάτιδα του Froedel, Marenholtz-Bulow. Λίγο πριν το 1851, οι Ronges είναι ένα ζευγάρι Γερμανών που διαφεύγει από την χώρα του εξαιτίας της εγκαθίδρυσης αντιδραστικών κυβερνήσεων στα περισσότερα γερμανικά κράτη. Αυτοί οι Γερμανοί ιδρύουν Νηπιαγωγείο στο Λονδίνο μόνο για τα παιδιά των μεταναστών συμπατριωτών τους. Αργότερα γίνονται δεκτά και παιδιά Βρετανών.

Η Pauline Kergomard (1838-1925) είναι αυτή που αναβαθμίζει το Νηπιαγωγείο στην Γαλλία. Είναι μαχητική και βοηθάει στην εξάπλωση της ιδέας των Νηπιαγωγείων.²⁸

Η Αμερική ανακάμπτει από τον εμφύλιο πόλεμο. Ιδανικά και κοινωνικές ιδέες πλεονάζουν. Ο χρόνος είναι κατάλληλος για την προώθηση του θεσμού του Νηπιαγωγείου. Η χώρα επίσης δέχεται μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα και υπάρχει η ανάγκη για κοινωνική ενσωμάτωση. Το Νηπιαγωγείο αποτελεί το μέσο για την ανακούφιση των μεταναστών.

Εδώ στην Ελλάδα το κράτος εκδηλώνει ενδιαφέρον για τα Νηπιαγωγεία το 1895 με νόμο που καθορίζει την ηλικία των παιδιών που φοιτούν στα Νηπιαγωγεία. Το 1897 η Αικατερίνη Λασκαρίδου γεννημένη στην Βιέννη και κόρη του Μακεδόνα Κωνσταντίνου Χρηστομάνου, ιδρύει το Διδασκαλείο και μαζί το πρώτο Νηπιαγωγείο στην Αθήνα με το όνομα «Πρότυπος Νηπιακός Κήπος». Το διδασκαλείο περιέρχεται στο Δημόσιο το 1922 και από τότε λειτουργεί ως Δημόσιο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα. Το 1901 ακολουθεί η ίδρυση δύο ακόμα Νηπιαγωγείων. Το 1905 ιδρύεται ο «Πρότυπος Λαϊκός Νηπιακός Κήπος» στον Πειραιά.

Την ίδια περίπου περίοδο στην Ιταλία αναπτύσσονται οι αντιλήψεις από την Montessori(1870-1952). Αυτή ιδρύει το «casi dei bambini» στις φτωχογειτονιές του San Lorentzo της Ρώμης. Τα παιδιά από τις φτωχογειτονιές διδάσκονται τρόπους συμπεριφοράς, ανάγνωση, γραφή και μαθηματικά πριν την ηλικία των 5 χρόνων.

Η μάθηση επιτυγχάνεται μέσω των αισθήσεων και με ειδικό υλικό.

4.2.6 Το Νηπιαγωγείο την Περίοδο 1914 – 1940.

Από το 1914 μέχρι το 1929 ψηφίζεται στην Ελλάδα ο νόμος που καθορίζει τον τρόπο ίδρυσης και λειτουργίας των Νηπιαγωγείων που υπάγονται στο Υπουργείο Παιδείας.

²⁸ Γίνεται η πρώτη γυναίκα εκπαιδευτικός σύμβουλος της Γαλλίας στα 1879. Αποτελεί παράδειγμα αφοσίωσης και αγάπης στην εργασία της. Υποστηρίζει με πάθος τις ιδέες για την αναμόρφωση του γαλλικού νηπιαγωγείου. Είναι ευρυμαθής και πιστεύει πως η πρόωγη διδασκαλία θανατώνει την πνευματική περιέργεια. Συστήνει να μην διδάσκονται στα Νηπιαγωγεία Ανάγνωση, Αριθμητική και Γραφή. Συνεργάζεται με την επιθεωρήτρια Suzanne Bres και καρπός αυτής της πολυετούς συνεργασίας είναι η καθιέρωση της συστηματικής αγωγής της προσχολικής ηλικίας στην Γαλλία

Το 1914 παιδιά που ήταν στην ηλικία των 5 ετών μπορούν να φοιτήσουν στο Νηπιαγωγείο. Εκείνη την περίοδο αλλάζει το όριο ηλικίας που δύναται να περιλάβει και παιδιά που έχουν συμπληρώσει τα τέσσερα χρόνια τους. Στην Αγγλία μόλις το 1918 δίνεται με νόμο η άδεια για ίδρυση Νηπιαγωγείων μέσα από κρατικούς πόρους. Το 1920 η Miss Helen Parkhurst επηρεασμένη από τις ιδέες του Dewey οργανώνει ένα νέο τύπο σχολείου από αντίδραση στο παραδοσιακό σχολείο.

Οι παιδαγωγικές αρχές αυτού του σχολείου είναι βασισμένες στην ελευθερία του παιδιού που αποτελεί προϋπόθεση για την αυτοανάπτυξη του. Υπάρχει εκχώρηση της ευθύνης από τον Νηπιαγωγό στα νήπια. Την ίδια περίοδο στα Πανεπιστήμια της Αμερικής γίνονται έρευνες σχετικά με τα προβλήματα της νηπιακής ηλικίας.

Το 1923 μπορούμε να διαβάσουμε στο άρθρο 1 της συνθήκης της Γενεύης πως το παιδί «πρέπει να απολαμβάνει όλα τα δικαιώματα του για να αναπτυχθεί με φυσικό τρόπο, σωματικά και πνευματικά».

Το 1924 ο δάσκαλος Celestin Freinet (1896-1966) εφαρμόζει μια μέθοδο που την ονομάζει «μέθοδο του τυπογραφείου». Η παιδαγωγική Freinet στηρίζεται στην συνεργασία Νηπιαγωγού, νηπίων και γονέων και ανταποκρίνεται στις βασικές ανάγκες των νηπίων για έκφραση, ασφάλεια και δημιουργία. Το 1931-32 τα Νηπιαγωγεία στην Ελλάδα φτάνουν τον αριθμό των πεντακοσίων περίπου. Εκείνη την περίοδο γίνεται το Παγκόσμιο Συνέδριο για την παιδική ηλικία στο οποίο λαμβάνουν μέρος περίπου 3500 αντιπρόσωποι από 25 χώρες. Η οικονομική ύφεση της δεκαετίας του '30 και ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος δημιουργούν άλλες ανάγκες για την προσχολική αγωγή. Η ανάπτυξη οφείλεται σε μια κρίση, σε μια ανάγκη που γίνεται επιτακτική με τη βιομηχανική επανάσταση.

Τα εργοστάσια πληθαίνουν και μαζί οι ανάγκες σε εργατικό δυναμικό. Οι γυναίκες αναγκάζονται να βρεθούν εκτός σπιτιού και άρα η εποπτεία των παιδιών χρειάζεται να ανατεθεί σε ειδικούς παιδαγωγούς. Στις Η. Π. Α. δημιουργείται το work's Progress Administration το οποίο έχει σαν στόχο να βοηθήσει τις οικογένειες να αντιμετωπίσουν την ανεργία και τη φτώχεια αλλά παράλληλα να δώσει και δουλειά σε άνεργους εκπαιδευτικούς. Είναι η πρώτη φορά που τόσα πολλά παιδιά αποκτούν την δυνατότητα φοίτησης. Κατά την διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου η απουσία των αντρών στον πόλεμο ωθεί τις γυναίκες πάλι εκτός σπιτιού. Η πολεμική βιομηχανία χρειάζεται εργατικά χέρια και οι γυναίκες θα πρέπει να στελεχώσουν τα

εργοστάσια. Περίπου 300 χιλιάδες παιδιά εντάσσονται σε αυτά τα προγράμματα που δεν διατηρούνται όμως για μεγάλο χρονικό διάστημα.

4.2.7 Το Νηπιαγωγείο την Περίοδο 1940 – 1960.

Για ολόκληρη την δεκαετία του 1940 δεν παρατηρείται στην Ελλάδα κάποια πρόοδος πάνω στην προσχολική αγωγή.

Στο Ισραήλ το 1941 δημιουργούνται παιδικά κέντρα για την αντιμετώπιση πολιτισμικών διαφορών που προκύπτουν από την μετανάστευση.

Την ίδια εποχή στην Ιαπωνία δημιουργούνται προσχολικές μονάδες που αποτελούν φορείς προπαγάνδας των εθνικιστικών ιδεών ενώ λίγο αργότερα ,στην Κίνα, παρόμοια κέντρα δίνουν στους γονείς την δυνατότητα να παρακολουθήσουν προγράμματα επιμόρφωσης. Στην Γαλλία του 1941 ζει και δημιουργεί ένας επιθεωρητής που ονομάζεται Roger Cousinet. Από το 1941 διδάσκει το μάθημα της παιδαγωγικής στην Σορβόνη και γίνεται γνωστός για την μέθοδο της κατανομής των μαθητών σε ομάδες.

Υποστηρίζει πως η κοινωνικότητα ενός ανθρώπου έχει τις ρίζες της στην παιδική ηλικία. Πιστεύει στην αυθόρμητη κατανομή εργασίας ανάμεσα στα νήπια. Το παιχνίδι το βλέπει σαν μια κύρια μορφή εργασίας. Τα νήπια μπορούν να παίζουν σε μικρές ολιγομελείς ομάδες. Ο Roger Cousinet γράφει αρκετά βιβλία μέσα από τα οποία προωθεί αυτές τις απόψεις του. Το 1944 ο θεσμός των Νηπιαγωγείων επεκτείνεται στην Βόρεια Ιρλανδία. Το 1948 η Herbinier – Lebert είναι μια γαλλίδα επιθεωρήτρια που διακρίνεται για τους αγώνες της στην βελτίωση της προσχολικής αγωγής. Ανήκει στην ομάδα εκείνη που ιδρύει στην Πράγα την Παγκόσμια Οργάνωση Προσχολικής Αγωγής που έχει σαν στόχο την προώθηση ,την μελέτη και την αγωγή των νηπίων. Την ίδια χρονιά (1948) στην Διακήρυξη της Γενεύης οι όροι που χρησιμοποιούνται για τα δικαιώματα του παιδιού, δεν ικανοποιούν. Στην Διακήρυξη των δικαιωμάτων του παιδιού που διατυπώνεται από την Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών (Νοέμβριος 1959) υπερτονίζεται η αναγκαιότητα ύπαρξης μιας αγωγής που αρχίζει από την γέννηση.

4.2.8 Το Νηπιαγωγείο από το 1960 – 1980.

Σημαντικό σταθμό στην ανάπτυξη της προσχολικής αγωγής αποτελεί η δεκαετία του 1960. Όλοι οι πειραματισμοί και οι έρευνες αποδεικνύουν πως η πρόωμη επαφή του παιδιών με το περιβάλλον του Νηπιαγωγείου έχει πολύ θετικές επιπτώσεις στην φυσικές, κοινωνικές και συναισθηματικές ικανότητες αυτών των παιδιών. Καινούριες τεχνικοοικονομικές και πολιτικές καταστάσεις στερούν την επαφή των παιδιών με τους ενηλίκους. Η κοινωνία μοιάζει να αδιαφορεί. Τίθεται θέμα του ποιος έχει την ευθύνη της ανατροφής²⁹. Στα πορίσματα της αναφέρεται στην αδυναμία της οικογένειας να καλύψει επαρκώς τις ψυχοπνευματικές ανάγκες των νηπίων. Αναγνωρίζεται η κοινωνική αποστολή του Νηπιαγωγείου αλλά και η ανάγκη για εκπαίδευση εξειδικευμένου προσωπικού. Το 1962 συντάσσεται εδώ στην Ελλάδα το Αναλυτικό Πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου που θα ισχύσει μέχρι το 1980.

Η Αμερική της δεκαετίας του 1960 είναι ένα μωσαϊκό διαφορετικών εθνών. Υπάρχουν ανισότητες ευκαιριών ανάμεσα σε πλούσιους, φτωχούς, μαύρους και λευκούς. Αρχίζουν να δημιουργούνται προγράμματα για την καταπολέμηση αυτών των ανισοτήτων. Μέσα σε ένα κλίμα της κινητικότητας και της προοδευτικής συνειδητοποίησης των ανισοτήτων ανάμεσα σε διάφορες κατηγορίες ανθρώπων, μέσα στην επικρατούσα αντίληψη για την ευφυΐα³⁰ που είναι δυνατόν να βελτιωθεί μέσα από ένα υποστηρικτικό περιβάλλον Νηπιαγωγείου, αναδεικνύεται το πρόγραμμα Headstart που περιλαμβάνει οργανωμένες δραστηριότητες αντισταθμιστικού χαρακτήρα που σκοπό έχουν να βελτιώσουν τις δεξιότητες και τα

²⁹ Ο γνωστός παιδοψυχολόγος Urie Bronfenbrenner σε άρθρο αρχές του 1960 (Ποιος νοιάζεται για τα παιδιά της Αμερικής) μιλάει για τα παραμελημένα παιδιά και βγάζει κραυγή αγωνίας. Αυτά τα παιδιά συνεχίζουν να πηγαίνουν στα Νηπιαγωγεία. Οι λόγοι τώρα αλλάζουν. Οι γονείς πρέπει να δουλεύουν για να κερδίσουν λεφτά. Με τα λεφτά μπορούν να απολαύσουν τα αγαθά της καταναλωτικής κοινωνίας που ξεπροβάλλει σαν ένα καινούριο φαινόμενο. Το 1961 η Ουνέσκο διοργανώνει στην Γενεύη το Παγκόσμιο Συνέδριο Δημόσιας Εκπαιδευσεως.

³⁰ Ο Hunt λέει πως μπορούμε να αυξήσουμε την ευφυΐα αν εμπλουτίσουμε τις πρώτες εμπειρίες και ο Benjamin Bloom αναφέρει πως το 17% της διανοητικής ανάπτυξης πραγματοποιείται από τον 4ο με 5ο χρόνο της ηλικίας του παιδιού(1964). Οι απόψεις του Piaget διαδίδονται ταχύτητα σε όλο τον κόσμο. Ο Bruner διατυπώνει την άποψη πως «τα πάντα μπορούμε να τα διδάξουμε στα παιδιά, αρκεί να επιλέγουμε την κατάλληλη μέθοδο».

επιτεύγματα των μικρών παιδιών. Το 1965 ξεκινά ως πρόγραμμα καλοκαιρινών διακοπών και επεκτείνεται σε ετήσια βάση. Εκτός από εκπαίδευση το πρόγραμμα παρέχει και υγειονομική περίθαλψη, διατροφή και ψυχολογική υποστήριξη. Προβλέπει επίσης την συμμετοχή των γονέων και της ευρύτερης κοινωνίας.

Το πρόγραμμα Headstart φέρνει τα επιθυμητά αποτελέσματα. Παιδιά από φτωχές οικογένειες καταφέρνουν να ενσωματωθούν ομαλά στο εκπαιδευτικό σύστημα. Υπάρχει δικαίωση των ψυχολογικών θεωριών. Το ενδιαφέρον του κόσμου γίνεται πιο ζωηρό για την προσχολική αγωγή. Την ίδια χρονιά (1967) η Κεντρική Συμβουλευτική Επιτροπή Παιδείας στην Αγγλία εισηγείται την επέκταση της προσχολικής αγωγής από την ηλικία των 3 χρόνων. Αναφέρει ακόμα πως η εργασία στο Νηπιαγωγείο δεν θα πρέπει να καλύπτει όλη τη μέρα και θα πρέπει να γίνεται για 5 μέρες την εβδομάδα.

4.2.9 Το Νηπιαγωγείο από το 1980 μέχρι και Σήμερα.

Η δεκαετία του 1980-1990 σηματοδοτεί αλλαγές στο χώρο της προσχολικής αγωγής. Ο ρόλος των Νηπιαγωγών αναβαθμίζεται και τα προγράμματα αποδεσμεύονται από τα αναλυτικά προγράμματα της δημοτικής εκπαίδευσης. Το 1989 το Αναλυτικό πρόγραμμα αναπροσαρμόζεται και στηρίζεται πάνω στις αρχές της Εξελικτικής και Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας. Το αναλυτικό πρόγραμμα στοχεύει στην ολόπλευρη και ισόρροπη ανάπτυξη των νηπίων μέσα από ψυχοκινητικές, κοινωνικό - συναισθηματικές δραστηριότητες, δραστηριότητες αισθητικής αγωγής, δραστηριότητες ανάπτυξης της λογικομαθηματικής σκέψης αλλά και απόκτησης προαναγνωστικών και προγραφικών δεξιοτήτων.

Στις μέρες μας ζούμε την αλλαγή του παλιού αναλυτικού προγράμματος (1989) και την αντικατάστασή του από το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών, γνωστό με τα αρχικά του Δ. Ε. Π. Π. Σ. Αυτό το πρόγραμμα «χαρακτηρίζεται από τον ευέλικτο προγραμματισμό του διδακτικού έργου, τη διδασκαλία με ομάδες εργασίας, τους συσχετισμούς των εννοιών ή των θεμάτων, τον συγκερασμό των γνωστικών αντικειμένων, την έμφαση στη μάθηση με βάση τα σχέδια εργασίας και τη χρήση θεματικών διεπιστημονικών ενοτήτων στην οργάνωση της διδασκαλίας»(Επιμορφωτικό υλικό Προσχολικής Αγωγής-2005).Την ίδια ώρα στην Γαλλία τα παιδιά της προσχολικής εκπαίδευσης θα κάνουν καθημερινά και για

ένα 20λεπτο, πράξεις μαθηματικών για να βελτιώσουν τη μνήμη τους. Επίσης συζητείται ώστε να διδάσκονται για 3 ώρες Γραμματική. Όλα αυτά μετά από εισήγηση της Γαλλικής Ακαδημίας Επιστημών!

Λίγο πιο πάνω, στην Αγγλία, το ίδρυμα εκμάθησης για τα πρώτα χρόνια (EYFS) συνέταξε τις 114 σελίδες του σχολικού προγράμματος. Αυτό το πρόγραμμα περιλαμβάνει όλους τους στόχους που θα πρέπει να πετύχει ένα νήπιο για να μπορέσει να εισαχθεί στο Δημοτικό (εφημερίδα Αγγελιοφόρος, Κώστας Γούλης). Οι Νηπιαγωγοί στην Αγγλία διαμαρτύρονται γιατί επιβαρύνονται με γραφειοκρατική εργασία ενώ η Συνομοσπονδία Γονέων θεωρεί πως αυτό το πρόγραμμα θα αποβεί εις βάρος της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Κάποιοι εκπρόσωποι του συντηρητικού κόμματος φτάνουν να μιλήσουν και για μια πρωτοφανή επιτήρηση των νηπίων από αυτήν την μικρή ηλικία!

4.3 Προδιαγραφές νηπιαγωγείων

4.3.1 Οργάνωση και λειτουργία Ολοήμερων Νηπιαγωγείων³¹

Το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο αποτελεί έναν από τους πλέον σημαντικούς θεσμούς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Μέσα από το πρόγραμμα των Ολοήμερων Τμημάτων, οι μικροί μαθητές προετοιμάζονται κατάλληλα τόσο μαθησιακά όσο και ψυχοσωματικά ενώ παράλληλα βρίσκουν ένα κατάλληλο και πρόσφορο περιβάλλον που τους επιτρέπει να αναπτύξουν μια σειρά δεξιότητες, αλλά και να αφομοιώσουν στάσεις και συμπεριφορές απαραίτητες για την ηλικία τους.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη των σκοπών και των στόχων του Ολοήμερου Σχολείου είναι η συνεργασία των εκπαιδευτικών και των στελεχών της εκπαίδευσης, με γνώμονα το συμφέρον των μαθητών.

³¹ <http://edu.klimaka.gr/leitoyrgia-sxoleivn/olohmero/55-organwsh-leitoyrgia-olohmero-nhpiagwgeio.html>

4.3.1.i Υπουργικές Αποφάσεις/Νόμοι σχετικοί με τη λειτουργία του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου

- Ν. 2525/1997, (ΦΕΚ 188/1997, τ. Α'): «Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων του στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις»
- Φ.32/190/81670/Γ1/20-7-2007, (ΦΕΚ1420/2007 τ.Β'), Υπουργική Απόφαση: «Ωρολόγιο πρόγραμμα Ολοήμερου Νηπιαγωγείου»
- Φ.3/898/97657/Γ1/25-9-2006, (ΦΕΚ 1507/2006, τ.Β'), ΚΥΑ: «Αριθμός νηπίων ανά τμήμα στα Νηπιαγωγεία»
- Φ.353.1/324/105657/Δ1/8-10-2002, (ΦΕΚ 1340/2000 τ.Β'), Υπουργική Απόφαση: «Καθορισμός ειδικότερων καθηκόντων, αρμοδιοτήτων των Προϊσταμένων των περιφερειακών υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, των Διευθυντών και Υποδιευθυντών των Σχολικών Μονάδων και ΣΕΚ και των Συλλόγων Διδασκόντων»
- Π.Δ. 200/ 98 (ΦΕΚ 161Α): «Οργάνωση και λειτουργία Νηπιαγωγείων»
- Ν. 3518/2000, άρθρο 73, (ΦΕΚ 272/): «Αναδιάρθρωση των κλάδων του ταμείου συντάξεων και εργοληπτών δημοσίων έργων (Τ.Σ.Μ.Ε.Δ.Ε.) και ρύθμιση άλλων θεμάτων αρμοδιότητας του Υπ. Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας»
- Φ.12/668/67296/Γ1/10-6-2010 Εγκύκλιος του Υπουργείου Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων: «Προγραμματισμός Εκπαιδευτικού Έργου 2009-2010».

4.3.1.ii Εγγραφές νηπίων

Η φοίτηση στο Νηπιαγωγείο, όσων νηπίων συμπληρώνουν στις 31 Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής ηλικία 5 ετών, είναι υποχρεωτική (Ν. 3518/06, ΦΕΚ 272/06 τ. Α')

Η λειτουργία των Ολοήμερων Νηπιαγωγείων εξετάζεται σε επίπεδο ευρύτερης περιοχής και λαμβάνεται μέριμνα, με την εποπτεία του Δ/ντή Εκπ/σης και του

Προϊσταμένου Γραφείου, ώστε να εξασφαλίζεται η φοίτηση όλων των νηπίων σε αυτά.

Η/ο Προϊσταμένη/ος του Νηπιαγωγείου δέχεται όλες ανεξαιρέτως τις αιτήσεις των γονέων για φοίτηση νηπίων στο Ολοήμερο Πρόγραμμα. Σε περίπτωση υπεράριθμων τμημάτων οι Προϊστάμενοι των Νηπιαγωγείων συνεργάζονται με τους Προϊσταμένους των Γραφείων Π.Ε., οι οποίοι επιλαμβάνονται των παραπάνω περιπτώσεων με στόχο να ικανοποιήσουν τη φοίτηση όλων των νηπίων στο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο. Αυτό επιτυγχάνεται με τη διευκόλυνση φοίτησης ορισμένων παιδιών σε όμορο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο. Εάν δε βρεθεί λύση ενημερώνεται εγγράφως ο Διευθυντής Εκπαίδευσης, ο οποίος δίνει την ενδεδειγμένη λύση. Τα νήπια πρώτης ηλικίας εγγράφονται κατά απόλυτη προτεραιότητα. Όταν ικανοποιηθούν οι εγγραφές όλων των νηπίων πρώτης ηλικίας και παραμένουν ακόμη κενές θέσεις, αυτές συμπληρώνονται από νήπια δεύτερης ηλικίας και αν οι αιτήσεις είναι πολλές γίνεται κλήρωση (ΠΔ 200/98).

4.3.1.iii Λειτουργία Ολοήμερου Νηπιαγωγείου

α. Ο ελάχιστος αριθμός νηπίων για τη λειτουργία του Ολοήμερου Προγράμματος είναι 7 μαθητές. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις (ιδιαίτερες τοπικές συνθήκες, Ολοήμερα Νηπιαγωγεία απομακρυσμένων περιοχών της χώρας ή όταν ιδιαίτεροι λόγοι το επιβάλλουν), με εισήγηση του/της οικείου Σχολικού Συμβούλου Προσχολικής Αγωγής και του Διευθυντή Εκπαίδευσης και απόφαση του Περιφερειακού Διευθυντή ο ελάχιστος αριθμός των νηπίων για τη λειτουργία του Ολοήμερου Προγράμματος μπορεί να ορίζεται διαφορετικά.

β. Κανένα Ολοήμερο Νηπιαγωγείο δε θα αναστείλει τη λειτουργία του Ολοήμερου Προγράμματος (συμπεριλαμβανομένων και αυτών που δε λειτούργησαν, ενώ είχαν οριστεί ως Ολοήμερα τα προηγούμενα έτη) μη εξαιρουμένων και αυτών στα οποία δεν κατατέθηκαν σχετικές δηλώσεις γονέων, αφού με τη φροντίδα και την έγκριση των Προϊστάμενων αρχών είναι δυνατόν να φιλοξενήσει νήπια όμορων πληθωρικών Ολοήμερων Νηπιαγωγείων.

γ. Σε περιπτώσεις που είναι αδύνατη η λειτουργία Ολοήμερου Νηπιαγωγείου, μπορεί αυτή να ανασταλεί για ένα έτος, με απόφαση του Περιφερειακού Δ/ντή Π.Ε και Δ.Ε.,

ύστερα από αιτιολογημένη πρόταση του Σχολικού Συμβούλου Προσχολικής Αγωγής και του Διευθυντή Εκπαίδευσης.

δ. Οι Περιφερειακοί Διευθυντές Εκπαίδευσης να υποβάλουν στη Διεύθυνση Σπουδών Π.Ε. μέχρι 12-10-2010 προς ενημέρωση, πίνακα των Ολοήμερων Νηπιαγωγείων, τα οποία με απόφασή τους δε θα λειτουργήσουν ως Ολοήμερα και στον οποίο να φαίνεται ο λόγος αναστολής του προγράμματος.

ε. Αν σε ένα Ολοήμερο Νηπιαγωγείο λειτουργεί εκτός του Ολοήμερου τμήματος και τμήμα του κλασικού προγράμματος, τότε επισημαίνεται πως κάθε τμήμα λειτουργεί ως προς το εκπαιδευτικό του πρόγραμμα και το ωράριο ανεξάρτητα από το άλλο. Σε περίπτωση που ο αριθμός των νηπίων σε Ολοήμερο Τμήμα Νηπιαγωγείου είναι μικρότερος του προβλεπόμενου και στο κλασικό τμήμα πολύ μεγάλος, δίνεται η δυνατότητα στις Νηπιαγωγούς, μετά από σύμφωνη γνώμη του Σχολικού Συμβούλου Προσχολικής Αγωγής, να κατανέμουν τους μαθητές στα δύο τμήματα μέχρι τη λήξη του κλασικού προγράμματος και να συνεχίζουν στο ολοήμερο πρόγραμμα, όσοι μαθητές έχουν δηλώσει συμμετοχή σε αυτό.

Όταν σε μια περιοχή δεν υπάρχει κλασικό τμήμα Νηπιαγωγείου (λειτουργούν μόνο Ολοήμερα Νηπιαγωγεία) και υπάρχουν αιτήματα γονέων για φοίτηση νηπίων πρώτης ηλικίας σε κλασικό τμήμα, μπορεί να επιτραπεί μόνο για τα νήπια αυτά, με σύμφωνη γνώμη του Διευθυντή Π.Ε., του Προϊσταμένου Γραφείου Π.Ε. και του Σχολικού Συμβούλου προσχολικής αγωγής, η φοίτησή τους σε Ολοήμερο Τμήμα και η αποχώρησή τους στις 12:30. Προϋπόθεση για τα παραπάνω είναι να υπάρχει υπεύθυνη δήλωση του γονέα, στην οποία θα αναφέρεται πως θα παραλαμβάνει το μαθητή στις 12:30 καθόλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, να μη διαταράσσεται η ομαλή λειτουργία των Ολοήμερων Νηπιαγωγείων καθώς και να μη γίνει υπέρβαση του μέγιστου αριθμού νηπίων ανά εκπαιδευτικό.

στ. Οι Προϊστάμενοι των Νηπιαγωγείων είναι υπεύθυνοι για την παρακολούθηση της φοίτησης των μαθητών στο Ολοήμερο Πρόγραμμα. Σε κάθε περίπτωση αύξησης ή μείωσης του αριθμού των μαθητών που παρακολουθούν το πρόγραμμα του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου, κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους, ενημερώνουν με έγγραφό τους το Σχολικό Σύμβουλο, το Διευθυντή Εκπαίδευσης ή τον Προϊστάμενο του Γραφείου.

Στην περίπτωση συνεχούς απουσίας μαθητή ενός Ολοήμερου Τμήματος, η Προϊσταμένη του Νηπιαγωγείου ενημερώνει εκ νέου τους γονείς για την υποχρεωτικότητα φοίτησης στο Ολοήμερο Πρόγραμμα. Εάν και μετά αυτή την ενημέρωση συνεχίζονται οι απουσίες του μαθητή, ενημερώνει εγγράφως τους γονείς του μαθητή και τους ζητά τη συμπλήρωση σχετικής Υπεύθυνης Δήλωσης για μη συμμετοχή στο Ολοήμερο Πρόγραμμα. Μετά από αυτή τη διαδικασία η Προϊσταμένη του Νηπιαγωγείου μπορεί να διαγράψει το νήπιο και να ενημερώσει το Διευθυντή Εκπαίδευσης ή τον Προϊστάμενο Γραφείου

4.3.1.iv Ωρολόγιο Πρόγραμμα του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου

Χωρίς πρωινή Ζώνη (08.00-16.00).

Με πρωινή Ζώνη (7.00-16.00)

Το Ωρολόγιο Πρόγραμμα του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου ορίζεται με τη με αριθμ. Φ. 32/190/81670/Γ1/20-7-2007 (ΦΕΚ 1420/2007 τ.Β΄) Υπουργική Απόφαση.

α. Ολοήμερο Νηπιαγωγείο: Ο διδακτικός χρόνος που καλύπτει η 1η νηπιαγωγός ορίζεται από τις 08.00 έως τις 12.00, ενώ της 2ης νηπιαγωγού από τις 11.45 έως τις 15.45. Ο χρόνος που διατίθεται για τη συνεργασία των δύο νηπιαγωγών ορίζεται από τις 11.45 έως τις 12.00.

β. Ολοήμερο Νηπιαγωγείο με λειτουργία Πρωινής Ζώνης : Η προσέλευση των νηπίων στην Πρωινή Ζώνη ξεκινά από τις 7.00 και ολοκληρώνεται στις 7.30. Ο διδακτικός χρόνος που καλύπτει η 1η νηπιαγωγός ορίζεται από τις 07.00 έως τις 11.30, ενώ της 2ης νηπιαγωγού από τις 11.15 έως τις 15.45. Ο χρόνος που διατίθεται για τη συνεργασία των δύο νηπιαγωγών ορίζεται από τις 11.15 έως τις 11.30.

γ. Για τη λειτουργία της Πρωινής-Προαιρετικής ζώνης στο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο απαιτείται η συμμετοχή τουλάχιστον 5 νηπίων πρώτης νηπιακής ηλικίας, λαμβανομένου πάντοτε υπόψη και του κοινωνικού χαρακτήρα του θεσμού. Οι Διευθυντές Π.Ε. και οι Προϊστάμενοι Γραφείων Π.Ε. είναι υπεύθυνοι για την επίβλεψη λειτουργίας της Πρωινής Ζώνης εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις.

Επισημαίνεται ότι σε όσα Νηπιαγωγεία δεν λειτουργεί Πρωινή Ζώνη, οι Νηπιαγωγοί με την έναρξη της σχολικής χρονιάς, οφείλουν να ενημερώσουν τους γονείς των νηπίων/προνηπίων για τις προϋποθέσεις λειτουργίας της (5 τουλάχιστον νήπια πρώτης ηλικίας) και να δεχτούν σχετικές αιτήσεις ενδιαφερομένων.

7:00- 8:00	Πρωινή – Προαιρετική Ζώνη (για τη λειτουργία της απαιτείται η συμμετοχή τουλάχιστον 5 νηπίων πρώτης νηπιακής ηλικίας)
8:00 – 8:15 8:00- 9:00	Προσέλευση νηπίων Αυθόρμητες Δραστηριότητες στις γωνιές δραστηριοτήτων Προσευχή
9:00 – 9:30	Συζήτηση, Ημερήσιος Προγραμματισμός δραστηριοτήτων
9:30 –10:30	Ανάπτυξη Διαθεματικών Δραστηριοτήτων
10:30 11:15	Πρόγευμα – Διάλειμμα
11:15-12:00	Αυθόρμητες Δραστηριότητες στις γωνιές δραστηριοτήτων Παιδαγωγικά Παιχνίδια
12:00–12:30	Ανάπτυξη Διαθεματικών Δραστηριοτήτων
12:30-13:00	Διάλειμμα
13:00-13:45	Προετοιμασία γεύματος - Γεύμα
13:45-14:30	Χαλάρωση – Ύπνος
14:30-15:15	Ανάπτυξη Διαθεματικών Δραστηριοτήτων
15:15-15:45	Συζήτηση Αξιολόγηση των Ημερήσιων Δραστηριοτήτων Προγραμματισμός της επόμενης ημέρας Προετοιμασία για αποχώρηση
15:45-16:00	Αποχώρηση των νηπίων

δ. Η αποχώρηση των νηπίων-προνηπίων γίνεται με ευθύνη της Νηπιαγωγού από 15:45 έως και τις 16:00 και σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο ΠΔ 200/98, άρθρα 7 και 11. Αποχώρηση νηπίων πριν από τις 15:45 δεν επιτρέπεται για κανένα λόγο.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις (προβλήματα υγείας, σοβαρά κοινωνικά ζητήματα, κλπ) οι Προϊστάμενοι Γραφείων Π.Ε. μπορούν να εισηγηθούν στους Διευθυντές Π.Ε. την πρόωγη αποχώρηση μαθητών. Η εισήγησή τους θα πρέπει να συνοδεύεται από

επαρκώς αιτιολογημένη πρόταση για την πρόωρη αποχώρηση (π.χ. από τα απαραίτητα δικαιολογητικά/πιστοποιητικά που θα έχουν προσκομισθεί από κρατικό νοσοκομείο αν πρόκειται για θέματα υγείας) Στην εισήγηση θα πρέπει να αναφέρονται οι ημέρες ή/και οι ώρες αποχώρησης του μαθητή από το Ολοήμερο Πρόγραμμα. Την τελική έγκριση για την πρόωρη αποχώρηση μαθητή από το Ολοήμερο Πρόγραμμα δίνει ο Διευθυντής Π.Ε. την οποία κοινοποιεί στο αρμόδιο Γραφείο Π.Ε. και στις αναφερόμενες σχολικές μονάδες. Σε κάθε περίπτωση άδειες για πρόωρη αποχώρηση θα δίνονται με φειδώ και μόνο σε ειδικές περιπτώσεις ώστε να μην αλλοιωθεί ο χαρακτήρας και ο ρόλος του Ολοήμερου Σχολείου

ε. Με απόφαση του Περιφερειακού Υπηρεσιακού Συμβουλίου (Π.Υ.Σ.Π.Ε.) είναι δυνατό να τροποποιείται η ώρα έναρξης και λήξης του Εκπαιδευτικού Προγράμματος, αναλόγως των τοπικών συνθηκών, χωρίς να μεταβάλλεται η χρονική διάρκειά του.

Αλλαγές στο ωράριο και τροποποίηση του διδακτικού χρόνου μπορούν να γίνουν λόγω εκτάκτων καταστάσεων για συγκεκριμένες ημέρες ή ώρες με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων ή του οικείου Νομάρχη, ύστερα από εισήγηση του οικείου Περιφερειακού Υπηρεσιακού Συμβουλίου (Π.Υ.Σ.Π.Ε).

4.3.1.v Εκπαιδευτικό προσωπικό

Κάθε τμήμα Ολοήμερου Προγράμματος στελεχώνεται από δύο νηπιαγωγούς. Η ανάληψη ωραρίου γίνεται με ομόφωνη απόφαση του Συλλόγου Διδασκόντων. Οι θέσεις των Νηπιαγωγών στα Νηπιαγωγεία είναι ενιαίες, χωρίς να γίνεται διάκριση σε θέσεις για πρωινό ή απογευματινό ωράριο, για κλασικό ή ολοήμερο πρόγραμμα και κατά συνέπεια όλες οι Νηπιαγωγοί έχουν τα ίδια δικαιώματα στην επιλογή προγράμματος και ωραρίου. Σε περίπτωση διαφωνίας για την κατανομή των τμημάτων, οριστική λύση δίνει ο/η Σχολικός Σύμβουλος προσχολικής αγωγής.

4.3.1.vi Συνεργασία Νηπιαγωγών και έλεγχος παρουσιών

Για την επιτυχία του προγράμματος του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου είναι απαραίτητη η συνεργασία των δύο Νηπιαγωγών. Κάτι τέτοιο συνεπάγεται από κοινού

σχεδιασμένες δραστηριότητες με συγκεκριμένους σκοπούς και στόχους, όπως αυτές περιγράφονται στα Προγράμματα Σπουδών του Νηπιαγωγείου. Πρωταρχικό μέλημα είναι η ενεργητική συμμετοχή των παιδιών και η εφαρμογή των σύγχρονων παιδαγωγικών μεθόδων. Οι Νηπιαγωγοί του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου συντάσσουν από κοινού προγραμματισμό δραστηριοτήτων, όπου περιγράφονται το είδος των δραστηριοτήτων που θα υλοποιήσουν, ο τρόπος προσέγγισής τους, τα κοινά σημεία των πρωινών και απογευματινών δραστηριοτήτων, κλπ.. Στο τέλος κάθε διδακτικού έτους συνεδριάζει ο Σύλλογος Διδασκόντων κάθε Νηπιαγωγείου, με θέμα: «Απολογισμός σχολικού έτους». Κατά τη συνεδρίαση όλοι οι Νηπιαγωγοί του Ολοήμερου Προγράμματος καταθέτουν το δικό τους απολογισμό, όπου αναφέρουν μεταξύ άλλων και θέματα σχετικά με τη λειτουργία του Τμήματός τους, προβλήματα που συνάντησαν, λύσεις που έδωσαν, προγράμματα που εφάρμοσαν, προτάσεις για τη βελτίωση της ποιότητας εκπαίδευσης και ό, τι άλλο κρίνουν αναγκαίο. Με βάση τους απολογισμούς όλων των Νηπιαγωγών συντάσσεται ο συνολικός απολογισμός της σχολικής μονάδας και υποβάλλεται από την Προϊσταμένη του Νηπιαγωγείου στη/ο Σχολικό Σύμβουλο Προσχολικής Αγωγής, η οποία/ος τον λαμβάνει υπόψη κατά τη σύνταξη της τελικής έκθεσης-απολογισμού της (Φ. 353.1./324/105657/Δ1/8-10-02, (ΦΕΚ 1340/2002 τ.Β΄) ΥΑ, άρθρο 13). Οι Σχολικοί Σύμβουλοι Προσχολικής Αγωγής στην τελική έκθεση απολογισμού αναφέρουν συγκεκριμένα προβλήματα και δυσλειτουργίες των Ολοήμερων Σχολείων που διαπίστωσαν κατά την πραγματοποίηση των επιτόπιων επισκέψεων στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς και καταθέτουν τις προτάσεις τους για την επίλυσή τους και γενικότερα για τη βελτίωση του θεσμού.

Προκειμένου στο Υπουργείο Παιδείας Δ.Β.Μ. και Θρησκευμάτων να υπάρχει σαφής εικόνα της στελέχωσης και λειτουργίας του Ολοήμερου Σχολείου παρακαλούνται οι Προϊστάμενοι των Νηπιαγωγείων να ενημερώνουν άμεσα το Διευθυντή Εκπαίδευσης ή τον Προϊστάμενο του Γραφείου για οποιαδήποτε μεταβολή παρουσιάζεται στον αριθμό των μαθητών που φοιτούν στο Ολοήμερο Πρόγραμμα. Παράλληλα οι Προϊστάμενοι των Νηπιαγωγείων να αποστέλλουν στην αρχή κάθε τριμήνου, στον Προϊστάμενο Γραφείου, ονομαστική κατάσταση των νηπίων που φοιτούν στο Ολοήμερο.

4.3.1.vii Ωρολόγιο Πρόγραμμα

Το Ωρολόγιο Πρόγραμμα συντάσσεται το πρώτο δεκαήμερο του Σεπτεμβρίου από την Προϊσταμένη του Νηπιαγωγείου, σε συνεργασία με το διδακτικό προσωπικό και υποβάλλεται σε τρία αντίγραφα στο Σχολικό Σύμβουλο Προσχολικής Αγωγής για θεώρηση. Ο Σχολικός Σύμβουλος επιστρέφει ένα θεωρημένο αντίγραφο στο Νηπιαγωγείο και ένα αποστέλλεται για ενημέρωση στον οικείο Διευθυντή Εκπαίδευσης ή Προϊστάμενο Γραφείου Π.Ε.

Ανάλογα με τις ιδιαίτερες συνθήκες, το Ημερήσιο Πρόγραμμα Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων μπορεί να αναπροσαρμόζεται από τις Νηπιαγωγούς, ύστερα από συνεργασία και με τη σύμφωνη γνώμη της/του Σχολικής/ού Συμβούλου Προσχολικής Αγωγής (Φ. 32/190/81670/Γ1/20-7-07, ΦΕΚ 1420/07, τ. Β' Υ.Α.).

Τα Ολοήμερα Τμήματα δε λειτουργούν μόνο τις ημέρες που έχουν ορισθεί ως επίσημες σχολικές αργίες, σύμφωνα με το άρθρο 4, του Π.Δ 200/98 (ΦΕΚ 160, τ. Α'). Όλες τις υπόλοιπες ημέρες λειτουργούν κανονικά.

4.3.1.viii Γεύμα – Ξεκούραση

Η ώρα του γεύματος έχει παιδαγωγική αξία. Οι Νηπιαγωγοί αξιοποιώντας τις καθημερινές εμπειρίες και τα διαφορετικά βιώματα των μαθητών, τους παροτρύνουν να συμμετέχουν ενεργά στον προγραμματισμό και στην οργάνωση της διαδικασίας του γεύματος (προετοιμασία, ζέσταμα φαγητών, καθαριότητες, κλπ). Ταυτόχρονα συνεργάζονται με τους μαθητές καθ' όλη τη διάρκεια του γεύματος, ώστε να εξασφαλίζεται η ομαλή διεξαγωγή του. Η παιδαγωγική αξιοποίηση της ώρας του γεύματος διευρύνει το πεδίο εμπειριών και γνώσεων των παιδιών, δίνει στα παιδιά την ευκαιρία να κατακτήσουν δεξιότητες, να αναπτύξουν την αυτονομία τους, να επικοινωνήσουν και παράλληλα να αποκτήσουν σωστές διατροφικές συνήθειες και να κατακτήσουν αντίστοιχους τρόπους συμπεριφοράς κατά την ώρα του γεύματος. Η Νηπιαγωγός φροντίζει ώστε η αίθουσα που θα πραγματοποιείται το γεύμα να χρησιμοποιείται αποκλειστικά για αυτό το σκοπό ή φροντίζει ώστε να παραδίδεται καθαρή μετά το γεύμα, αν πρόκειται να χρησιμοποιηθεί ως αίθουσα διδασκαλίας.

Στο Ολοήμερο Πρόγραμμα προβλέπεται χρόνος για την ξεκούραση των νηπίων μετά το γεύμα. Οι νηπιαγωγοί δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες ξεκούρασης και χαλάρωσης, σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο - «γωνιά ξεκούρασης». Η γωνιά ξεκούρασης δημιουργείται σε κατάλληλο σημείο της αίθουσας και αποτελεί ένα χώρο ευχάριστο και οικείο, στον οποίο τα παιδιά νιώθουν ασφάλεια.

Η ώρα της χαλάρωσης και της ξεκούρασης έχει παιδαγωγική αξία, καθώς τα παιδιά εσωτερικεύουν κανόνες της κοινωνικής ζωής, μαθαίνουν να αναγνωρίζουν και να αποδέχονται τις ανάγκες των άλλων, μαθαίνουν να αυτοπειθαρχούν και να αναπτύσσουν αίσθημα αλληλεγγύης.

4.3.1.ix Συνεργασία με τους γονείς

Με την έναρξή της σχολικής χρονιάς, αλλά και σε τακτά χρονικά διαστήματα, οι Νηπιαγωγοί καλούν τους γονείς των μαθητών που παρακολουθούν το Ολοήμερο Πρόγραμμα και τους ενημερώνουν για τον κοινωνικό και παιδαγωγικό ρόλο του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου, το πρόγραμμα και τους στόχους του, τις δραστηριότητες, την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας, κλπ.

Στις συγκεντρώσεις αυτές μπορεί να ζητηθεί και η συνδρομή των Σχολικών Συμβούλων Προσχολικής Αγωγής, των Διευθυντών Εκπαίδευσης και των Προϊσταμένων των Γραφείων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

4.3.1.x Θέματα υποδομών

Η Προϊσταμένη του Νηπιαγωγείου, σε συνεργασία με τις άλλες νηπιαγωγούς, ορίζει την αίθουσα του Νηπιαγωγείου στην οποία θα φιλοξενηθεί το τμήμα ή τα τμήματα του Ολοήμερου Προγράμματος. Όπου κρίνεται απαραίτητο χρησιμοποιούνται και οι χώροι του Κλασικού Τμήματος μετά τη λήξη του Κλασικού Προγράμματος, ώστε να εξασφαλίζονται οι καλύτερες δυνατές συνθήκες παραμονής των παιδιών στο Νηπιαγωγείο. Στις περιπτώσεις που προκύψουν προβλήματα ενημερώνεται η Σχολική Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής, η οποία επιλαμβάνεται όλων των σχετικών θεμάτων.

Το εποπτικό υλικό που διαθέτουν τα Νηπιαγωγεία αξιοποιείται από το σύνολο του διδακτικού προσωπικού. Συνεπώς, όλοι/ες οι νηπιαγωγοί χρησιμοποιούν το εποπτικό

υλικό που υπάρχει, χωρίς να γίνεται διάκριση αν αυτό ανήκει στο Κλασικό ή στο Ολοήμερο Τμήμα.

Η παρούσα εγκύκλιος, με ευθύνη της Προϊσταμένης του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου, να αναπαραχθεί και να διανεμηθεί σε όλους τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι θα λάβουν γνώση ενυπόγραφα.

4.4 Προδιαγραφές Χώρων Νηπιαγωγείων³²

Πριν προχωρήσουμε στην διαμόρφωση των εσωτερικών χώρων του κτιρίου θα πρέπει να μελετήσουμε τις προδιαγραφές και τους κανονισμούς για την στέγαση της νέας αυτής χρήσης.

4.4.1 Βασικές Αρχές για Διδακτήρια όλων των Βαθμίδων Εκπαίδευσης.

4.4.1.i Η *χωροθέτηση* του κτιρίου μέσα στο οικόπεδο αποτελεί την αρχή του σχεδιασμού κάθε μελέτης. Για το λόγο αυτό θα πρέπει:

- Να εξασφαλίζεται άυλιος χώρος προστατευμένος από τον βορρά.
- Να εξασφαλίζεται καλός φωτισμός των αιθουσών. Ο ανατολικός και ο δυτικός προσανατολισμός θα πρέπει να αποφεύγεται.

4.4.1.ii Κατά τον σχεδιασμό θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το απαιτούμενο κτιριολογικό πρόγραμμα για κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης.

Τα κτιριολογικά προγράμματα μπορούν να αναπτυχθούν:

- Για Νηπιαγωγεία, σε ισόγεια κτίρια.
- Για Δημοτικά, Γυμνάσια και Λύκεια, σε τριώροφα κτίρια.³³
- Για Τ.Ε.Ε., σε τετραώροφα κτίρια.

³² http://users.sch.gr/akouts/docs/Odigos_Meleton.pdf

³³ Σε οικόπεδα μικρά όπου το κτιριολογικό πρόγραμμα δεν μπορεί να

αναπτυχθεί σε 3 ορόφους μπορεί να χρησιμοποιηθεί και τέταρτος όροφος ο οποίος θα περιλαμβάνει λειτουργίες με μικρότερη συχνότητα χρήσης (Α. Π. Χ., εργαστήρια αποθήκες κ.λπ.). Το ίδιο ισχύει και για οικόπεδα με υψομετρικές διαφορές.

4.4.1.iii Κατά την Αρχιτεκτονική σύνθεση, απαιτείται η χρήση λειτουργικού κατασκευαστικού καννάβου της επιλογής του μελετητή.

4.4.1.iv Η απόκλιση σε (m²) από το κτιριολογικό πρόγραμμα, μπορεί να είναι της τάξεως +5% έως -5% για λύσεις σε οικόπεδα που επιτρέπουν την ανάπτυξη των κτιρίων με ενιαία στάθμη ισογείων.

Η απόκλιση μπορεί να είναι της τάξεως -5% έως +10% όταν η μορφολογία του εδάφους απαιτεί κλιμάκωση των ισογείων σε διαφορετικές στάθμες.

4.4.1.v Ειδικά για την Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων η επιφάνεια που αναφέρεται στο κτιριολογικό πρόγραμμα ισχύει σαν ελάχιστη απαίτηση. Είναι επιθυμητή η λύση, που προσφέρει επιφάνεια μέχρι 220.00m² εφόσον αυτό είναι εφικτό.

4.4.1.vi Το δάπεδο των κτιρίων θα είναι υπερυψωμένο κατά 30-45cm από τον διαμορφωμένο περιβάλλοντα χώρο.

4.4.1.vii Πρόβλεψη μίας αίθουσας διδασκαλίας τουλάχιστον στο ισόγειο.

4.4.1.viii Οι χώροι υγιεινής τοποθετούνται στο ισόγειο, για την καλύτερη λειτουργία της αποχέτευσης. Στον ίδιο χώρο εντάσσεται και ένα W. C. για άτομα με ειδικές ανάγκες, αποθήκη ειδών καθαρισμού με παροχή νερού. Στους ορόφους προβλέπονται 1-2 W. C. βοηθητικά, καθώς και παροχή νερού σε θέσεις κατάλληλες για την διευκόλυνση του καθαρισμού σχολείου.

4.4.1.ix Δυνατότητα εισόδου στον αύλειο χώρο από δύο σημεία. Απαραίτητη η πρόσβαση αυτοκινήτου μέσα στον αύλειο χώρο μέχρι την είσοδο του κτιρίου (μεταφορά βιβλίων, ασθενοφόρο κλπ.).

4.4.1.x Τοποθέτηση του λεβητοστασίου σε κεντροβαρική θέση.

4.4.1.xi Δυνατότητα χρήσης της Αίθουσας Πολλαπλών Χρήσεων καθώς και της Βιβλιοθήκης από την κοινότητα σε χρόνο ανεξάρτητο από την λειτουργία του σχολείου.

4.4.1.xii Δυνατότητα προσέγγισης όλων των κτιρίων του διδακτηρίου καθώς και του αυλείου χώρου για άτομα με κινητικά προβλήματα, με ράμπες και ανελκυστήρες.

4.4.2 Ασφάλεια Κτιρίου.

- Πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη για την εξασφάλιση της μη προσπελασιμότητας του κτιρίου από όλους τους ισόγειους χώρους.
- Οι εξωτερικοί υαλοπίνακες των δίδυμων υαλοστασίων των ισογείων χώρων να προβλέπονται αντικλεπτικά τύπου LAMINATED.
- Στα κλιμακοστάσια του ανοικτού τύπου σχολείων να προβλέπονται πτυσσόμενα ή περιελισσόμενα δικτυωτά ασφαλείας.

4.4.3 Ανοίγματα Θυρών – Σχεδιασμός.

Τα ανοίγματα θυρών σε κούφωμα διαμορφώνονται ως εξής:

- Θύρα εισόδου ≥ 180 cm
- Θύρα διοίκησης και γραφείων ≥ 100 cm
- Θύρα αιθουσών διδασκαλίας ≥ 110 cm
- Θύρα χώρων υγιεινής (πλην WC) ≥ 100 cm
- Θύρα WC ≥ 80 cm
- Θύρα βοηθητικών χώρων ≥ 100 cm
- Θύρα λεβητοστασίου μονόφυλλη ≥ 110 cm, δίφυλλη 160 cm
- Θύρα ανελκυστήρα ≥ 110 cm
- Θύρα WC αναπήρου ≥ 100 cm

Κατά τον σχεδιασμό των θυρών θα πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψη ότι αυτές υφίστανται στην χρήση τους ιδιαίτερες καταπονήσεις.

4.4.4 Υαλοπίνακες.

Όλα τα εξωτερικά κουφώματα θα φέρουν δίδυμους υαλοπίνακες ανεξαρτήτως της μελέτης θερμομόνωσης.

4.4.5 Προδιαγραφές Ειδικών Εξυπηρετήσεων.

Οι μαθητές με πρόβλημα κινητικότητας, που χαρακτηρίζεται «κινητική δυσκολία» μέχρι και «κινητική αναπηρία» όχι σοβαρής μορφής, εξυπηρετούνται στα κανονικά σχολεία, εφόσον αυτά παρέχουν ορισμένες ειδικές εξυπηρετήσεις. Οι ειδικές εξυπηρετήσεις του σχολείου αφορούν:

- Στην προσπελασιμότητα των χώρων του σχολικού κτιρίου (διάδρομοι, ράμπες, ανελκυστήρες κλπ).
- Στη δυνατότητα χρήσης των βοηθητικών χώρων (χώροι υγιεινής κλπ).
- Σε σχολεία άνω του ενός ορόφου τοποθετείται ανελκυστήρας διαστάσεων και προδιαγραφών, όπως στο σχετικό πίνακα ειδικών εξυπηρετήσεων.
- Σε όλα τα σχολεία τοποθετείται ένα WC αναπήρου όπως στο σχετικό πίνακα ειδικών εξυπηρετήσεων.

Αναγκαία είναι επίσης και η δυνατότητα προσπέλασης από τους ανάπηρους όλων των υπαίθριων χώρων με πιθανή εξαίρεση ορισμένων σε οικόπεδα με μεγάλες κλίσεις, ύστερα από αξιολόγηση των απαραίτητων κινήσεων.

4.4.6 Προδιαγραφές για την Πρόληψη Ατυχημάτων Γενικά.

Οι ενότητες που αποτελούν την προδιαγραφή είναι:

- **Εξωτερικοί Χώροι:** Δάπεδα – Εξοπλισμός
- **Εσωτερικοί Χώροι:** Δάπεδα, Υποστηλώματα – Τοίχοι, Κουφώματα, Υαλοστάσια, Κλιμακοστάσια, Κεκλιμένα επίπεδα, Κιγκλιδώματα – Εξοπλισμός
- **Ειδικοί Χώροι:** Χώροι διδασκαλίας, Εργαστηριακός χώρος, Ειδικές αίθουσες σε Τεχνικές και Επαγγελματικές Σχολές.

4.4.6i Εξωτερικοί Χώροι.

Εξωτερικός χώρος είναι κάθε ελεύθερος χώρος που αναπτύσσεται είτε μεταξύ της περιφραξής και των κτιρίων, είτε ανάμεσα στα κτίρια.

Οι εξωτερικοί χώροι μπορεί να είναι υπαίθριοι και λειτουργούν σαν χώροι παιχνιδιού, αθλοπαιδειών, χώροι πρασίνου και κυκλοφορία πεζών, χώροι προσπέλασης αυτοκινήτων (για την τροφοδοσία, την πυρόσβεση και τα ασθενοφόρα). Οι χώροι στάθμευσης των ποδηλάτων, θα πρέπει να βρίσκεται εκτός του ελευθέρου χώρου που κινούνται τα παιδιά.

Απαιτήσεις για την αποφυγή ατυχημάτων στους εξωτερικούς χώρους

Δάπεδα: Ιδιότητες και συμπεριφορά τους.

Η κλίμακα στους εξωτερικούς χώρους δίνεται με την ποικιλία των υλικών, το χρώμα τους, τη υφή τους, το μέγεθός τους και στους συνδυασμούς που διασπούν την μονοτονία και δημιουργούν ανάγλυφες αισθητικές εντυπώσεις στο παιδί.

Η μονοτονία είναι αιτία ατυχήματος.

Η συμπεριφορά των υλικών πρέπει να ελέγχεται εργαστηριακά.

Η αντιολισθητική υφή του υλικού είναι το απαραίτητο χαρακτηριστικό που πρέπει να διατηρεί το υλικό και όταν είναι υγρό. Η τοπική συγκράτηση νερού στις αυλές αποτελεί αιτία ατυχήματος.

Είναι απαραίτητη η σχολαστική μόρφωση των δαπέδων σε τρόπο που να κατευθύνουν τα όμβρια με εγκάρσιες και κατά μήκος κλίσεις μέσα από φρεάτια στο αποχετευτικό σύστημα ή με αποστράγγιση στο πράσινο ή την άμμο.

- Είδη επιφανειών δαπέδων - Είναι αναγκαίοι διάφοροι τύπου δαπέδων με ανάλογες απαιτήσεις στη μελέτη και κατασκευή για την προστασία των μαθητών από ατυχήματα.
- Επιφάνειες δαπέδων φυσικού εδάφους - Βασική προϋπόθεση για την καταλληλότητα ενός φυσικού εδάφους ως χώρου παιχνιδιού ή αυλείου χώρου είναι η γρήγορη απομάκρυνση των ομβρίων. Η τελική επιφάνεια πρέπει να είναι απαλλαγμένη από σκληρά αντικείμενα.
- Επιφάνειες δαπέδων τεχνητού εδάφους - Κατασκευάζονται σε οριοθετημένους χώρους, με όρια απαλλαγμένα από προεξοχές και με στρογγυλεμένες ακμές.

- Αμμώδεις επιφάνειες δαπέδων - Σε οριοθετημένους χώρους, το βάθος της εγκιβωτισμένης άμμου πρέπει να είναι από κατάλληλο υλικό για την απομάκρυνση του νερού.
- Επιφάνειες δαπέδων με πράσινο - Το πράσινο πρέπει να αντέχει στις δυναμικές δραστηριότητες του παιχνιδιού. Το μίγμα του πρασίνου επιλέγεται ανάλογα με το κλίμα, προσανατολισμό του χώρου και το είδος του εδάφους.
- Συμπαγείς επιφάνειες δαπέδων - Οι συμπαγείς επιφάνειες δαπέδων πρέπει να είναι επίπεδες με αντιολισθητικές ιδιότητες και έχουν αντοχή στις καιρικές συνθήκες. Οι συμπαγείς επιφάνειες δαπέδων που επιτρέπουν την αποστράγγιση πρέπει να είναι απαλλαγμένες από σκόνη.
- Συμπαγείς επιφάνειες με ασφαλτικό τάπητα - Κατασκευάζεται απαραμόρφωτη υποδομή με θραυστό υλικό στην οποία έχουν μορφωθεί οι κλίσεις απορροής των ομβρίων υδάτων. Η τελική επιφάνεια από ασφαλτικό τάπητα ενιαίου πάχους, αποτελεί στρώση ισοπεδωτική και κυκλοφορίας.
- Συμπαγείς επιφάνεια από σκυρόδεμα - Η τελική επιφάνεια πρέπει να είναι αντιολισθητική και με τους κατά το δυνατόν λιγότερους αρμούς. Σε περίπτωση που απαιτούνται αρμοί διαστολής πρέπει να έχουν όσο το δυνατόν μικρότερο άνοιγμα.
- Επιφάνειες με πλάκες αντιολισθητικής υφής - Πρέπει να μορφώνονται στο υπόστρωμα οι κλίσεις έτσι ώστε η τελική επιφάνεια να μην συγκρατεί νερά. Οι αρμοί τους πρέπει να έχουν όσο γίνεται μικρό άνοιγμα < 1m.

Στοιχεία και εγκαταστάσεις στους εξωτερικούς χώρους (Εξοπλισμός)

- Τα υποστυλώματα σε χώρους κυκλοφορίας και διαλλείματος δεν πρέπει να έχουν μυτερές ακμές και εν γένει προεξοχές και η διατομή τους να είναι κατά το δυνατόν στρογγυλή. Σε υποστυλώματα ορθογωνικής διατομής ή τοιχεία, οι ακμές να μορφώνονται με φαλτσογωνίες, ενώ τα μεταλλικά ή ξύλινα υποστυλώματα πρέπει να είναι ευδιάκριτα με τον κατάλληλο χρωματισμό και φωτισμό.
- Στους χώρους κυκλοφορίας δεν πρέπει να βρίσκονται υδρορροές, δοχεία απορριμμάτων, δεξαμενές, πάγκοι, γλυπτά. Οι χώροι κυκλοφορίας πρέπει να είναι ελεύθεροι από στοιχεία που μπορούν να σκοντάψουν τα παιδιά.

- Οι χώροι διαλλείματος και παιχνιδιού πρέπει να διακρίνονται εύκολα και να μην παρεμβάλλονται εμπόδια.
- Εκεί όπου οι σχάρες αποχετεύσεως είναι αναγκαίες πρέπει το πάνω μέρος τους να τοποθετείται περασιά με το δάπεδο.
- Σε σημεία με αλλαγή στάθμης (σκαλοπάτι) με ύψος μεγαλύτερο από 0,02m μεταξύ χώρων κυκλοφορίας και χώρων διαλλείματος ή παιχνιδιού, καθώς και σε υπερυψωμένες επιφάνειες πρέπει να παίρνονται προστατευτικά μέτρα ανάλογα και να τοποθετούνται κάγκελα ή στηθαία ή παρτέρι με φυτά. Το ύψος των προστατευτικών στοιχείων δεν πρέπει να είναι κάτω από 1,10m.
- Οι σκάλες σε χώρους διαλλείματος και κυκλοφορίας πρέπει να ξεχωρίζουν με χτυπητό χρώμα, διαφορετικό υλικό ή με φωτισμό.
- Καλύψεις ανοιγμάτων σε χώρους κυκλοφορίας και παιχνιδιού πρέπει να είναι εξασφαλισμένες από ενελέκτο άνοιγμα.
- Οι φωταγωγοί πρέπει να περιφράσσονται ή να καλύπτονται με σιδερένιες σχάρες έτσι ώστε να μην παρεμποδίζουν την κυκλοφορία.
- Οι χώροι κάτω από οικοδομικές προεξοχές, ύψους μικρότερου των 2,20m πρέπει να περιφράσσονται.
- Οι περιφράξεις κοντά σε χώρους κυκλοφορίας, διαλλείματος και παιχνιδιού δεν πρέπει να έχουν γωνίες μυτερές που εξέχουν ή συρματοπλέγματα σε ύψος κάτω των 2,00m.
- Οι έξοδοι σχολικών συγκροτημάτων πρέπει να είναι εξασφαλισμένες από τον κίνδυνο να τρέξουν τα παιδιά κατ' ευθείαν προς τον δρόμο με κυκλοφορία με την τοποθέτηση στην έξοδο του σχολικού συγκροτήματος κάγκελου στην άκρη του πεζοδρομίου.

4.4.6ii Εσωτερικοί Χώροι

Εσωτερικός χώρος του σχολείου είναι το κτιστό περιβάλλον μέσα στο οποίο το παιδί ασκείται με μια σειρά από θεωρητικές και πρακτικές εμπειρίες. Οι εσωτερικοί Εκπαιδευτικοί χώροι μπορεί να είναι χώροι διδασκαλίας, χώροι εργαστηρίου, χώροι υγιεινής και χώροι κυκλοφορίας που τους συνδέουν οριζοντίως και καθ' ύψος.

Απαιτήσεις για την αποφυγή ατυχημάτων στους εσωτερικούς χώρους

Για να είναι αποτελεσματική η μείωση των κινδύνων στον εσωτερικό χώρο των σχολικών κτιρίων μαζί με την εφαρμογή αυτής της προδιαγραφής επιβάλλεται:

1. Κάθε σχολικό κτίριο να χρησιμοποιείται από την συγκεκριμένη βαθμίδα για την οποία σχεδιάστηκε.
2. Να δημιουργούνται κατάλληλες συνθήκες εργασίας στο παιδί ώστε να μην οδηγείται σε αλόγιστες ενέργειες από ψυχολογικά αίτια.

Τέτοιες συνθήκες είναι:

Ισόρροπη κατανομή του σχολικού χρόνου σε ώρες διδασκαλίας (παθητική συμμετοχή του παιδιού), σε ώρες ασκήσεων (συμμετοχή στη δράση – ανάπτυξη κρίσης και παρατήρησης) και σε ελεύθερο χρόνο (εκτόνωση της συσσωρευμένης ενεργητικότητας μέσα).

- Οι πόρτες σε στενούς διαδρόμους δεν πρέπει να βρίσκονται η μία απέναντι από την άλλη. Οι δε ακτίνες ανοίγματος τους να μην διασταυρώνονται.
- Οι πόρτες των αιθουσών διδασκαλίας να ανοίγουν προς τα έξω.
- Σε χώρους δυναμικότητας μεγαλύτερης των 80 ατόμων, οι πόρτες που ανοίγουν σε χώρους διάσωσης, πρέπει να ανοίγουν στην διεύθυνση φυγής.
- Οι πόρτες των εξόδων κινδύνου, πρέπει να ασφαλιζονται μόνο από μέσα, με τέτοιους μηχανισμούς που μπορούν να ανοίξουν εύκολα ακόμα και από παιδιά.

Υαλοστάσια

- Τα υαλοστάσια που προβλέπονται σε οποιοδήποτε κούφωμα και χώρο, φέρουν υαλοπίνακες ασφαλείας τύπου LAMINATED. Είναι αποδεκτές κατασκευές από υαλότουβλα αναλόγων προδιαγραφών.
- Για τον καθαρισμό της επιφάνειας του κρυστάλλου, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η λειτουργικότητα του κουφώματος. Σε υαλοστάσια κουφωμάτων που γειτνιάζουν με χώρους ελεύθερης δραστηριότητας του παιδιού, πρέπει να χρησιμοποιούνται μορφές κουφωμάτων με μικρές γυάλινες επιφάνειες για λόγους ασφαλείας.
- Τα παράθυρα πρέπει να ασφαλισθούν με πρόσθετα μέσα όπως: Ποδιά παραθύρου (ελάχιστο βάθος 0,20m και ύψος 1,10m) - Κιγκλίδωμα (ελάχιστο ύψος 1,10m σε απόσταση 0,20m μπροστά από το τζάμι).

- Οι ντουλάπες και βιτρίνες που είναι τοποθετημένες σε χώρους διαλλείματος πρέπει να είναι προστατευμένες με μεταλλικό πλέγμα σε ύψος κάτω από 1m. Οι υαλόθυρες και άλλες υαλωτές επιφάνειες που φθάνουν μέχρι το δάπεδο και βρίσκονται σε προσπελάσιμους χώρους ή χώρους κυκλοφορίας να είναι από διαφανή πλαστική ύλη και να έχουν επισήμανση με ειδικά σύμβολα ώστε να αναγνωρίζονται εύκολα.

Κλιμακοστάσια – Σκάλες και Κεκλιμένα επίπεδα

- Τα κλιμακοστάσια πρέπει να έχουν ευθύγραμμα σκέλη που ενώνονται μεταξύ τους με ορθογώνια πλατύσκαλα. Οι απολήξεις των σκαλοπατιών στο πλατύσκαλο δεν ευθυγραμμίζονται, γίνεται μετατόπιση κατά ένα σκαλοπάτι.
- Τα ρίχτια στις σκάλες δεν πρέπει να είναι μεγαλύτερα από 17cm και μικρότερα από 15cm και τα πατήματα δεν πρέπει να είναι μικρότερα από 28cm και μεγαλύτερα από 30cm. Η επιλογή των συγκεκριμένων διαστάσεων πρέπει να γίνεται σύμφωνα με την ηλικία των παιδιών που ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένη σχολική βαθμίδα.
- Κατ' εξαίρεση και εφ' όσον επιβάλλεται για λειτουργικούς λόγους κυκλική σκάλα τα σφηνοειδή πατήματα δεν πρέπει στο στενό τους τμήμα να είναι μικρότερα από 23cm. Επίσης, σε απόσταση 0,25cm από την εσωτερική πλευρά τα πατήματα δεν πρέπει να είναι μεγαλύτερα από 40cm.
- Σε πατήματα με λεία επιφάνεια πρέπει να τοποθετείται αντιολισθητική ταινία συνεπίπεδη με το πάτωμα και πριν από την ακμή. Οι ίδιες ακμές πρέπει να είναι επίσης ελαφρά στρογγυλεμένες.
- Το ύψος του κιγκλιδώματος της σκάλας να έχει καθαρό ύψος 1,10m και η μορφή του να μην επιτρέπει την αναρρίχηση και το πέρασμα των παιδιών μέσα στο κενό. Οι κουπαστές της σκάλας πρέπει να είναι προσιτές στους μαθητές και να είναι κατάλληλες για τη στήριξη τους, η μορφή τους δε να μην προκαλεί τραυματισμούς. Να αποφεύγονται οι μυτερές γωνίες πάνω στο κάγκελο και την κουπαστή.
- Οι σκάλες πρέπει να έχουν και στις δυο πλευρές χειρολαβές, οι οποίες να συνεχίσουν και στο πλατύσκαλο.
- Κυρίως αν η απόσταση μεταξύ των κιγκλιδωμάτων των κλιμακοστασίων κοντά στο φανάρι όπως και μεταξύ των εξωτερικών κιγκλιδωμάτων των κλιμακοστασίων και

τοιχίων είναι μεγαλύτερη από 20cm τα κιγκλιδώματα να διαμορφώνονται έτσι ώστε να αποκλείεται η τσουλήθρα πάνω σ' αυτά.

- Για σκάλες με πλάτος πάνω από 5,00m και με περισσότερα από 5 σκαλοπάτια να τοποθετούνται ενδιάμεσες χειρολαβές.

- Τα κεκλιμένα επίπεδα στους διαδρόμους πρέπει να έχουν κλίση το πολύ ως 5%.

- Χώροι κάτω από κλιμακοστάσια που έχουν ύψος μικρότερο από 2,00m και που βρίσκονται σε χώρους κυκλοφορίας πρέπει να διαχωρίζονται και να τοποθετείται κάτω από τον «ουρανό» της σκάλας στοιχείο διακοπής, κάγκελο ή ζαρντινέρα, ώστε να μην είναι προσπελάσιμο.

Κιγκλιδώματα

Τα κάγκελα των εξωστών πρέπει να έχουν ύψος 1,10m και η κατασκευή τους να μην επιτρέπει την αναρρίχηση των παιδιών. Σε κάγκελα με κάθετα στοιχεία, η αξονική απόσπαση τους να μην είναι μεγαλύτερη από 10cm.

Όπου απαιτούνται κάγκελα προστατευτικά στα υαλοστάσια των κτιρίων, αυτά πρέπει να τοποθετούνται κατά τρόπον ώστε να εξασφαλίζουν τον καθαρισμό των υαλοστασίων.

Τα οικόπεδα των διδακτηρίων θα έχουν περιμετρική περίφραξη ύψους 2,00m, εκ των οποίων 0,50cm-1cm συμπαγή περίφραξη και το υπόλοιπο τμήμα κιγκλιδώμα.

Εξοπλισμοί

Οι ακμές των σταθερών ή κινητών εξοπλισμών (όπως έπιπλα, πίνακες, ιματιοθήκες, θερμαντικά σώματα καθώς και αντικείμενα τέχνης) πρέπει να είναι στρογγυλεμένες ή τουλάχιστον με αποτμημένες γωνίες.

Γωνίες και άγκιστρα εξοπλιστικών μέσων (όπως άγκιστρα με ιματιοθήκες) που προεξέχουν σε χώρους κυκλοφορίας πρέπει να είναι έτσι ασφαλισμένα και να έχουν τέτοια μορφή ώστε να μην προκαλούν κινδύνους ατυχημάτων.

Ο τρόπος στηρίξεως των εξοπλισμών καθώς και οι συνδέσεις των αγωγών παροχής πρέπει να διατάσσονται έτσι ώστε να μην είναι επικίνδυνη η κυκλοφορία.

Τα κινητά μέρη εξοπλισμών πρέπει να πληρούν τις προδιαγραφές τους και να είναι μορφωμένα με τέτοιο τρόπο που να αποφεύγονται οι τραυματισμοί.

Στον χώρο των εργαστηρίων που χρησιμοποιείται για θεωρητική διδασκαλία και πρακτική άσκηση, η απόσταση μεταξύ των τραπεζιών εργασίας και του χώρου διδασκαλίας να είναι το ελάχιστο 0,85m. Όταν οι μαθητές εργάζονται σε διαφορετικά τραπέζια, πλάτη με πλάτη, η απόσταση μεταξύ τους να είναι το ελάχιστο 1,50m.

Στα τραπέζια των εργαστηρίων που υπάρχουν μόνιμα τοποθετημένες σωληνώσεις διαφόρων παροχών και αποχέτευσης, οι στηρίξεις πρέπει να είναι ασφαλισμένες από κάθε κίνδυνο αποκόλλησης και προφυλλαγμένες από οποιαδήποτε φθορά.

4.4.6iii Ειδικοί Χώροι.

Χώροι διδασκαλίας φυσικών επιστημών:

Οι αίθουσες διδασκαλίας φυσικών επιστημών με τους βοηθητικούς τους χώρους πρέπει να έχουν άμεση προσπέλαση και συνεπίπεδη πρόσβαση ώστε κατά την μεταφορά των σκευών και υλικών να μην δημιουργούνται πρόσθετοι κίνδυνοι.

Το εργαστήριο Φυσική-Χημείας όπου φυλάσσονται χημικές ουσίες πρέπει να ασφαλιζεται από είσοδο αναρμόδιων ατόμων.

Οι παροχές των ηλεκτρικών εγκαταστάσεων και των σωληνώσεων του γκαζιού, προς τον χώρο του εργαστηρίου και προς τα τραπέζια εργασίας πρέπει να κλείνουν με διακόπτες που βρίσκονται σε κεντρική θέση.

Σε εργαστηριακούς χώρους όπου υπάρχει κίνδυνος πυρκαγιάς, πρέπει οι παροχές ηλεκτρικών εγκαταστάσεων και σωληνώσεων γκαζιού να κλείνουν με διακόπτες οι οποίοι θα βρίσκονται σε κάποια κεντρική θέση.

Οι αποθηκευτικοί χώροι να διατάσσονται κατά τρόπο ώστε κατά την μεταφορά και αποθήκευση εργαλείων και υλικών να μην δημιουργούνται πρόσθετοι κίνδυνοι.

4.4.6iv Αύλειοι Χώροι.

Κατά τον σχεδιασμό των αύλειων χώρων θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη το μέγεθος του οικοπέδου, οι υψομετρικές διαφορές εφόσον υπάρχουν και η βαθμίδα σχολικής εκπαίδευσης που φιλοξενείται. Εδώ εισέρχεται η Αρχιτεκτονική του τοπίου. Η Αρχιτεκτονική τοπίου έχει σαν βασική λειτουργία να δημιουργεί και να διατηρεί την αισθητική στον άμεσο περιβάλλοντα ανοικτό χώρο όπου στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι ο αύλειος χώρος της σχολικής μονάδας. Είναι η μέθοδος που

συνθέτει μια αρμονική εικόνα από φυτά, δομικά υλικά και λειτουργίες στο χώρο και όχι απλά μια συλλογή από τα υλικά αυτά.

Ο αύλειος χώρος ενός σχολείου θα πρέπει να αποτελείται από τις παρακάτω ενότητες: Χώρος αυλισμού – συγκεντρώσεων / Χώρος ανάπαυσης / Χώρος παιχνιδιών/ Χώρος πρασίνου/ Χώρος εκδηλώσεων.

4.4.6ν Χώρος Αυλισμού- Συγκεντρώσεων.

Η επιφάνεια του χώρου αυτού εξαρτάται από το μέγεθος του οικοπέδου και τον αριθμό των μαθητών που φιλοξενεί. Θα πρέπει να επιστρώνεται με πλάκες αντιολισθητικές χρωματιστές, ή άλλο τύπο δαπέδου αντιολισθητικής υφής. Σε θέση κατάλληλη τοποθετείται ο ιστός της σημαίας, ύψους 3,00m. Επίσης η σημαία θα έχει μέγεθος 2,50x3,00m. Σε περιπτώσεις γωνιακών οικοπέδων ή οικοπέδων με πρόσοψη σε κεντρικές οδούς, τοποθετείται ακόμα ένας ιστός και σημαία σε θέση ώστε να προσδιορίζεται εμφανώς ο χαρακτήρας του κτιρίου.

4.4.6νi Χώρος Ανάπαυσης.

Ο χώρος αυτός μπορεί να κατανέμεται σε πολλούς μικρούς χώρους, οι οποίοι θα είναι εξοπλισμένοι με παγκάκια, πέργκολες και θα περιβάλλονται από πράσινο. Καλό είναι να υπάρχουν και στεγασμένοι χώροι διαλείματος ώστε να προστατεύονται από τα καιρικά φαινόμενα.

4.4.6νii Χώροι Παιχνιδιών.

Συνήθως είναι οι αθλητικοί χώροι, δηλαδή τα γήπεδα μπάσκετ – βόλλεϋ. Αν υπάρχει δυνατότητα τοποθετούμε γήπεδο χάντμπολ, τέννις ή και γήπεδα άλλων αθλημάτων. Επιθυμητή η τοποθέτηση κερκίδων. Το δάπεδο επενδύεται με πλαστικό υλικό για εξωτερικά γήπεδα (ταρτάν). Κοντά στο γήπεδο αλλά και σε άλλη θέση τοποθετούνται βρύσες πόσιμου ύδατος. Πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη και για μία τουλάχιστον βρύση όπου να μπορεί να προσεγγίσει άτομο με κινητικά προβλήματα.

4.4.6viii Χώρος Πρασίνου.

Περιμετρικά του οικοπέδου θα πρέπει να τοποθετείται υψηλή και πυκνή φύτευση για την προστασία των μαθητών από την ηχορύπανση των δρόμων.

Για τους χώρους πρασίνου καλό είναι να μην επιλέγεται η δημιουργία ευθύγραμμων αξόνων διότι είναι ασυμβίβαστοι με τη φυσική βλάστηση.

Θα πρέπει να χρησιμοποιούνται ελεύθερες καμπύλες, τόσο για τη δημιουργία διαδρόμων όσο και για την δημιουργία θάμνων και συστάδων πρασίνου.

Στους χώρους πρασίνου θα πρέπει να συνυπάρχουν τα τρία οπτικά λειτουργικά και αισθητικά επίπεδα:

- Το πρώτο επίπεδο είναι το επίπεδο του χλοοτάπητα.
- Το δεύτερο επίπεδο είναι το επίπεδο των θάμνων. Το επίπεδο αυτό δημιουργεί με τα διαφορετικά ύψη των φυτικών ειδών κλειστούς ή ημίκλειστους χώρους.
- Το τρίτο επίπεδο είναι το επίπεδο των δέντρων. Το επίπεδο αυτό δημιουργεί σκιασμένους χώρους και οριοθετεί πορεία.

Η ύπαρξη μικρών λοφίσκων και νερού (λιμνούλες) είναι αναγκαία (εφόσον έχουν ληφθεί τα απαραίτητα μέτρα προστασίας) διότι προσφέρουν αισθητική απόλαυση και επιτρέπουν την ισόρροπη ανάπτυξη του φυσικού στοιχείου και των ανθρωπίνων λειτουργιών και δραστηριοτήτων. Επίσης το νερό δημιουργεί διάφορα συναισθήματα και προσφέρει ποικιλία εικόνων.

4.4.6ix Χώρος Εκδηλώσεων.

Εφόσον υπάρχει δυνατότητα μπορεί να τοποθετηθεί ένα θέατρο με κερκίδες από οπλισμένο σκυρόδεμα κυκλικό ή ημικυκλικό το οποίο θα φιλοξενεί εκδηλώσεις τις ζεστές εποχές του χρόνου, του σχολείου αλλά και της κοινότητας.

4.4.6x Θέσεις Στάθμευσης Αυτοκινήτων.

Τοποθετούνται στον αύλειο χώρο ή στο υπόγειο του διδακτηρίου. Απαιτείται μία θέση ανά αίθουσα διδασκαλίας. Θα πρέπει να προβλέπεται και μία θέση στάθμευσης για ΑΜΕΑ. Η θέση αυτή πρέπει να φέρει την κατάλληλη σήμανση καθώς και τις διαστάσεις.

Επίσης πρέπει να τοποθετείται και μια θέση για μεγάλα οχήματα ανά 5,00m² επιφάνειας οικοπέδου.

4.4.7 Προδιαγραφές Για Νηπιαγωγεία και Ολοήμερα Νηπιαγωγεία.

Στην εκπόνηση της μελέτης, ισχύουν για τον κάθε χώρο τα παρακάτω στοιχεία σχεδιασμού και προδιαγραφές λειτουργίας, ανάλογα με την βαθμίδα εκπαίδευσης στην οποία ανήκει το κτίριο.

Το περιβάλλον του Νηπιαγωγείου στο σύνολο του, εσωτερικά και εξωτερικά πρέπει να προκαλεί θετικά συναισθήματα στα νήπια, να είναι καλαίσθητο, οικείο, φιλικό, και να προδιαθέτει θετικά παιδιά και γονείς.

4.4.7i Αίθουσα Διδασκαλίας.

Δυναμικό: 16 – 20 παιδιά

Ελάχιστη εσωτερική διάσταση: 6,90m

Ελεύθερο ύψος \geq 3,00m

Φυσικός φωτισμός: 1/5 της επιφάνειας της αίθουσας.

Μόνωση χώρου: θερμική, υγραμόνωση, ηχομόνωση.

Τα παιδιά θα πρέπει να μπορούν να μετακινούνται από την μία γωνιά στην άλλη χωρίς εμπόδια.

Κάποια διαστήματα, τα νήπια συγκεντρώνονται όλα μαζί σε ένα σημείο της αίθουσας και άλλες φορές πάλι, το κάθε παιδί εργάζεται μόνο του ή σε μικρές ομάδες. Είναι σαφές ότι, κάθε αίθουσα πρέπει να επιτρέπει την άνετη δράση 4 μικρών ομάδων παιδιών ταυτόχρονα ή 8 ζευγαριών. Οι διεθνείς προδιαγραφές προβλέπουν επιφάνεια 3m²/νήπιο.

Κάθε αίθουσα πρέπει να διαθέτει ένα αριθμό κινητών και σύνθετων ντουλαπιών, μερικά από τα οποία θα είναι διπλής όψεως, χαμηλά ώστε να επιτρέπουν την επικοινωνία παιδιών και ενηλίκων μέσα στην αίθουσα.

Κάθε αίθουσα πρέπει να διαθέτει νιπτήρα, αποθηκευτικό χώρο για τα αναλώσιμα υλικά της τάξης, τα προσωπικά είδη των παιδιών (παλτά, τσάντες κλπ.).

Κάθε αίθουσα πρέπει να έχει επαρκή φωτισμό και εξαερισμό.

Οι ποδιές των παραθύρων να βρίσκονται στο 0,90m από το διαμορφωμένο δάπεδο ώστε να επιτρέπουν στα παιδιά να βλέπουν έξω, για να έχουν άμεση επαφή με το φυσικό περιβάλλον και να παρατηρούν τις αλλαγές του.

Κάθε αίθουσα πρέπει να διαθέτει παροχές ηλεκτρικού ρεύματος για χρήση οπτικοακουστικών μέσων καθώς και γραμμή τηλεφώνου.

Το πάτωμα της αίθουσας να είναι κατά προτίμηση ξύλινο ή πλαστικό (linoleum).

4.4.7ii Βιβλιοθήκη.

Είναι ο πυρήνας της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Πρέπει να βρίσκεται σε κεντρικό σημείο του κτιρίου, και τα έπιπλα του χώρου να είναι βολικά ευχάριστα. Πιο συγκεκριμένα θα πρέπει να υπάρχουν:

- Βιβλιοθήκες, προθήκες ράφια κάτω από τα παράθυρα για την ταξινόμηση βιβλίων, υλικού πληροφόρησης, και παιδαγωγικού υλικού.
- Τραπεζία όπου τα παιδιά θα εργάζονται σε ομάδες.
- Χώροι για παρουσίαση των εργασιών των παιδιών, έκθεση έργων, παρουσίαση βιβλίων που φτιάχνουν τα παιδιά κλπ.
- Καναπέδες, μαξιλάρες για να κάθονται άνετα.
- Δίκτυο Η/Υ και οπτικοακουστικό υλικό.
- Κουρτίνες για να απομονώνουν το φως όταν χρειάζεται.
- Το δάπεδο να είναι πλαστικό χυτό σε ευχάριστα χρώματα.
- Να διαθέτει αποθηκευτικό χώρο για οπτικοακουστικό εξοπλισμό.

Εφόσον δεν υπάρχει η δυνατότητα ξεχωριστού χώρου για την Βιβλιοθήκη, θα πρέπει κάποιες από τις παραπάνω δραστηριότητες να περιλαμβάνονται μέσα στον Πολυδύναμο χώρο, κατά την κρίση του μελετητή.

4.4.7iii Χώρος Ανάπαυσης.

Ο χώρος αυτός πρέπει να βρίσκεται σε ήσυχο σημείο και να έχει χαμηλό φωτισμό. Πρέπει να διαθέτει:

- Ξύλινο πάτωμα ή πλαστικό (linoleum), σε απαλούς χρωματισμούς.
- Ντουλάπες για την φύλαξη των ατομικών ειδών των παιδιών (κουβέρτες, μαξιλάρια κλπ.).
- Εξοπλισμός με ατομικά στρώματα ή παιδικά κρεβατάκια.

- Κατάλληλος αποθηκευτικός χώρος για την τοποθέτηση των παπουτσιών των παιδιών, έξω από τον χώρο ανάπαυσης.

4.4.7iv Τραπεζαρία – Κουζίνα.

Η τραπεζαρία πρέπει να συνδυάζεται με άνετη κουζίνα. Μπορούν να αποτελούν ενιαίο χώρο με διαχωριστικό ή να είναι συνεχόμενες.

- Η κουζίνα πρέπει να διαθέτει τον απαιτούμενο εξοπλισμό.
- Το δάπεδο της τραπεζαρίας να είναι από πλαστικό (linoleum), σε χαρούμενα χρώματα.
- Είναι επιθυμητή η τοποθέτηση 3-4 νιπτήρων καθώς και κρεμάστρες για πετσέτες σε σημείο της τραπεζαρίας όπου δεν ενοχλούν.

Σε περίπτωση που δεν υπάρχει δυνατότητα για τραπεζαρία, η δραστηριότητα αυτή θα πρέπει να ενταχθεί στον Πολυδύναμο χώρο.

4.4.7v Πολυδύναμος Χώρος.

Ο χώρος αυτός είναι απαραίτητος και θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν μεγαλύτερος, για να χρησιμοποιείται για τις εορταστικές εκδηλώσεις καθώς και για τις καθημερινές ψυχοκινητικές δραστηριότητες των παιδιών.

Θα πρέπει να διαθέτει:

- Σκηνή σταθερή ή κινητή (εφόσον δεν διατίθεται αρκετός χώρος).
- Μικροφωνική εγκατάσταση και πλήρη ηλεκτρολογική και τηλεφωνική εγκατάσταση.
- Το πάτωμα να είναι ξύλινο ή πλαστικό (linoleum) για να διευκολύνει την κίνηση των παιδιών.

4.4.7vi Χώροι Υγιεινής Νηπίων.

- Να περιλαμβάνουν τουαλέτες νηπίων σύμφωνα με τις διεθνείς προδιαγραφές, επαρκείς για τον αριθμό των παιδιών.
- Τα είδη υγιεινής να ανταποκρίνονται στο μέγεθος των νηπίων (λεκάνες, νιπτήρες κλπ.).

- Οι νιπτήρες θα τοποθετούνται επάνω σε χτιστό πάγκο, επενδυμένο με πλακίδια πορσελάνης σε κατάλληλο ύψος από το διαμορφωμένο δάπεδο.
- Δεν τοποθετούνται πόρτες στα WC των νηπίων.
- Πρέπει να υπάρχουν ντουλάπια για την φύλαξη των ατομικών ειδών των παιδιών.
- Οι τοίχοι θα επενδυθούν με πλακίδια πορσελάνης μέχρι το ύψος της κάσας της πόρτας. Το δάπεδο θα επενδυθεί με πλακίδια αντοχής αντιολισθητικά.

4.4.7vii Αύλειος Χώρος.

Η κατάλληλη διαμόρφωση του αύλειου χώρου έχει σαν βασικό παιδαγωγικό στόχο, την ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού, χωρίς να παραγνωρίζεται ότι στον χώρο αυτό υπηρετούνται κυρίως οι κινητικές ανάγκες των παιδιών, η εκτόνωση και αποφόρτιση τους. Το κτίριο του Νηπιαγωγείου πρέπει να περιβάλλεται από κήπο και αυλή στα οποία να επικρατεί το πράσινο.

Ένα τμήμα θα πρέπει να είναι στεγασμένο ώστε να επιτρέπει τα παιχνίδια με όλες τις καιρικές συνθήκες.

Βασικό μέλημα του μελετητή και κατασκευαστή είναι η δενδροφύτευση της αυλής με οποροφόρα, αναρριχώμενα και άλλα δένδρα και φυτά.

Ιδανικό δάπεδο για την αυλή του Νηπιαγωγείου είναι το στρωμένο με άμμο ή γκαζόν με διαβάσεις πλακόστρωτες.

Ο αύλειος χώρος πρέπει να είναι διαμορφωμένος έτσι που να αποτελεί επέκταση των εσωτερικών χώρων παιχνιδιού του Νηπιαγωγείου και να δίνει στα παιδιά φυσική και πνευματική παρόρμηση.

Το μεγαλύτερο τμήμα του αύλειου χώρου θα πρέπει να βρίσκεται συγκεντρωμένο προς την μία πλευρά του οικοπέδου, διότι έτσι διευκολύνει τις νηπιαγωγούς να παρακολουθούν καλύτερα τα νήπια.

Ο αύλειος χώρος έχει ανάγκη περίφραξης. Η περίφραξη αυτή, θα πρέπει να κατασκευάζεται με φυσικά υλικά όπως πέτρα, ξύλα, δικτυωτό, κορμούς δένδρων, μπορεί δε να ομορφύνει με αναρριχώμενα φυτά.

Στον αύλειο χώρο πρέπει να προβλέπεται ένα τμήμα ακαλλιέργητο για να μπορούν τα μεγαλύτερα παιδιά να ασχοληθούν με την καλλιέργεια κάποιων φυτών. Το υλικό που

θα χρησιμοποιηθεί για την επίστρωση της αυλής δεν πρέπει να έχει ανοικτό χρώμα, γιατί η λάμψη που δημιουργείται όταν υπάρχει ήλιος κουράζει τα μάτια τους.

Μέσα στον αύλειο χώρο θα πρέπει να υπάρχουν στοιχεία περιπέτειας, όπως ανισοσταθμίες, μικρά τούνελ, ξύλινα σπιτάκια, αμμοδόχοι, κούνιες, τσουλήθρες, τραμπάλες, κατασκευές αναρρίχησης, τα οποία εξάπτουν την φαντασία των παιδιών και βοηθούν στην απόκτηση εμπειριών .

Ακόμη ο αύλειος χώρος πρέπει να περιλαμβάνει παγκάκια, κιόσκια, βρύσες καθώς και κάποια χτιστά τραπεζάκια.

4.5 Κτιριολογική περιγραφή Πρότασης

4.5.1. Προτεινόμενοι χώροι και λειτουργίες τους

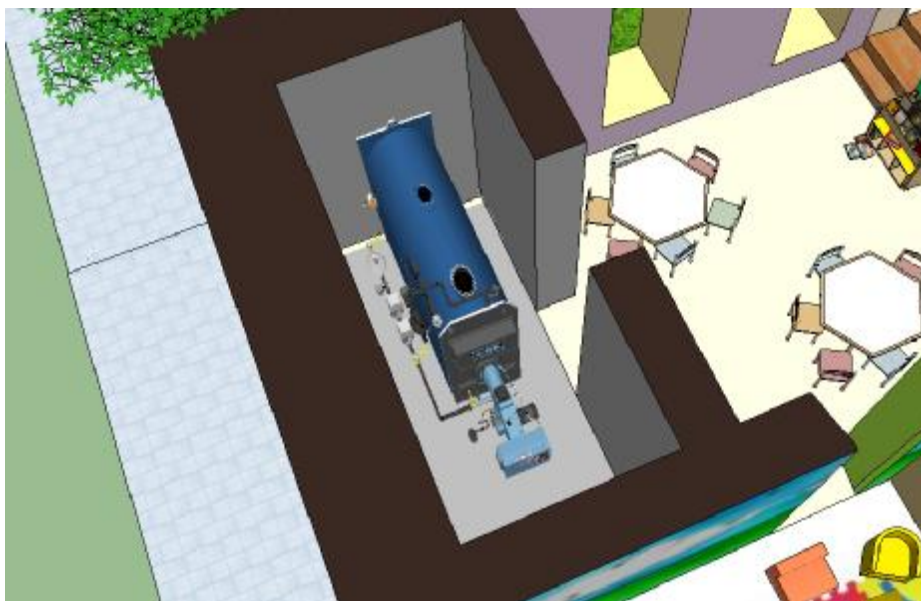
Οι χώροι αριθμητικά είναι στο σύνολό τους οι εξής:

Χώρος 1 : Η τάξη 2, στην οποία τα νήπια θα περνούν την περισσότερη ώρα εκμάθησης με τον νηπιαγωγό και παρέχει τη δυνατότητα δημιουργίας γωνιών για την ανάπτυξη των διαθεματικών δραστηριοτήτων καθώς και τη δική της βιβλιοθήκη.

Εικόνα 61 Χώρος 1 πρότασης

Χώρος 2 : Το μηχανοστάσιο βρίσκεται απομονωμένο σε αυτό το χώρο για λόγους ασφαλείας και πρακτικότητας.

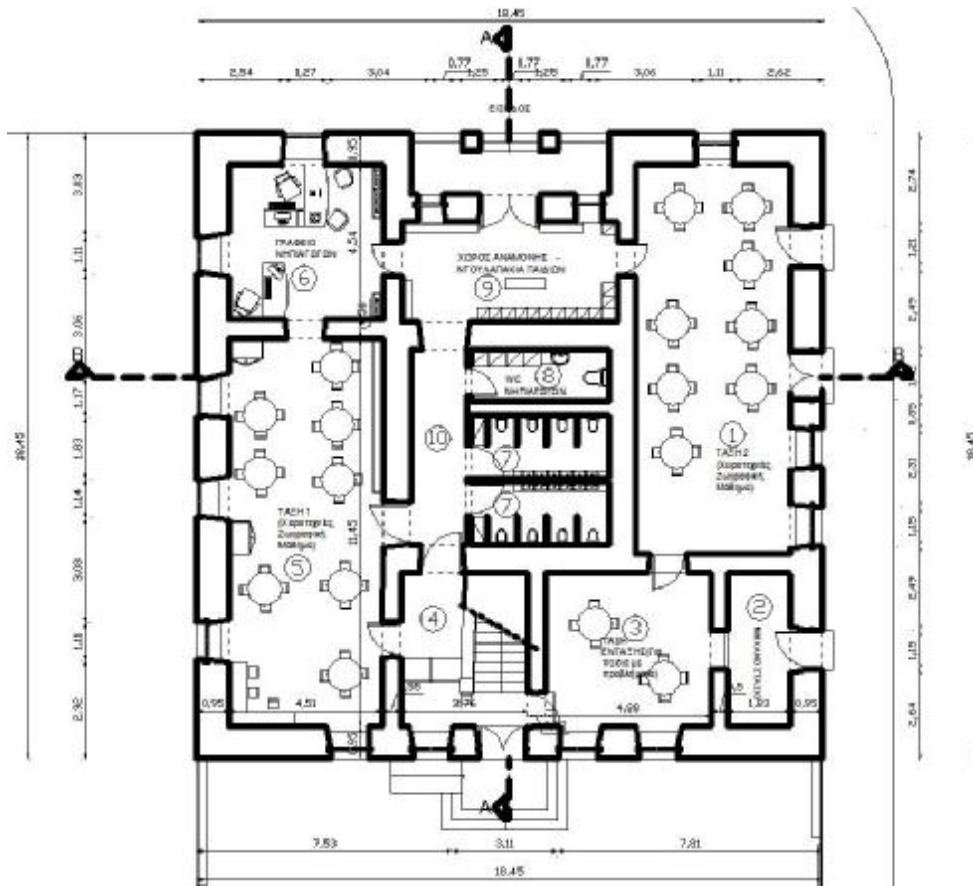

Εικόνα 62 Χώρος 2 πρότασης

Χώρος 3: Η τάξη ένταξης χρησιμοποιείται σε εξαιρετικές περιπτώσεις παιδιών με προβλήματα (συνήθως διανοητικά, συγκέντρωσης ή λόγου). Παρότι δεν αναφέρεται ως απαραίτητα ξεχωριστή αίθουσα από τους κανονισμούς, κρίνουμε την ύπαρξή της αναγκαία. Σε αυτό το χώρο απομονώνονται τα νήπια που χρειάζεται (αν και όταν υπάρχουν) για κάποιες από τις δραστηριότητες με συμπληρωματικό εκπαιδευτικό και στη συνέχεια επιστρέφουν στη αίθουσα με τα υπόλοιπα νήπια. Γι' αυτό το λόγο και υπάρχει η σύνδεση της αίθουσας αυτής με την τάξη 2. Παρέχει επίσης χώρο για ανεξάρτητη βιβλιοθήκη.

Εικόνα 63 Χώρος 3 πρότασης

Εικόνα 64 Κάτοψη Ισογείου (Πρόταση)

Εικόνα 65 Κάτοψη ισογείου (πρόταση)

Χώρος 4 : Ο χώρος στον οποίο βρίσκεται η κλίμακα.

Χώρος 5: Η τάξη 1, στην οποία τα νήπια θα περνούν την περισσότερη ώρα εκμάθησης με τον νηπιαγωγό και παρέχει τη δυνατότητα δημιουργίας γωνιών για την ανάπτυξη των διαθεματικών δραστηριοτήτων, καθώς και τη δική της βιβλιοθήκη.

Εικόνα 66 Χώρος 5 πρόταση

Χώρος 6 : Το γραφείο των εκπαιδευτικών είναι απαραίτητο να υπάρχει και στο ισόγειο και να είναι κοντά στις αίθουσες διδασκαλίας αλλά και δίπλα από την Κεντρική είσοδο για καλύτερο έλεγχο του χώρου και άμεση πρόσβαση των γονέων.

Εικόνα 67 Χώρος 6 πρόταση

Χώροι 7₁ και 7₂ : Χώροι τουαλετών για αγόρια και κορίτσια, στους οποίους τα είδη υγιεινής είναι παιδικών διαστάσεων. Βρίσκονται κεντρικά για να έχουν εύκολη πρόσβαση τα νήπια σε αυτούς σε όποιο σημείο του νηπιαγωγείου και να βρίσκονται.

Εικόνα 68 Χώροι 7 και 8 πρότασης

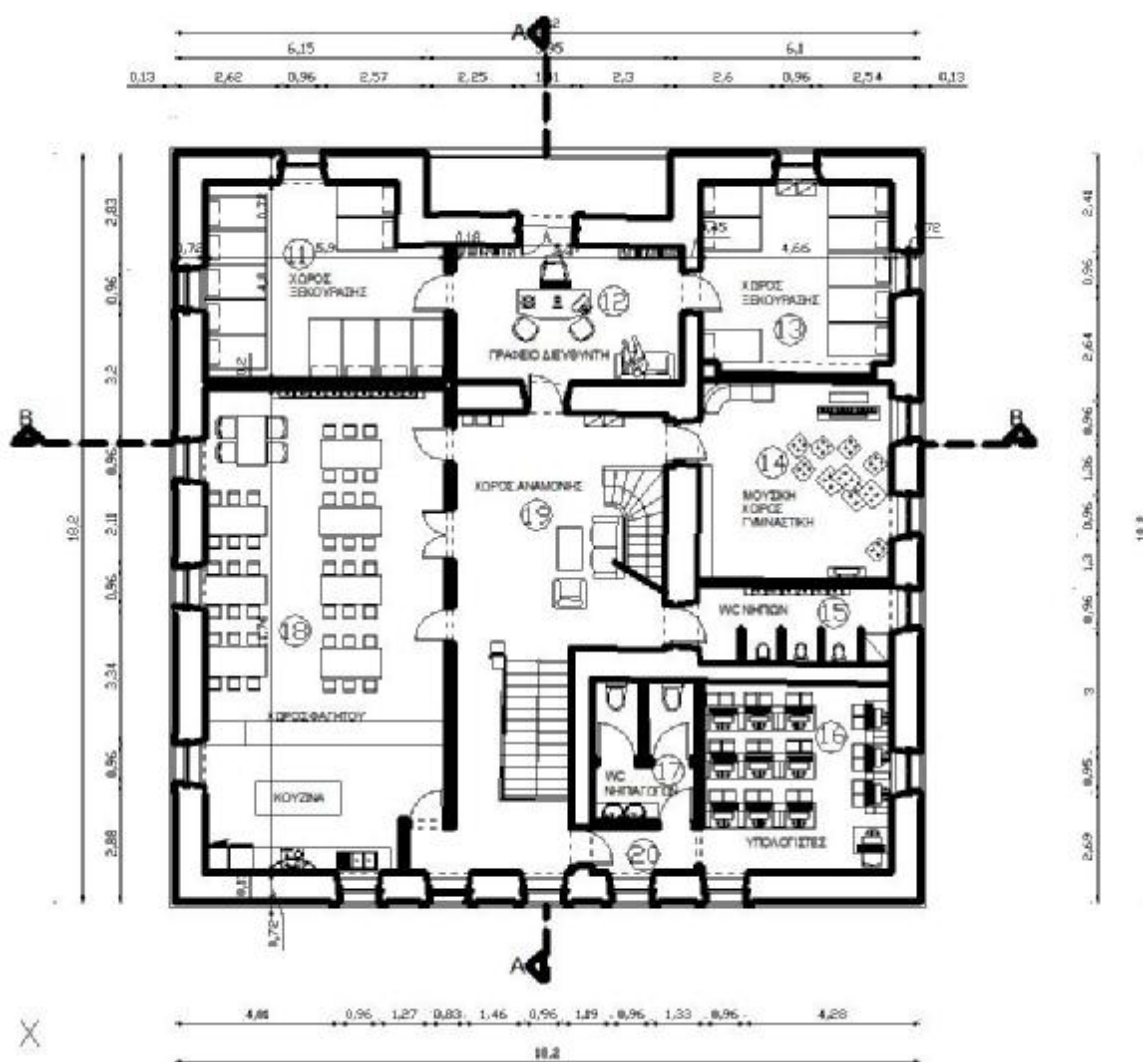
Χώρος 8 : Χώρος τουαλετών για ενήλικους. Θα χρησιμοποιούνται κυρίως από τους εκπαιδευτικούς.

Εικόνα 69 Χώρος 9 πρότασης

Χώρος 9 : Ο χώρος αναμονής είναι αυτός που υποδέχεται τα νήπια και αυτός που τα αποχαιρετά. Είναι όμως και ο μοναδικός χώρος στον οποίο θα έχουν πρόσβαση καθημερινά και οι γονείς.

Χώρος 10 : Ο διάδρομος συνδέει τις περισσότερες από τις αίθουσες του ισογείου.

Εικόνα 70 Κάτοψη Α ορόφου (Πρόταση)

Εικόνα 71 Κάτοψη Α ορόφου (πρότασης)

Χώρος 11 : Στο δωμάτιο αυτό θα ξεκουράζονται - κοιμούνται τα νήπια που έχουν το δικαίωμα ολοήμερης παραμονής και πρόκειται να παραμείνουν στο νηπιαγωγείο μετά το μεσημεριανό φαγητό.

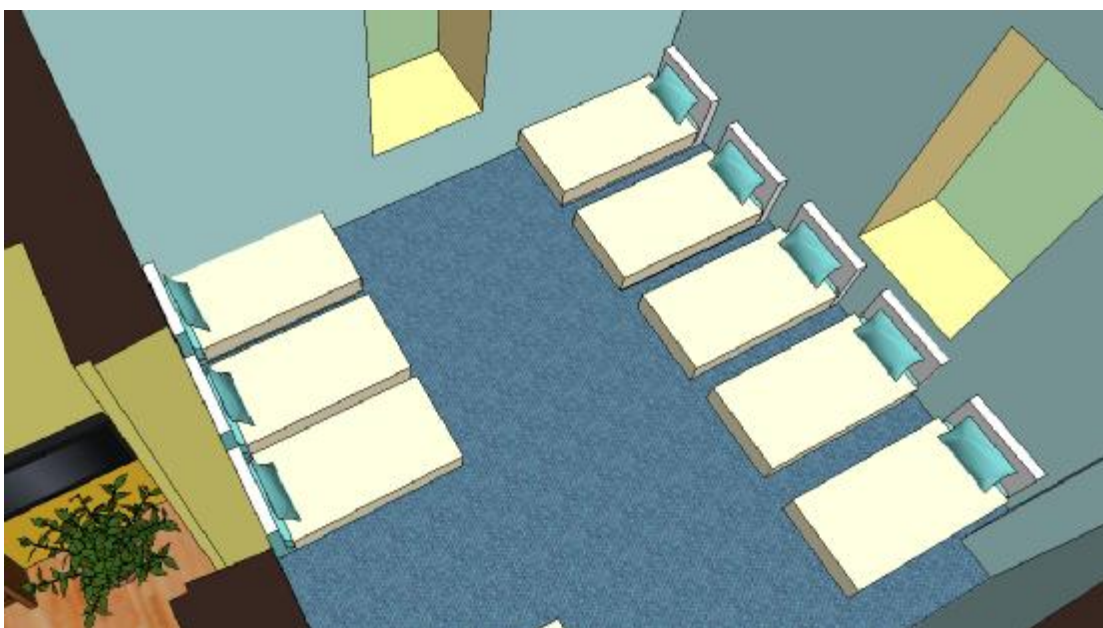
Εικόνα 72 Χώρος 11 πρότασης

Χώρος 12 : Το γραφείο ορόφου των εκπαιδευτικών, είναι αναγκαίο να υπάρχει και εκεί για εύκολη πρόσβαση των εκπαιδευτικών όλες τις ώρες και άμεση εποπτεία των δωματίων ύπνου – ξεκούρασης (χώρος 11 και χώρος 13).

Εικόνα 73 Χώρος 12 πρότασης

Χώρος 13 : Στο δωμάτιο αυτό θα ξεκουράζονται - κοιμούνται τα νήπια που έχουν το δικαίωμα ολοήμερης παραμονής και πρόκειται να παραμείνουν στο νηπιαγωγείο μετά το μεσημεριανό φαγητό.

Εικόνα 74 Χώρος 13 πρότασης

Χώρος 14 : Η αίθουσα μουσικής θα χρησιμοποιείται από κάποια νήπια σε επιπλέον δραστηριότητες αυτών μετά από τη λήξη του προγράμματος.

Εικόνα 75 Χώρος 14, 15 και 16 πρότασης

Χώρος 15 : Χώρος τουαλετών για τα νήπια, στους οποίους τα είδη υγιεινής είναι παιδικών διαστάσεων. Βρίσκονται κεντρικά του ορόφου για να έχουν εύκολη πρόσβαση τα νήπια σε αυτούς σε όποιο σημείο του ορόφου και να βρίσκονται.

Χώρος 16 : Η αίθουσα υπολογιστών θα χρησιμοποιείται από κάποια νήπια σε επιπλέον δραστηριότητες αυτών μετά από τη λήξη του προγράμματος. Είναι προβλεπόμενη και από τον κανονισμό για χρήση της εντός του προγράμματος, παρ' όλο που μέχρι στιγμής δεν είναι κάτι τέτοιο εφαρμοσμένο.

Εικόνα 76 Χώρος 16 και 17 πρότασης

Χώρος 17 : Χώρος τουαλετών για ενήλικους. Θα χρησιμοποιούνται κυρίως από τους εκπαιδευτικούς.

Εικόνα 77 Χώρος 18 πρότασης

Χώρος 18 : Ο χώρος φαγητού είναι ο πιο μεγάλος και ευρύχωρος χώρος για καθημερινή χρήση. Δημιουργήθηκε για να καλύπτει τις ανάγκες φαγητού και των δύο τμημάτων των νηπίων, επομένως φιλοξενεί 50 νήπια καθημερινά. Η πρόσβασή του γίνεται πολύ εύκολα από 3 πόρτες και συμπληρωματικά σε αυτόν υπάρχουν νιπτήρες για την πλύση των χεριών πριν και μετά το φαγητό. Ένα πάσο χωρίζει το χώρο για να δημιουργηθεί η κουζίνα της οποίας τη χρήση θα καθορίσει

η Αρχή του νηπιαγωγείου αλλά οι δυνατότητες είναι πολλές. Πρόσβαση εκεί δεν έχουν τα νήπια.

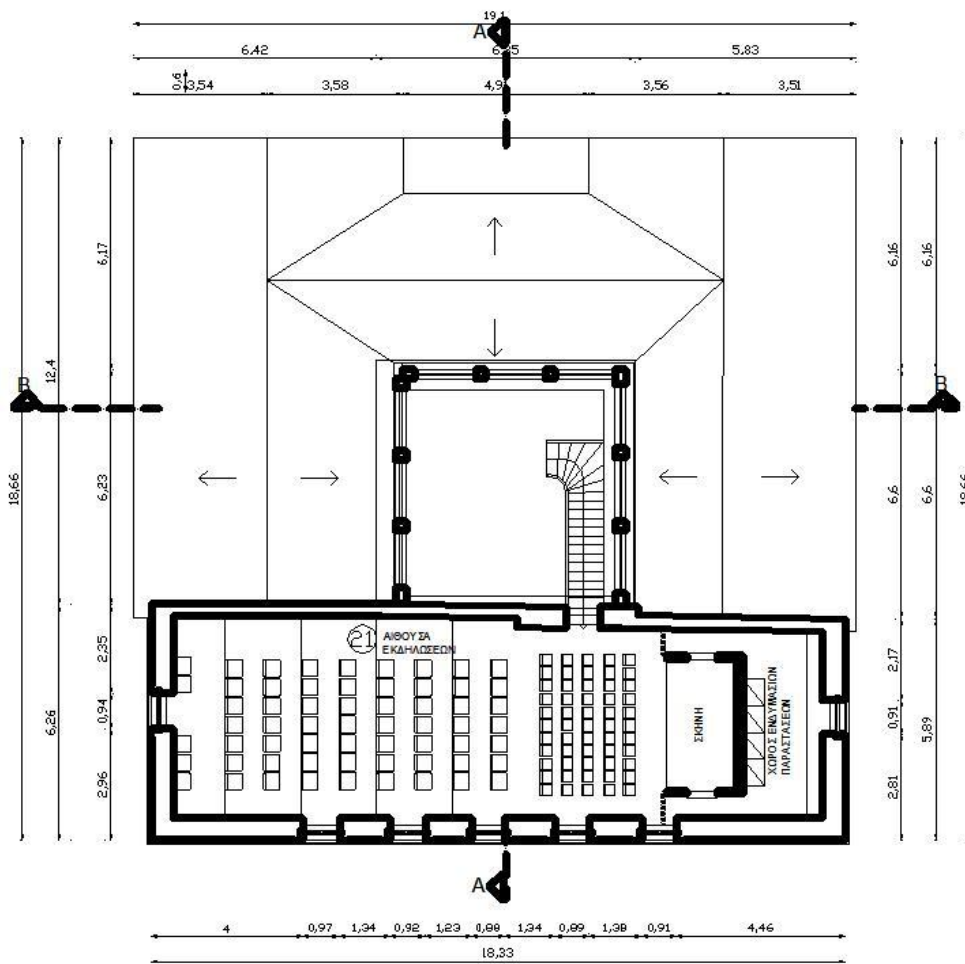
Χώρος 19 : Ο κεντρικός αυτός χώρος συνδέει όλους τους χώρους του ορόφου.

Χώρος 20 : Ο συμπληρωματικός αυτός χώρος είναι ο διάδρομος που είναι απαραίτητο να υπάρχει για την πρόσβαση στις τουαλέτες ενηλίκων και στο χώρο υπολογιστών.

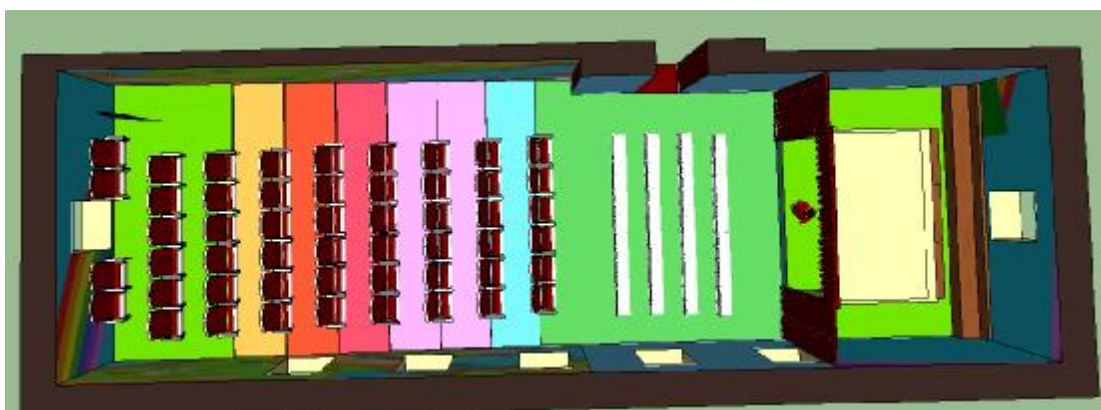

Εικόνα 78 Χώρος 20 πρότασης

Χώρος 21 : Η αίθουσα εκδηλώσεων επιλέχθηκε να γίνει στο δεύτερο όροφο λόγω σπάνιας προσέλευσης σε αυτόν. Είναι ο μεγαλύτερος χώρος όλου του κτιρίου και μπορεί φιλοξενήσει άνετα παραστάσεις των παιδιών σε θεατρικά και κόσμο 100 ατόμων. Παρέχεται επίσης η δυνατότητα αποθήκευσης στολών και ενδυμάτων στα μεγάλα παρασκήνια.

Εικόνα 79 Κάτοψη Β ορόφου (Πρόταση)

Εικόνα 80 Κάτοψη Β ορόφου (πρότασης)

Εικόνα 81 Προαύλιος χώρος πρότασης

Προαύλιος χώρος : Ο προαύλιος χώρος έχει όλα τα απαραίτητα μέσα για την ασφαλή και ευχάριστη απασχόληση των νηπίων κατά τη διάρκεια του διαλείμματος. Έχει δενδροφύτευση και τον προβλέπεται ο κατάλληλος εξοπλισμός.

4.5.2. Απαραίτητες αλλαγές για τη διαμόρφωση των χώρων

Ø Εσωτερικοί χώροι

Με σεβασμό στη μνημιακότητα του κτιρίου, δεν έγιναν μεγάλες αλλαγές στο χώρο, παρά μόνο οι απαραίτητες για την καινούρια χρήση. Οι αλλαγές αυτές είναι:

Στο ισόγειο:

- Νέα είσοδος στη Βόρεια πλευρά του κτιρίου

Η κύρια είσοδος κατά την κατασκευή του κτιρίου βρισκόταν στη Βόρεια πλευρά σε εσωχή. Μεταγενέστερα μεταφέρθηκε στη νότια πλευρά του κτιρίου, προς το εσωτερικό της πλατείας και ένας τοίχος χτίστηκε κλείνοντάς την. Στην ανακαίνισή μας την επαναφέραμε στην αρχική της θέση – τη Βόρεια πλευρά - και ανοίξαμε πάλι την εσοχή, ενώ η δεύτερη είσοδος – της Νότιας πλευράς- χρησιμοποιήθηκε για έξοδο στον κήπο.

Εικόνα 82 Νέα είσοδος

Εικόνα 83 Έξοδος στον κήπο (εναλλακτική είσοδος)

- Ο τοίχος μεταξύ των δωματίων 5 και 6 αφαιρέθηκε.

Ο τοίχος που υπήρχε ανάμεσα στα δωμάτια 5 και 6 ήταν απαραίτητο να γκρεμιστεί για τη διαμόρφωση της νέας πρότασης του χώρου.

- Πρόσθεση τοίχου στο δωμάτιο 8.

Ένας τοίχος προστέθηκε στο χώρο 8 για το διαχωρισμό του.

- Άνοιγμα στον τοίχο μεταξύ των δωματίων 1 και 11.

Επαναδημιουργήθηκε άνοιγμα στον τοίχο μεταξύ των χώρων 1 και 11 για την πρόσβαση από το χώρο 1 στο χώρο 11. Από τη μελέτη στο κτίριο διαπιστώθηκε ότι στο σημείο αυτό υπήρχε και αρχικά ένα άνοιγμα.

Στον Α όροφο:

- Τοίχος κατασκευάστηκε στο χώρο 20.

Τοίχος κατασκευάστηκε στο χώρο 20 για το διαχωρισμό του σε δύο δωμάτια.

- Οι πόρτες μεταξύ των χώρων 16 με 17 και 16 με 15 αφαιρέθηκαν.

Οι πόρτα του τοίχου μεταξύ των δωματίων 16 και 17 αφαιρείται για τις ανάγκες των καινούριων λειτουργιών όπως και η πόρτα του τοίχου μεταξύ των δωματίων 16 και 15.

- Επαναδημιουργήθηκε το παράθυρο που ήταν μπαζωμένο και εσωτερικά του έφερε τοίχο. Το ανοίξαμε για λειτουργικούς λόγους (ανάγκη φωτισμού), για λόγους αισθητικούς αλλά περισσότερο για την επαναφορά του μνημείου στην

αρχικότερή του μορφή. Ο μεταγενέστερος τοίχος εσωτερικά του ήταν απαραίτητο να γκρεμιστεί ως ένα σημείο για τη δυνατότητα αυτή.

Εικόνα 84 Επαναφορά του ανοίγματος που είχε μπαζωθεί στον όροφο

Στον Β όροφο:

Οι εσωτερικοί μεταγενέστεροι τοίχοι γκρεμίστηκαν.

Οι εσωτερικοί μεταγενέστεροι τοίχοι γκρεμίστηκαν για την κάλυψη της ανάγκης ενός ενιαίου χώρου.

∅ Εξωτερικοί χώροι

Στους εξωτερικούς χώρους χρησιμοποιήθηκε περίφραξη.

Για την οριοθέτηση του προαύλιου χώρου είναι απαραίτητη η περίφραξη του χώρου.

Θα γίνει επίσης δενδροφύτευση.

Εικόνα 85 Οριοθέτηση του προαύλιου χώρου

4.5.3. Η τελική διαμόρφωση των χώρων και η πορεία των νηπίων σε αυτούς

Σύμφωνα με τη συνήθη λειτουργία ενός νηπιαγωγείου και λαμβάνοντας υπ' όψη τις προδιαγραφές που υπάρχουν οι χώροι διαμορφώνονται ως εξής:

Στο ισόγειο, αφού περάσουμε από την Κύρια είσοδο βρισκόμαστε στο χώρο αναμονής (χώρος 9) στον οποίο αφήνουν οι γονείς τα παιδιά. Τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να αφήσουν κάποια από τα πράγματά τους εκεί. Από το χώρο αυτό υπάρχει άμεση πρόσβαση στο γραφείο των νηπιαγωγών (χώρος 6), στην τάξη 2 (χώρος 1) και στο διάδρομο (χώρος 10). Ο διάδρομος ξεκινά από το χώρο 9, βρίσκεται κεντρικά στην κάτοψη και καταλήγει εντός του χώρου 4. Από το διάδρομο μπορούμε να οδηγηθούμε στις τουαλέτες των εκπαιδευτικών (χώρος 8), στις τουαλέτες των νηπίων (71 και 72) αγοριών και κοριτσιών αντίστοιχα, στην τάξη 1 (χώρος 5) είτε να συνεχίσουμε στο χώρο 4. Από το χώρο 4 έχουν τη δυνατότητα να μουν στην αίθουσα ένταξης (χώρος 3), να βγουν στο προαύλιο μέσω της Εξόδου, είτε να κατευθυνθούν μέσω της σκάλας στον επάνω όροφο. Συμπληρωματικά, η αίθουσα ένταξης έχει επικοινωνία με την τάξη 2. Το μηχανοστάσιο (χώρος 2) είναι προσβάσιμο με πόρτα εξωτερικά για λόγους λειτουργικότητας, αλλά η πόρτα εσωτερικά θα διατηρηθεί.

Στον 1ο όροφο, την απόληξη της κλίμακας υποδέχεται ο κεντρικός χώρος 19 μέσω του οποίου μπορούν να κατευθυνθούν τα νήπια στο χώρο φαγητού (χώρος 18), στο γραφείο των εκπαιδευτικών (χώρος 12), στην αίθουσα μουσικής (χώρος 14) και στις τουαλέτες των νηπίων (χώρος 15). Ο κεντρικός χώρος επίσης συνεχίζει προς τη Νότια

πλευρά του κτιρίου και μπορεί να καταλήξει από μικρή πόρτα στην κουζίνα του χώρου 18, είτε μέσω μικρού διαδρόμου 20 στις τουαλέτες των εκπαιδευτικών (χώρος 17) και στην αίθουσα υπολογιστών (χώρος 16). Από το γραφείο των καθηγητών, τα νήπια που θα παραμένουν για ύπνο στο νηπιαγωγείο θα εισέρχονται στα δύο δωματιάκια αγοριών και κοριτσιών αντίστοιχα (χώρος 11 και χώρος 13). Επίσης, στον κεντρικό χώρο υπάρχει σκάλα που καταλήγει στον δεύτερο όροφο και σε συγκεκριμένες περιπτώσεις θα χρησιμοποιείται.

Στον 2ο όροφο, υπάρχει χώρος εκδηλώσεων που θα χρησιμοποιείται συμπληρωματικά.

Ο προαύλιος χώρος, παρέχει τη δυνατότητα δραστηριοτήτων των παιδιών, περίφραξη για την ασφάλεια των νηπίων, καθώς και πόρτα για την είσοδο οχήματος εκτάκτου ανάγκης.

Εικόνα 86 Το κτίριο (πρόταση)

4.6 Στόχοι, σκοπιμότητα της Επέμβασης

Λόγω της ιστορικής αξίας του, το κτίριο αυτό θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με διαφορετικό τρόπο. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να γίνει κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε να διατηρηθεί όσο το δυνατόν μεγαλύτερο ποσοστό από το αυθεντικό υλικό

του. Οι επεμβάσεις προτείνεται να περιοριστούν στις απολύτως αναγκαίες για τη δομική, μορφολογική και λειτουργική αποκατάσταση του κτιρίου.

Βασικές αρχές της επέμβασης σε κάθε κτίριο πρέπει να είναι :

- α. να επιδιώκονται οι μικρότερες δυνατές αλλαγές και να διατηρούνται κατά το δυνατόν τα περισσότερα από τα αυθεντικά στοιχεία του
- β. να αποφεύγεται η αλλοίωση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του και να γίνονται σεβαστές όλες οι ιστορικές φάσεις του κτιρίου μετά από την αξιολόγησή τους.
- γ. να μην πραγματοποιούνται αλλαγές που δημιουργούν ψευδή εικόνα της ιστορικής του εποχής και της αρχιτεκτονικής του
- δ. να επισκευάζονται τα κατεστραμμένα ιστορικής σημασίας χαρακτηριστικά και όταν απαιτούνται αντικαταστάσεις, τα νέα υλικά θα πρέπει να είναι απόλυτα συμβατά με τα παλαιά και να προσομοιάζουν με αυτά, ώστε να διατηρείται η παλαιά ποιότητα και «εικόνα» του κτίσματος.
- ε. Οι εργασίες αποκατάστασης και συντήρησης των κτηρίων πρέπει να βασίζονται σε εξακριβωμένη και επαρκή τεκμηρίωση να συντάσσονται και να εφαρμόζονται από ειδικευμένο επιστημονικό και τεχνικό προσωπικό.

Οι επεμβάσεις έχουν στόχο τους:

- α. Την αντιμετώπιση των δομικών προβλημάτων των κτιρίου και την απάλειψη (κατά το δυνατόν) των κινδύνων που αυτά προκαλούν.
- β. Την αντιμετώπιση των οικοδομικών προβλημάτων του κτιρίου, προκειμένου να σταματήσει η φθορά και να επανορθωθούν (κατά το δυνατόν) οι ζημιές που αυτό έχει υποστεί.
- γ. Την αισθητική αναβάθμιση του κτιρίου.
- δ. Την ανάδειξη της ιστορικής και αρχιτεκτονικής αξίας του.
- ε. Την πλήρη λειτουργική αξιοποίησή του και επανένταξή του.

4.7 Αντιμετώπιση Παθολογίας Κτιρίου

4.7.1 Ισόγειο

4.7.1.i Στοιχεία επικάλυψης

Λόγω της φθοράς των επιχρισμάτων (αποκόλληση, ανάπτυξη μικροοργανισμών, επιφανειακές ρωγμές) σε όλους τους χώρους προτείνεται η αφαίρεσή τους και η επικάλυψη με νέο επίχρισμα. Επίσης προτείνεται να στεγανωθεί (με νέας τεχνολογίας στεγανωτικά υλικά), να ασταρωθεί και να βαφεί με πλαστικό χρώμα.

Προκειμένου να γίνει συστηματικός έλεγχος της καταστάσεως των τοίχων και να αντιμετωπισθούν τα δομικά, οικοδομικά και αισθητικά προβλήματα που αυτοί παρουσιάζουν προτείνεται κατ' αρχάς καθαρισμός των όψεων από τα ασβεστόματα με μηχανικό τρόπο, με τη χρήση μαλακής συρματόβουρτσας, ή με ήπια υδροβολή με πίεση περίπου 120 bar που θα κατευθύνεται πλαγιαστά προς την επιφάνεια του τοίχου.

Για την αντιμετώπιση οικοδομικών προβλημάτων των τοίχων προτείνονται τοπικές επεμβάσεις, οι οποίες συνιστώνται σε εμφράξεις ρωγμών, τοπικές μικροσυμπληρώσεις ή σε εξαιρετικές περιπτώσεις, αντικαταστάσεις φθαρμένων λίθων ανάλογου μεγέθους και ποιότητας με τους παλαιούς με όμοιο τρόπο δομής με συνδετικό υλικό ασβεστοκονίαμα και βαθύ αρμολόγημα στις θέσεις όπου το αρχικό κονίαμα δομής έχει καταστραφεί. Το βαθύ αρμολόγημα θα γίνει ως εξής:

Θα προηγηθεί βαθύς καθαρισμός των αρμών από τα σαθρά κονιάματα δομήσεως σε ικανό βάθος, δηλαδή άνοιγμα των αρμών και καθάρισμα, αφαίρεση χαλαρών μικρών λίθων και κονιαμάτων, έκπλυση των αρμών με αέρα, 'τσιβίκωμα' με μικρούς λίθους και στη συνέχεια θα γίνει προσεκτικό αρμολόγημα (γέμισμα) με ασβεστοκονίαμα. Πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια να καθαριστούν μόνο τα σαθρά κονιάματα και να διατηρηθεί όσο το δυνατόν μεγαλύτερο ποσοστό των αρχικών, όσο αυτά παρέχουν επαρκή προστασία στην τοιχοποιία.

Τρόπος εφαρμογής νέου κονιάματος:

Αρχικά οι αρμοί πρέπει να καθαριστούν. Το υπάρχον σαθρό κονίαμα πρέπει να αφαιρεθεί μέχρι να φτάσουμε στο συνεκτικό. Αυτό πρέπει να αποκτήσει κατακόρυφες επίπεδες επιφάνειες, όπου θα εφαρμοστεί το νέο κονίαμα.

Οι έτοιμες επιφάνειες των αρμών πρέπει να καθαριστούν με βούρτσα και να ξεπλυθούν με καθαρό νερό. Πρέπει να αφαιρεθεί η σκόνη και τα σαθρά υλικά, πηγαίνοντας από πάνω προς τα κάτω. Αν οι αρμοί στεγνώσουν μετά τον καθαρισμό τους, πρέπει να ξαναβραχούν πριν την εφαρμογή του νέου κονιάματος, ώστε να μην απορροφήσουν νερό από αυτό.

4.7.1.ii Τοιχοποιία

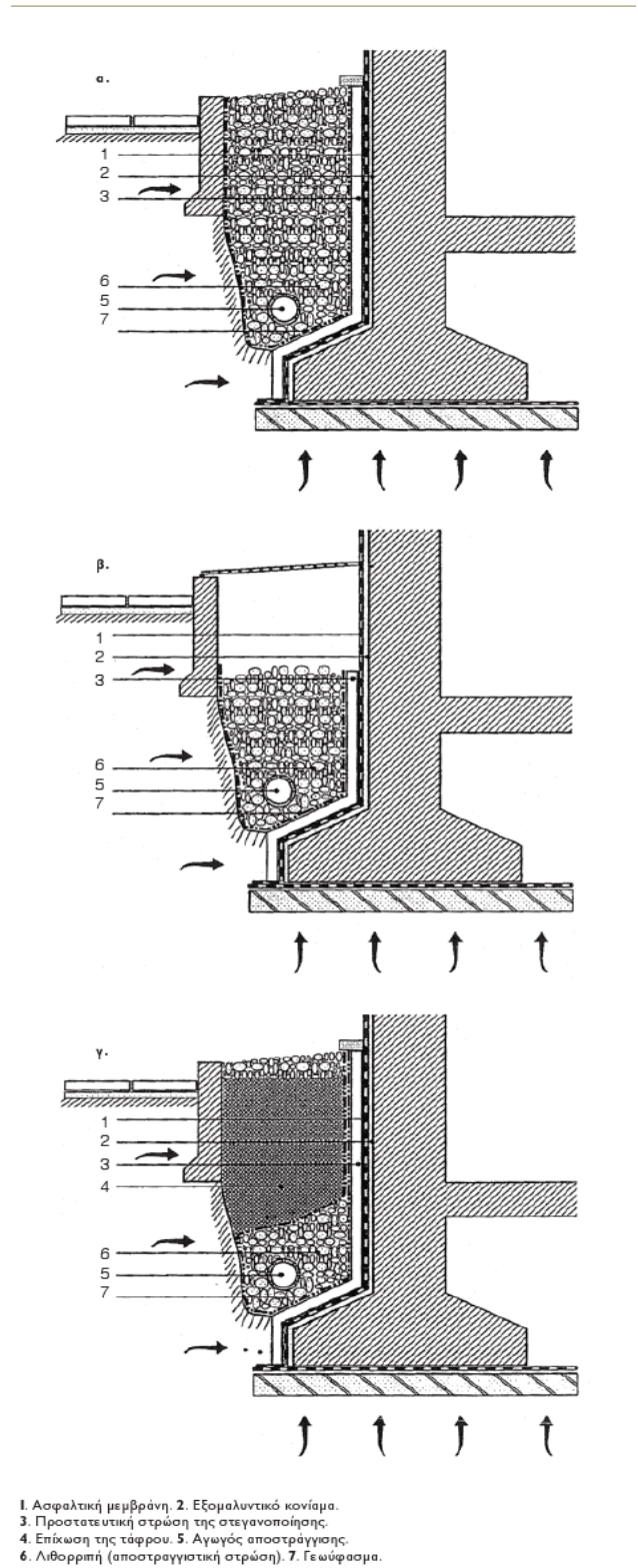
Προληπτικά μέτρα κατά της ανερχόμενης υγρασίας³⁴

1. Καλύτερη διαχείριση των ομβρίων και επιφανειακών νερών, ώστε να απορρέουν μακριά από την κατασκευή.

2. Περιμετρική αποστράγγιση.

3. Υποβιβασμός του υδροφόρου ορίζοντα με τη δημιουργία αποστραγγιστικής τάφρου που παρεμβάλλεται στη ροή των υπογείων νερών.

4. Χρήση στεγανών μεμβρανών κάτω από τις φέρουσες πλάκες υπογείου. Οι μεμβράνες τοποθετούνται πάνω σε συμπιεσμένο θραυστό υλικό.

³⁴ http://monosimacon.blogspot.gr/2010/02/blog-post_04.html

5. Χρήση στεγανωτικών μάζας σε όλα τα τσιμεντομίγματα. Αυτά τα υλικά καταστέλλουν τα τριχοειδή φαινόμενα αλλάζοντας την επιφανειακή τάση στη διεπιφάνεια νερού – τοιχώματος πόρων.
6. Χρήση ταινιών διακοπής ανιούσας υγρασίας.

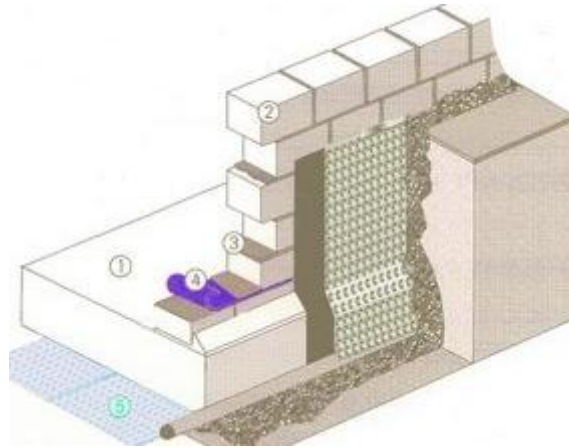
Λόγω λοιπόν του προβλήματος ανερχόμενης υγρασίας προβλέπεται εκσκαφή για τη δημιουργία τάφρου αποστράγγισης περιμετρικά του κτιρίου.

Η κατασκευή προτείνεται να γίνει ως εξής:³⁵

Προηγείται εκσκαφή 1 τουλάχιστον μέτρου και βάθος τόσου, ώστε να αποκαλυφθούν τα θεμέλια του κτιρίου. Μετά τις επεμβάσεις ενισχύσεως της θεμελίωσης αν αυτό κριθεί απαραίτητο, οι τοίχοι και τα θεμέλια επιχρίονται με πατητό ασβεστοκονίαμα με προσθήκη λευκού τσιμέντου. Στις επιχρισμένες επιφάνειες γίνεται διπλή επάλειψη με στεγανωτική επάλειψη με υδρομονωτικό υλικό με βάση το τσιμέντο τύπου AQJAFN-DS σε δύο χέρια, το πρώτο *Εικόνα 87 Τάφος αποστράγγισης* αραιωμένο και το δεύτερο παχύρευστο. Εναλλακτικά μπορεί να γίνει επίχρηση της επιφάνειας της λιθοδομής του θεμελίου με υδραυλικό ασβεστοκονίαμα που θα έχει ως αδρανή υλικά θηραϊκή γη και τριμμένο τούβλο, ώστε να αδιαβροχοποιηθεί η λιθοδομή χωρίς να χάνει την ικανότητα διαπνοής. Κατόπιν διαστρώνεται στον πυθμένα του ορύγματος άοπλο σκυρόδεμα και στη συνέχεια διαστρώνεται στο εσωτερικό του ορύγματος γεώφασμα. Στον πυθμένα του ορύγματος τοποθετείται σύστημα αποστραγγίσεως από διάτρητους σωλήνες PVC διαμέτρου 16 εκ. και περιτυλιγμένους με γεώφασμα των 150 gr/m². Οι σωλήνες τοποθετούνται σε στάθμη ψηλότερη από την κατώτατη στάθμη της θεμελίωσης, με σύγκλιση των ρύσεων των στραγγιστηρίων και ελεύθερη εξωτερική απορροή. Ακολουθεί η πλήρωση του ορύγματος με τρεις διαδοχικές στρώσεις με κροκάλα, χαλίκι και άμμο. Η επίχωση καλύπτεται με γεώφασμα, επάνω από το οποίο τοποθετείται χώμα και κατασκευάζεται το πάτωμα του περιβάλλοντα χώρου.

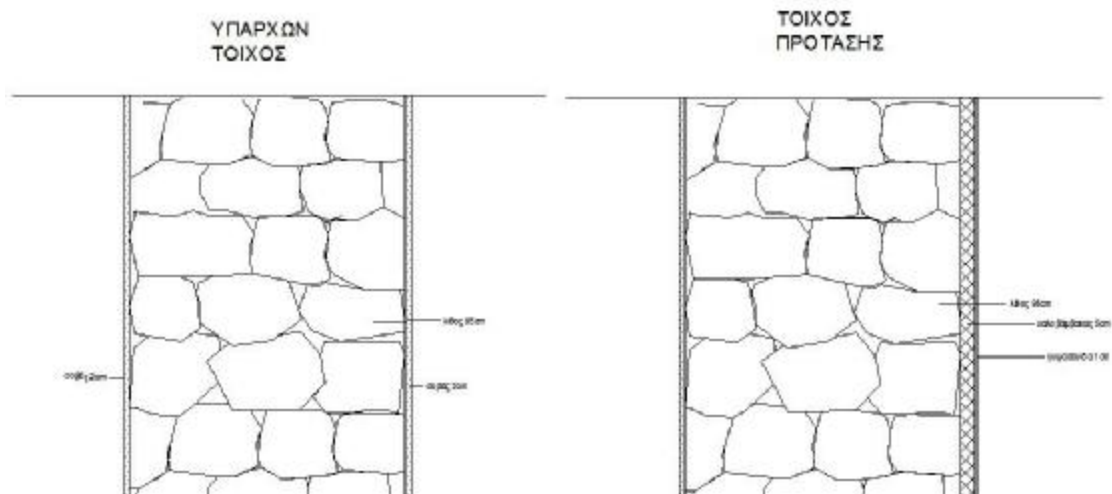
Σημειώνεται ότι όλες οι εκσκαφές που θα γίνουν στο άμεσο περιβάλλον του κτιρίου προκειμένου να κατασκευαστεί η αποστραγγιστική τάφος και το νέο πάτωμα θα γίνουν χειρονακτικά.

³⁵ http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/4526/3/Nimertis_Petrakos%28pm%29.pdf

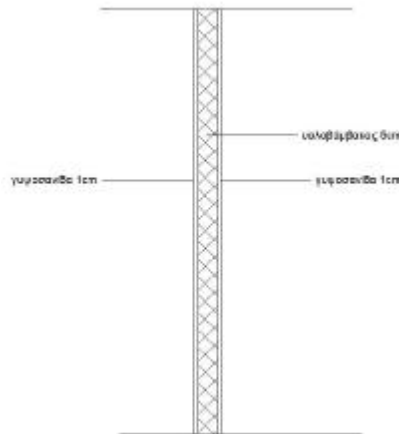

Εικόνα 88 Αποστραγγιστική τάφρος

- Οι φέροντες περιμετρικοί τοίχοι του κτιρίου θα επενδυθούν με μόνωση (φελιζόλ) και γυψοσανίδα για λόγους διακοσμητικούς αλλά κυρίως λόγω θερμομόνωσης.
- Οι νέοι τοίχοι που θα κατασκευαστούν για τις ανάγκες λειτουργίας της νέας πρότασης θα είναι από γυψοσανίδα με πετροβάμβακα ή υαλοβάμβακα.

Εικόνα 89 Λεπτομέρεια εξωτερικών τοίχων (επένδυση με μόνωση)

Εικόνα 90 Λεπτομέρεια νέων εσωτερικών τοίχων

4.7.1.iii Οροφές

- Οι ξύλινοι φέροντες δοκοί που στηρίζουν το δάπεδο του ορόφου έχουν υποστεί μύκητες (ανάπτυξη μικροοργανισμών) καθώς και υγρασία, που φτάνει μέχρι και στο σημείο μούχλας. Για το λόγο αυτό θα βαφτούν με βερνίκι εμποτισμού το οποίο είναι το πλέον ενδεδειγμένο μέσο προστασίας ξύλινων κατασκευών.

Τρόπος συντήρησης:

Εφαρμόζεται σε καθαρό ξύλο με την κατάλληλη προετοιμασία της επιφάνειας. Αφού τρίψουμε την επιφάνεια με γυαλόχαρτο, καθαρίζουμε καλά την επιφάνεια για να φύγουν τα υπολείμματα ξύλου και εφαρμόζουμε διάφανο άχρωμο συντηρητικό ξύλου εμποτισμού διαλυτού το οποίο προστατεύει και συντηρεί κάθε είδος ξυλείας από μύκητες, σαράκι, σήψη και μπλε κηλίδες (σε μία επίστρωση). Την επόμενη ημέρα εφαρμόζουμε βερνίκι εμποτισμού δηλαδή διαφανές συντηρητικό βερνίκι διαλύτου εμποτισμού ξύλου, εσωτερικής και εξωτερικής χρήσης που προστατεύει το ξύλο από υγρασία, μύκητες, σαράκι, μπλε κηλίδες, σήψη. Έχει μεγάλη διεισδυτική ικανότητα και ακολουθεί τις διαστολές-συστολές του ξύλου με αποτέλεσμα το φιλμ του να μην σπάει, φουσκώνει ή ξεφλουδίζει, (σε δύο στρώσεις) με ενδιάμεσο ελαφρό τρίψιμο.

- Στο δωμάτιο 6 όπου έχει αφαιρεθεί φέρον δοκός και έχει γεμιστεί πρόχειρα με μικρά κάθετα ξύλα, θα αφαιρεθούν και θα εφαρμοστεί νέα δοκός ίδιου τύπου και μεγέθους με τις υπόλοιπες,

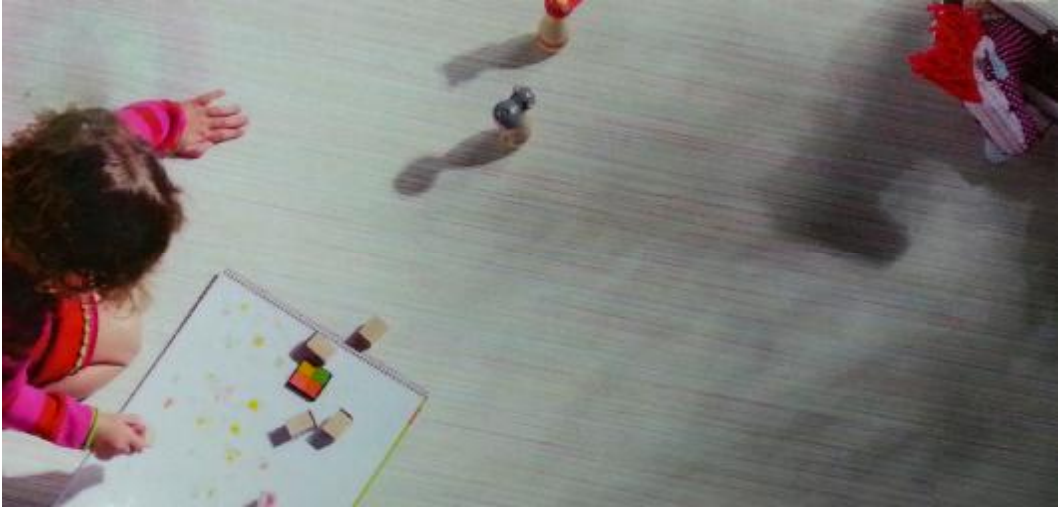
- Ακόμη, προτείνεται η αφαίρεση των ξύλινων κιβωτίων που περιβάλλουν τα φέροντα ξύλινα δοκάρια, και ύστερα η αντικατάστασή τους με γυψοσανίδα και μόνωση για διακοσμητικούς λόγους αλλά και λόγους θερμομόνωσης.
- Ομοίως θα γίνει και η αφαίρεση των οροφών από hard board και αντικατάσταση αυτών με γυψοσανίδα knauf.
- Επίσης θα αφαιρεθεί η οξείδωση στα σημεία που παρουσιάζεται στην μεταλλική δοκό και θα βαφεί.

Τρόπος αφαίρεσης σκουριάς:

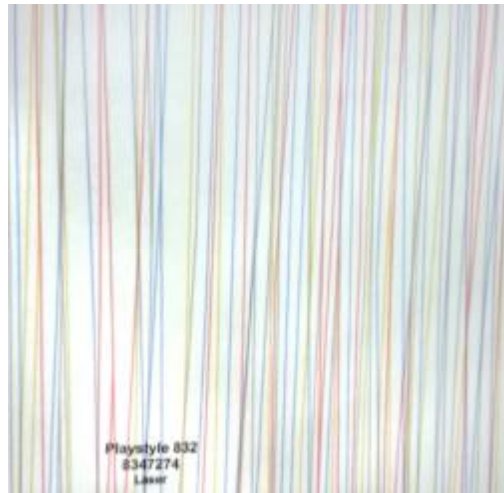
Αφαιρούμε με γυαλόχαρτο τα σημεία όπου έχει εμφανιστεί η σκουριά, έως ότου να φανεί μέταλλο και τρίβουμε ελαφρώς (αποχαρτάρουμε) τα υπόλοιπα σημεία της επιφάνειας. Εφαρμόζουμε αστάρι μετάλλων στα σημεία από όπου αφαιρέσαμε τη σκουριά και έπειτα ριπολίνη πολυτελείας ή ριπολίνη νερού.

4.7.1.iv Δάπεδα

- Στα αποξηλωμένα πατώματα (όπου υπάρχει χώμα) προτείνεται νέο δάπεδο με μπετόν, μόνωση (φελιζόλ) και τέλος ξύλινο πάτωμα laminate. Συγκεκριμένα έχει επιλεγεί το πάτωμα laminate της εταιρίας TARKETT το μοντέλο playstyle 832 8347274 Laser

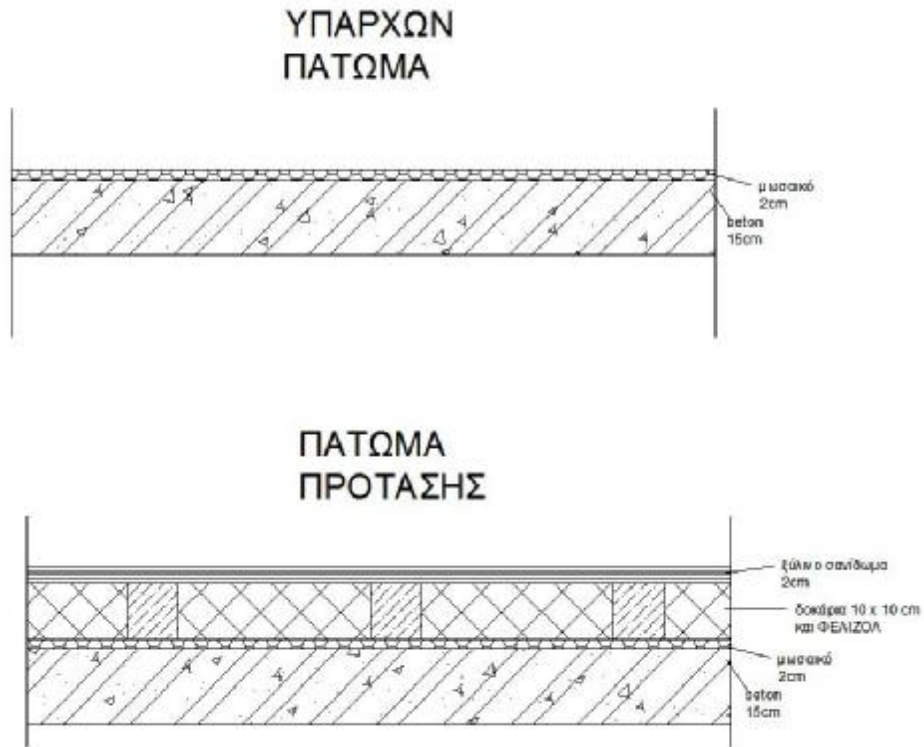

Εικόνα 91 Προτεινόμενο πάτωμα laminate

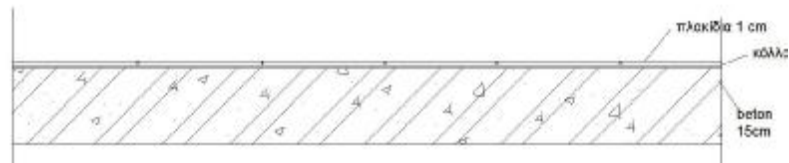

Εικόνα 92 Πάτωμα laminate playstyle 832

- Στα δάπεδα τα οποία είναι κατασκευασμένα με μπετόν και μωσαϊκό θα προστεθεί μόνωση (φελιζόλ) και ξύλινο πάτωμα laminate.
- Στους χώρους των νέων χώρων υγιεινής θα κατασκευαστεί πάτωμα με πλακίδια.
- Θα χρησιμοποιηθεί σοβατεπί ίδιας μορφής με τα παλαιά στα σημεία που υπάρχει αποκόλλησή του.

Εικόνα 93 Δάπεδο ισογείου

Εικόνα 94 Δάπεδο ισογείου (στους χώρους υγιεινής)

4.7.1.ν Κουφώματα

Αντικατάσταση κουφωμάτων με ξύλινο σκελετό, τύπου Ιροκό³⁶, ίδιας μορφής με διπλούς υαλοπίνακες και θα βαφούν στο παλαιό χρώμα .

Εικόνα 95 Ξύλο Ιρόκο

³⁶ Ιροκο: μεγάλη ανθεκτικότητα σε μύκητες-έντομα, εύκολη δυνατότητα εμποτισμού, σκληρότητα: 2-3,7 κατά Brinell

Περιγραφή του ξύλου και των ιδιοτήτων του.

Χρώμα ξύλου:	Το σομόφο ξύλο είναι σχεδόν λευκό μέχρι ανοιχτό κίτρινο. Το εγκάρδιο είναι χρυσό-πορτοκαλί μέχρι καφετί στο χρώμα. Οι δακτύλιοι είναι ευδιάκριτοι στις εγκάρσιες τομές. Συχνά παρουσιάζονται μεγάλες ποσότητες ανθρακικού άλατος ασβεστίου που δημιουργούν στο ξύλο σκοτεινότερες ζώνες, ενώ ο συνδυασμός με τις ήδη προϋπάρχουσες κίτρινες ζώνες του σομού ξύλου, προσδίδουν μια πολύ ελκυστική εμφάνιση.
Πυκνότητα:	Έχει μέτρια πυκνότητα που κυμαίνεται από 0,55 έως 0,78 g/cm ³ με μέση πυκνότητα περίπου 0,64 g/cm ³ .
Σκληρότητα:	Το ξύλο αναφέρεται να είναι μέτρια σκληρό. Μπορεί να συγκριθεί με το Teak στις περισσότερες ιδιότητές του.
Σταθερότητα:	Το ξύλο έχει καλή διαστασιακή σταθερότητα και διατηρεί τη μορφή του μετά την κατασκευή.
Φυσική διάρκεια:	Το εγκάρδιο ξύλο είναι «πολύ ανθεκτικό» σε φυσική διάρκεια. Το σομόφο ξύλο είναι ιδιαίτερα ανθεκτικό στους τερμίτες της Αφρικής, όμως είναι ευαίσθητο στο έντομο Lyctus.
Κατεργασία:	Το ξύλο αν και είναι μέτριας σκληρότητας, είναι παρόλα αυτά ανθεκτικό. Είναι εύχρηστο τόσο στη μηχανική κατεργασία όσο και με εργαλεία χειρός. Η κοπή γίνεται χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία όμως εξαιτίας της υψηλής συγκέντρωσης αλάτων ασβεστίου αμβλύνει πολύ γρήγορα τα κοπτικά μέσα. Ανταποκρίνεται καλά στο βίδωμα και στο τρύπημα. Απαιτείται προετοιμασία της επιφάνειας για να γίνει καλύτερα η συγκόλληση, όπου καλό είναι να αποφεύγονται οι κόλλες καζεΐνης γιατί χρωματίζουν το ξύλο. Για να έχει επιτυχία η βαφή θα πρέπει να γίνει σωστή προετοιμασία της επιφάνειας, καθώς και γέμισμα των πόρων του ξύλου. Στο πλάνισμα, το τόννεμα και στο φινίρισμα η ανταπόκρισή του είναι καλή.
Ιδιότητες - ιδιαιτερότητες:	Αναφέρεται να έχει καλές μηχανικές ιδιότητες, συγκρίσιμες με αυτές του Teak. Έχει καλή αντοχή σε στατική κάμψη, καθώς και σε θλίψη και μέτρια αντοχή σε σκληρότητα και κρούση, ενώ λεκιάζει πολύ εύκολα. Δεν έχει κάποια χαρακτηριστική οσμή, περιέχει όμως ουσίες που αμβλύνουν τα εργαλεία και τα κοπτικά μέσα, ενώ κάποιες από αυτές δημιουργούν δερματίτιδες όταν έρχονται σε επαφή με το δέρμα. Από τη σκόνη του Iroko έχουν αναφερθεί έντονη καταρροή στη μύτη, δύσπνοια και φαγούρα. Έχει αυξημένη φωτοευαισθησία και αλλάζει εύκολα και γρήγορα χρώμα όταν χρησιμοποιείται σε εξωτερικές κατασκευές.
Χρήσεις:	Χρησιμοποιείται στην κατασκευή επίπλων, ειδικότερα πάγκων εργαστηρίων, καθώς είναι πολύ ανθεκτικό στα χημικά αντιδραστήρια. Επίσης στην

κατασκευή δαπέδων, σκαλών, σκαφών και πλοίων, ενώ έχει εφαρμογές σε εξωτερικούς χώρους, ιδίως σε εξωτερικά κουφώματα, αλλά και σε κατασκευές σε λιμάνια. Χρησιμοποιείται και ως διακοσμητικός καπλαμάς και σε επενδύσεις τοίχων.

4.7.1.vi Κλιμακες

- Αντικατάσταση τεμαχισμένων μαρμαρίνων κουπαστών με νέα μάρμαρα.
- Διόρθωση σπασμένων μικρών κομματιών μαρμάρου στο κολωνάκι της σκάλας.
- Προσθήκη νέας πλάκας μαρμάρου στο σημείο μεταξύ δωματίων 3 και 4 όπου υπάρχει αποκόλληση της.

4.7.2. Α' Όροφος

4.7.2.i Στοιχεία επικάλυψης

Λόγω της φθοράς των επίχρισμάτων (αποκόλληση, ανάπτυξη μικροοργανισμών, επιφανειακές ρωγμές) σε όλους τους χώρους προτείνεται η αφαίρεσή τους (όπου υπάρχει σαθρό κονίαμα, επίχρισμα) και η επικάλυψη με νέο επίχρισμα. Επίσης προτείνεται να στεγανωθεί (με νέας τεχνολογίας στεγανωτικά υλικά), να ασταρωθεί και να βαφεί με πλαστικό χρώμα.

Προκειμένου να γίνει συστηματικός έλεγχος της καταστάσεως των τοίχων και να αντιμετωπισθούν τα δομικά, οικοδομικά και αισθητικά προβλήματα που αυτοί παρουσιάζουν προτείνεται κατ' αρχάς καθαρισμός των όψεων από τα ασβεστώματα με μηχανικό τρόπο, με τη χρήση μαλακής συρματόβουρτσας, ή με ήπια υδροβολή με πίεση περίπου 120 bar που θα κατευθύνεται πλαγιαστά προς την επιφάνεια του τοίχου.

Για την αντιμετώπιση οικοδομικών προβλημάτων των τοίχων προτείνονται τοπικές επεμβάσεις, οι οποίες συνιστώνται σε εμφράξεις ρωγμών, τοπικές μικροσυμπληρώσεις ή σε εξαιρετικές περιπτώσεις, αντικαταστάσεις φθαρμένων λίθων ανάλογου μεγέθους και ποιότητας με τους παλαιούς με όμοιο τρόπο δομής με

συνδετικό υλικό ασβεστοκονίαμα και βαθύ αρμολόγημα στις θέσεις όπου το αρχικό κονίαμα δομής έχει καταστραφεί. Το βαθύ αρμολόγημα θα γίνει ως εξής:

Θα προηγηθεί βαθύς καθαρισμός των αρμών από τα σαθρά κονιάματα δομήσεως σε ικανό βάθος, δηλαδή άνοιγμα των αρμών και καθάρισμα, αφαίρεση χαλαρών μικρών λίθων και κονιαμάτων, έκπλυση των αρμών με αέρα, ‘τσιβίκωμα ‘ με μικρούς λίθους και στη συνέχεια θα γίνει προσεκτικό αρμολόγημα (γέμισμα) με ασβεστοκονίαμα. Πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια να καθαριστούν μόνο τα σαθρά κονιάματα και να διατηρηθεί όσο το δυνατόν μεγαλύτερο ποσοστό των αρχικών, όσο αυτά παρέχουν επαρκή προστασία στην τοιχοποιία.

Τρόπος εφαρμογής νέου κονιάματος:

Αρχικά οι αρμοί πρέπει να καθαριστούν. Το υπάρχον σαθρό κονίαμα πρέπει να αφαιρεθεί μέχρι να φτάσουμε στο συνεκτικό. Αυτό πρέπει να αποκτήσει κατακόρυφες επίπεδες επιφάνειες, όπου θα εφαρμοστεί το νέο κονίαμα.

Οι έτοιμες επιφάνειες των αρμών πρέπει να καθαριστούν με βούρτσα και να ξεπλυθούν με καθαρό νερό. Πρέπει να αφαιρεθεί η σκόνη και τα σαθρά υλικά, πηγαίνοντας από πάνω προς τα κάτω. Αν οι αρμοί στεγνώσουν μετά τον καθαρισμό τους, πρέπει να ξαναβραχούν πριν την εφαρμογή του νέου κονιάματος, ώστε να μην απορροφήσουν νερό από αυτό.

4.7.2.ii Τοιχοποιία

- Προτείνεται τοπική διόρθωση στο τοίχο του χώρου 20 με το πρόβλημα της τρύπας.
- Οι νέοι τοίχοι που θα κατασκευαστούν για την ικανοποίηση της πρότασης μας θα είναι από γυψοσανίδα με πετροβάμβακα η υαλοβάμβακα.
- Οι φέροντες περιμετρικοί τοίχοι του κτιρίου θα επενδυθούν με μόνωση (φελιζόλ) και γυψοσανίδα για λόγους διακοσμητικούς αλλά κυρίως λόγω θερμομόνωσης.

4.7.2.iii Οροφές

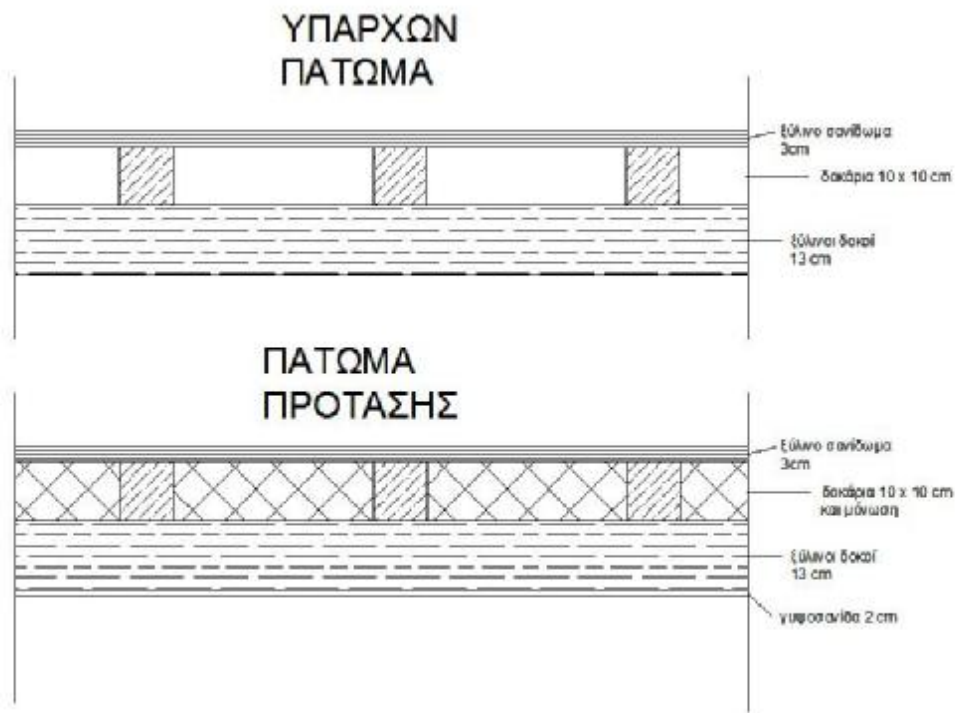
- Προτείνεται η αποξήλωση όλων των ξύλινων ψευδοροφών και αυτών σε υπόβαση μπαγδατί και η κατασκευή ,στη θέση αυτών, νέων γυψοσανίδων με μόνωση για διακοσμητικούς λόγους αλλά και για την καλύτερη θερμομόνωση του κτιρίου.
- Στον κεντρικό χώρο της κάτοψης όπου η οροφή είναι από σπλισμένο σκυρόδεμα θα προστεθεί μόνωση (φελιζόλ) καθώς και πλάκες πεζοδρομίου.

Εικόνα 96 Οροφή κεντρικού χώρου Α ορόφου

4.7.2.iv Δάπεδα

- Προτείνεται η αντικατάσταση των δαπέδων με να ξύλινα πατώματα laminate, στα οποία έχει τοποθετηθεί μόνωση.

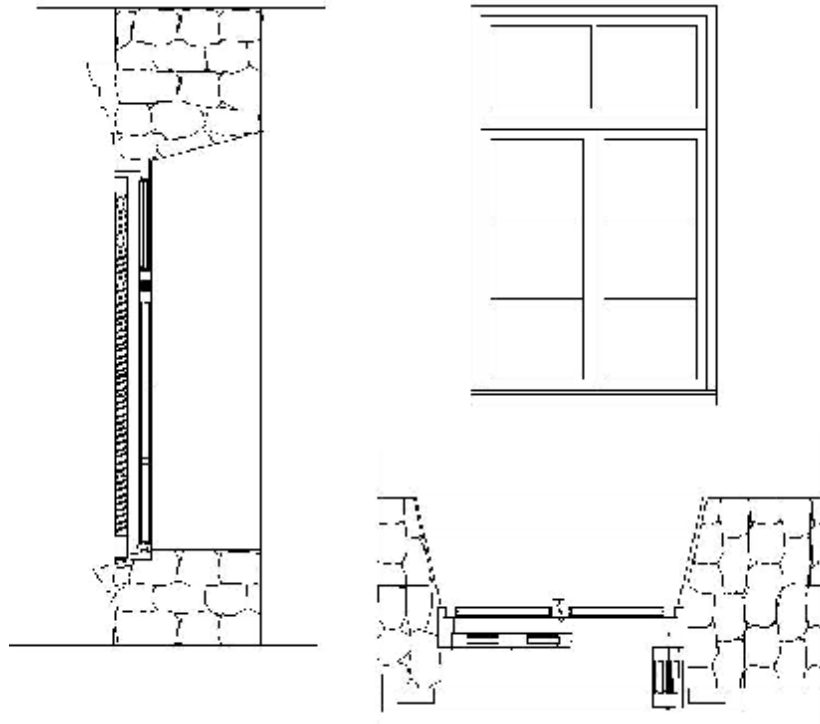

Εικόνα 97 Δάπεδο Α ορόφου

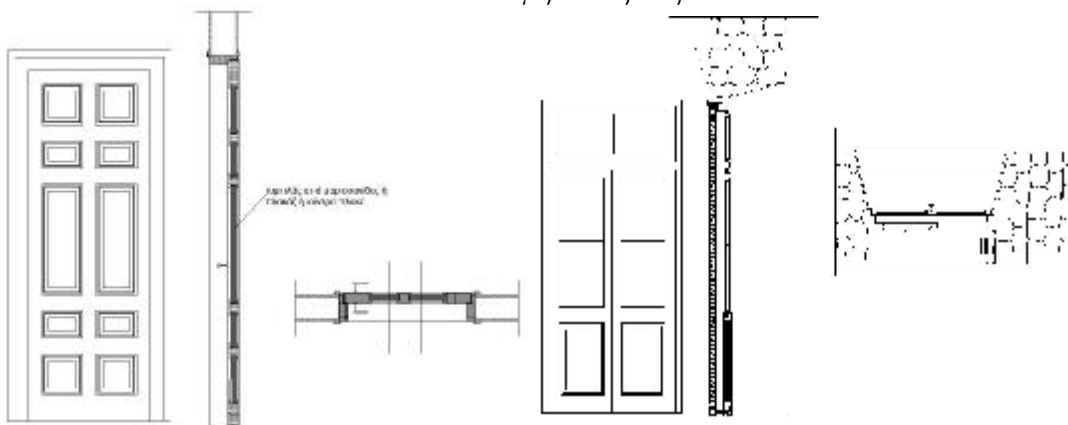
4.7.2.ν Κουφώματα

- Αντικατάσταση κουφωμάτων με ξύλινο σκελετό, τύπου Iroko³⁷, ίδιας μορφής με διπλούς υαλοπίνακες και θα βαφούν στο παλαιό χρώμα .

³⁷ Iroko: μεγάλη ανθεκτικότητα σε μύκητες-έντομα, εύκολη δυνατότητα εμποτισμού, σκληρότητα: 2-3,7 κατά Brinell

Εικόνα 98 Λεπτομέρεια παραθύρου

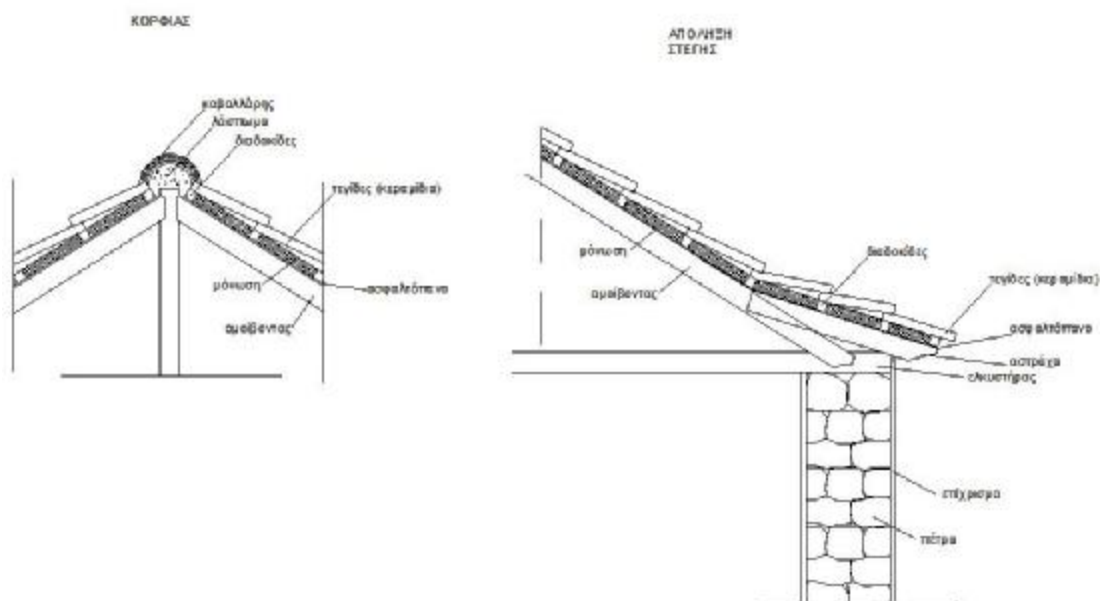

Εικόνα 99 Λεπτομέρεια εσωτερικών πορτών - Λεπτομέρεια εξωτερικού ανοίγματος εξώστη στον Α όροφο

4.7.2.vi Κλίμακα

- Τοπικές συμπληρώσεις στα αποκολλημένα τμήματα σκυροδέματος της σκάλας και του στηθαίου.
- Προσθήκη πλακών μαρμάρου στην σκάλα και στο στηθαίο ίδιου τύπου και μορφής με της σκάλας του ισογείου που οδηγεί στον όροφο.

4.7.2.vii Στέγη

Εικόνα 100 Λεπτομέρεια στέγης

- Στην στέγη θα πρέπει να γίνουν οι παρακάτω εργασίες:
 - προσθήκη στεγανοποιητικής στρώσης. Η στέγη χρειάζεται μια στεγανοποιητική στρώση που να αντέχει στο χρόνο. Τα κεραμίδια δεν είναι από μόνα τους στεγανά. Το νερό μπορεί να περάσει ανάμεσα από τα κενά τους με χίλιους δύο τρόπους.
 - θερμομόνωση. Η θερμομόνωση θα πρέπει να είναι συνεχής, χωρίς κενά (θερμογέφυρες). Όπου υπάρχουν κενά, συνήθως δημιουργούνται συμπυκνώσεις και διαβρέχονται όλα τα στοιχεία της στέγης. Όλα τα αδύνατα αυτά σημεία θα πρέπει να θερμομονωθούν.
 - έλεγχος του συστήματος αερισμού. Ο αερισμός είναι απαραίτητος πάνω από τη μεμβράνη κεραμοσκεπών αλλά και κάτω από αυτήν, αν δεν είναι αναπνέουσα. Διαφορετικά η ανάπτυξη υψηλών θερμοκρασιών σε συνδυασμό με την αδυναμία αποσυμφόρησης των φορτίων υδρατμών οδηγεί σε αστοχίες όλα τα συστατικά μέρη της στέγης. Γι' αυτό το λόγο θα διατηρηθούν τα παράθυρα.
- Οι φθαρμένοι δοκοί της στέγης θα αντικατασταθούν, ωστόσο οι υπόλοιποι που παρουσιάζουν υγρασία και μικροοργανισμούς θα βαφτούν με βερνίκι εμποτισμού το οποίο είναι το πλέον ενδεδειγμένο μέσο προστασίας ξύλινων κατασκευών.

Τρόπος συντήρησης:

Εφαρμόζεται σε καθαρό ξύλο με την κατάλληλη προετοιμασία της επιφάνειας. Αφού τρίψουμε την επιφάνεια με γυαλόχαρτο, καθαρίζουμε καλά την επιφάνεια για να φύγουν τα υπολείμματα ξύλου και εφαρμόζουμε διάφανο άχρωμο συντηρητικό ξύλου εμποτισμού διαλυτού το οποίο προστατεύει και συντηρεί κάθε είδος ξυλείας από μύκητες, σαράκι, σήψη και μπλε κηλίδες (σε μία επίστρωση). Την επόμενη ημέρα εφαρμόζουμε βερνίκι εμποτισμού δηλαδή διαφανές συντηρητικό βερνίκι διαλύτου εμποτισμού ξύλου, εσωτερικής και εξωτερικής χρήσης που προστατεύει το ξύλο από υγρασία, μύκητες, σαράκι, μπλε κηλίδες, σήψη. Έχει μεγάλη διεισδυτική ικανότητα και ακολουθεί τις διαστολές-συστολές του ξύλου με αποτέλεσμα το φιλμ του να μην σπάει, φουσκώνει ή ξεφλουδίζει, (σε δύο στρώσεις) με ενδιάμεσο ελαφρό τρίψιμο.

- Θέλοντας να διατηρήσουμε τα ήδη υπάρχοντα βυζαντινά κεραμίδια των κεραμοσκεπών, προτείνεται ο καθαρισμός, η αστάρωση και η βαφή τους στο χρώμα κεραμιδί, λόγω της εμφάνισης χλωρίδας και μαυρίσματος σε πολλά από αυτά.

Αντιμετώπιση:

Αρχικά προεργασία με καθαριστικό προϊόν ,το οποίο ενδείκνυται ως προεπεξεργασία/ απολίπανση σε επιφάνειες, οι οποίες θα πρέπει να υποστούν επεξεργασία, για την απομάκρυνση της μούχλας. Έπειτα χρησιμοποιούμε προϊόν εμποτισμού που αναπνέει και προστατεύει κατά της μούχλας και έχει τις εξής ιδιότητες:

- Στεγανοποίηση- αδιαβροχοποίηση
- Προστασία από διάβρωση
- Προστασία από μούχλα και μύκητες,
- Περιορίζει την δημιουργία νέας βρωμιάς και διευκολύνει τον καθαρισμό
- Ανθεκτικό στην όξινη βροχή και το θαλασσίνο νερό

4.7.3. Β' Όροφος

4.7.3.i Στοιχεία επικάλυψης

Λόγω της φθοράς των επιχρισμάτων (αποκόλληση, ανάπτυξη μικροοργανισμών, επιφανειακές ρωγμές) σε όλους τους χώρους προτείνεται η αφαίρεσή τους (όπου υπάρχει σαθρό κονίαμα, επίχρισμα) και η επικάλυψη με νέο επίχρισμα. Επίσης προτείνεται να στεγανωθεί (με νέας τεχνολογίας στεγανωτικά υλικά), να ασταρωθεί και να βαφεί με πλαστικό χρώμα.

Προκειμένου να γίνει συστηματικός έλεγχος της καταστάσεως των τοίχων και να αντιμετωπισθούν τα δομικά, οικοδομικά και αισθητικά προβλήματα που αυτοί παρουσιάζουν προτείνεται κατ' αρχάς καθαρισμός των όψεων από τα ασβεστόματα με μηχανικό τρόπο, με τη χρήση μαλακής συρματόβουρτσας, ή με ήπια υδροβολή με πίεση περίπου 120 bar που θα κατευθύνεται πλαγιαστά προς την επιφάνεια του τοίχου.

Για την αντιμετώπιση οικοδομικών προβλημάτων των τοίχων προτείνονται τοπικές επεμβάσεις, οι οποίες συνιστώνται σε εμφράξεις ρωγμών, τοπικές μικροσυμπληρώσεις ή σε εξαιρετικές περιπτώσεις, αντικαταστάσεις φθαρμένων λίθων ανάλογου μεγέθους και ποιότητας με τους παλαιούς με όμοιο τρόπο δομής με συνδετικό υλικό ασβεστοκονίαμα και βαθύ αρμολόγημα στις θέσεις όπου το αρχικό κονίαμα δομής έχει καταστραφεί. Το βαθύ αρμολόγημα θα γίνει ως εξής:

Θα προηγηθεί βαθύς καθαρισμός των αρμών από τα σαθρά κονιάματα δομήσεως σε ικανό βάθος, δηλαδή άνοιγμα των αρμών και καθάρισμα, αφαίρεση χαλαρών μικρών λίθων και κονιαμάτων, έκπλυση των αρμών με αέρα, 'τσιβίκωμα' με μικρούς λίθους και στη συνέχεια θα γίνει προσεκτικό αρμολόγημα (γέμισμα) με ασβεστοκονίαμα. Πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια να καθαριστούν μόνο τα σαθρά κονιάματα και να διατηρηθεί όσο το δυνατόν μεγαλύτερο ποσοστό των αρχικών, όσο αυτά παρέχουν επαρκή προστασία στην τοιχοποιία.

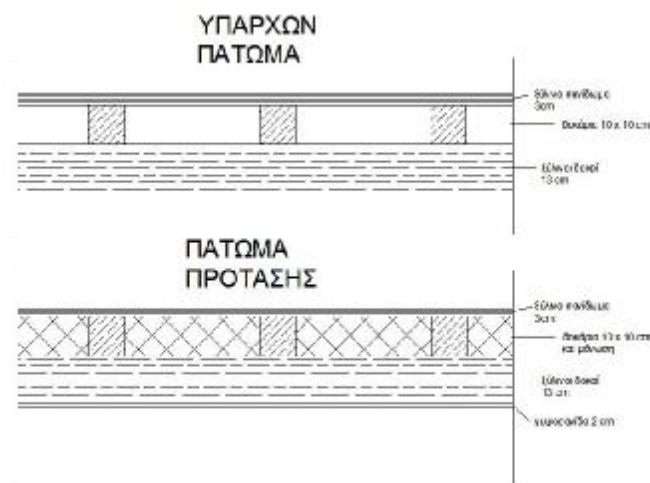
4.7.3.ii Τοιχοποιία

- Οι φέροντες τοίχοι του ορόφου θα επενδυθούν με μόνωση (φελιζόλ) και γυψοσανίδα για λόγους διακοσμητικούς αλλά κυρίως λόγω θερμομόνωσης.
- Στον τοίχο όπου παρατηρήθηκε απώλεια τούβλων θα γίνει τοπική συμπλήρωση.

4.7.3.iii Οροφές

- Προτείνεται η αποξήλωση όλων των ξύλινων ψευδοροφών και η κατασκευή, στη θέση αυτών, νέων γυψοσανίδων με μόνωση για διακοσμητικούς λόγους αλλά και για την καλύτερη θερμομόνωση του κτιρίου.

4.7.3.iv Δάπεδα

Εικόνα 101 Προτεινόμενο δάπεδο Β ορόφου

- Προτείνεται η αντικατάσταση των δαπέδων με να ξύλινα πατώματα laminate, στα οποία έχει τοποθετηθεί μόνωση.

4.7.3.v Κουφώματα

Η κατάσταση τους είναι κακή και απαιτείται αντικατάσταση του συνόλου αυτών.

- Αντικατάσταση κουφωμάτων με ξύλινο σκελετό, τύπου Iroko³⁸, ίδιας μορφής με διπλούς υαλοπίνακες και θα βαφούν στο παλαιό χρώμα .

4.7.3.vi Στέγες

- Όπως προαναφέρθηκε παραπάνω, για την καλύτερη εμφάνιση των κεραμιδιών μπορούμε να τα ασταρώσουμε και να τα βάψουμε με τσιμεντόχρωμα κατάλληλου χρώματος, κεραμιδί. Οι ξύλινοι δοκοί που παρουσιάζουν πρόβλημα θα αντικατασταθούν.

4.7.4 Εξωτερικά του κτιρίου

4.7.4.i Τοιχοποιία και Στοιχεία επικάλυψης

Λόγω της φθοράς των επιχρισμάτων (αποκόλληση, ανάπτυξη μικροοργανισμών, επιφανειακές ρωγμές) σε όλους τους χώρους προτείνεται η αφαίρεσή τους και η επικάλυψη με νέο επίχρισμα. Επίσης προτείνεται να στεγανωθεί (με νέας τεχνολογίας στεγανωτικά υλικά), να ασταρωθεί και να βαφεί με πλαστικό χρώμα.

Προκειμένου να γίνει συστηματικός έλεγχος της καταστάσεως των τοίχων και να αντιμετωπισθούν τα δομικά, οικοδομικά και αισθητικά προβλήματα που αυτοί παρουσιάζουν προτείνεται κατ' αρχάς καθαρισμός των όψεων από τα ασβεστώματα με μηχανικό τρόπο, με τη χρήση μαλακής συρματόβουρτσας , ή με ήπια υδροβολή με πίεση περίπου 120 bar που θα κατευθύνεται πλαγιαστά προς την επιφάνεια του τοίχου. Για την αντιμετώπιση οικοδομικών προβλημάτων των τοίχων προτείνονται τοπικές επεμβάσεις, οι οποίες συνιστώνται σε εμφράξεις ρωγμών, τοπικές μικροσυμπληρώσεις ή σε εξαιρετικές περιπτώσεις, αντικαταστάσεις φθαρμένων

³⁸ Iroko: μεγάλη ανθεκτικότητα σε μύκητες-έντομα, εύκολη δυνατότητα εμποτισμού, σκληρότητα: 2-3,7 κατά Brinell

λίθων ανάλογου μεγέθους και ποιότητας με τους παλαιούς με όμοιο τρόπο δομής με συνδετικό υλικό ασβεστοκονίαμα και βαθύ αρμολόγημα στις θέσεις όπου το αρχικό κονίαμα δομής έχει καταστραφεί. Το βαθύ αρμολόγημα θα γίνει ως εξής:

Θα προηγηθεί βαθύς καθαρισμός των αρμών από τα σαθρά κονιάματα δομήσεως σε ικανό βάθος, δηλαδή άνοιγμα των αρμών και καθάρισμα, αφαίρεση χαλαρών μικρών λίθων και κονιαμάτων, έκπλυση των αρμών με αέρα, ‘τσιβίκωμα ‘ με μικρούς λίθους και στη συνέχεια θα γίνει προσεκτικό αρμολόγημα (γέμισμα) με ασβεστοκονίαμα. Πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια να καθαριστούν μόνο τα σαθρά κονιάματα και να διατηρηθεί όσο το δυνατόν μεγαλύτερο ποσοστό των αρχικών, όσο αυτά παρέχουν επαρκή προστασία στην τοιχοποιία.

Τρόπος εφαρμογής νέου κονιάματος:

Αρχικά οι αρμοί πρέπει να καθαριστούν. Το υπάρχον σαθρό κονίαμα πρέπει να αφαιρεθεί μέχρι να φτάσουμε στο συνεκτικό. Αυτό πρέπει να αποκτήσει κατακόρυφες επίπεδες επιφάνειες, όπου θα εφαρμοστεί το νέο κονίαμα.

Οι έτοιμες επιφάνειες των αρμών πρέπει να καθαριστούν με βούρτσα και να ξεπλυθούν με καθαρό νερό. Πρέπει να αφαιρεθεί η σκόνη και τα σαθρά υλικά, πηγαίνοντας από πάνω προς τα κάτω. Αν οι αρμοί στεγνώσουν μετά τον καθαρισμό τους, πρέπει να ξαναβραχούν πριν την εφαρμογή του νέου κονιάματος, ώστε να μην απορροφήσουν νερό από αυτό.

4.7.4.ii Κουφώματα

- Αντικατάσταση κουφωμάτων με ξύλινο σκελετό, τύπου Iroko³⁹, ίδιας μορφής με διπλούς υαλοπίνακες και θα βαφούν στο παλαιό χρώμα .
- Στα διακοσμητικά στοιχεία γύρω από τα παράθυρα όπου υπάρχει αποκόλληση κάποιων τμημάτων τους, θα γίνουν τοπικές συμπληρώσεις στα τμήματα αυτά με τη βοήθεια καλουπιών. Συγκεκριμένα ανάλογα με το σχήμα του τμήματος

³⁹ Iroko: μεγάλη ανθεκτικότητα σε μύκητες-έντομα, εύκολη δυνατότητα εμποτισμού, σκληρότητα: 2-3,7 κατά Brinell

που έχει αποκολληθεί, θα κατασκευαστούν καλούπια σύμφωνα με τα οποία θα πάρει το λευκό τσιμέντο το επιθυμητό σχήμα. Μετά από αυτή τη διαδικασία, τα νέα αυτά τμήματα θα κολληθούν στη θέση όπου βρίσκεται η απώλεια.

4.7.4.iii Κλίμακα

- Το πρόβλημα στην σκάλα είναι η ανάπτυξη δέντρου. Στην σκάλα της εισόδου το δέντρο βγαίνει από το κέντρο της σκάλας αποκολλώντας κάποιες από τις πλάκες του. Το δέντρο αυτό θα πρέπει να αποξηραθεί με ειδικές ενέσεις και στη συνέχεια να αφαιρεθεί.

Κεφάλαιο 5^ο

ΧΡΩΜΑ

5.1 Χρώμα και ψυχολογία

Το μυστικό για την καλή διάθεση όπως και για την ενέργεια, την ηρεμία ή την έμπνευση που θέλετε να έχετε τις ώρες που περνάτε μέσα στο σπίτι βρίσκεται στους "υποτιμημένους" μέχρι στιγμής τοίχους και στα χρώματα που θα τους δώσετε αλλά και σε αυτά που θα επιλέξετε για τη γενικότερη διακόσμηση των χώρων.⁴⁰

Σχετικές έρευνες έχουν δείξει ότι τα χρώματα επιδρούν σε μεγάλο βαθμό τόσο στην ψυχολογία μας, όσο και σε διάφορες σωματικές λειτουργίες, όπως η πέψη ή η κυκλοφορία του αίματος. Ακούγεται απίστευτο; Μια δοκιμή θα σας πείσει.

- Το **κόκκινο** της ενέργειας

Σύμφωνα με έρευνες, το κόκκινο χρώμα αυξάνει την αρτηριακή πίεση και, συνεπώς, την ενέργειά μας. Είναι το πλέον κατάλληλο χρώμα για χώρους στους οποίους πραγματοποιείται έντονη κίνηση, όπως το Χολ, οι σκάλες, το δωμάτιο γυμναστικής ή η κουζίνα.

Επειδή, όμως, σε μεγάλες ποσότητες μπορεί να προκαλέσει επιθετικότητα και στρες, καλό είναι να χρησιμοποιείται με μέτρο, σε ορισμένα μόνο σημεία αυτών των χώρων, και να αποφεύγεται εντελώς σε δωμάτια που προορίζονται για χαλάρωση, όπως η κρεβατοκάμαρα.

⁴⁰ http://www.iatronet.gr/article.asp?art_id=2147

Ένα χρώμα που διατηρεί τις ευεργετικές ιδιότητες του κόκκινου, μετριάζοντας τα αρνητικά χαρακτηριστικά του, είναι η τερακότα.

- **Το ροζ της αγάπης**

Οι συγγραφείς των βιβλίων που πραγματεύονται τις ψυχολογικές επιδράσεις των χρωμάτων λένε χαριτολογώντας ότι "είναι σχεδόν αδύνατον να τσακωθείς μέσα σε ένα ροζ δωμάτιο". Πράγματι, το χρώμα που συμβολίζει τη φιλία δε θα μπορούσε παρά να δημιουργεί αισθήματα γαλήνης, χαλάρωσης και ισορροπίας.

Θεωρείται, μάλιστα, ότι χαλαρώνει τους μύες και κατευνάζει τα πνεύματα. Παρ' όλα αυτά, η υπερβολή στη χρήση του μπορεί να φτάσει τις επιδράσεις αυτές στα άκρα, προκαλώντας ατονία και έλλειψη ενέργειας, ενώ το πολύ έντονο ροζ μπορεί να είναι κουραστικό για τα μάτια.

- **Το ζεστό πορτοκαλί**

Η προτίμηση που δείχνουν πολλά café και εστιατόρια στο συγκεκριμένο χρώμα δεν είναι τυχαία. Το πορτοκαλί θεωρείται ότι ενεργοποιεί το πεπτικό σύστημα και ανοίγει την όρεξη.

Αν κάνετε συνεχώς δίαιτες, μη βιάσετε την κουζίνα σας πορτοκαλί. Από την άλλη βέβαια, αν τελικά το κάνετε, θα έχετε μία πολύ καλή δικαιολογία για να παρεκτραπέιτε: θα λέτε ότι φταίει το χρώμα του τοίχου και όχι η αδυναμία του χαρακτήρα σας.

Κατά τα άλλα, το πορτοκαλί έχει μόνο θετικές ιδιότητες: ενεργεί ως ισχυρότατο αντικαταθλιπτικό, αυξάνει την αυτοπεποίθησή σας, δημιουργεί την αίσθηση ζέστης στο χώρο και βοηθά την εγκεφαλική δραστηριότητα. αποτελεί, επομένως, ιδανική επιλογή για το εφηβικό δωμάτιο ή για το γραφείο.

Για την κρεβατοκάμαρα προτιμήστε τις πιο απαλές αποχρώσεις του, όπως το ροδακινί, που προσφέρει αίσθηση χαλάρωσης.

- **Το κίτρινο του ήλιου**

Σύμφωνα με μια ευρύτατα διαδεδομένη αντίληψη, το φως του ήλιου έχει ευεργετικές

ιδιότητες πράγμα που εξηγεί, εν μέρει, το γεγονός ότι χώρες με περισσότερη ηλιοφάνεια έχουν μικρότερα ποσοστά αυτοκτονιών.

Το χρώμα του ήλιου διατηρεί κάποιες από τις ευεργετικές αυτές ιδιότητες, συμβάλλοντας σημαντικά στην καλή μας διάθεση, αλλά και στην οργανωτικότητα, την αποφασιστικότητα και την αισιοδοξία μας. Λέγεται, επίσης, ότι βελτιώνει τη μνήμη, παρέχει έμπνευση και μας καθιστά πιο διαλλακτικούς. Φωτίζει, τέλος, το δωμάτιο και τραβά την προσοχή.

Είναι η τέλεια επιλογή για δωμάτια όπως η κουζίνα ή ο χώρος όπου διαβάζουν τα παιδιά και η πλέον ακατάλληλη για χώρους χαλάρωσης, όπως τα υπνοδωμάτια. Σε υπερβολικές, όμως, ποσότητες, μπορεί να δημιουργήσει νευρική κατάσταση, να είναι κουραστικό για τα μάτια και να μας κάνει να νιώθουμε άβολα. Το σκούρο κίτρινο έχει συνδεθεί με την πρόκληση συναισθημάτων φόβου, για το λόγο αυτό είναι καλό να αποφεύγεται, ιδιαίτερα στα παιδικά δωμάτια.

- **Το πράσινο της φύσης (και όχι του χρήματος)**

Όπως πολύ σωστά μαντέψατε, το χρώμα της φύσης είναι το μόνο που δεν έχει καμία αρνητική ιδιότητα πέραν, ίσως, της αδυναμίας του να ταιριάζει με άλλα χρώματα στη διακόσμηση. Προσφέρει ψυχική και σωματική χαλάρωση, αίσθηση ασφάλειας και ηρεμίας, διευκολύνει την επικοινωνία και κάνει καλό στην όραση.

Σε συνδυασμό με το καφέ δημιουργεί την αίσθηση της φύσης, αυξάνοντας τις παραπάνω επιδράσεις. Οι ανοιχτές αποχρώσεις του, όπως το χρώμα του πράσινου μήλου, δημιουργούν αίσθηση αναζωογόνησης, χαράς και ευεξίας.

- **Το ήρεμο μπλε**

Το δημοφιλέστερο "αγαπημένο χρώμα" εξασφαλίζει ηρεμία, χαλάρωση και δημιουργικότητα, κόβει την όρεξη - για την κουζίνα σε περιόδους δίαιτας, που λέγαμε προηγουμένως, προσδίδει αίσθηση ασφάλειας, βοηθά την έμπνευση, μεγαλώνει και "δροσίζει" τους χώρους.

Οι πιο σκούρες αποχρώσεις του αποτελούν το καλύτερο αντίδοτο για την αϋπνία, γι' αυτό προτιμώνται συχνά στις κρεβατοκάμαρες. Αν, όμως, δε χρησιμοποιηθεί με

μέτρο μπορεί να προκαλέσει αίσθηση θλίψης ή μελαγχολίας.

- **Το θαλασσί της θάλασσας**

Η ιδανικότερη επιλογή για γραφεία και χώρους μελέτης, το γαλάζιο εμπνέει και ενισχύει τη δημιουργικότητα, ηρεμεί και καταπολεμά το στρες. Αν μάλιστα συνδυαστεί με το κίτρινο, τα αποτελέσματά του ενισχύονται. Ανοίγει, επίσης, το χώρο και δημιουργεί αίσθηση δροσιάς, όπως και το μπλε. Οι πιο ζωντανές αποχρώσεις του, όπως το τρκουάζ, είναι αναζωογονητικές και διευκολύνουν την επικοινωνία.

- **Το αυτοκρατορικό μοβ**

Δεν είναι τυχαία το χρώμα που επιλέγουν οι περισσότεροι καλλιτέχνες για τα ατελιέ τους: το μοβ εντείνει τη δημιουργικότητα, μειώνει το στρες και λειτουργεί ως συναισθηματικός σταθεροποιητής. Οι πιο σκούρες αποχρώσεις του έχουν συνδεθεί με το δεξί ημισφαίριο του εγκεφάλου, και λέγεται πως ενεργοποιούν τη φαντασία και τη διαίσθηση.

- **Το καφέ και οι γήινες αποχρώσεις**

Τα λεγόμενα χρώματα της γης δημιουργούν συναισθήματα σταθερότητας και ασφάλειας, οικειότητα και οικογενειακή ατμόσφαιρα ιδιαίτερα αν συνδυάζονται με αποχρώσεις του πράσινου, φέρνοντας στο νου εικόνες από τη φύση. Αποτελούν ιδανική επιλογή για το καθιστικό και γενικότερα για χώρους όπου συγκεντρώνεται όλη η οικογένεια.

- **Προσοχή στο άσπρο και το μαύρο**

Αν και παραδοσιακά συμβολίζει την αγνότητα και την καθαριότητα, το άσπρο στους εσωτερικούς χώρους δημιουργεί ψυχρή αίσθηση και ενδέχεται να προκαλέσει συναισθήματα μοναξιάς και απομόνωσης.

Στον αντίποδα, το μαύρο μεγιστοποιεί τις επιδράσεις των άλλων χρωμάτων (αποφύγετε το συνδυασμό του με κόκκινο ή πορτοκαλί το αποτέλεσμα θα είναι πολύ

επιθετικό), μικραίνει τους χώρους και εμποδίζει την ανάπτυξη και την αλλαγή. Η χρήση των δύο χρωμάτων συνιστάται να περιορίζεται σε μικρά, επιμέρους στοιχεία της διακόσμησης αντί για γενικότερα μοτίβα.

5.2 Χρώματα και παιδί.⁴¹

5.2.1 Χρώματα και ψυχολογία παιδιών

Τα παιδιά λατρεύουν τα χρώματα , όμως προτού γίνει η τελική επιλογή , ωφέλιμο είναι να γνωρίζουμε λίγα πράγματα γύρω από το πώς επηρεάζει το κάθε χρώμα τη διάθεση και τα συναισθήματά τους.⁴² Οι γονείς καλό θα είναι να χρησιμοποιήσουν χρώματα που θα αναδείξουν όλα τα όμορφα χαρακτηριστικά του παιδιού τους, αλλά και θα αμβλύνουν τις αδυναμίες του.

Άσπρο: Συμβολίζει τη χαρά , το φως και επίσης ταιριάζει με όλα , όμως λερώνεται πάρα πολύ εύκολα.

Μαύρο: Υποδηλώνει εκκεντρικότητα , στενοχώρια , πένθος και κάποιες φορές συνδέεται με κατάθλιψη. Γι' αυτό καλό είναι να μη χρησιμοποιείται ως βασικό χρώμα. Ωστόσο μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε μικρά στοιχεία του μαύρου χρώματος στον τοίχο.

Μπλε: Το γαλήνιο , το ήρεμο μπλε βοηθά ώστε το σώμα να παράγει χημικές ουσίες που χαλαρώνουν. Σχετίζεται με την ηρεμία , τη σταθερότητα, την εμπιστοσύνη , την αφοσίωση και την αίσθηση της προστασίας. Επίσης αποτρέπει τους εφιάλτες και διευκολύνει τη νόηση. Αυτό που πρέπει να προσέξουμε είναι η απόχρωση: το πολύ σκούρο μπλε μπορεί να προκαλέσει ψυχρότητα και πιθανόν αισθήματα κατάθλιψης.

Ροζ: Είναι ανάλαφρο και αντιπροσωπεύει τα λουλούδια και φυσικά τη θηλυκότητα. Είναι καλό χρώμα για παιδικά δωμάτια , καθώς δημιουργεί χαλάρωση και ηρεμία.

⁴¹ <http://www.babyroom.gr/spaceandcolors.html>

⁴² <http://www.enallaxnews.gr/news/53-9/Diakosmisi/30749/Xromata-kai-psuxologia-tou-paidiou/>

Κίτρινο: Είναι χαρούμενο και φωτεινό , παρ' όλα αυτά δεν ενδείκνυται για παιδικό δωμάτιο , καθώς ανεβάζει την κινητικότητα και ενεργοποιεί τους μυς. Ύστερα από έρευνες έχει παρατηρηθεί ότι τα μωρά που βρίσκονται σε κίτρινο δωμάτιο κλαίνε πιο πολύ, γιατί το χρώμα αυτό μπορεί να τους δημιουργήσει συναισθηματική πίεση.

5.2.2 Οι αποχρώσεις των χρωμάτων

Οι αποχρώσεις των χρωμάτων στους τοίχους του δωματίου παίζουν πρωταρχικό ρόλο στην καλή ψυχολογία τόσο του παιδιού όσο και τη δική μας. Δεν είναι υπερβολή να πούμε ότι οι οδηγίες για το παιδικό δωμάτιο ουσιαστικά είναι οδηγίες για τη διακόσμηση όλου του σπιτιού. Όλοι συγκλίνουν στο γεγονός ότι το βρεφικό- παιδικό δωμάτιο πρέπει να είναι βαμμένο σε ανοιχτά παστέλ χρώματα με βάση το λευκό.

Ενδεικτικά αναφέρουμε την επίδραση των χρωμάτων στην διάθεση μας:

- Το φωτεινό πορτοκαλί επενεργεί θετικά στη διανοητική ανάπτυξη του βρέφους,
- το ροζ, το γαλάζιο, το λιλά και το σομόν δημιουργούν ήρεμη ατμόσφαιρα. Ιδιαίτερα το ρόζ αποτελεί το χρώμα που προσφέρει τη μεγαλύτερη ηρεμία.
- το πράσινο εξευμενίζει, είναι παραδοσιακά το χρώμα της γαλήνης. Μιμηθείτε το απαλό φυσικό πράσινο και κρατήστε μακριά τα τεχνητά και έντονα «κατασκευάσματα».
- το πράσινο και το γαλάζιο προσφέρουν χαλάρωση και ήρεμο ύπνο. Διαλέξτε το γαλάζιο του ουρανού.
- το κίτρινο φωτίζει και φτιάχνει τη διάθεση.

Θα πρέπει να αποφεύγετε τα έντονα χρώματα, όπως κόκκινο, σκούρο πορτοκαλί, σκούρο πράσινο ή βαθύ μπλε, αφού έχει παρατηρηθεί ότι προκαλούν στα παιδιά φόβο & εκνευρισμό.

5.2.3 Ποικιλία χρωμάτων

Όσα προαναφέρθηκαν ισχύουν για τις μεγάλες επιφάνειες των τοίχων. ‘Από τους πρώτους μήνες της ζωής του παιδιού θα πρέπει να του δοθεί τη δυνατότητα να έρθει σε επαφή με όσα περισσότερα χρώματα μπορούμε. Τόσο για να τα γνωρίσει και να τα αναγνωρίζει, όσο και για να πυκνώσουμε τα ερεθίσματα που θα κεντρίζουν το ενδιαφέρον του στο δικό του χώρο.

5.2.4 Έξυπνες ιδέες για χρωματικές εναλλαγές

- Μια ζωγραφιά στον τοίχο.
- Χρωματιστά έπιπλα
- Έτοιμες αυτοκόλλητες λύσεις με τυποποιημένα σχέδια.
- Στένσιλ

5.2.5 Οι τοίχοι που ανοίγουν δρόμο για την ανάπτυξη της φαντασίας

Πώς όμως μπορούμε να τα βοηθήσουμε να αναπτύξουν την φαντασία τους και να τους προσφέρουμε πληθώρα ερεθισμάτων; Με τη δημιουργία τοιχογραφιών με ένα πλήθος από στοιχεία (πχ ζώα, φυτά, πουλιά, ψάρια, ήρωες παραμυθιών κλπ) δίνουμε τη δυνατότητα στα παιδιά να τους χρησιμοποιήσουν δημιουργικά, αφού οι τοίχοι δε θα αποτελούν πια όριο ή εμπόδιο, αλλά το σκηνικό στα ατέλειωτα παιχνίδια και τις ιστορίες τους. Τα παιδιά λατρεύουν τις εικόνες και οι εικόνες κινητοποιούν την φαντασία των παιδιών. Τα σύγχρονα παιδιά περνούν αρκετές ώρες στο δωμάτιό τους, γιατί να μην τους δώσουμε την ευκαιρία να αποδράσουν μέσα από τους τέσσερις τοίχους.

5.3 Πρόταση χρωματικής απόδοσης

5.3.1 Εξωτερικά του κτιρίου

Θέλοντας να διατηρήσουμε το προϋπάρχον χρώμα ,για το λόγο ότι το κτίριο έχει κηρυχτεί ως διατηρητέο, θα βαφούν οι εξωτερικοί του τοίχοι στο ίδιο ακριβώς χρώμα (απαλό κίτρινο) στην ίδια απόχρωση.

Εικόνα 102 Εξωτερική χρωματική απόδοση κτιρίου

5.3.2. Εσωτερικά του κτιρίου

Σύμφωνα με την παραπάνω ανάλυση της επίδρασης του κάθε χρώματος στην παιδική ψυχολογία, τα χρώματα που έχουν επιλεγεί για τους εσωτερικούς χώρους του κτιρίου είναι τα εξής:

Εικόνα 103 Εσωτερικές χρωματικές αποδόσεις χώρων ισογείου

Χώρος 1(Τάξη2):

Καφέ, μωβ, μπλε, θαλασσί, πράσινο, κίτρινο

Τα χρώματα αυτά προτείνεται να χρησιμοποιηθούν ως εξής: Οι τοίχοι στις γωνιές θα έχουν ο καθένας το δικό του χρώμα. Ο ένας θα είναι κίτρινο απαλό, ο δεύτερος λαχανί και ο τρίτος μωβ. Αυτό θα βοηθήσει τις γωνιές δραστηριοτήτων να διαφοροποιηθούν μεταξύ τους μέσα στον ίδιο χώρο και να λειτουργήσουν καλύτερα. Ο μεγαλύτερος τοίχος του χώρου θα έχει ταπετσαρία με θέματα και χρώματα της φύσης.

Χώρος 2(Μηχανοστάσιο):

Γκρι

Ο χώρος αυτός είναι προσβάσιμος από τεχνικούς και η λειτουργία του ανέπαφη με τα νήπια και τους νηπιαγωγούς, επομένως δε μας απασχολεί η επίδρασή του στην ψυχολογία. Ένα γκρι είναι κατάλληλο.

Χώρος 3(Τάξη ένταξης):

Πράσινο, κίτρινο

Ο χώρος αυτός, σαν μία γωνιά μόνος του, έχει τα δύο αυτά χρώματα και σχέδια στους τοίχους.

Χώρος 4(Χώρος σκάλας):

Καφέ, κόκκινο, πορτοκαλί

Ο χώρος αυτός θα έχει ανοιχτή απόχρωση του καφέ από τη μέση και κάτω, ενώ από τη μέση και πάνω θα είναι σωμόν.

Χώρος 5(Τάξη1):

Καφέ, μωβ, μπλε, θαλασσί, πράσινο, κίτρινο

Τα χρώματα αυτά προτείνεται να χρησιμοποιηθούν ως εξής: Οι τοίχοι στις γωνιές θα έχουν ο καθένας το δικό του χρώμα. Ο ένας θα είναι κίτρινο απαλό, ο δεύτερος λαχανί και ο τρίτος μωβ. Αυτό θα βοηθήσει τις γωνιές δραστηριοτήτων να διαφοροποιηθούν μεταξύ τους μέσα στον ίδιο χώρο και να λειτουργήσουν καλύτερα. Ο μεγαλύτερος τοίχος του χώρου θα έχει ταπετσαρία με θέματα και χρώματα της φύσης.

Χώρος 6(Γραφείο νηπιαγωγών):

Μπλε, θαλασσί, πράσινο, κίτρινο

Οι τοίχοι θα είναι σε ανοιχτό τόνο του μπλε, ενώ ο ένας από αυτούς θα είναι μπλε.

Χώρος 7(Τουαλέτες νηπίων):

Γαλάζιο, άσπρο, ροζ

Στις τουαλέτες οι τοίχοι θα είναι άσπροι και θα χρησιμοποιηθεί γαλάζιο και ροζ χρώμα αντίστοιχα για αγόρια και κορίτσια.

Χώρος 8(Τουαλέτα νηπιαγωγών):

Άσπρο, μπεζ

Στις τουαλέτες των νηπιαγωγών οι τοίχοι θα είναι άσπροι και τα πλακάκια μπεζ.

Χώρος 9(Είσοδος-χώρος αναμονής):

Καφέ, κόκκινο, πορτοκαλί

Ο χώρος αυτός θα έχει ανοιχτή απόχρωση του καφέ από τη μέση και κάτω, ενώ από τη μέση και πάνω θα είναι σωμόν.

Χώρος 10(Διάδρομος):

Καφέ, κόκκινο, πορτοκαλί

Ο χώρος αυτός θα έχει ανοιχτή απόχρωση του καφέ από τη μέση και κάτω, ενώ από τη μέση και πάνω θα είναι σωμόν.

Εικόνα 104 Εσωτερικές χρωματικές αποδόσεις χώρων α ορόφου

Χώρος 11 Χώρος 13 (Χώροι ανάπαυσης νηπίων):

Γαλάζιο, ροζ, μπλε, απαλό μωβ

Στο δωμάτιο προτείνουμε οι τοίχοι να βαφτούν στο χρώμα του γαλάζιου για τα αγόρια και του ροζ αντίστοιχα για τα κορίτσια και η οροφή σε πιο σκούρο μπλε και ανοιχτό μωβ αντίστοιχα ώστε παιχνίδια που έχουν μελετηθεί να γίνουν με το φωτισμό να αποδίδουν πιο όμορφα.

Χώρος 12(Γραφείο διευθυντή):

Τόνοι του κίτρινου

Στο χώρο αυτό θα χρησιμοποιηθούν τόνοι του κίτρινου σε πολύ απαλές διαφορετικές όμως αποχρώσεις.

Χώρος 14(Χώρος μουσικής-χορού):

Κόκκινο, κίτρινο

Στο χώρο αυτό οι τοίχοι θα είναι σε αποχρώσεις του κίτρινου και πλούσια χρωματιστά αλλά κυρίως κόκκινα σχέδια θα τους διακοσμούν.

Χώρος 15(Τουαλέτες νηπίων):

Λευκό, αποχρώσεις του κίτρινου

Οι τοίχοι στο χώρο αυτό θα είναι άσπροι με ανοικτές αποχρώσεις του κίτρινου (μπεζ). Επειδή ο βασικός χώρος είναι κοινός για αγόρια και για κορίτσια, η τουαλέτα θα βαφτεί στο ουδέτερο χρώμα μπεζ.

Χώρος 16(Χώρος υπολογιστών):

Αποχρώσεις του πράσινου

Οι τοίχοι στο χώρο αυτό θα έχουν χρώματα όπως το φιστικί και σχέδια θα σπάνε τη μονοτονία του.

Χώρος 17(Τουαλέτες νηπιαγωγών):

Άσπρο, μπεζ

Στις τουαλέτες των νηπιαγωγών οι τοίχοι θα είναι άσπροι και τα πλακάκια μπεζ.

Χώρος 18(Κουζίνα-χώρος φαγητού):

Κόκκινο, πορτοκαλί

Ο χώρος του φαγητού θα έχει αποχρώσεις του πορτοκαλί και του κόκκινου.

Χώρος 19(Χώρος ανάμονής):

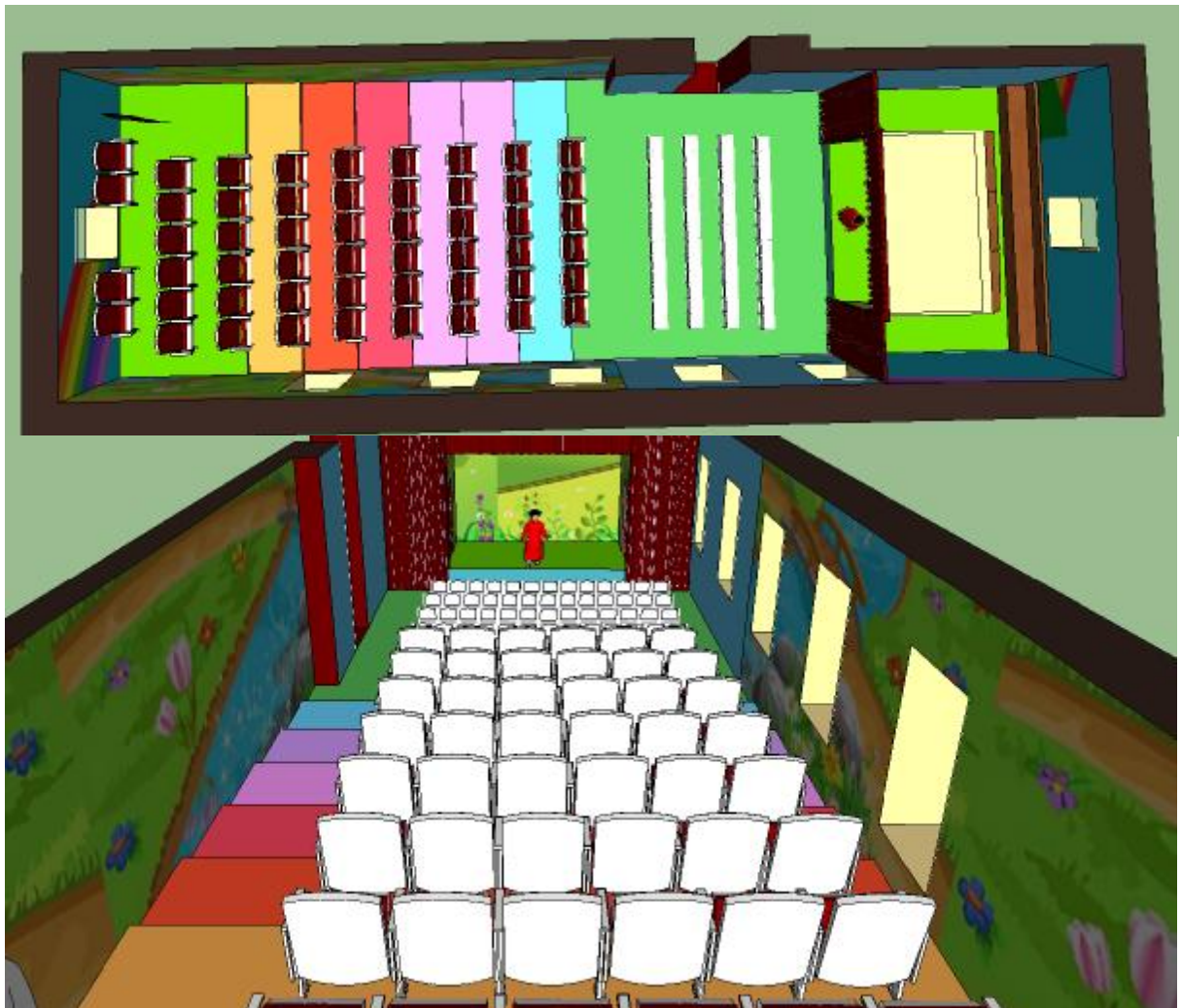
Καφέ, κόκκινο, τόνοι του πορτοκαλί

Ο χώρος αυτός θα έχει ανοιχτή απόχρωση του καφέ από τη μέση και κάτω, ενώ από τη μέση και πάνω θα είναι σωμόν.

Χώρος 20(Μικρός διάδρομος):

Καφέ, κόκκινο, πορτοκαλί

Ο χώρος αυτός θα έχει ανοιχτή απόχρωση του καφέ από τη μέση και κάτω, ενώ από τη μέση και πάνω θα είναι σωμόν.

Εικόνα 105 Εσωτερικές χρωματικές αποδόσεις χώρων β ορόφου

Χώρος 21(Αίθουσα εκδηλώσεων):

Πολλά ζωνρά χρώματα

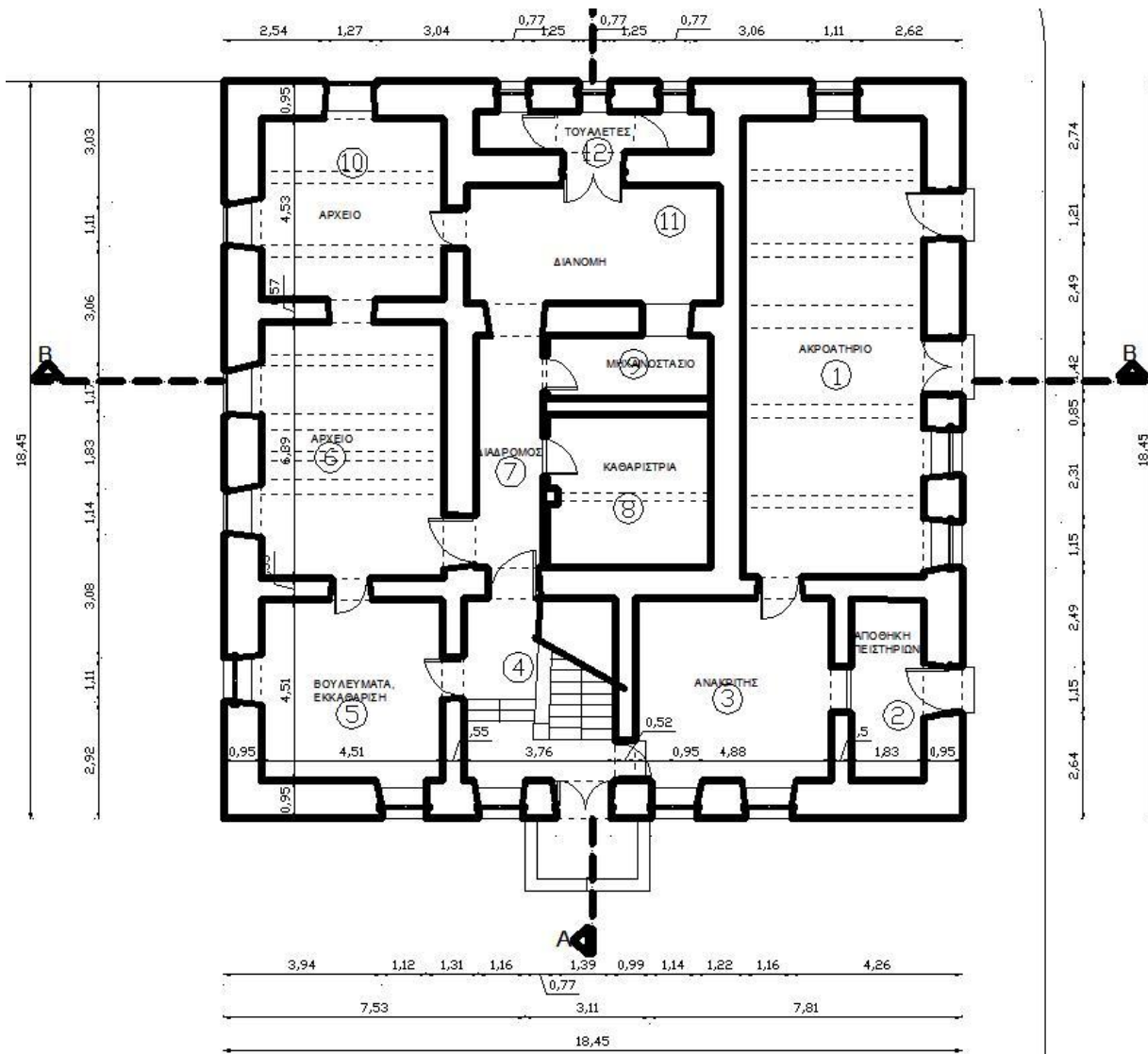
Στο δάπεδο θα υπάρχουν χρώματα. Κάθε σκαλί θα αντιπροσωπεύει και ένα χρώμα του ουράνιου τόξου. Στο πίσω μέρος θα μπει και ταπετσαρία με όλα τα χρώματα. Οι μεγάλοι τοίχοι θα σκουραίνουν όσο προχωράμε μπροστά και το μάτι θα εστιάζει στη σκηνή, η οποία θα έχει φωτεινά χρώματα. Στα παρασκήνια τα χρώματα θα είναι πιο ουδέτερα (σωμόν).

Κεφάλαιο 6^ο

ΜΕΛΕΤΗ ΘΕΡΜΟΜΟΝΩΣΗΣ – ΗΧΟΜΟΝΩΣΗΣ – ΦΩΤΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ

6.1. Μελέτη Θερμομόνωσης Κτιρίου

Η κάτοψη του κτιρίου φαίνεται παρακάτω.

Εικόνα 106 Κάτοψη ισογείου

Αρχικά υπολογίζουμε την επιφάνεια F δαπέδου, οροφών και τοίχου.

$$F = (18,45 \times 18,45) + (6,32 \times 6,42) + (6,26 \times 18,33) + (6,32 \times 5,97) + (18,45 \times 4 \times 7,92) + [(6,26 + 6,47 + 6,42 + 6,32 + 6,42 + 5,77 + 6,26 + 18,33) \times 2,8] \text{ \textcircled{O}}$$

$$F = 340,40 + 40,57 + 114,74 + 37,73 + 584,49 + 174,3 = 1292 \text{ m}^2$$

Μετά υπολογίζουμε τον όγκο V του κτιρίου.

$$V = (340 \times 7,92) + (114 \times 2,80) = 2692 + 319 = 3011 \text{ m}^3$$

Διαιρούμε F/V.

$$\frac{F}{V} = \frac{1292}{3011} = 0,43 \text{ (m}^{-1}\text{)}$$

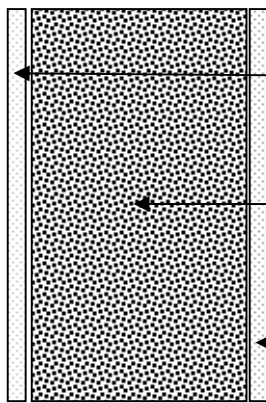
Το κτίριο με το οποίο ασχολούμαστε βρίσκεται στην κλιματική ζώνη Α.

Άρα από τον παρακάτω πίνακα προκύπτει ότι το $K_{ολmax} = 0,86 \text{ kcal}/(\text{m}^2\text{hC})$

F/V m ²	Km kcal/(m ² hC)			Km w/(m ² k)		
	ZΩNH A	ZΩNH B	ZΩNH Γ	ZΩNH A	ZΩNH B	ZΩNH Γ
0,2	1,335	1,015	0,807	1,553	1,180	0,938
0,3	1,245	0,955	0,760	1,448	1,111	0,884
0,4	1,160	0,897	0,715	1,349	1,043	0,831
0,5	1,092	0,845	0,675	1,270	0,983	0,785
0,6	1,030	0,795	0,635	1,198	0,924	0,738
0,7	0,985	0,750	0,600	1,145	0,872	0,698
0,8	0,947	0,717	0,575	1,101	0,834	0,669
0,9	0,927	0,695	0,550	1,078	0,808	0,640
1,0	0,920	0,680	0,530	1,070	0,791	0,616

Ελέγχουμε αν ικανοποιεί ο τοίχος τον κανονισμό ΚΘΚ.

Αριθμός	Υλικό	d (m)	λ	d/λ
1	Σοβάς	0,02	0,75	0,026
2	Λίθος	0,95	0,87	1,091
3	Σοβάς	0,02	0,75	0,026
				Σ = 1,14 [Kcal/(mhC)] ⁻¹

$$\frac{1}{K_{toic}} = \frac{1}{7} + \Sigma + \frac{1}{20} \quad \text{ό} \quad \frac{1}{K_{toic}} = \frac{1}{7} + 1,14 +$$

$$\frac{1}{20} = 1,33 \quad \text{ό}$$

$$K_{τοιχ} = \frac{1}{1,33} = 0,75 < 0,60 \text{ kcal}/(\text{m}^2\text{hC})$$

Άρα ο τοίχος δεν περνάει τον κανονισμό ΚΘΚ
 συνεπώς χρειάζεται πρόταση τροποποίησης.

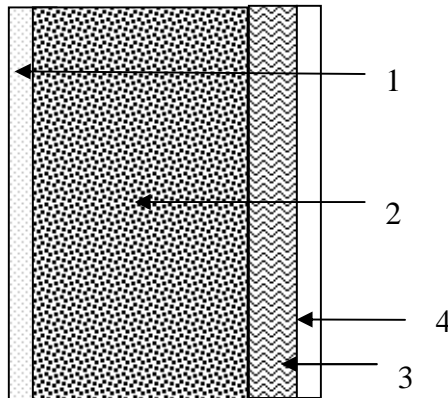
Προτείνουμε εσωτερικά γυψοσανίδα με μόνωση υαλοβάμβακα.

Αριθμός	Υλικό	d (m)	λ	d/λ
1	Σοβάς	0,02	0,75	0,026
2	Λίθος	0,95	0,87	1,091
3	Γυψοσανίδα	0,0125	0,50	0,025
4.	Υαλοβάμβακας	0,05	0,035	1,428
				Σ = 2,57 [Kcal/(mhC)] ⁻¹

$$\frac{1}{K_{toic}} = \frac{1}{7} + \Sigma + \frac{1}{20} \quad \text{ό} \quad \frac{1}{K_{toic}} = \frac{1}{7} + 2,57 + \frac{1}{20} = 0,14 + 2,57 + 0,05 \quad \text{ό}$$

$$K_{τοιχ} = \frac{1}{3,76} = 0,26 < 0,60 \text{ kcal}/(\text{m}^2\text{hC})$$

Άρα ο τοίχος περνάει τον κανονισμό ΚΘΚ συνεπώς δεν χρειάζεται επιπλέον μόνωση..

Ελέγχουμε αν ικανοποιεί η τοιχοποιία τον κανονισμό ΚΘΚ.

Τα κουφώματα του κτιρίου είναι το 20% της επιφάνειας της τοιχοποιίας.

$$F_{\text{τοιχ}} = 1292 \text{ m}^2$$

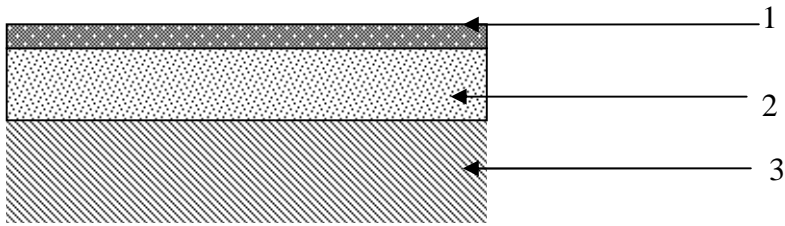
$$F_{\text{παραθ}} = 1292 \times 0,20 = 258 \text{ m}^2$$

$$K_{\text{τοιχ}} = \frac{K_{\text{τοιχ}} \times F_{\text{τοιχ}} + K_{\text{παραθ}} \times F_{\text{παραθ}}}{F} = \frac{0,26 \times (1292 - 258) + 2,6 \times 258}{1292} = \frac{775 + 670,8}{1292} = \frac{1445,8}{1292} = 1,11 < 2,6$$

Άρα με ξύλινα κουφώματα και διπλά τζάμια περνάει τον κανονισμό ΚΘΚ. Για αυτό και τα προτείνουμε και για καλύτερη θερμομόνωση αλλά και ηχομόνωση.

Ελέγχουμε αν ικανοποιεί το δάπεδο τον κανονισμό ΚΘΚ.

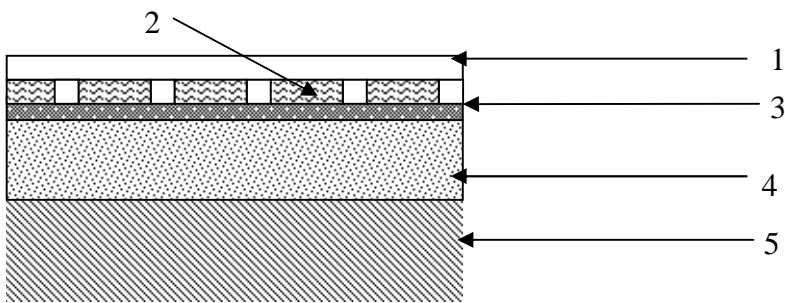
Αριθμός	Υλικό	d (m)	λ	d/λ
1	Μωσαϊκό	0,02	1,20	0,0166
2	Beton	0,15	1,75	1,428
3	Έδαφος	-	∞	
				Σ = 0,10

$$\frac{1}{K} = \frac{1}{7} + \Sigma + \frac{1}{20} \quad \text{ο} \quad \frac{1}{K} = 0,14 + 0,10 + 0,05 = 0,29 \quad \text{ο}$$

$$K_{\text{δαπ}} = 3,44 > 1,6$$

Άρα δεν περνάει τον κανονισμό για αυτό χρειάζεται πρόταση τροποποίησης. Προτείνουμε ξύλινο πάτωμα Laminate.

Αριθμός	Υλικό	d (m)	λ	d/λ
1	Ξύλο	0,02	0,18	0,111
2	Φελιζόλ	0,05	0,035	1,428
3	Μωσαϊκό	0,02	1,2	0,0166
4	Beton	0,15	1,75	0,0857
5	Έδαφος	-	∞	
				Σ = 1,64

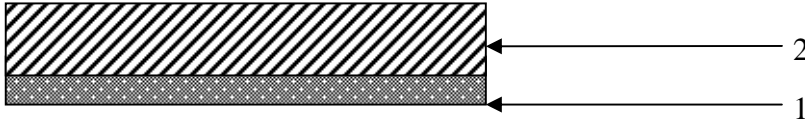
$$\frac{1}{K} = \frac{1}{7} + \Sigma + \frac{1}{20} \quad \text{ο} \quad \frac{1}{K} = 0,14 + 1,64 + 0,05 = 1,83 \quad \text{ο}$$

$$K = 0,54 < 1,6$$

Άρα το προτεινόμενο δάπεδο περνάει τον κανονισμό.

Ελέγχουμε αν ικανοποιεί η οροφή τον κανονισμό ΚΘΚ.

Πλάκα σκυροδέματος 15 cm.

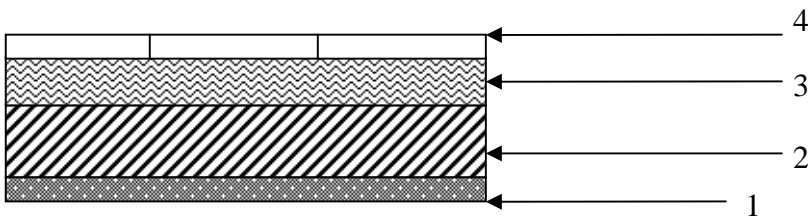
Αριθμός	Υλικό	d (m)	λ	d/λ
1	Σοβάς	0,02	0,75	0,026
2	Beton	0,15	1,75	1,428
				Σ = 1,454

$$\frac{1}{K} = \frac{1}{7} + \Sigma + \frac{1}{20} = 0,14 + 1,454 + 0,05 = 1,644 \Rightarrow K = 0,60 > 0,40 \text{ με βάση τον}$$

ΚΘΚ άρα απαιτείται μόνωση.

Προτείνουμε υγρομόνωση + φελιζόλ + πλάκες πεζοδρομίου

Οπότε,

Αριθμός	Υλικό	d (m)	λ	d/λ
1	Σοβάς	0,02	0,75	0,026
2	Beton	0,15	1,75	1,428
3	Φελιζόλ	0,04	0,035	1,142
4	Πλάκες	0,02	0,25	0,08
				Σ = 2,39

$$\frac{1}{K} = \frac{1}{7} + \Sigma + \frac{1}{20} = 0,14 + 2,39 + 0,05 = 2,58 \Rightarrow K = 0,38 < 0,40 \text{ περνάει τον ΚΘΚ}$$

Συμπέρασμα.

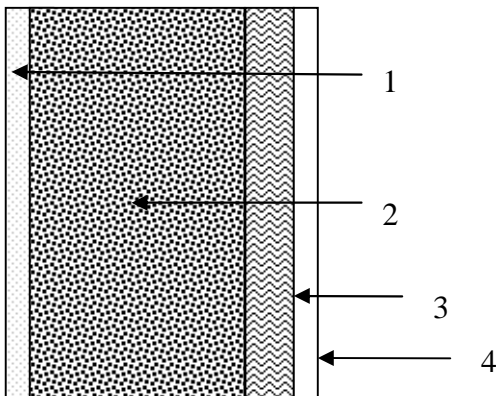
Στην ανακαίνιση του κτιρίου, για λόγους θερμομόνωσης, πρέπει να προστεθεί εσωτερικά μόνωση με γυψοσανίδα, στην οροφή προσθέτουμε μόνωση με πλάκες πεζοδρομίου και ξύλινο δάπεδο με μόνωση έναντι μωσαϊκού που ήδη υπάρχει.

6.2. Μελέτη Ακουστικής - Ηχομόνωσης

Όγκος κτιρίου $V = (340 \times 7,92) + (114 \times 2,80) = 2692 + 319 = 3011 \text{ m}^3$

Οι υπολογισμοί γίνονται για συχνότητα $f=500 \text{ Hz}$

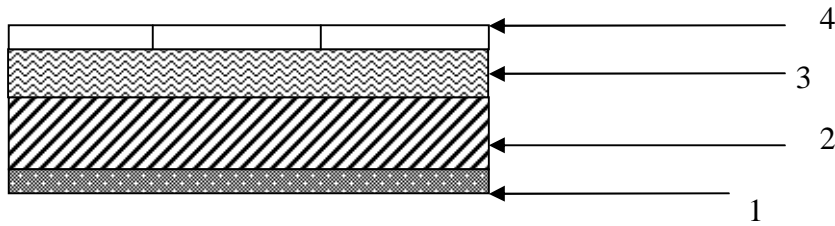
Τοίχος

Αριθμός	Υλικό	$S_i \text{ (m}^2\text{)}$	α_i	$S_i \alpha_i$
1	Σοβάς	3011	0,05	150,55
2	Λίθος	3011	0,43	1294,73
3	Υαλοβάμβακας	3011	0,94	2830,34
4	Γυψοσανίδα	3011	0,74	2228,14
		$\Sigma S_i=12044$		$\Sigma S_i \alpha_i=425$

$$a_{\text{τοίχου}} = \frac{\Sigma S_i \alpha_i}{\Sigma S_i} = \frac{6503,76}{12044} = 0,54$$

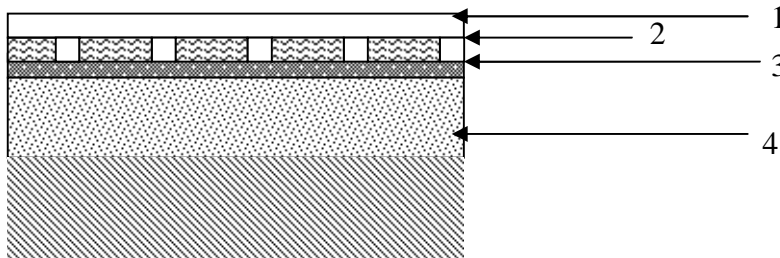
Οροφή

Αριθμός	Υλικό	S_i (m ²)	α_i	$S_i\alpha_i$
1	Σοβάς	340	0.05	17
2	Beton	340	0.02	6.8
3	Φελιζόλ	340	0.94	319.6
4	Πλάκες	340	0.24	81.6
		$\Sigma S_i=1360$		$\Sigma S_i\alpha_i=425$

$$\bar{a}_{οροφή} = \frac{\Sigma S_i a_i}{\Sigma S_i} = \frac{425}{1360} = 0,31$$

Δάπεδο

Αριθμός	Υλικό	S_i (m ²)	α_i	$S_i\alpha_i$
1	Ξύλο	340	0,06	20,4
2	Φελιζόλ	340	0,05	17
3	Μωσαϊκό	340	0,01	3,4
4	Beton	340	0,02	6,8
5	Έδαφος	-	-	-
		$\Sigma S_i=1360$		$\Sigma S_i\alpha_i=47,6$

$$\bar{a}_{δάπεδο} = \frac{\Sigma S_i a_i}{\Sigma S_i} = \frac{47.6}{1360} = 0,035$$

Κτίριο

	S_i (m ²)	\bar{a}_i	$S_i \bar{a}_i$
Τοίχος	3011	0.54	1625.94
Δάπεδο	340	0.035	11.9
Οροφή	340	0.31	105.4
	$\Sigma S_i=3691$		$\Sigma S_i \bar{a}_i=1743.24$

$$\bar{a}_{\text{κτιρίου}} = \frac{\Sigma S_i a_i}{\Sigma S_i} = \frac{1743,24}{3691} = 0,47$$

Προσεγγιστικός υπολογισμός του χρόνου αντήχησης

$$T_{60} = \frac{0.163 \times V}{A} = \frac{0.163 \times 3011}{1743.24} = 0.28 \text{sec}$$

Σχέση των Sette-Millington

$$T_{60} = \frac{0.161 \times V}{-\Sigma S_i \ln(1 - a_i)} = \frac{0.161 \times 3011}{2455.7} = 0.19 \text{sec}$$

	S_i (m ²)	α_i	$\ln(1-\alpha_i)$	$S_i \ln(1-\alpha_i)$
Τοίχος	3011	0.54	-0,77	-2318
Δάπεδο	340	0.035	-0,035	-11,9
Οροφή	340	0.31	-0,37	-125,8
				$\Sigma S_i \ln(1-\alpha_i)=-2455,7$

Σταθερά Δωματίων διδασκαλίας

Ισόγειο

Τάξη 1

	S_i (m ²)	α_i	$S_i \alpha_i$
Τοίχος	96	0.54	51.84
Οροφή	52	0.31	16,12
Δάπεδο	52	0.035	1,82
	$\Sigma S_i=200$		$\Sigma S_i \bar{a}_i=69,78$

Τάξη 2

Ομοίως με Τάξη 1

Τάξη Ένταξης

	S_i (m ²)	α_i	$S_i\alpha_i$
Τοίχος	56	0.54	30,24
Οροφή	22	0.31	6,82
Δάπεδο	22	0.035	0,77
	$\Sigma S_i=100$		$\Sigma S_i \bar{\alpha}_i=37,83$

$$\bar{a}_{\text{δωματίου}} = \frac{\Sigma S_i \alpha_i}{\Sigma S_i} = \frac{37.83}{100} = 0.37$$

$$Rc_{\text{δωματίου}} = \frac{S \times \bar{a}}{1 - \bar{a}} = \frac{100 \times 0.37}{1 - 0.37} = 58.73 \text{ m}^2$$

$$L_p = 60 + 10 \log$$

$$\left[\frac{2}{4pr^2} + \frac{4}{Rc} \right] = 60 + 10 \log \left[\frac{2}{4 \times 3.14 \times 10^2} + \frac{4}{58.73} \right] = 60 + 10 \log(0.01 + 0.06) = 60 - 11 = 49 \text{ dB}$$

Α' Όροφος

Χώρος υπολογιστών

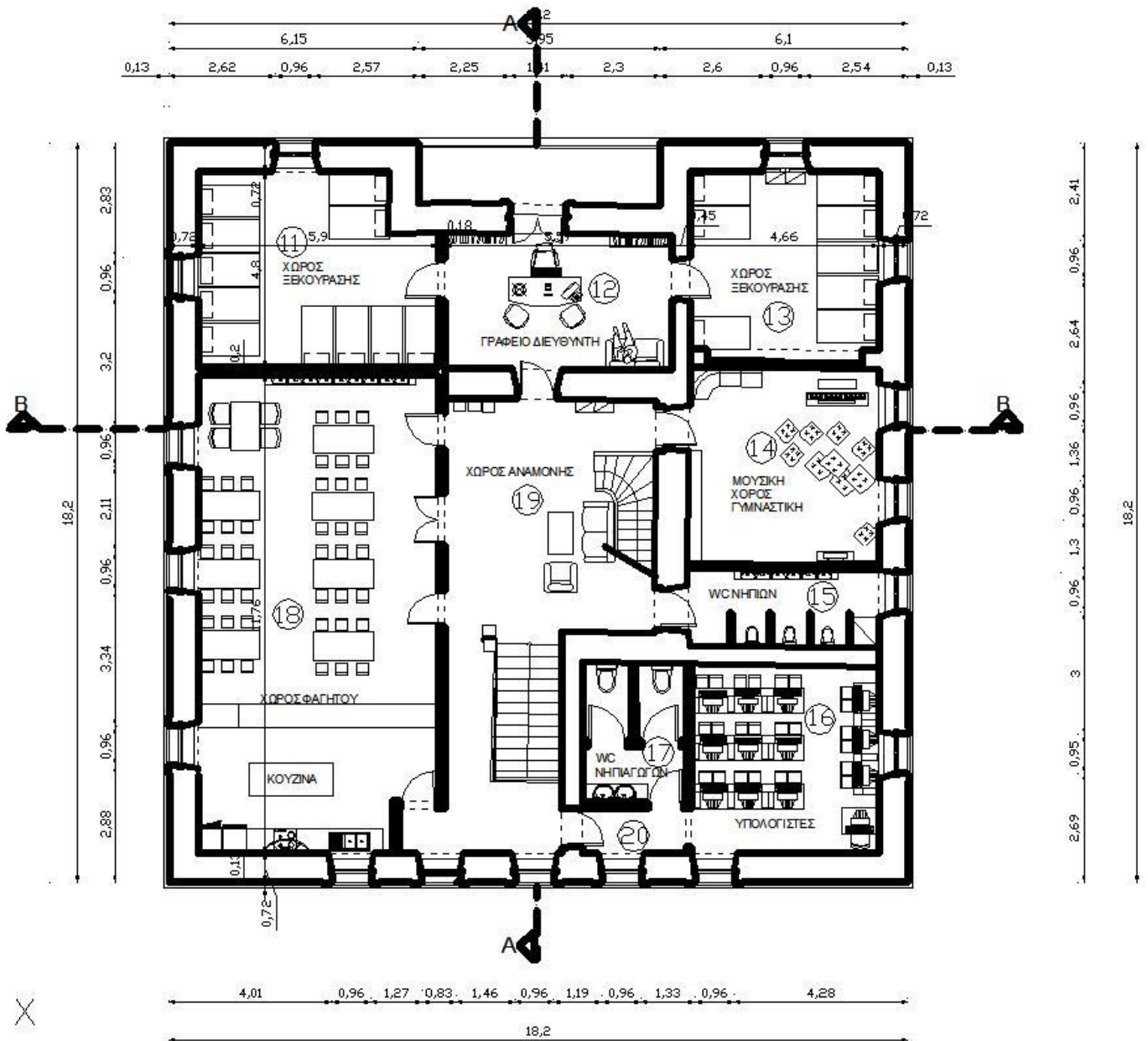
	S_i (m ²)	α_i	$S_i\alpha_i$
Τοίχος	64	0.54	34,56
Οροφή	21	0.31	6,51
Δάπεδο	21	0.035	0,73
	$\Sigma S_i=106$		$\Sigma S_i \bar{\alpha}_i=41,80$

$$\bar{a}_{\text{δωματίου}} = \frac{\Sigma S_i \alpha_i}{\Sigma S_i} = \frac{41.80}{106} = 0,39$$

$$Rc_{\text{δωματίου}} = \frac{S \times \bar{a}}{1 - \bar{a}} = \frac{106 \times 0.39}{1 - 0.39} = 67.77 \text{ m}^2$$

$$L_p=60+10\log$$

$$\left[\frac{2}{4pr^2} + \frac{4}{Rc} \right] = 60 + 10\log \left[\frac{2}{4 \times 3.14 \times 10^2} + \frac{4}{67.77} \right] = 60 + 10\log(0.01 + 0.05) = 60 - 12 = 48dB$$

Εικόνα 108 Κάτοψη Α ορόφου (Πρόταση)

Χώρος μουσικής

	S_i (m ²)	α_i	$S_i\alpha_i$
Τοίχος	76	0.54	41,04
Οροφή	23	0.31	7,13
Δάπεδο	23	0.035	0,80

	$\Sigma S_i=122$	$\Sigma S_i \bar{a}_i=48,97$
--	------------------	------------------------------

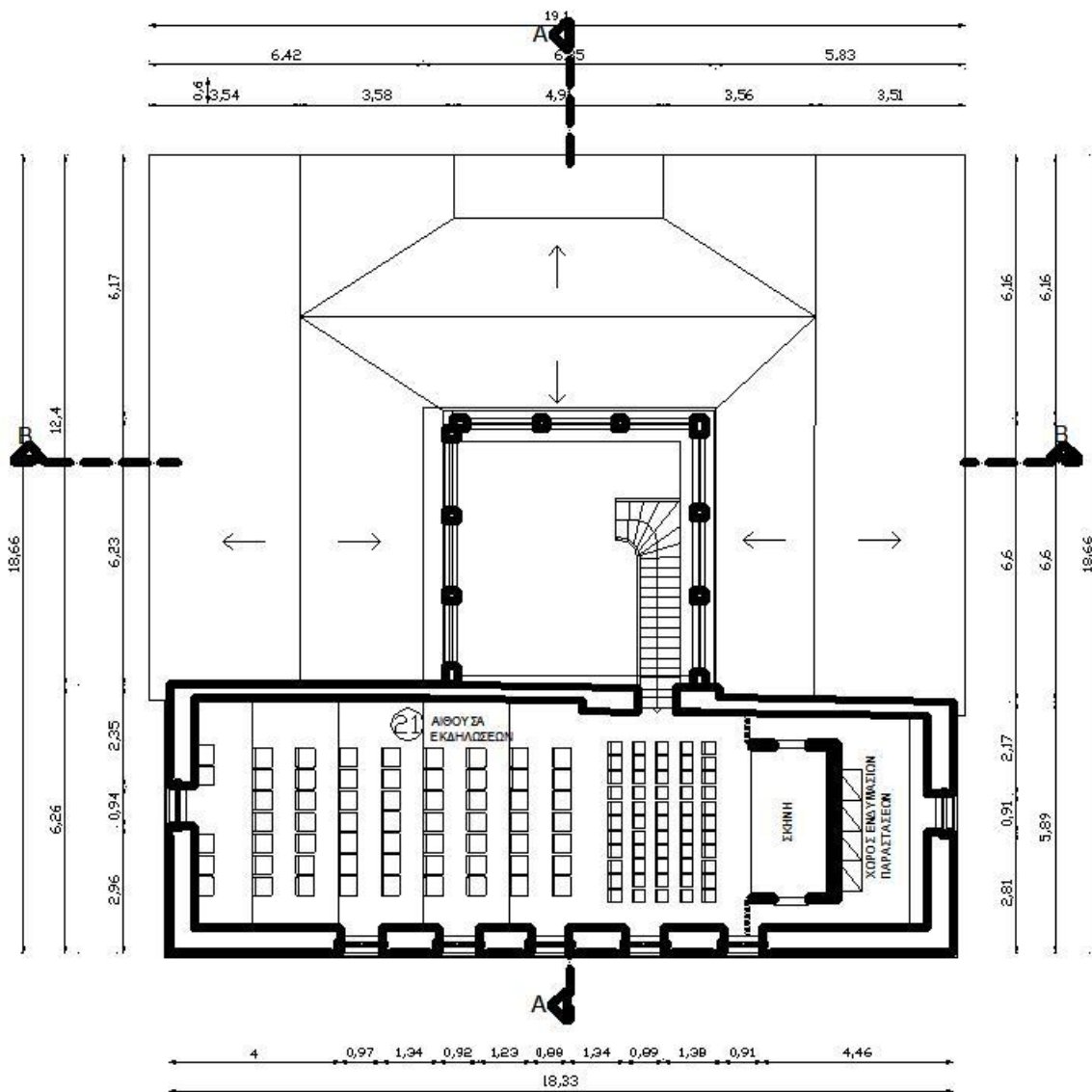
$$a_{\text{δωματίου}} = \frac{\Sigma S_i a_i}{\Sigma S_i} = \frac{48,97}{122} = 0,4$$

$$Rc_{\text{δωματίου}} = \frac{S \times \bar{a}}{1 - \bar{a}} = \frac{122 \times 0,4}{1 - 0,4} = 81,33 \text{ m}^2$$

$$Lp=60+10\log$$

$$\left[\frac{2}{4pr^2} + \frac{4}{Rc} \right] = 60 + 10\log \left[\frac{2}{4 \times 3,14 \times 10^2} + \frac{4}{81,33} \right] = 60 + 10\log(0,01 + 0,04) = 60 - 13 = 47 \text{ dB}$$

Β' Όροφος

Εικόνα 109 Κάτοψη Β Ορόφου (Πρόταση)

Χώρος παραστάσεων

	S_i (m ²)	α_i	$S_i\alpha_i$
Τοίχος	124	0.54	66,96
Οροφή	86,5	0.31	26,81
Δάπεδο	86,5	0.035	3,02
	$\Sigma S_i=297$		$\Sigma S_i\bar{\alpha}_i=96,79$

$$\bar{a}_{\text{δωματίου}} = \frac{\Sigma S_i a_i}{\Sigma S_i} = \frac{96.79}{297} = 0,32$$

$$R_{C\delta\omega\mu\alpha\tau\iota\omicron\upsilon} = \frac{S \times \bar{a}}{1 - \bar{a}} = \frac{297 \times 0.32}{1 - 0.32} = 139.76 \text{ m}^2$$

$$L_p = 60 + 10 \log$$

$$\left[\frac{2}{4\pi r^2} + \frac{4}{R_c} \right] = 60 + 10 \log \left[\frac{2}{4 \times 3.14 \times 10^2} + \frac{4}{139.76} \right] = 60 + 10 \log(0.01 + 0.02) = 60 - 15 = 45 \text{ dB}$$

Ηχομείωση

$$L_{p2} = L_{p1} - R \rightarrow 40 \text{ dB} (\mu\acute{\epsilon}\sigma\alpha) = 100 \text{ dB} (\acute{\epsilon}\xi\omega) - 60$$

Οπότε ρυθμίζουμε τα υλικά του εξωτερικού τοίχου για να έχουμε ηχομείωση 60db

	d(m)	$P_i \left(\frac{\text{kg}}{\text{cm}^3} \right)$	$P_i d_i$
Σοβάς	0,02	1700	34
Λίθος	0,95	2400	2280
Μόνωση	0,04	40	1,6
Γυψοσανίδα	0,0125	1200	15
			$\Sigma P_i d_i = 2330 \text{ kg/m}^2$

Υπολογισμός για συχνότητα f=500 Hz

$$R = 20 \log(f \times m) - 43 \rightarrow R = 20 \log(500 \times m) - 43 = 78.32 \text{ dB}$$

$$L_{p2} = L_{p1} - R = 100 - 78.32 = 22 \text{ dB}$$

Υπολογισμός για συχνότητα f=100 Hz

$$R = 20 \log(f \times m) - 43 \rightarrow R = 20 \log(100 \times m) - 43 = 64.34 \text{ dB}$$

$$L_{p2} = L_{p1} - R = 100 - 64.34 = 35.66 \text{ dB}$$

Υπολογισμός για συχνότητα $f=2000 \text{ Hz}$

$$R = 20 \log(f \times m) - 43 \rightarrow R = 20 \log(2000 \times m) - 43 = 90.36 \text{ dB}$$

$$L_{p2} = L_{p1} - R = 100 - 90.36 = 9.64 \text{ dB}$$

Συμπέρασμα

Ο εξωτερικός τοίχος παρέχει μεγάλη ηχομείωση στον αερόφερτο θόρυβο από την κίνηση κυρίως οχημάτων στο δρόμο.

6.3. Μελέτη Φωτισμού

Ο κατάλληλος φωτισμός στα νηπιαγωγεία πραγματοποιείται με λαμπτήρες των 120 lux.

Ισόγειο

Χώρος 1 (Τάξη 2)

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (11,46 \times 4,55)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 34,3 = 34$$

Άρα θα χρειαστούμε 34 λαμπτήρες συνολικά για αυτό το χώρο.

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{11,46}{4,55}} \times 34 = 9,25$$

Κατά μήκος του χώρου θα χρειαστούν 9 λαμπτήρες.

$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{4,55}{11,46}} \times 34 = 3,67$$

Κατά πλάτος του χώρου θα χρειαστούν 4 λαμπτήρες.

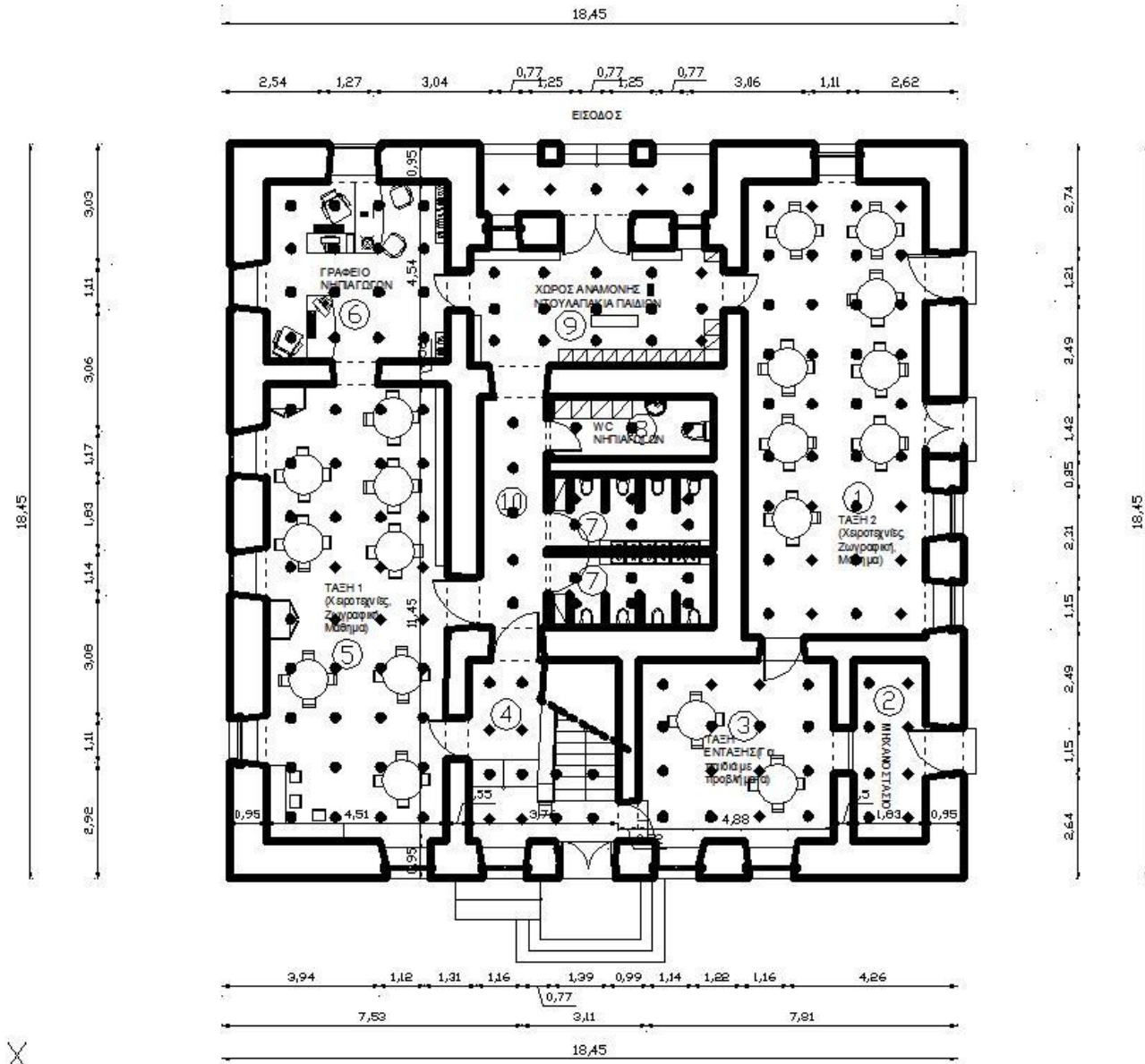
$$\alpha^l = \frac{11,46}{9,25} = 1,2389$$

Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.

$$\alpha^w = \frac{4,55}{3,67} = 1,2397$$

Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.

Χώρος	Φωτιστικά N _{ΦΣ}	N _{ΦΣ,L}	N _{ΦΣ,W}	a _L (m)	a _W (m)
Χώρος 1 (Τάξη 2)	34	9	4	1,2389	1,2397

Εικόνα 110 Φωτισμός (Κάτοψη Ισογείου)

Χώρος 2 (Μηχανοστάσιο)

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (1,83 \times 4,54)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 6$$

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{4,54}{1,83}} \times 6 = 3,85 = 4 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{1,83}{4,54}} \times 6 = 1,55 = 2 \text{ λαμπτήρες κατά πλάτος}$$

$$\alpha^l = \frac{4,54}{3,85} = 1,17 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^w = \frac{1,83}{1,55} = 1,18 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

Χώρος	Φωτιστικά $N_{\Phi\Sigma}$	$N_{\Phi\Sigma,L}$	$N_{\Phi\Sigma,W}$	a_L (m)	a_W (m)
Χώρος 2 (Μηχανοστάσιο)	6	4	2	1,17	1,18

Χώρος 3 (Τάξη Ένταξης)

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (4,88 \times 4,54)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 14,575 = 15$$

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{4,88}{4,54}} \times 15 = 4,01 = 4 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{4,54}{4,88}} \times 15 = 3,73 = 4 \text{ λαμπτήρες κατά πλάτος}$$

$$\alpha^l = \frac{4,88}{4,01} = 1,2169 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^w = \frac{4,54}{3,73} = 1,217 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

Χώρος	Φωτιστικά $N_{\Phi\Sigma}$	$N_{\Phi\Sigma,L}$	$N_{\Phi\Sigma,W}$	a_L (m)	a_W (m)
Χώρος 3 (Τάξη Ένταξης)	15	4	4	1,2169	1,2117

Χώρος 4 (Σκάλα)

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (1,92 \times 4,54)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 6,97 = 7$$

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{4,54}{1,92}} \times 7 = 4,06 = 4 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{1,92}{4,54}} \times 7 = 1,72 = 2 \text{ λαμπτήρες κατά πλάτος}$$

$$\alpha^l = \frac{4,54}{4,06} = 1,11 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^w = \frac{1,92}{1,72} = 1,11 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (1,81 \times 2)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 2,38 = 2$$

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{2}{1,81}} \times 2 = 1,48 = 2 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{1,81}{2}} \times 2 = 1,34 = 1 \text{ λαμπτήρας κατά πλάτος}$$

$$\alpha^l = \frac{2}{1,48} = 1,35 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^w = \frac{1,81}{1,34} = 1,35 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

Χώρος	Φωτιστικά $N_{\Phi\Sigma}$	$N_{\Phi\Sigma,L}$	$N_{\Phi\Sigma,W}$	a_L (m)	a_W (m)
Χώρος 4 (Σκάλα)	7	4	2	1,11	1,11
	2	2	1	1,35	1,35

Χώρος 5 (Τάξη 1)

Ομοίως με Χώρος 1 (Τάξη 2)

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (11,46 \times 4,55)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 34,3 = 34$$

Άρα θα χρειαστούμε 34 λαμπτήρες συνολικά για αυτό το χώρο.

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{11,46}{4,55}} \times 34 = 9,25$$

Κατά μήκος του χώρου θα χρειαστούν 9 λαμπτήρες.

$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{4,55}{11,46}} \times 34 = 3,67$$

Κατά πλάτος του χώρου θα χρειαστούν 4 λαμπτήρες.

$$\alpha^l = \frac{11,46}{9,25} = 1,2389$$

Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.

$$\alpha^w = \frac{4,55}{3,67} = 1,2397$$

Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.

Χώρος	Φωτιστικά $N_{\Phi\Sigma}$	$N_{\Phi\Sigma,L}$	$N_{\Phi\Sigma,W}$	$a_L(m)$	$a_W(m)$
Χώρος 5 (Τάξη 1)	34	9	4	1,2389	1,2397

Χώρος 6 (Γραφείο Εκπαιδευτικών)

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (4,55 \times 4,53)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 13,56 = 14$$

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{4,55}{4,53}} \times 14 = 3,749 = 4 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{4,53}{4,55}} \times 14 = 3,7334 = 4 \text{ λαμπτήρες κατά πλάτος}$$

$$\alpha^l = \frac{4,55}{3,749} = 1,213 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^w = \frac{4,53}{3,73} = 1,214 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

Χώρος	Φωτιστικά $N_{\Phi\Sigma}$	$N_{\Phi\Sigma,L}$	$N_{\Phi\Sigma,W}$	$a_L(m)$	$a_W(m)$
Χώρος 1 (Τάξη 2)	14	4	4	1,213	1,214

Χώρος 7 (Τουαλέτες νήπιων)

Τουαλέτες κοριτσιών

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (4,06 \times 1,88)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 5,02 = 5$$

$$N_{\Phi\Sigma}^L = \sqrt{\frac{4,06}{1,88}} \times 5 = 3,286 = 3 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

$$N_{\Phi\Sigma}^W = \sqrt{\frac{1,88}{4,06}} \times 5 = 1,52 = 2 \text{ λαμπτήρες κατά πλάτος}$$

$$\alpha^L = \frac{4,06}{3,286} = 1,235 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^W = \frac{1,88}{1,52} = 1,236 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

Χώρος	Φωτιστικά $N_{\Phi\Sigma}$	$N_{\Phi\Sigma,L}$	$N_{\Phi\Sigma,W}$	a_L (m)	a_W (m)
Χώρος 7 (Τουαλέτες νήπιων)	5	3	2	1,235	1,236

Τουαλέτες αγοριών

Ομοίως

Χώρος	Φωτιστικά $N_{\Phi\Sigma}$	$N_{\Phi\Sigma,L}$	$N_{\Phi\Sigma,W}$	a_L (m)	a_W (m)
Χώρος 7 (Τουαλέτες νήπιων)	5	3	2	1,235	1,236

Χώρος 8 (Τουαλέτα Εκπαιδευτικών)

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (4,06 \times 1,541)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 4,11 = 4$$

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{4,06}{1,541}} \times 4 = 3,24 = 3 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{1,541}{4,06}} \times 4 = 1,23 = 1 \text{ λαμπτήρας κατά πλάτος}$$

$$\alpha^l = \frac{4,06}{3,24} = 1,25 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^w = \frac{1,54}{1,23} = 1,252 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

Χώρος	Φωτιστικά $N_{\Phi\Sigma}$	$N_{\Phi\Sigma,L}$	$N_{\Phi\Sigma,W}$	a_L (m)	a_W (m)
Χώρος 8 (Τουαλέτα Εκπαιδευτικών)	4	3	1	1,25	1,25

Χώρος 9 (Χώρος αναμονής)

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (6,35 \times 2,95)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 12,32 = 12$$

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{6,35}{2,95}} \times 12 = 5,082 = 5 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{2,95}{6,35}} \times 12 = 2,36 = 2 \text{ λαμπτήρες κατά πλάτος}$$

$$\alpha^l = \frac{6,35}{5,08} = 1,25 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^w = \frac{2,95}{2,36} = 1,25 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

Χώρος	Φωτιστικά $N_{\Phi\Sigma}$	$N_{\Phi\Sigma,L}$	$N_{\Phi\Sigma,W}$	a_L (m)	a_W (m)
Χώρος 9 (Χώρος αναμονής)	12	5	2	1,25	1,25

Χώρος 10 (Διάδρομος)

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (5,79 \times 1,66)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 6,32 = 6$$

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{5,79}{1,66}} \times 6 = 4,574 = 5 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{1,66}{5,79}} \times 6 = 1,31 = 1 \text{ λαμπτήρας κατά πλάτος}$$

$$\alpha^l = \frac{5,79}{4,574} = 1,265 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^w = \frac{1,66}{1,31} = 1,267 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

Χώρος	Φωτιστικά $N_{\Phi\Sigma}$	$N_{\Phi\Sigma,L}$	$N_{\Phi\Sigma,W}$	$a_L(m)$	$a_w(m)$
Χώρος 10 (Διάδρομος)	6	5	1	1,265	1,267

Στεγασμένος Χώρος στην είσοδο (εξωτερικά φώτα)

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (5,85 \times 1,2905)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 4,96 = 5$$

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{5,85}{1,2905}} \times 5 = 4,76 = 5 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

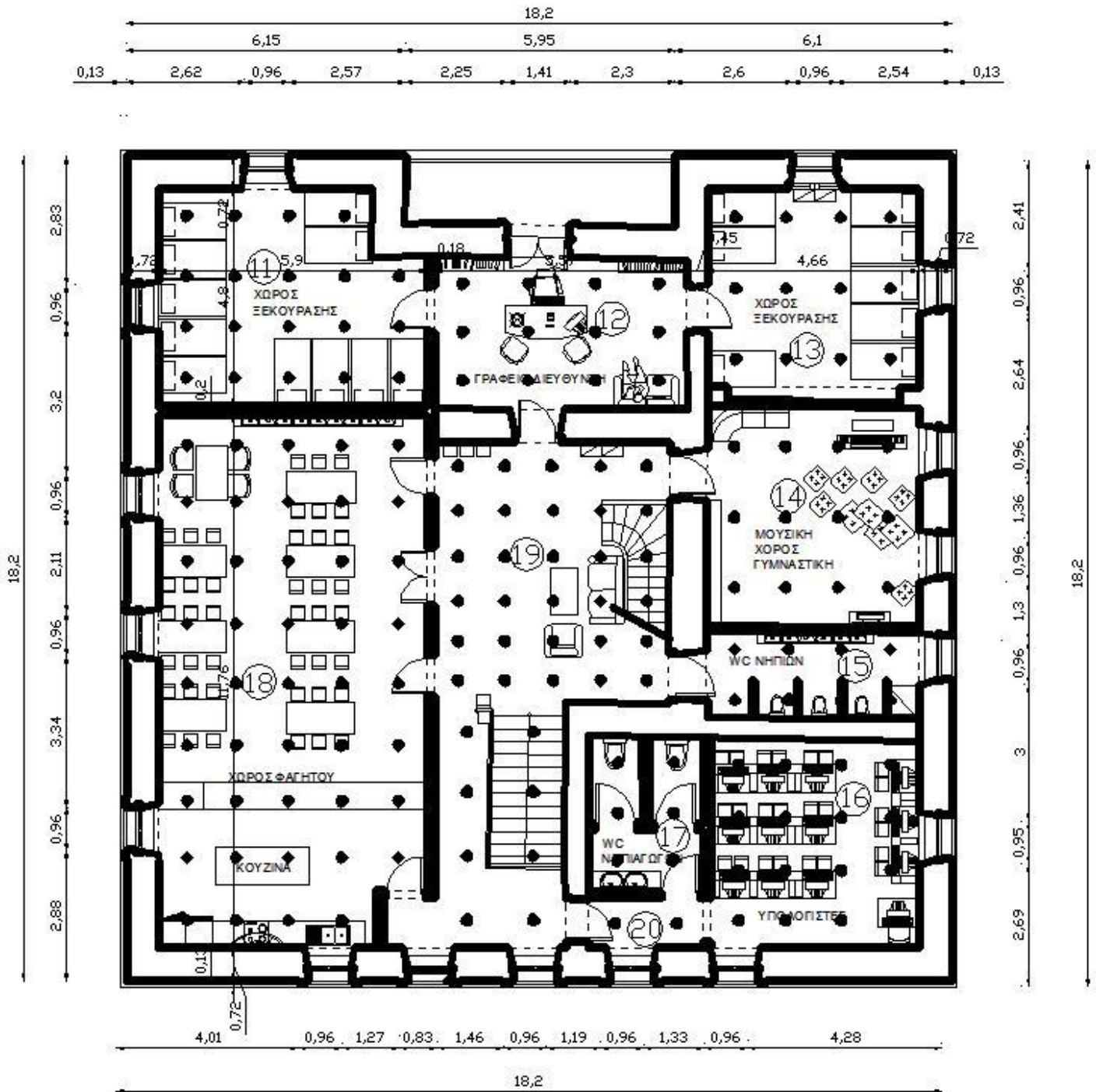
$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{1,2905}{5,85}} \times 5 = 1,04 = 1 \text{ λαμπτήρας κατά πλάτος}$$

$$\alpha^l = \frac{5,85}{4,76} = 1,22 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^w = \frac{1,2905}{1,04} = 1,24 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

Χώρος	Φωτιστικά $N_{\Phi\Sigma}$	$N_{\Phi\Sigma,L}$	$N_{\Phi\Sigma,W}$	$a_L(m)$	$a_w(m)$
Στεγασμένος Χώρος στην είσοδο (εξωτερικά φώτα)	5	5	1	1,22	1,24

Α Όροφος

Εικόνα 111 Φωτισμός (Κάτοψη Α Όροφου)

Χώρος 11 (Χώρος ξεκούρασης νήπιων)

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (4,79 \times 4,71)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 14,84 = 15$$

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{4,79}{4,71}} \times 15 = 3,90 = 4 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{4,71}{4,79}} \times 15 = 3,84 = 4 \text{ λαμπτήρας κατά πλάτος}$$

$$\alpha^l = \frac{4,79}{3,90} = 1,22 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^w = \frac{4,71}{3,84} = 1,226 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (3,28 \times 1,21)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 2,61 = 3$$

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{3,28}{1,21}} \times 3 = 2,851 = 3 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{1,21}{3,28}} \times 3 = 1,05 = 1 \text{ λαμπτήρας κατά πλάτος}$$

$$\alpha^l = \frac{3,28}{2,851} = 1,15 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^w = \frac{1,21}{1,05} = 1,15 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

Χώρος	Φωτιστικά $N_{\Phi\Sigma}$	$N_{\Phi\Sigma,L}$	$N_{\Phi\Sigma,W}$	a_L (m)	a_W (m)
Χώρος 4 (Σκάλα)	15	4	4	1,22	1,22
	3	3	1	1,15	1,15

Χώρος 12 (Γραφείο διευθυντή εκπαιδευτικού)

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (5,57 \times 3,37)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 12,34 = 12$$

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{5,57}{3,37}} \times 12 = 4,45 = 4 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{3,37}{5,57}} \times 12 = 2,694 = 3 \text{ λαμπτήρες κατά πλάτος}$$

$$\alpha^l = \frac{5,57}{4,45} = 1,251 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^w = \frac{3,37}{2,694} = 1,2509 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

Χώρος	Φωτιστικά N _{ΦΣ}	N _{ΦΣ,L}	N _{ΦΣ,W}	a _L (m)	a _w (m)
Χώρος 12 (Γραφείο διευθυντή εκπαιδευτικού)	12	4	3	1,251	1,2509

Χώρος 13 (Χώρος ξεκούρασης νηπίων)

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (4,66 \times 4,39)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 13,45 = 13$$

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{4,66}{4,39}} \times 13 = 3,71 = 4 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{4,39}{4,66}} \times 13 = 3,499 = 3 \text{ λαμπτήρες κατά πλάτος}$$

$$\alpha^l = \frac{4,66}{3,71} = 1,256 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^w = \frac{4,39}{3,499} = 1,2546 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

Χώρος	Φωτιστικά N _{ΦΣ}	N _{ΦΣ,L}	N _{ΦΣ,W}	a _L (m)	a _w (m)
Χώρος 13 (Χώρος ξεκούρασης νηπίων)	13	4	3	1,256	1,2546

Χώρος 14 (Χώρος μουσικής)

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (4,65 \times 4,35)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 13,30 = 13$$

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{4,65}{4,35}} \times 13 = 3,727 = 4 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{4,35}{4,65}} \times 13 = 3,487 = 3 \text{ λαμπτήρες κατά πλάτος}$$

$$\alpha^l = \frac{4,65}{3,727} = 1,247 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^w = \frac{4,35}{3,487} = 1,247 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

Χώρος	Φωτιστικά N _{ΦΣ}	N _{ΦΣ,L}	N _{ΦΣ,W}	a _L (m)	a _w (m)
Χώρος 14 (Χώρος μουσικής)	13	4	3	1,247	1,247

Χώρος 15 (Τουαλέτα νηπίων)

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (4,69 \times 2,38)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 7,34 = 7$$

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{4,69}{2,38}} \times 7 = 3,71 = 4 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{2,38}{4,69}} \times 7 = 1,88 = 2 \text{ λαμπτήρες κατά πλάτος}$$

$$\alpha^l = \frac{4,69}{3,71} = 1,264 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^w = \frac{2,38}{1,88} = 1,265 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

Χώρος	Φωτιστικά N _{ΦΣ}	N _{ΦΣ,L}	N _{ΦΣ,W}	a _L (m)	a _w (m)
Χώρος 15 (Τουαλέτα)	7	4	2	1,264	1,265

νηπίων)					
---------	--	--	--	--	--

Χώρος 16 (Χώρος ηλεκτρονικών υπολογιστών)

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (4,65 \times 4,60)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 14$$

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{4,65}{4,60}} \times 14 = 3,76 = 4 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{4,60}{4,65}} \times 14 = 3,72 = 4 \text{ λαμπτήρες κατά πλάτος}$$

$$\alpha^l = \frac{4,65}{3,76} = 1,236 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^w = \frac{4,60}{3,72} = 1,236 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

Χώρος	Φωτιστικά N _{ΦΣ}	N _{ΦΣ,L}	N _{ΦΣ,W}	a _L (m)	a _w (m)
Χώρος 16 (Χώρος ηλεκτρονικών υπολογιστών)	14	4	4	1,236	1,236

Χώρος 17 (Τουαλέτα νηπιαγωγών)

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (3,44 \times 2,54)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 5,748 = 6$$

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{3,44}{2,54}} \times 6 = 2,58 = 3 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{2,54}{3,44}} \times 6 = 2,10 = 2 \text{ λαμπτήρες κατά πλάτος}$$

$$\alpha^l = \frac{3,44}{2,85} = 1,2 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^w = \frac{2,54}{2,10} = 1,2 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

Χώρος	Φωτιστικά $N_{\Phi\Sigma}$	$N_{\Phi\Sigma,L}$	$N_{\Phi\Sigma,W}$	$a_L(m)$	$a_W(m)$
Χώρος 17 (Τουαλέτα νηπιαγωγών)	6	3	2	1,2	1,2

Χώρος 18 (Χώρος φαγητού)

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (5,9 \times 11,71)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 45,45 = 45$$

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{11,71}{5,9}} \times 45 = 9,45 = 9 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{5,9}{11,71}} \times 45 = 4,76 = 5 \text{ λαμπτήρες κατά πλάτος}$$

$$\alpha^l = \frac{11,71}{9,45} = 1,239 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^w = \frac{5,9}{4,76} = 1,239 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

Χώρος	Φωτιστικά $N_{\Phi\Sigma}$	$N_{\Phi\Sigma,L}$	$N_{\Phi\Sigma,W}$	$a_L(m)$	$a_W(m)$
Χώρος 18 (Χώρος φαγητού)	45	9	5	1,239	1,239

Χώρος 19 (Χώρος αναμονής)

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (5,75 \times 5,18)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 28,85 = 29$$

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{5,75}{5,18}} \times 29 = 5,673 = 6 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{5,18}{5,75}} \times 29 = 5,11 = 5 \text{ λαμπτήρες κατά πλάτος}$$

$$\alpha^l = \frac{5,75}{5,67} = 1,014 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^w = \frac{5,18}{5,11} = 1,013 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (5,38 \times 2,88)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 10,19 = 10$$

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{5,38}{2,88}} \times 10 = 4,32 = 4 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{2,88}{5,38}} \times 10 = 2,31 = 2 \text{ λαμπτήρες κατά πλάτος}$$

$$\alpha^l = \frac{5,38}{4,32} = 1,245 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^w = \frac{2,88}{2,31} = 1,246 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

Χώρος	Φωτιστικά	$N_{\Phi\Sigma}$	$N_{\Phi\Sigma,L}$	$N_{\Phi\Sigma,w}$	$a_L(m)$	$a_w(m)$
Χώρος 19 (Χώρος αναμονής)	29	6	5	1,014	1,013	
	10	4	2	1,245	1,246	

Χώρος 20 (Μικρός διάδρομος κάτω από τις τουαλέτες εκπαιδευτικών)

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (2,546 \times 1,1)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 1,84 = 2$$

$$N_{\Phi\Sigma}^l = \sqrt{\frac{2,546}{1,1}} \times 2 = 2,15 = 2 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

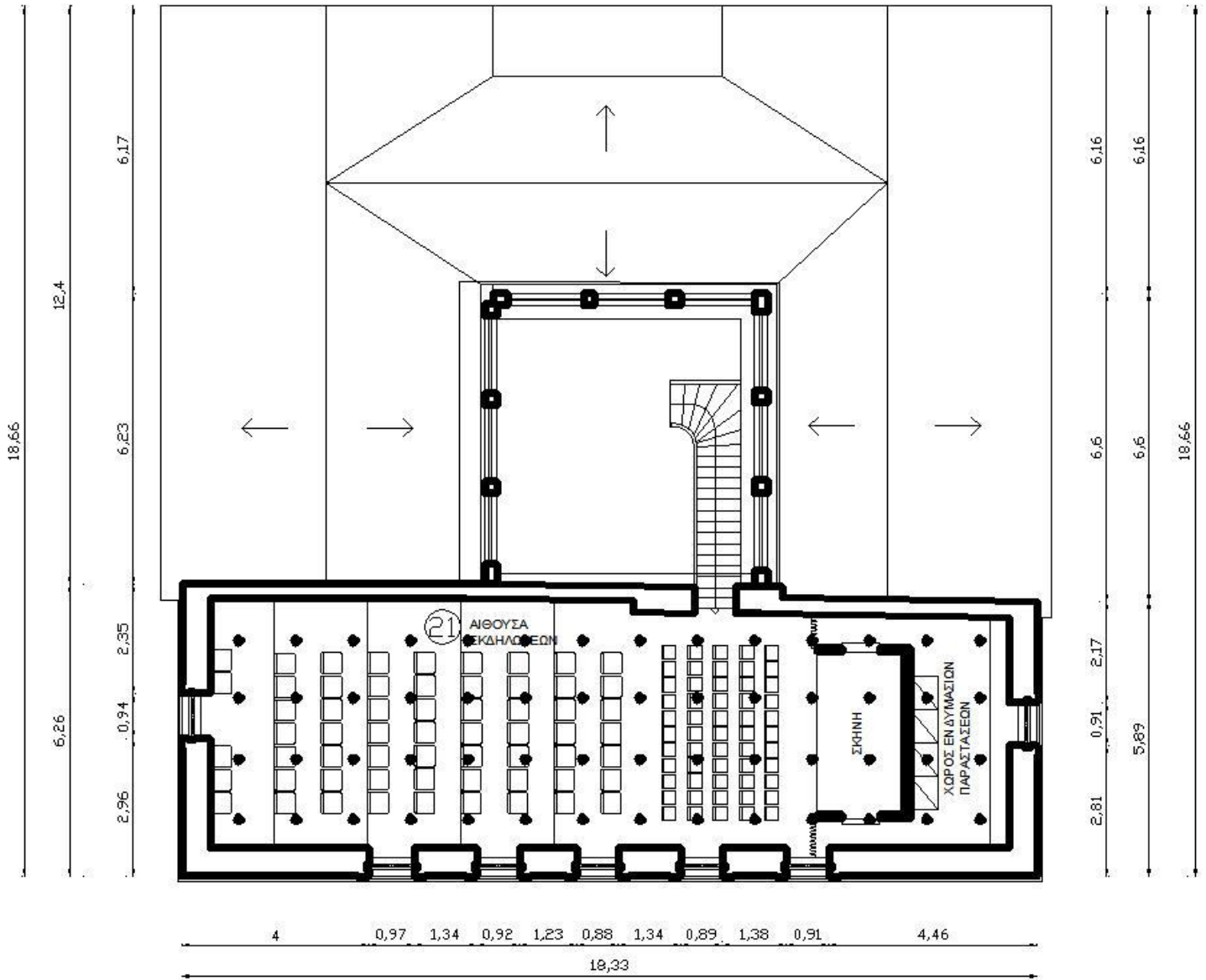
$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{1,1}{2,546}} \times 2 = 0,929 = 1 \text{ λαμπτήρας κατά πλάτος}$$

$$\alpha^l = \frac{2,546}{2,15} = 1,184 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^w = \frac{1,1}{0,929} = 1,184 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

Χώρος	Φωτιστικά $N_{\Phi\Sigma}$	$N_{\Phi\Sigma,L}$	$N_{\Phi\Sigma,w}$	$a_l(m)$	$a_w(m)$
Χώρος 20 (Μικρός διάδρομος κάτω από τις τουαλέτες εκπαιδευτικών)	2	2	1	1,184	1,184

Β Όροφος

Εικόνα 112 Φωτισμός (Κάτοψη Β Ορόφου)

Χώρος 21 (Χώρος παραστάσεων)

$$N_{\Phi\Sigma} = \frac{E \times A}{\Phi_b \times V \times d \times n_d} = \frac{(120) \times (17,13 \times 5,05)}{(120) \times (2) \times (0,95) \times (0,80)} = 56,91 = 57$$

$$N_{\Phi\Sigma}^1 = \sqrt{\frac{17,13}{5,05}} \times 57 = 13,90 = 14 \text{ λαμπτήρες κατά μήκος}$$

$$N_{\Phi\Sigma}^w = \sqrt{\frac{5,05}{17,13}} \times 57 = 4,099 = 4 \text{ λαμπτήρες κατά πλάτος}$$

$$\alpha^l = \frac{17,13}{13,90} = 1,23 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά μήκος.}$$

$$\alpha^w = \frac{5,05}{4,099} = 1,23 \text{ Είναι η απόσταση ανάμεσα στους λαμπτήρες κατά πλάτος.}$$

Χώρος	Φωτιστικά $N_{\Phi\Sigma}$	$N_{\Phi\Sigma,L}$	$N_{\Phi\Sigma,W}$	$a_L(m)$	$a_W(m)$
Χώρος 21 (Χώρος παραστάσεων)	57	14	4	1,23	1,23

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Χαράλαμπος Γ. Χαρίτος (1998): «Το Ελληνικό Νηπιαγωγείο και οι Ρίζες του – Συμβολή στην Ιστορία της Προσχολικής Αγωγής», εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.
- Ο. Σ. Κ (2008): *Οδηγός Μελετών Σχολικών Κτιρίων*, Αθήνα.
- Γιαζόγλου Γεώργιος, (Αρχιτέκτων)
- Γ.Α.Κ. (Γενικά Αρχεία του Κράτους) Σπάρτης
- Δημήτριος Θ. Κατσούλης, *Δομή του στρατού των Λακεδαιμονίων*, Εκδόσεις Παύλος, Αθήνα 2010
- ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ «Σύνταξη Μελέτης Βιοκλιματικού Νηπιαγωγείου στην Ευρύτερη Περιοχή της Πάτρας».
Σπουδαστής: Κιαουρτζής Εμμανουήλ (Α. Μ. 491).
Υπεύθυνη Καθηγήτρια: Αθανασοπούλου Ευανθία. (Δρ. Πολιτικός Μηχανικός)
Πάτρα, Ιούνιος 2010
- ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ «Οι εφαρμογές του χρώματος στην αρχιτεκτονική των κτιρίων».
Σπουδάστρια: Ευαγγελία Ζέρβα
Εισηγητής: Δρ. Π. Κακαβάς
- <http://www.sparti.gov.gr/>
- <http://el.wikipedia.org/>
- <http://www.spartans.gr/>
- <http://www.hellinon.net/>
- <http://www.osk.gr/>
- <http://olympioi-ellhnes.pblogs.gr/>
- <http://spartaarchitecture.blogspot.gr/>
- <http://monosimacon.blogspot.gr/>
- <http://nemertes.lis.upatras.gr/>
- <http://www.iatronet.gr/>
- <http://www.babyroom.gr/>
- <http://www.enallaxnews.gr/>

[-http://estia.minenv.gr/](http://estia.minenv.gr/)

[-http://listedmonuments.culture.gr/](http://listedmonuments.culture.gr/)

[-http://www.lakonikos.gr/](http://www.lakonikos.gr/)

[-http://www.lakonikanea.gr/](http://www.lakonikanea.gr/)

[-http://www.notospress.gr/](http://www.notospress.gr/)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Απόφαση χαρακτηρισμού του κτιρίου ως Διατηρητέο

ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΟ ΚΤΙΡΙΟ⁴³

ΦΕΚ & Φορέας : Δ-739 α/ 31.12.1985

Απόφαση

α/ 03.12.1985

Τίτλος ΦΕΚ: Χαρακτηρισμός ως διατηρητέου του κτιρίου του Πρωτοδικείου Σπάρτης (ν. Λακωνίας) και επιβολή ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης αυτών.

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΟΥ⁴⁴

Όνομασία Μνημείου	Κτίριο Δικαστικού Μεγάρου στις οδούς Κεββατά και Λυκούργου
Ενότητα/Δήμος//Κοινότητα/ Οικισμός	ΛΑΚΩΝΙΑΣ / ΣΠΑΡΤΗΣ / ΣΠΑΡΤΙΑΤΩΝ / Σπαρτιατών / Σπάρτη
Θέση	Οδοί Κρεββατά και Λυκούργου
Τύπος Κήρυξης	νεώτερο μνημείο
Είδος Μνημείου	Αστικά Κτίρια, Κέντρα Διοίκησης, Αστικά Κτίρια, Κέντρα Διοίκησης
Χρονική Περίοδος	Νεοελληνική
Αρχαία/Ιστορική Ονομασία	

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Φορέας Προστασίας	Έδρα	Σημειώσεις σχετικά με την Προστασία Φορέα Προστασίας
-------------------	------	--

⁴³ <http://estia.minenv.gr/EXEC>

⁴⁴ http://listedmonuments.culture.gr/fek.php?ID_FEKYA=17438&v17=

ΥΝΜΤΕ Πελοποννήσου Τρίπολη

Καθεστώς Ιδιοκτησίας

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Παρατηρήσεις Έχει γίνει νέα αρίθμηση στα διατηρητέα κτίρια της περιοχής. Η οδός Κρεββατά έχει μετονομαστεί σε Αγίδος.

Τελευταία Ενημέρωση 10-12-2007

ΚΗΡΥΞΕΙΣ

Αριθμός Υπουργικής ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/362/9806/7-4-1982, ΦΕΚ
Απόφασης, Αριθμός ΦΕΚ 176/Β/21-4-1982
ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2125/62487/16-11-2001, ΦΕΚ
1617/Β/6-12-2001

ΥΑ ΥΠΠΕ/ΔΙΛΑΠ/Γ/362/9806/7-4-1982 - ΦΕΚ 176/Β/21-4-1982

Χαρακτηρισμός ως διατηρητέου του Δικαστικού Μεγάρου Σπάρτης επί των οδών Κρεββατά και Λυκούργου.

"Χαρακτηρίζουμε ως έργο τέχνης που χρειάζεται ειδική κρατική προστασία, σύμφωνα με το , το κτίριο του Δικαστικού Μεγάρου Σπάρτης επί των οδών Λυκούργου και Κρεββατά, διότι αποτελεί πολύ αξιόλογο δείγμα νεοκλασικής αρχιτεκτονικής της Σπάρτης.

Το κτίριο είναι διώροφο στην πρόσοψη και τριώροφο στην πίσω όψη. Η κυρία όψη παρουσιάζει συμμετρία ως προς τον κατακόρυφο άξονα, με τον εξώστη σε εσοχή τοποθετημένο ακριβώς στο κέντρο. Το κτίριο έχει τονισθεί με βαρεία και σύνθετη κορνίζα στη στέγη. Το κτίριο στεγάζεται από ένα σύστημα στεγών κεραμοσκεπών, το οποίο με τη δημιουργία διαφόρων επιπέδων απαλύνει το ογκώδες του κτιρίου."

2. Άρθρα σχετικά με το κτίριο

- Έναρξη εργασιών στο παλιό Πρωτοδικείο Σπάρτης. Την αποκατάσταση της «στέγης» τους περιμένουν τα ΓΑΚ Λακωνίας⁴⁵

20/01/2012

Ξεκίνησαν οι εργασίες συντήρησης και αναπαλαίωσης στο Παλαιό Πρωτοδικείο Σπάρτης, μετά την ολοκλήρωση της σχετικής μελέτης για την αποκατάσταση του διατηρητέου κτηρίου. Πρόκειται για ένα οικοδόμημα μοναδικής αρχιτεκτονικής αξίας, από τα πρώτα δημόσια κτίρια του νεότερου ελληνικού κράτους, που παραχωρήθηκε στα ΓΑΚ το 2006 από το Δήμο Σπάρτης. Μετά από πενταετή καθυστέρηση, σκαλωσιές και εργάτες έκαναν την εμφάνισή τους, προκειμένου να ολοκληρωθεί το κτίριο και να στεγαστούν το Γραφείο, το Αναγνωστήριο, η Αίθουσα Εκδηλώσεων, το Συντηρητήριο και τα Αρχαιοστάσια των ΓΑΚ Λακωνίας. Ωστόσο, το χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης των εργασιών δεν έχει ακόμα διευκρινιστεί, με το υπουργείο Παιδείας να δαπανά μηνιαίως μισθώματα 3000 ευρώ για την ενοικίαση πέντε χώρων, στους οποίους προς το παρόν στεγάζεται η υπηρεσία.

- Την υπόθεση της ανακαίνισης και αποκατάστασης του Παλαιού Πρωτοδικείου της Σπάρτης, επανέφερε με Επίκαιρη Ερώτηση του στη Βουλή ο βουλευτής Λακωνίας κ. Θανάσης Δαβάκης.⁴⁶

3/8/2011

Εκ μέρους της κυβερνήσεως στη συγκεκριμένη συζήτηση παρέστη η Υπουργός Παιδείας κ. Άννα Διαμαντοπούλου.

Ο κ. Δαβάκης ζήτησε από την παριστάμενη υπουργό να επισπευσθεί η ολοκλήρωση της διαδικασίας παραλαβής της Μελέτης και να προχωρήσει η προκήρυξη,

⁴⁵ <http://www.lakonikos.gr/article/21270>

⁴⁶ <http://www.lakonikanea.gr/index.php?id=954>

προκειμένου ένα κτήριο που περικλείει ένα μεγάλο κομμάτι της ιστορίας της Λακωνίας και ιδιαίτερα της Σπάρτης, να αποκτήσει τη μορφή που του αξίζει και να στεγάσει την υπηρεσία του παραρτήματος των Γενικών Αρχείων του Κράτους της Λακωνίας.

Απαντώντας στον κ. Δαβάκη η υπουργός Παιδείας κ. Άννα Διαμαντοπούλου ανέφερε ότι η σχετική διαδικασία έχει σχεδόν ολοκληρωθεί και το Υπουργείο Παιδείας θα προχωρήσει στην χρηματοδότηση του έργου με το αρχικό ποσό των 130 χιλιάδων ευρώ.

Ο κ. Δαβάκης στην απάντηση του ανέφερε, ότι κατ' αρχάς γεννά αισιοδοξία η θέση της κ. Υπουργού και ότι πρέπει άμεσα έστω και με το αναφερόμενο ποσό των 130 χιλιάδων ευρώ, να ξεκινήσει η διαδικασία ανακατασκευής του κτηρίου.

- **Παρέμβαση Δαβάκη για την αποκατάσταση του παλαιού Πρωτοδικείου Σπάρτης⁴⁷**

08/02/12

“ Άμεση έναρξη των εργασιών ζητεί ο Λάκωνας βουλευτής για τη στέγαση των Γενικών Αρχείων του Κράτους (Γ.Α.Κ) ν. Λακωνίας ” Την έναρξη των εργασιών για την αποκατάσταση του παλαιού Πρωτοδικείου της Σπάρτης, ούτως ώστε να στεγασθούν εκεί τα Γενικά Αρχεία του Κράτους (Γ.Α.Κ) του Νομού Λακωνίας, ζητά με παρέμβαση του στη Βουλή, ο Βουλευτής Λακωνίας κ. Θανάσης Δαβάκης. Η παρέμβαση του κ. Δαβάκη προς την Υπουργό Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων κ. Άννα Διαμαντοπούλου, αναλυτικά έχει ως εξής : *«Στην πρόσφατη συνδιάσκεψη για τη διαμόρφωση Εθνικής Πολιτικής για τα Αρχεία και τις Βιβλιοθήκες, εκφράστηκε η βούληση της Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων κ. Α. Διαμαντοπούλου, να υπάρξει ένας νέος σχεδιασμός για τις Βιβλιοθήκες και τα Αρχεία. Τα τελευταία χρόνια μια συντονισμένη προσπάθεια υλοποιείται στο παράρτημα των Γενικών Αρχείων του Κράτους στη Λακωνία, για την διάσωση, την ανάδειξη και την προσβασιμότητά τους στο κοινό. Μάλιστα, τον Οκτώβριο του 2010 ολοκληρώθηκε*

⁴⁷ http://www.notospres.gr/index.php?c_id=8&n_id=606

η πρώτη φάση της διαδικασίας ψηφιοποίησης των Γ.Α.Κ του Νομού Λακωνίας, η οποία συγχρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και από εθνικούς πόρους. Πλέον, όλοι οι πολίτες, ακόμη και σε απομακρυσμένες περιοχές, έχουν πρόσβαση στο ψηφιοποιημένο υλικό, μέσω του διαδικτύου. Η Σπαρτιατική κοινωνία αναγνωρίζοντας τη συνεισφορά των Γ.Α.Κ της Λακωνίας, στην ενίσχυση της επιστημονικής έρευνας, στη διάδοση της ιστορικής πληροφορίας, στην εξοικείωση όλων των πολιτών με το ιστορικό έγγραφο και στην ανάδειξη της τοπικής πολιτιστικής μας κληρονομιάς, θέλησε να τα ενισχύσει, παραχωρώντας, ο Δήμος της Σπάρτης, το κτήριο του παλαιού Πρωτοδικείου, οικοδόμημα μοναδικής αρχιτεκτονικής αξίας, από τα πρώτα δημόσια κτήρια του νεώτερου ελληνικού κράτους, με σκοπό αυτά να στεγαστούν. Οι εργασίες που απαιτούνται για να επιτελέσει το συγκεκριμένο κτήριο το σκοπό του, παρά την ολοκλήρωση όλων των σχετικών ενεργειών εκ μέρους του παραρτήματος των Γ.Α.Κ. στη Σπάρτη, δεν έχουν ακόμα ξεκινήσει. Αξίζει να σημειωθεί, ότι σήμερα το Υπουργείο Παιδείας για την προσωρινή στέγαση των Γ.Α.Κ του Νομού Λακωνίας ενοικιάζει πέντε χώρους στην Σπάρτη, καταβάλλοντας μηνιαίως μισθώματα περίπου 3.000 ευρώ. Κατόπιν αυτών ΕΡΩΤΑΤΑΙ η κυρία Υπουργός:

α) Ποιος είναι ο λόγος της καθυστέρησης της έναρξης των εργασιών για την αποκατάσταση του παλαιού Πρωτοδικείου Σπάρτης ;

β) Πότε αναμένεται να υλοποιηθεί η μελέτη για την αποκατάσταση και προσαρμογή του διατηρητέου κτηρίου του παλαιού Πρωτοδικείου Σπάρτης, ώστε να στεγασθούν τα Γ.Α.Κ του Νομού Λακωνίας ;

γ) Πότε αναμένεται να ξεκινήσουν οι εργασίες αποκατάστασης του κτηρίου;»